CAMIL BACIU

grădina zeilor

NAUTILUS

NAUTILUS

science fiction

Camil Baciu (1926, Galaţi – 2005, Paris). Pe numele său real Camillo Kaufman, Camil Baciu a absolvit Institutul Politehnic din București. A lucrat ca inginer câţiva ani, timp în care a colaborat cu revistele din epocă, publicând reportaje, povestiri pentru copii și proze scurte din zona SF. În 1969 a părăsit România, stabilindu-se la Paris. Opera lui literară cuprinde volume inegale valoric, atât romane, cât și culegeri de povestiri, unele dintre ele tributare realismului socialist, altele intrate în rândul celor mai reușite scrieri SF din literatura română. Dintre volumele publicate, amintim: *Revolta creierilor* (1962), *Planeta cubică* (1964), *Maşina destinului* (1966), *Ienicec* (1967), *Grădina zeilor* (1968). Acesta din urmă este considerat capodopera sa.

CAMIL BACIU

grădina zeilor

NEMIRA

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
BACIU, CAMIL
Grădina zeilor /Camil Baciu. - Bucureşti: Nemira Publishing House, 2014
ISBN print: 978-606-579-757-4
ISBN epub: 978-606-758-116-4
ISBN mobi: 978-606-758-117-1

821.135.1-31

Camil Baciu
GRĂDINA ZEILOR

Coperta: Cristian FLORESCU
Lector: Dana IONESCU
Tehnoredactor: Irina POPESCU
Tehnoredactor ebooks: Mihai Eftimescu

Cuprins

1

Dintre cele trei Sofii – cea bogată, cea deşteaptă şi cea frumoasă – Daniil o alese pe cea deşteaptă. Se poate ca el să fi fost cel ales, dar istoria e searbădă, fără legendă, iar pentru mine tinereţea Sofiei şi a lui Daniil e învăluită de aura legendei.

La puţin timp după căsătorie se mutară într-o casă coşcovită, dar încă solidă, cu pereţii din două rânduri de cărămidă puse cap la cap şi întărite cu mortar de o palmă. Acoperişul părea bătut de furtuni, iar ferestrele joase aproape că atingeau trotuarul, momindu-te să priveşti înăuntru prin transperantele subţiri. Asemenea unei corăbii greu încărcate, casa se cufundase până la punte în marea de pământ şi bolovani.

Spre curte camerele se deschideau printr-un cerdac adânc, sub a cărui streaşină se îngrămădeau cuiburi de rândunele, iar Sofia cea deşteaptă, încă înainte de a aşterne masa în noua locuinţă, le împărţi firimituri.

Curând luna iunie învălui curtea cu mirosul iute şi greţos al oţetarilor care creşteau în spatele magaziei, într-o junglă de orz sălbatic, iar de peste gard, din curtea grecilor cofetari, se revărsau, aninându-se de frunze ca nişte mâţişori, parfumurile dulci ale sarailiilor şi aburii siropoşi de vanilie.

Sfârşitul verii găsi grădina moale de căldură – cu regina-nopţii încă învoalată şi cu gura-leului toropită. Buruienile fuseseră smulse pe

jumătate, făcând loc unui porumbar şi unor coteţe pentru găini – însă porumbeii continuau să moţăie în lucarnele podului şi găinile căutau viermuşori în preajma cerdacului, sub pietre.

Sofia cea deşteaptă ştergea de praf tăbliile paturilor, pictate şi împodobite de baroce dantele de bronz, lustruia oglinda strivită sub o coroană de stucatură maro şi bătea fotoliile ale căror picioare îmbinau gustul meşterilor locali cu pretenţiosul stil Empire. Vechiul tapet galben, cu flori cafenii, fusese înlocuit cu unul roşu-închis, cu dunguliţe roz, care şi el dispăruse sub un strat de ulei verde, împodobit cu ghirlande aurii, în relief. Dormitorul părea acum o sală a tronului, iar Daniil scoţându-şi seara izmenele de flanelă şi le lega în jurul frunţii, meticulos şi imperial. Abia tapetul cu trandafiri bruni pe fond crem stabiliză decorul nupţial, dându-i o notă atât de sobru-distinsă, încât şeful familiei se simţea dator să mormăie seară de seară, într-o franţuzească de adopţiune locală, „bonsoar alafonfe, boierii s-au culcat".

În acest decor Sofia purta de obicei un capot cafeniu, cu buline bej, sau unul gri-fer cu buline albe, strecurându-se printre mobile cu demnitatea şi graţia unui şoricel savant. Râdea totdeauna foarte încet, ca un clopoţel învelit în vată, şi nu era în stare să povestească o glumă fără a-i uita sfârşitul – în ciuda faptului că trăia alături de cel mai mucalit soţ pe care şi l-ar fi putut dori.

Daniil glumea tot timpul, în afara puţinelor ore de somn – şi o făcea la adăpostul nasului său mare, încovoiat, şi al mustăţilor pe oală. Povestea, imita şi dansa, vorbind o limbă inventată de el, o româno–greco-idişo-bulgară, pe mai multe voci, atunci când nu fredona doine sau psalmi, sau nu se masca, speriind-o pe Sofia şi făcându-i să se tăvălească de râs pe căruţaşii cu care lucra. Viclean şi oriental câtă vreme colinda cafenelele şi lumea pestriţă a portului, redevenea acasă domn cu jiletcă şi ceas de argint.

Poza ni-l arată şi astăzi în pantaloni dungaţi, ghetre şi frac, înfăţişând lumii un profil osos şi năsos, pe care vremea săpase cute de maliţie. Mustăţile îi sunt cărunte, ochii pe jumătate închişi, pleoapele încreţite. Cartonul gros al pozei s-a îngălbenit, marginile i s-au ros ca şi ale fotografiei din care ne priveşte Sofia cea deşteaptă, cu nasul fin, cu bărbia uşor prognatică ;i ochii luminoşi, cufundată într-un vraf de horbote apretate şi dantele, acoperind în partea de jos

ghetele înalte cu bumbi.

Dar fotografiile acestea au fost făcute mult mai târziu, când cei şase copii ai Sofiei începuseră să încărunţească şi să-l uite pe contele Desire de Droitdieu, iar ea se obişnuise să sufere în tăcere, cu o înţelepciune predestinată de porecla purtată în tinereţe şi de etimologia grecească a numelui ei. Daniil rămăsese însă acelaşi ghiduş şi, seară de seară, aşteptând să-l revadă pe conte sub chipul morţii, cânta cântece de chef, înfăşurându-şi şalele îndurerate într-un brâu roşu, cu ciucuri.

La doi ani după mutarea în casa cea nouă se născu primul copil. Sofia vru să-l boteze Apostol, Anghel, Călin sau Cezar, după verii ei cărturari, dar jucându-se cu cele patru nume găsi că n-au moliciuni de alintare şi încercă să aleagă între Dionisie, Dragoş, Haralamb şi Horaţiu. Renunţă şi la acestea pentru Lucreţiu, Manole, Marin şi Nistor şi ar fi epuizat calendarul şi cartea de istorie, dacă tatăl, fără să mai aştepte verdictul rudelor de parte femeiască întrunite în sinod, nu l-ar fi declarat ofiţerului stării civile pe nou-născut ca numindu-se Mihail David, fiul lui Daniil.

– Mihail! gemură surorile ei la aflarea numelui, mototolind listele cu Decebal, Domiţian, Tiberiu, Traian. Mihail, când există atâţia împăraţi străini cu nume frumoase! Atâţia Ludovici, atâţia Roberţi! Mihail e nume de om sărac.

– E nume de arhanghel – spuse cu viclenie Daniil. Un tată proroc şi sihastru are nevoie totdeauna de un fiu arhanghel. Ia ascultaţi-vă nepotul!

Afară tuna. Cucernice, mătuşile se închinară. Cerul îl recunoştea în primul născut pe şeful oştilor divine.

Şi Mihail veni la locuinţa părinţilor săi, hurducat într-o trăsură, fără nazurile pe care le-ar fi putut face profitând de obârşia sa cerească. Ca să poată fi înţeles urla groaznic şi astfel bătrâna casă păru deodată prea mică.

Prorocul Daniil o mări adăugându-i o cameră şi începând săpături pentru temelia celei de-a doua, căci, în ciuda discreţiei sale proverbiale, Sofia nu-şi putea ascunde o nouă rotunjire a pântecului.

Al doilea născut fu botezat Luca fără nicio împotrivire din partea nimănui. Acolo unde trăiau un proroc şi un arhanghel, un apostol se putea simţi în largul lui. Copilul fu adus acasă într-o plăpumioară albastră şi fratele său mai mare îi cercetă cu duioşie fontanela craniană.

Vorbind de una şi de alta băieţii părură să se înţeleagă pe loc asupra necesităţii de a avea o soră şi Daniil, care ştia nenumărate scamatorii, le-o scoase dintr-un scutec roz în mai puţin de un an.

Fetiţa era făcută din câteva mingi despărţite prin mici inele de cauciuc. Nasul ei trebuia căutat cu grijă printre obrajii bucălaţi şi ca să nu-şi piardă degetele de la picioare şi le păstra în gură. Primul născut o ajuta în ţinerea evidenţei degetelor, numărându-i-le zilnic: „doi-doi-doi-unu-doi", şi fiindcă bilanţul se încheia corect totdeauna, fetiţa fu botezată Maria. Fraţii o poreclіră peste câţiva ani Mariluna şi aşa rămase pentru tot restul vieţii.

Dar deprinderea de a naşte fete se pierde uşor. De aceea Sofia se grăbi să mai nască o fată şi pentru că la cea dintâi folosise toate rotunjimile gospodăriei începând de la acelea ale pernelor şi până la acelea ale gutuilor păstrate pe dulap, cea de-a doua se înfăţişă lumii slabă şi cheală. Dar mama sa o găsi gingaşă şi plină de haz nebun şi, pentru că în vremea aceea se vorbea mult despre Francisca Bertini, fetiţa poposi între fraţii ei biblici ca Francisca, aducând odată cu mesajul sfinţilor catolici şi pe acela al cinematografului mut.

Între timp casa creştea ca un animal, la adăpostul gardului, înghiţind oţetarii şi orzul sălbatic. Se opri abia în fundul curţii, în faţa unui mănunchi de floarea-soarelui. Magaziile o însoţeau cenuşii, cu ochii de tablă, iar grădina îi trimitea brize leneşe. Privatele– cu trei compartimente, ca pentru un regiment – fuseseră clădite în coasta grădinii şi Daniil le înveli într-un perete de iederă, pentru ca mirosul panselelor să nu fie pângărit. Săpă apoi patru dreptunghiuri lunguieţe, aşezate ele însele după laturile unui dreptunghi, le gazonă marginile şi le umplu de trandafiri, gura-leului şi regina nopţii. La mijloc ridică două rondouri şi plantă pe ele cane. Astfel grădina părea într-o veşnică dispută cu ea însăşi, căci florile de cană îşi purtau cupele sângerii şi mantiile verzi-violacee cu maiestate provocatoare la adresa panselelor şi a reginei-nopţii, atât de modeste şi candide. Apoi, pentru ca şi grădina să aibă o casă a ei,

fu construit un chioşc din şindrilă, peste care se turnă o perdea de viţă-de-vie.

Al cincilea născut apăru într-o seară, după terminarea construirii chioşcului. Era foarte gras şi roşu şi purta boneta trasă până peste ochi. Ceilalţi copii îl stoarseră ca pe un burete, dar nou-venitul se ţinu tare şi nu aflară nimic de la el. De aceea aplaudară bucuroşi când tatăl lor le spuse că noul lor frate se numeşte Anton şi că va deveni cel mai puternic om din lume.

Casa în care avea să crească viitorul Samson aducea acum cu un „L“ culcat, care-şi prelungea latura lungă fără încetare. Noile camere, joase, cu pereţi subţiri, păreau nişte vesele bucătării de vară, ornate pe din afară cu brâie de zidărie. De-a lungul lor se aşternea un trotuar îngust de ciment, pe care se putea circula când curtea se îneca de noroi şi care ferea temelia de bătaia ploii, iar în tencuiala încă umedă fraţii lipiră furnici pentru a o face mai puţin monotonă.

Aproape un an, copleşită de treburile gospodăriei, Sofia uită să mai nască. Fu cât pe-aci să piardă întrecerea cu vecina ei, doamna Riozotis, aflată la al şaptelea copil. Însă Daniil, care o iubea, îi aduse spre toamnă un băiat, prezentându-l tuturor sub numele de Matei.

Era un copil foarte mic, stacojiu şi care behăia fără încetare.

– Nu cred că o să iasă ceva dintr-ăsta – mormăi Daniil. Poate cel mult un intelectual.

Jignit, Matei se întoarse pe o parte şi-şi stropi tatăl şi fraţii prin scutecul desfăcut.

– Nici măcar intelectual – spuse Daniil, ştergându-şi obrazul. Să mulţumim lui Dumnezeu dacă o să ajungă avocat.

– Cei patru apostoli au fost trei – murmură Mihail, care începuse să meargă la grădiniţă –, Luca şi Matei.

– Ah, nu! strigă înfuriat Daniil. Asta nu! Dacă e vorba să ajungeţi sfinţi cu toţii vă duc la mănăstire de pe acum! N-o să îngroş tocmai eu oastea Domnului!

Nu bănuia că, a doua zi, Sofia avea să-i povestească hazlia

întâmplare domnului Diamand, filozoful, prietenul lor.

Şi cu atât mai puţin şi-ar fi putut închipui că numele lui Matei David avea să ajungă până la urechile sidefii ce împodobeau capul de racotă şi aur al contelui de Droitdieu.

2

Mihail îşi urma cu hotărâre destinul de profet şi frate mai mare. La doi ani îi spuse mamei sale, smulgându-i-se din mână: „Nu vleau să me'g cu picioa'ele, vleau cu t'ăsula". La trei ani, fiindcă Luca îi părea obraznic, îi bătu un cui în cap. La cinci ani îi declară Sofiei: „Mamă, când o să mă fac mare şi o să am mulţi bani o să te plimb în cupeu şi numai în rochii de mătase am să te port". La şapte ani deveni grav. La zece, autoritar. Când intră la liceu fraţii începură să se teamă de el mai mult decât de părinţi, iar Sofia îl consulta când trebuia să ia vreo hotărâre de familie.

Lui Luca, cuiul îi provocase o proliferare în bossa farselor. Tăcut, lua pantofi desperecheaţi, bani, crenvurşti şi-i arunca în privată pentru a auzi apa plescăind. Era bătut mereu şi o lua de la început, cu o încăpăţânare de nebun sau de iezuit. Frumos şi brun, cu ochi de cafea, aluneca prin spatele şi pe sub picioarele fraţilor ca o panteră, ciupindu-i, înţepându-i pe muteşte. Înghiţea ghionturile surâzând sau şoptind visător „nu doare", ceea ce îl ducea la disperare pe Mihail şi-l amuza pe Daniil. Făcea scamatorii cu nuci, cu bile sau chiar cu propriile sale picioare, spre a-i surprinde şi terifia pe ceilalţi. Îl învăţa pe Anton să-şi bage ace prin falcă, dar grasul refuza îngrozit să-l imite şi chiar plânse atunci când văzu palma lui Luca de care spânzurau bolduri, ca dintr-o perniţă de croitor.

Rafinându-se prin fachirism Luca găsi că a-ţi spăla picioarele, ca toată lumea, e plicticos şi, introducându-şi-le în lighean, turnă apă clocotită deasupra. Pielea se băşică şi se desprinse, iar fachirul îşi

petrecu vacanţa cu labele picioarelor înfăşurate în frunze de patlagină.

Se vindecă abia spre toamnă şi la şcoală fu remarcat ca fiind cel mai bun prinzător de muşte. Ca să-şi pună la punct colegii le demonstră că poate mânca muştele de vii, contra cost, şi-şi puse un afiş deasupra băncii: „Cinci lei musca, opt lei puricele, zece lei omida".

Anton îl privea cu respect pe Mihail şi cu groază pe Luca. Îi era teamă că o să-l vadă scoţând un şarpe din gură sau că s-ar putea transforma el însuşi în şarpe.

Ferindu-se de fraţii săi mai mari, găsi un refugiu în sânul naturii. Dormea la poalele oţetarilor, scăldându-se în aroma lor dulceagă, greţoasă, şi, când îi era cald, se ascundea în bălăriile din fundul curţii. Furnicile îi ciupeau picioarele grăsulii, ţânţarii bâzâiau în jurul său, dar lui îi era prea lene să se apere.

Într-o zi, găsind o spărtură în gard, trecu în curtea cofetarilor, care îl unseră cu cremă din cap până în picioare. Anton se linse răbdător, ca un motan, şi ceru să fie uns din nou, dar de astă dată cofetarii amestecară în cremă şi boia de ardei. Anton fugi ţipând şi se refugie în grajdul familiei Riozotis, unde picotea o mârţoagă. Copilul şi calul se înţeleseră din prima privire, fără să se teamă unul de altul şi ursitoarele lui Anton chicotiră satisfăcute. Destinul băiatului cu cozi blonde începea să se contureze aşa cum prorociseră ele, în miros de bălegar şi printre cai.

Dar suprema dragoste pentru natură Anton şi-o dovedi sădindu-şi fasole în nas. Umflându-se, fu dus la doctor, unde mărturisi: „Am v'ut să chească atolo, am pus şi pământ ta în g'ădină".

În ciuda acestei pasiuni, Sofia îl iubea pentru firea sa dulce, jucăuşă, şi-i lega funde roşii în cozi pentru a-l feri de deochi. Asemenea mamei, şi surorile îl alintau. Mariluna îi cumpăra bomboane şi-l îmbrăca în rochiile ei sau, legându-l la cap cu baticuri, îl striga „ţărăncuţa".

Iar Francisca îl lua cu ea pretutindeni, înălţându-l mereu în grad, pentru a-l stimula. Începuse prin a-l numi copil de trupă, dar în mai puţin de un an îl avansase locotenent. Şi era o perioadă din viaţa

Franciscăi în care avea mare nevoie de locotenenţi. În primul rând, pentru a-i aduna publicul la spectacole. În al doilea, pentru a lucra în fabrica ei de zmeie.

Spectacolele Franciscăi aveau loc în partea din faţă a curţii, sub un agud. Era un copac bătrân, noduros, care făcea agude negru-roşcate. În perioada în care copacul se colora de fructe şi dedesubt pietrele mânjite se înnegreau, teatrul îşi deschidea stagiunea. O creangă orizontală servea la prinsul cortinei, iar scena prezenta acelaşi invariabil decor: o scară ce simboliza drumul spre cer sau spre nori, o scoarţă peticită, închipuind covoarele de pluş, şi un ţucal reprezentând tronul. Francisca era de cele mai multe ori dansatoare, dar uneori, la cererea publicului, devenea regină.

Îşi juca rolurile cu pasiune, dansând până la istovire sau plângând cu lacrimi adevărate. Singura ei orchestră era Dumitrache, fiul Vasilicăi, ţiganca spălătoreasă din curtea grecilor cofetari.

Puţin mai înalt decât vioara legată cu sârmă, Dumitrache cânta pe cele două corzi rămase întregi, înlocuind notele lipsă prin gemete şi chiuituri. Între timp, Matei o păzea cu spada scoasă, iar Anton, naiv, plângea de fiecare dată împreună cu ea. După reprezentaţii aureola regală continua să scânteieze în jurul frunţii Franciscăi şi fraţii, ca şi Dumitrache, o priveau cu încântare.

Anton, casier şi paj în după-amiezele de spectacol, se transforma în muncitor în restul săptămânii. Francisca deschisese o fabrică şi avea nevoie de mână de lucru. Atelierele fuseseră instalate în podul casei, între două grinzi împăienjenite. Aşezaţi pe jos, fraţii confecţionau zmeie din hârtii colorate şi şindrilă. Zmeul mare, multicolor, se vindea cu zece bani, cel mic, bicolor, cu cinci. Francisca folosea banii pentru a-şi cumpăra hârtie gofrată de făcut rochii şi pentru a-şi plăti salariaţii – pe Anton şi pe Matei – în acadele.

Pentru a-i stimula, plata se făcea zilnic sau chiar de câteva ori pe zi, iar acadelele se cumpărau prin gard, de la Cristu Riozotis. Se întâmpla însă ca zile de-a rândul fabrica să se afle în pragul falimentului. Zmeiele Franciscăi spânzurau în copaci sau în sârmele de telegraf, cu zecile. Asemenea unor lampioane, ele colorau strada Eminescu şi strada Democraţiei, strada Zânelor şi micile fundături înecate în bălării – dar nimeni nu se atingea de ele. Erau prea multe

ca să mai aibă valoare. Spre a nu muri strivită sub dumpingul zmeielor, Francisca schimbă, ca un adevărat geniu financiar, profilul întreprinderii. Dând la o parte hârtiile muticolore şi jaluzelele din care se extrăgea şindrila, fraţii întindeau pe jos petice de ziar, umplându-le cu mătase de porumb şi răsucindu-le. Ţigările erau fumate chiar înainte de a se usca, în faţa clienţilor vicioşi, spre a-i ademeni. Iar, dacă aceştia nu aveau bani, nici nasturi, nici măcar capace de la sticlele de bere, ţigările le erau oferite gratuit.

Mic de statură, înfipt, sever, Matei stătea de planton în uşa podului. Purta o capelă militară garnisită cu un şfichi de bici. În mâna stângă ţinea un mâner de sabie, în dreapta două ţevi de puşcă. Erau două ţevi ruginite, care-şi pierduseră cătarea şi cocoşul şi în care se înţepenise un glonţ din ′77. Matei ţinea arma la picior, încruntat şi ronţăind furnici. Le aduna de dimineaţă ca să le aibă la lucru şi nimic nu l-ar fi putut smulge acestei pasiuni crocante, în afara strigătului „Bătaie!". Atunci Matei sărea ca o pisică şi având pumni prea mici începea să zgârie.

Dar dacă instinctul său belicos îl consacrase ca veşnic planton, orgoliul îl împingea spre martiraj. Când, într-o zi, Luca îi spuse provocator:„Mă, ce picioare boţite ai!", luă fierul încins şi-şi călcă pulpa stângă. Pielea sfârâi, arse şi Matei, muşcându-şi buzele, se apropie fantomatic de fratele său mai mare. Luca sări peste bucăţile de mangal aprins care se rostogoliseră pe jos şi se ascunse în vecini urmărit de strigătul lugubru: „Vino să-ţi calc nasul".

Când rana de la picior se vindecă, Matei căzu de pe balustrada balconului şi-şi rupse gingia. Apăru în casă urlând ca un câine, iar Sofia, băgându-i mâna în gură, îi apăsă la loc bucata ruptă. Până la venirea doctorului gingia se lipi şi apoi, cusută, se prinse definitiv.

Dar toate aceste cuie bătute în cap, piei arse şi opărite, nasurile în care încolţea fasolea, o obosiră pe Sofia care nu mai vru să facă niciun copil. Şase îi ajungeau. După ce îi trezea dimineaţa şi trimitea o parte din ei la şcoală şi o altă parte în curte, după ce punea oalele pe foc şi le lăsa în grija Dusei, se aşeza în grădină, sub agud, să croşeteze.

Câinele îşi târa lanţul alene, pisicile dormitau la umbră, rândunelele ciripeau şi Sofia croşeta milieuri. Le împodobea mai ales cu ciorchini

albi, cu struguri şi frunze de bumbac. Flori şi copii de sfoară se năşteau din mâinile ei, pentru a fi aşternute pe gheridoane şi noptiere. Şi nu se putea sustrage acestui viciu al împletiturilor lipsite de supleţe, noduroase, făcute parcă pentru veşnicie, şi printre care se strecurau rar arabescuri complicate, fluturi stilizaţi.

Vara era a bumbacului, iarna a mătăsii şi goblenurilor. Ghemuită într-un fotoliu verde, dungat, cu spetează înaltă, în apropierea lămpii de petrol, cosea folosind un ac foarte mic şi un degetar. De astă dată, fluturii făceau loc olandezilor cu saboţi. Genovevei de Brabant şi Angelusului lui Millet, care de pe pânza în ulei se strecura pe gherghefurile doamnelor.

Daniil o găsea lucrând şi o speria. Coarnele, colţii, lătratul erau la el dovezi de duioşie. Apoi, lăsând urme de făină şi talaş pe covoare, se spăla grăbit la lavoarul din bucătărie şi se aşeza să cineze. Mărul lui Adam îi sărea în sus şi în jos cu violenţă, urechile i se mişcau odată cu fălcile şi el mânca fredonând şi mieunând. O lua apoi la braţ pe Sofia cea deşteaptă, care surâdea, obosită, şi făcea cu ea ocolul casei. „Garderoburi avem – spunea – în stare bună, fotoliile mai ţin, avem un arhanghel Mihail puţin defect, cu ochelari, o teracotă mare, un apostol Luca nebun, două covoare persane, două fete, perdele pluşate, un băiat cu cozi şi unul cu pistrui. Eu aş spune să treci ochelarii de la Mihail la Luca şi pistruii de la Matei la Anton. Şi, dacă nici aşa nu merge, o să-ţi mai aduc un băiat. „Ferească Dumnezeu!" spuse Sofia. „Dacă mai vrei un copil, fă-ţi-l singur sau adu-l gata făcut". „Vrei un băiat francez sau unul englez?" întreba Daniil. „În port găseşti tot ce vrei". „Oricum, numai să nu-l fac eu", murmură Sofia, gata să fugă de acasă.

În mod miraculos, fraţii creşteau păstrând aceleaşi vârste. Pentru că atunci când Mihail trecea de şaisprezece ani, Luca împlinea cincisprezece, Mariluna treisprezece, Francisca unsprezece, Anton nouă, Matei şapte. Vârstele rămăseseră prin odăi ca nişte piedestale, pe care copiii se urcau, aşteptându-şi cuminţi rândul. Hainele treceau de la unul la altul, aproape simbolic, pantofii, noi pe o pereche de picioare – se înnoiau vechi pe alta, fustele fără să-şi schimbe linia îşi schimbau stăpâna şi nădragii trebuiau să corespundă nu numai gustului celui care-i purta, ci şi celui care urma la rând. Fraţii aveau împreună cam opt surtuce, zece

pantaloni, douăzeci de perechi de pantofi, şapte rochii şi douăzeci şi trei de cămăşi.

Osmoza aceasta de veşminte şi de sudoare, de palme şi respiraţii le împrumutase tuturor aceleaşi dorinţe şi acelaşi profil moral.

Mihail se visa profet, Luca – explorator, Anton voia să ajungă marinar şi Matei comandant. Ferindu-se de pasiunile devorante ale fraţilor, surorile continuau să-şi cerceteze ursita în taină. Grasă, cochetă, Mariluna îşi dorea soarta Mesalinei, iar Francisca, băieţoasă, pe aceea a Eleonorei Duse.

Daniil renunţase de mult să-şi mai bată capul cu această lume de nebuni. Pleca din zori, puţin adus de spate, fredonând, se întorcea la prânz o oră, dar de cele mai multe ori către seară, murdar de faină sau de cereale. Din buzunare îi ieşeau capete de roşcovă, pungi de curmale, banane, stafide. Părea că naşte din mâinile lui vânoase, cu unghii negre, fructele cele mai dulci şi adeseori îşi prefăcea ochelarii în susan. Îl cerceta admirativ şi zeflemitor pe Mihail, care, străin de partea locului, părea să se fi oprit întâmplător în vechea casă din strada Democraţiei. Îl înveseleau ghiduşiile lui Luca, recunoscând în ele propriile sale ghiduşii, puţin mai căznite. El crea umorul doar mişcându-şi mustăţile, Luca îl fabrica cu încăpăţânare.

De Mariluna tatăl râdea cu poftă, maimuţărindu-i cochetăria. Spre a o tachina îşi bucla mânecile cămăşii de noapte, imitând bluzele cu mâneci jigot ale Sofiei, pe care Mariluna le purta pe ascuns. Şi nu o dată îi aducea nişte pudră în care punea praf de scărpinat sau îi oferea, în ambalaje franţuzeşti, ruj de buze cu piper.

Faţă de Mariluna, care se voia doamnă de la doisprezece ani, Francisca părea copilăroasă şi băieţoasă. Purta rochii de hârtie gofrată, pe care şi le croia singură, şi toată ziua, căţărată în agud, se mânjea cu fructele negre, zemoase. Serios, Daniil se apucă să-i construiască un uluc închis, care să ducă de la copac la closetele din curte, şi-i trimise în pom, cu băieţii, hainele şi cărţile. Francisca râse cu lacrimi, dar nu coborî.

Foarte rar sărea de sus, zdrelindu-şi picioarele şi porneau să danseze împreună, tatăl şi fiica, un charleston cu chiuituri. Lui Anton, care se încurca printre ei, i se legau smochine în cozi şi i se dădea vânt ca

unui titirez spre a ajunge la smochine cu gura.

Surâzând tăcut, Sofia se oprea din treabă pentru a asista la carnavalul de fiecare zi, dar când Daniil îl atârna pe Matei de-o creangă, cu picioarele în sus, pleca. Nu-i plăceau jocurile crude.

Uneori, însoţindu-l pe Daniil, care pleca la lucru, copiii ajungeau până în colţul străzii sau chiar mai departe – până la biserica „Sfântul Spiridon" sau la băcănia lui Avachelian. Tatăl îi săruta, apoi îi gonea acasă, bătând din palme. Dar aventura era prea ademenitoare şi ei rămâneau să rătăcească prin curtea bisericii, care era de fapt o stradă mărginită de clopotniţe. Se intra din amândouă capetele, prin două porţi cu înfăţişarea unor mici portaluri, pătrunzându-se într-o stradelă mărginită de scunde garduri galbene, având pe stânga biserica dată cu tencuială crem şi pe dreapta grădini de legume şi case ascunse sub zorele. Era asemenea unei cetăţui în care clopotniţele înlocuiau turnurile castelului – o cetăţuie modestă, leneşă, mirosind a iarbă cosită. Fraţii adulmecau încântaţi aromele, săreau gardurile scunde, apoi, smeriţi, intrau în biserică. Popa îi cunoştea şi venea să-i alinte, dar la vederea stiharului porneau să se închine atât de repede, încât se izbeau între ei, fiecare vrând să-şi facă mai multe cruci decât celălalt. Adulmecau stranele, mirosul de tămâie şi din banii agonisiţi pe ţigările fabricate în pod cumpărau câteva lumânări, pentru care erau gata să se încaiere. Francisca îşi aprindea lumânarea şi o fixa, ajutată de părintele Tudor, într-un suport de metal, dar ceilalţi ascundeau sub haină ceara parfumată pentru a o folosi la scosul păianjenilor din vizuini. Plecau apoi liniştiţi, pioşi până în pragul uşii, izbucnind afară în urlete de război.

Goana îi purta, rostogolindu-i, spre băcănia lui Avachelian. Aveau bani. Trebuia să-i cheltuiască.

Cu mâinile la spate, aşa cum îl văzuseră făcând pe Daniil, inspectau sacii cu năut şi prune uscate, se opreau sub ţârii uscaţi, spânzuraţi de sfori, în faţa tăvii pe care strălucea halvaua cu straturi de ciocolată, a cutiilor cu rahat şi cu pistil. Şi mai erau portocale, scrumbii albastre, ruşi cu ceapă, batoane de susan, borcane cu tahân, săculeţe cu scorţişoară şi vanilie, măsline mari, verzui, de Rodos.

Mariluna strâmba din nas, capricioasă, Anton aproape plângea de poftă. După îndelungi socoteli Francisca scotea cincizeci de bani – ajungeau pentru a-şi umple cu toţii buzunarele cu năut prăjit. Tacticos, Avachelian îi conducea în stradă, trimiţând multe complimente doamnei Sofia şi domnului Daniil. Mariluna îi răspundea, în vreme ce, cu ochii înceţoşaţi de plăcere, ceilalţi mestecau năutul, băgându-şi-l în gură cu pumnul.

Reveneau acasă obosiţi de aventuri, tropăind, aruncându-se în bălăriile din fundul curţii ca într-un pat moale. Gardurile se închideau în jurul lor. Se închideau oţetarii, streşinile, capetele foşnitoare ale buruienilor. Oraşul se depărta din ce în ce – numai toaca bisericii, strigătele geamgiilor şi iaurgiilor pătrundeau până la ei. Toropiţi de arome şi de bâzâitul gângăniilor, picoteau, ascultând cum se stinge departe, foarte departe, scrâşnetul pietrei tocilarului. Oraşul murise în spatele gardului – un oraş de trăsuri, de clopote şi hamali. Curtea lor cu magaziile adânci, cu bălăriile foşnitoare, cu podul vegheat de lucarne şi cu beciul al cărui capăt încă nimeni nu-l cunoştea, era mult mai misterioasă.

3

Mihail obişnuia să se plimbe singur ore de-a rândul. Revenea de la şcoală, pe străzile cele mai tăcute, privind lumea prin ochelari ca printr-o lunetă.

Undeva copiii se jucau în praf, bărbaţii râdeau, mişcându-se fără zgomot. Ar fi vrut să le vorbească uneori, dar nu se apropiau şi el căuta să nu-i atingă spre a nu-i tulbura. Totul se înşiruia, se îmbina ca într-un mecanism bine uns şi Mihail, salutând respectuos în dreapta şi în stânga, era convins că adevărul este cu totul altul decât cel care se înfăţişa simţurilor. De aceea, citind naivităţile complicate ale filozofilor, zâmbea şi uneori i le explica lui Matei, care zilnic voia să moară pentru adevăr.

I se întâmpla adeseori – şi pentru că mergea cufundat în gânduri, şi din cauza miopiei – să i se pară că cineva îl strigă sau îl salută. De aceea nu se miră când într-o seară se auzi chemat din spatele unor tufe de magnolia sălbatice ce acopereau casa arsă a familiei Diamand. De astă dată însă vocea era aievea şi o mână îi făcea semn dintre ruine.

Clădirea arsese de mult, acoperişul dispăruse şi zidurile afumate fuseseră năpădite de ierburi. De jur-împrejurul ruinelor încolţiseră zorelele, iar într-un colţ, sub o acoperitoare de tablă, un cerşetor îşi bea ceaiul. Era un om în putere, tuciuriu, cu obrajii acoperiţi de peri mărunţi, aspri.

Mihail, care de obicei abia îşi rotea capul deasupra gulerului scrobit, adăpostindu-se în spatele ochelarilor, se simţi atras de ochii adânci şi şterşi ai omului. Rămase pe loc, rigid, fără să-şi poată desprinde privirea din a celuilalt. Cerşetorul lăsă jos farfurioara din care sorbea ceaiul *pricuschi*. Se ridică. Era de înălţime mijlocie, cu umeri largi. Prin cămaşa ferfeniţă i se vedea pielea strălucind de sudoare şi o cicatrice albicioasă care-i brăzda pieptul.

Mişcându-şi alene picioarele încălţate cu pantofi sparţi, se apropie de el zâmbind şi-i spuse cu o voce cunoscută:

– Bună ziua, Mihail. Când ai venit?

Iarba veştedă, arţarii se adunau în jurul omului ca rama unui tablou. Părea să fi ieşit acum dintr-o peşteră a cărei gură semăna cu o ruină şi el însuşi părea să ascundă sub zdrenţe, în spatele bărbii ţepoase, pe altcineva.

– Bună ziua – răspunse Mihail. Nu vin de nicăieri. Mă întorc de la şcoală.

– De la şcoală? Ha-ha-ha!

Cerşetorul hohoti arătându-i dinţii albi şi se întinse de plăcere.

– De la şcoală?! Asta e bună! Haide, urmă serios, spune-mi, când ai venit în oraş?

Şi bătu din braţe ca din aripi.

Mihail surâse. Făcu un pas şi intră în curte. În colţul unei camere, sub o acoperitoare din tablă văzu un scăunel, o masă şchioapă şi o plită aşezată pe câteva cărămizi lipite cu lut. De un cui spânzura o desagă neagră, lucioasă.

– Nu înţeleg ce mă întrebaţi – spuse. Şi nu înţeleg de ce m-aţi oprit. Cred că nu vă cunosc.

Omul îl privi îndelung, apoi clipi speriat:

– S-ar putea să mă înşel – murmură. E aşa de greu, aşa de greu…

– E greu ce? întrebă Mihail.

– Totul. Suntem atât de singuri tot timpul, chiar când e cineva cu noi… Şi e jalnic. Şi e absurd. Eşti în clasa a cincea, nu-i aşa?

– Da, într-a cincea.

Şi deodată îl recunoscu. Recunoscu ochii cafenii, mâinile care se mişcau fără încetare şi inelul subţire. Redeveni rigid, înspăimântat, ca şi cum ar fi săvârşit ceva ruşinos.

– Dumneavoastră sunteţi domnul Diamand? spuse. Cel care a dispărut acum patru ani!

– Da, încuviinţă cerşetorul. Apucă farfurioara, dar nu putu bea din ea căci mâna îi tremura şi porţelanul îi izbea dinţii. Eu sunt. Sunt domnul Diamand. Se aplecă spre el, cu gura întredeschisă, aproape gâfâind. S-ar putea să nu povesteşti nimănui că m-am întors? întrebă.

– Pentru ce?

– Numai pentru că te rog eu.

– Dar dumneavoastră sunteţi domnul Diamand, filozoful. Lumea vă cunoaşte. Am acasă cartea dumneavoastră despre Bergson… Jules Lachelier, Emil Boutroux, Henri Bergson…

– Eu sunt filozoful… Mai bine zis, am fost… Acum, uite!

Îşi întoarse pe dos buzunarele ferfeniţite şi-şi arătă picioarele murdare, fără ciorapi.

– Oricum, spuse Mihail, filozofia nu se pierde odată cu ciorapii.

– Ba da! Ba da! Şi cum încă!

– Nu cred – spuse Mihail. Filozofia rămâne în noi, chiar fără să învăţăm nimic. Chiar fără să citim. Fiindcă ne naştem cu ea.

– Ne naştem cu amintirea unor lumi pe care le uităm chiar în clipa când ne naştem – murmură domnul Diamand. Apoi învăţăm totul

din nou. Şi nu cred că ar putea cineva să ne facă să ne amintim ceea ce am uitat fără să ne prefacă în altceva decât ceea ce suntem.

– E adevărat, încuviinţă Mihail. N-am crezut niciodată în metempsihoză.

– Oh, ba da, ba da, zise cu blândeţe domnul Diamand. Toţi copiii sunt convinşi că sunt fii de prinţi şi că odată, cândva, adevăraţii lor părinţi vor reveni spre a-i lua cu ei. Dar dumneata, Mihail, din păcate nu mai eşti copil şi, bănuiesc, n-ai crezut niciodată în predestinarea numelor?

O bufnitură înfundată cutremură vechea clădire. Un nor de pulbere cărămizie se înălţă amestecându-se cu un roi de musculiţe.

– Sau ai crezut, ceea ce de altfel e acelaşi lucru, urmă cerşetorul pălind. Şi ai vrut şi dumneata să redevii prinţ sau măcar boier şi să te întorci în lumea care ţi s-ar fi cuvenit.

– N-am fost niciodată copil, mărturisi Mihail, înroşindu-se. De aceea, poate, mâinile mi-au rămas reci. Aşa spune tata.

Şi întinzând palma şi-o lipi de mâna mare, catifelată şi neagră a cerşetorului.

– Ai mâinile îndeajuns de reci ca să-ţi fi dorit să redevii zeu, şopti domnul Diamand. Ar fi îngrozitor să aibă dreptate.

– Cine? întrebă Mihail respectuos.

– Contele de Droitdieu, spuse domnul Diamand. Un autor… un filozof, dar, la urma urmei un…

O a doua bufnitură zgudui podeaua şi pereţii. Şi câteva cărămizi căzură la picioarele cerşetorului fără să-l atingă.

– N-am înţeles ultimul cuvânt, spuse Mihail. Un…?

– Ultimul cuvânt, repetă cerşetorul rânjind. Da, s-ar fi putut să fie ultimul. Am greşit când ţi-am făcut semn să te opreşti, dragul meu. Iartă-mă.

– Nu mi-aţi făcut niciun semn, zise Mihail. Am simţit nevoia să mă opresc.

– Tocmai ăsta a fost semnul, murmură cerşetorul. Şi acum, dacă spui că n-ai venit de nicăieri, iartă-mă. Nu te mai reţin.

– Credeam că dumneavoastră sunteţi cel care a venit, îndrăzni Mihail. De câte ori cineva se întoarce dintr-o călătorie se spune că a venit sau că a revenit acasă.

– E adevărat, recunoscu domnul Diamand, însă orice ai crede, nu pomeni nimănui despre mine.

Îşi şterse farfurioara de poala hainei, goli ceainicul şi adună de pe jos câteva cutii goale, o sticlă. Le puse în sacul pe care-l scoase din cui şi-şi strânse la piept haina peticită.

– O să mă duc, spuse, strivind jarul de sub plită cu vârful piciorului. N-aş vrea să povesteşti nimic, nimănui.

– N-am să povestesc, promise Mihail. Dar oamenii vă cunosc, vă vor recunoaşte. Aveţi un anume fel de a clipi din ochi, de a vă mişca mâinile. Şi inelul…

– Oh, ce fericit aş fi dacă m-ar recunoaşte! spuse cerşetorul. Aşa cum te-am recunoscut eu pe tine. Dar nu azi. Nici mâine. Peste o lună poate. Şi mai încet, adăugă: Ai mei au murit, nu-i aşa?

– N-au murit. S-au mutat după ce a ars casa. Şi încă vă aşteaptă.

– Da, da, mormăi cerşetorul. De aceea o să mă şi întorc. O să mai fac o plimbare, o să caut nişte haine mai bune şi o să revin. Dar până atunci…

– Ştiu. Nu voi povesti nimic. N-am niciun drept să pătrund secretele dumneavoastră. Vă urez drum bun, domnule Diamand!

– Eşti un înţelept, Mihail, spuse cerşetorul. Ţi-aş dărui inelul meu, dar am nevoie de el. Am trecut prin atâtea nenorociri, încât mi-am pierdut memoria şi va fi nevoie pentru ceilalţi ca să mă recunoască ei pe mine, nu eu pe ei. Iar inelul e o dovadă.

Îşi aruncă desaga pe spate, dărâmă dintr-o lovitură cărămizile şi plita. Făcu un pas spre uşă, reveni, întinse mâna şi încercă să smulgă tablele care fereau de ploaie colţul în care stătuse până atunci. Dar erau bine prinse de grinda tavanului.

– S-ar putea să mai aveţi nevoie de ele, zise Mihail. Altfel, le-aţi fi putut smulge mai uşor.

– Cum? întrebă cerşetorul tresărind. Crezi într-o finalitate înţeleaptă?… Spune-mi, te-ar mira foarte tare, dacă, de fapt, aş fi eu fiul bătrânului David, iar cartea despre Bergson ai fi scris-o tu?

– Nu m-aş mira. Dar nu mi-aş aminti despre ea.

Cerşetorul scoase atunci din desagă o carte cusută cu sfoară.

Du mecanique plaqué sur du vivant, spuse, pronunţând foarte frumos şi graseind.

– Cunosc volumul. E scris de dumneavoastră. Şi mi se pare foarte curios, domnule Diamand, că înţeleg *foarte bine ceea ce aţi vrea să spuneţi* şi aproape deloc *ceea ce spuneţi*.

– Poate pentru că ai fost acolo, totuşi, murmură cerşetorul. S-ar putea să nască şi farse domnul acela cu capul de teracotă.

Sări deoparte ca şi cum s-ar fi ferit de ceva şi întrebă foarte încet:

– Spune-mi, crezi că sunt nebun?

– Nebun?

Mihail privi micii ochi cafenii, speriaţi, bărbia puternică. Domnul Diamand părea un actor în travesti. Poate că fugise de acasă pentru că se săturase de soţia lui urâtă şi cicălitoare şi acum se întorsese fiindcă nu mai avea bani. Sau poate plecase pentru că se plictisese să vândă cremă de ghete dimineaţa şi după-amiază să scrie cărţi. Sau, pur şi simplu, plecase pe jos, apostoleşte spre a vedea lumea şi a medita asupra ei.

– Cred că sunteţi foarte sănătos, răspunse.

– Dacă îmi păstrez buna-dispoziţie în halul în care sunt, am o sănătate de fier, zise domnul Diamand. Strada Traian mai e tot acolo unde era acum patru ani?

– Da, începe în piaţă şi se termină la barieră.

– Şi cimitirul, spitalul militar?

– La capătul străzii Traian.

– Aş mai avea o rugăminte, continuă domnul Diamand, jenat. Ai putea să-mi spui cum mai arată soţia mea?

– N-a arătat niciodată prea grozav. Dar acum, de când s-a recăsătorit, parcă s-a mai îngrăşat. Sau, poate, fiindcă alăptează…

– S-a recăsătorit? întrebă Diamand, cu ochii strălucitori. Oh, sfinte Dumnezeule! Viaţa poate fi totuşi trăită.

Îşi atârnă desaga în cui şi îngenunchind adună cărămizile vetrei. Le strânse bine una într-alta şi focul începu să pâlpâie numaidecât.

– Aţi aprins focul fără chibrit, observă Mihail. E un lucru care nu-mi place.

– Te rog, iartă-mă – spuse cerşetorul. Am cărat cu mine de acolo fel de fel de chimicale, foarte priincioase unui om sărac.

Se duse la robinetul din curte şi-şi umplu ceainicul, punându-l pe plită.

– Eram convins că nu veţi pleca, zise Mihail. Altfel, tablele s-ar fi desprins din grindă şi ar fi trebuit acum să le prindeţi din nou.

Cerşetorul îl privi nedumerit, apoi se înclină.

– Eşti un adevărat înţelept, comentă . Aşa cum se cade celui mai mare fiu al profetului Daniil. Dar eu cred că, dintre noi doi, tu eşti cel care a fost cu adevărat acolo.

Îşi întinse braţul arătând undeva, printre crengile înfrunzite, în direcţia bisericii Sfântului Spiridon.

– Fii binevenit! adăugă ceremonios, oferindu-i farfurioara cu ceaiul limpede şi verde.

4

Întors acasă, Mihail îi povesti Sofiei întâlnirea cu domnul Diamand. Sofia se cutremură.

– Dar a murit! şopti. A murit pe vapor, în drum spre Brazilia!

– Ştiu, spuse Mihail. Dar eu cred că pur şi simplu nu voia să se întoarcă acasă. Aşa că a pus pe cineva să scrie despre el că a murit.

– E groaznic! murmură Sofia. Ducă-se pe pustii!

– I-am recunoscut şi vocea, şi mâinile. Aveam unsprezece ani când a plecat. Nu mai eram un copil.

– Tu n-ai fost niciodată copil, replică Sofia. Nu te-ai jucat niciodată.

I se păru că l-a jignit şi întinse mâna să-l mângâie pe obraz. Dar Mihail se feri – era prea demn pentru a se lăsa alintat, tăcu din nou şi plecă să-şi facă lecţiile.

Sofia ieşi în curte. Îi văzu pe Francisca în agud, pe Matei căţărat pe chioşc şi pe Anton fugărind o găină.

Hainele întinse pe frânghie, la aerisit, miroseau a levănţică şi a naftalină şi pe uşa bucătăriei se prelingea un abur străveziu, cu aromă de pătrunjel.

– Miroase bine, nu? întrebă Dusea, bucătăreasa, strălucind de

plăcere. Totul miroase. Şi ăsta micu'. L-am spălat cu săpun parfumat.

Îl adulmecă pe Matei care izbucni în râs, apărându-se cu pumnii.

– Miroase, miroase – urmă Dusea, înfundându-şi obrazul în burta copilului ce se zvârcolea hohotind. Miroase a smoală şi a pucioasă.

Sofia zâmbi, mângâind visătoare buclele lui Matei. Se întoarse apoi către casa care o aştepta masivă, primitoare, şi intră în dormitor, îşi puse o fustă lungă, cenuşie, cu pliuri mari, o bluză simplă, înaltă pe gât, şi-şi încălţă pantofii cu toc gros şi baretă. Scotoci în scrin, scoase câteva sute de lei şi le ascunse în mâneca strâmtă a bluzei.

– Mă duc până la băcănie – îi strigă Dusei, înainte de a ieşi pe poartă. Mă întorc numaidecât.

Porni grăbită, trecând prin dreptul ferestrelor joase ale casei, dădu colţul şi ieşi în strada Eminescu. Coroanele îngălbenite ale arţarilor se plecau peste garduri şi prin ostreţe apăreau frunzele colorate ale viţei de vie. Un dric dezghiocat trecu în susul străzii. Apoi, îl întâlni pe Moişe-mutul, şontăcăind, vorbind anapoda, cu scuipatul curgându-i pe colţul gurii. Îi dădu un leu şi traversă strada. Vrăbiile îi ţopăiau aproape printre picioare, auzea porumbeii uguind în curtea lui Avachelian. Săltând ca pe valuri, având pe capră un om învelit în tinichele strălucitoare, trecu pe lângă ea camionul pompierilor. Strada se zgudui sub copitele uriaşilor cai roibi cu coame de leu şi pămătufuri la picioare. Apoi, se aşternu o linişte adâncă, se auzea numai foşnetul frunzelor.

Şi, ca şi cum n-ar fi vrut să tulbure tăcerea, o doamnă apăru în josul străzii, păşind în vârful picioarelor, îşi ţinea fusta puţin ridicată cu amândouă mâinile şi abia atingea dalele trotuarului, ca şi cum ar fi putut să-şi stropească pantofii cafenii. Când se apropie, Sofia o recunoscu: era doamna Diamand, purtând o bluză dantelată cu mâneci jigot şi o fustă grea, roşcată. Obrazul ei, de obicei rotund şi gras, părea mai îngust, talia mai subţire şi mâinile îi fluturau în mânecile transparente. Era o doamnă Diamand întinerită de fericire.

O văzu numai o clipă căci, cu aceeaşi graţie, doamna Diamand se strecură în vechea ei casă, care arsese, şi dispăru. Sofia se opri stingherită. Plecase să ajute un biet cerşetor şi nimerise la o întâlnire

de dragoste. Căutând să nu observe nimic, porni mai departe. Gardul de zidărie şi fier, pe care focul îl strâmbase, îi aţinea calea, o sili să tragă cu coada ochiului. Zări pereţii negri, mormanele de cărămizi şi auzi că cineva o strigă. Era vocea bine-cunoscută a filozofului, a prietenului ei din copilărie.

Discreţia nu mai avea rost. Îşi domoli pasul şi atunci el o chemă din nou, numind-o „Sofia cea deşteaptă". Era acolo, foarte aproape de ea, proaspăt ras, privind-o puţin batjocoritor, aşa cum făcuse totdeauna.

– Bine ai venit! îi spuse timidă.

– Sunt fericit că te văd, Sofia, răspunse. Credeam că fiul tău mai mare ştie să păstreze un secret. Dar… acum… fie… bine te-am găsit.

Purta nişte pantaloni negri, foarte eleganţi, o cămaşă albă de mătase şi pantofii de lac îi străluceau. O canotieră fină, de paie, era atârnată deasupra lui în craca unui arţar.

– Mă simţeam destul de bine în zdrenţe, continuă. Dar asta face o impresie mizerabilă asupra oamenilor. De aceea trebuie să mă readaptez mult mai repede decât aş fi dorit.

– Arăţi foarte bine, minunat! şopti Sofia. De ce ai făcut farsa aceea cu scrisoarea?!

– Eram puţin nebun, spuse domnul Diamand. Şi nu ştiu dacă acum mi-a trecut cu totul. O să-mi fie foarte greu aici.

O privi îndelung, drept în ochi, şi Sofia îşi plecă pleoapele. Îl admirase ca fată tânără; îi citise cărţile ca domnişoară. Când îl vizita în prăvălia în care vindea perii şi cremă de ghete, se jena – un filozof n-ar fi trebuit lăsat să-şi piardă vremea în spatele tejghelei. Dar după-amiezile, în curtea umbrită, aşezat în mijlocul celor trei Sofii, redevenea oracolul lor. Îmbrăcat cu pantaloni largi şi rubaşcă, le amintea de Tolstoi, iar privirea lui adâncă, sfredelitoare, le făcea să pălească. Acum ochii care o ţinteau erau la fel de cafenii, dar irisul lor îngheţase.

– Sofia cea deşteaptă, spuse domnul Diamand, aproape fredonând.

Sofia cea frumoasă, Sofia cea bogată… Patru ani, patru ani, draga mea… Franţa, Italia, Spania, Suedia… apoi Brazilia, jungla. Am fost în jungla cea mai groaznică din lume, am locuit acolo…

Rupse o frunză de arţar, o mestecă.

– Am ajuns să mă pot hrăni cu ierburi, cu şerpi, ca indigenii. Şi gândul că voi locui într-o casă mă îngrozeşte.

– Azi-noapte unde ai dormit?

– Aici, afară, în bălării. Curtea a rămas ca pe vremea noastră, e înecată în verdeaţă. Şi e cald încă, se poate dormi fără acoperiş.

– Şi… azi… dimineaţă… ai fost s-o vezi?

– Nu. Ştiu că s-a măritat. Are şi un copil mic.

– Şi… n-ai fi vrut să vorbeşti cu ea?

– Peste câteva zile, poate. Vezi, Sofia, acolo, de unde vin eu, oamenii sunt mult mai înţelepţi, mai răbdători. Lumea e atât de mult în afara noastră, încât nouă ne rămânem numai noi înşine.

Vorbea ca atunci, cu vocea scăzută, învăluitor. Dar vraja de demult se stinsese. Acum îl asculta fără să se lase legată de vorbele lui, fără să-l creadă.

– Da, ţi se pare bizar, urmă el. Te aşteptai să întâlneşti un cerşetor şi sunt îmbrăcat după ultima modă. Bănuiam că Mihail îţi va povesti totul şi m-am pregătit să te primesc. Am învăţat asta acolo – să prevăd.

Zâmbi, îşi undui braţele prin aer ca o pasăre, dar Sofiei nu i se păru vesel, nici măcar bine-dispus.

– O să-ţi refaci viaţa, spuse. Eşti neschimbat. Numai ochii tăi îmi par mai reci, mai cruzi.

– Ochii?

Domnul Diamand tresări, mâinile începură să-i tremure. Se dădu un

pas înapoi, rezemându-se de trunchiul copacului.

– Ochii – repetă cu gura uscată. Ţi se pare. Sunt ochii mei. Îşi apucă globii oculari cu vârful degetelor, ca pe nişte alune, ca şi cum ar fi vrut să şi-i scoată, să i-i arate. Şi nu sunt cruzi deloc, sunt ochii unui om care a văzut multe, care au obosit.

O privea clipind speriat. Irişii cafenii păreau două pete de gheaţă aburite. Erau irişii unor ochi de mort şi Sofia se înfioră.

– Iartă-mă, Sergiu – şopti. N-am vrut să te supăr. Mihail mi-a povestit totul şi venisem să-ţi aduc nişte bani, până o să te aranjezi.

Scoase din mânecă cele câteva hârtii şi i le arătă.

– Patru sute de lei! exclamă domnul Diamand. Patru sute!

Cu o sprinteneală de maimuţă dispăru în spatele arţarului şi reveni cu o valiză mică de lac, pe care o deschise. Era plină de cupe de argint, de monede vechi, de brăţări filigranate.

– Sunt mulţi ani de atunci, spuse Sofia.

– E grasă acum, ştiu, oftă melancolic domnul Diamand. Şi chiar dacă ar redeveni cea de atunci n-aş putea să uit că de fapt Gilda a fost totdeauna grasă, stângace, penibilă.

– Ei, dacă ai vedea-o cu ochii de altădată, suspină Sofia, gândindu-se la ea însăşi în bluză de dantelă albă, alături de celelalte două Sofii, domnişoare, în curtea de odinioară a filozofului.

– E în zadar – suspină domnul Diamand. E atât de săracă şi de neajutorată, că ar redeveni pe loc ceea ce este. N-aş putea s-o mai privesc fără s-o văd.

O pasăre mare zburătăci dincolo de zidul pe jumătate prăbuşit, spre fundul curţii.

– Ai şi găini, spuse Sofia surâzând.

Surâdea când voia să pară curajoasă, dar acum nu-şi mai putea ascunde teama.

– Găini – repetă Diamand. Găini, aici? Se ridică pe vârful picioarelor, aplecându-se peste zidul dărâmat, şi ţipă scurt, ascuţit, ca o femeie. Eeeee! Eeee, cine-i acolo?!

Sofia privi pe sub coatele lui ridicate şi văzu dispărând în bălării o mânecă albă, jigot, şi o talie care îi era bine cunoscută.

– Hoţi! exclamă domnul Diamand. Hoţi în miezul zilei!

Ridică ceainicul de pe plită şi simulă că vrea să se repeadă pe urmele femeii care dispăruse. Dar se opri, şiroind de sudoare, şi-şi şterse obrazul cu batista.

– De azi-noapte îmi dau târcoale, zise. Cred că trebuie să fie nişte vagabonzi pripăşiţi aici, cărora le-am ocupat vizuina. S-au speriat la început, dar acum s-au întors. Vă arăt eu! strigă înfuriat. Vă rup gâtul! Când ai trăit doi ani în junglă – urmă întorcându-se spre Sofia – nu te mai sperii de nişte derbedei. Se duse într-un colţ al camerei şi ridică un ghemotoc de cârpe murdare. Uite, cu astea l-am primit pe Mihail. Dormisem cu ele în iarbă. Aşa zdrenţăros, nu-i interesam pe domnii ăştia, dar cu pantofi de lac şi cu bijuterii… Am adus o avere cu mine – aproape un milion de lei. Şi mai am încă în străinătate la o bancă. Sofia, alege-ţi, te rog, o brăţară.

Voi să-l refuze, dar întâlni privirea aceea care o îngrozea şi care începea să-i pară jalnică. Întinse braţul şi luă prima brăţară care-i veni la îndemână.

– Dă-mi voie să ţi-o prind eu – spuse domnul Diamand. Îi petrecu micul cordon cu plăci filigranate în jurul încheieturii şi i-l închise. Ţi-ai ales brăţara cea mai potrivită. E Minerva, zeiţa înţelepciunii, şi tu eşti preoteasa ei, Sofia cea deşteaptă.

Sofia se simţi stingherită. Totul îi părea fals şi umflat şi nu se putea gândi decât la doamna Diamand, care se ascunsese la venirea ei şi care asculta de după cărămizi convorbirea lor idioată.

– Poate totuşi, ai nevoie de bani, insistă. Ca să nu trebuiască să vinzi nimic.

– Bani...murmură el. Nu. Aş vrea o oglindă. O clipă.

Scotoci prin valiză şi Sofia îi urmări cu dezgust mâinile îndemânatice, cu degete lungi, uscate. „Are nişte mâini de hoţ“, gândi. Hoţ de bijuterii“. Domnul Diamand scoase o oglindă ovală, cu mânerul acoperit de incrustaţii şi se privi coborându-şi pleoapele.

– Ochii, şopti el. Deci contele avea dreptate! Avea dreptate, repetă aproape gâfâind. Totul, până la ochi! Naştem zei morţi, domnule Desire.

Îşi muşcă degetul ca şi cum s-ar fi temut să nu spună prea multe şi Sofia îl recunoscu în gestul pătimaş pe conferenţiarul de altădată. Ca şi atunci, vorbea parcă de pe scenă, pălea şi-şi ducea palma deschisă în dreptul inimii.

– Şi… şi chiar nu vrei s-o vezi? întrebă Sofia pentru a întrerupe monologul pe care domnul Diamand îl continua cu nările palpitânde.

– S-o văd?! Oh, nu, nu, nu! răspunse filozoful. Ajunge, am contemplat îndeajuns lumea! E timpul s-o transformăm! Ştii – continuă deodată, simplu şi copilăros – era o femeie frumoasă, subţire, pe vremuri. Nu prea deşteaptă, dar feminină.

– N-are niciun rost să mai rămâi aici şi noaptea asta – spuse Sofia. Vino la noi.

– Nu. Nu vreau să ştie nimeni că m-am întors.

– Şi să te culci şi la noapte în iarbă?

– Oh, nu! M-am oprit aici, doar o zi, în trecere. Îmi era dor de casa asta, de curte. Aici am copilărit. Dar mai am încă treabă înainte de a reveni cu adevărat.

– Şi pleci acum?!

– Imediat, răspunse domnul Diamand. Birjarul care m-a adus aseară trebuie să treacă să mă ia. S-ar putea să sosească dintr-o clipă în alta. Iartă-mă, Sofia, dar trebuie să-mi strâng lucrurile. Te rog, te rog din suflet, nu povesti nimănui că m-ai întâlnit…

O luă de braţ conducând-o spre poarta înnegrită, strâmbată de foc, şi

se opri în pragul ei.

– La revedere! şopti sărutându-i mâna. Pe curând, Sofia, pe curând.

Se retrase mergând cu spatele şi bălăriile îl acoperiră ca o cortină.

Un nor de libelule subţiri, scânteietoare, zumzăi la tâmpla Sofiei, topindu-se în cer. Porţile începură să scârţâie. Strada se trezea din amorţeala după-amiezii. Sofia îşi desfăcu brăţara fără teamă, acum când filozoful nu mai era în faţa ei. Totul îi părea nefiresc, de neînţeles. Reveni spre ruinele pe jumătate îngropate, jucându-şi în palmă plăcuţele filigranate, şi strigă foarte încet:

– Sergiu, Sergiu, o clipă!

Nimeni nu-i răspunse. Pe dalele cărămizii câteva vrăbii piguleau ţopăind.

–Sergiu! strigă din nou, păşind cu atenţie printre cărămizi. Te rog, numai o clipă. Plec numaidecât.

Puse brăţara pe mortarul zidului dărâmat.

–Ţi-am înapoiat darul. Nu te supăra, dar n-o să pot povesti acasă de unde îl am.

Auzi foşnind ierburile, în spatele peretelui, dar nu îndrăzni să-şi ridice ochii şi să privească. Îi era ruşine.

O monedă sună argintiu, rostogolindu-se pe pietre. Îşi feri piciorul. Se aplecă să vadă ce a pierdut, dar îşi reaminti că a venit fără bani de metal, numai cu hârtiile pe care le strângea în pumn.

– La revedere! strigă. La revedere. Ţi-am lăsat brăţara pe grămada de zidărie. Întinse mâna spre locul unde aşezase bijuteria, dar brăţara nu mai era acolo.

Sofia se opri uluită. Plăcile filigranate n-avuseseră cum să se rostogolească pe jos, decât dacă le lovise ea, fără să-şi dea seama. Se aplecă şi căută printre sfărâmăturile de cărămidă, printre dalele ce formau odată pavajul curţii. Nu găsi nimic, dar auzi din nou o monedă clinchetind şi o umbră o acoperi. Brusc i se făcu frică.

Întoarse capul – în spatele ei nu era nimeni şi umbra care se legăna deasupra ei era coroana arţarului, clătinată de vânt. Îndreptându-şi pliurile fustei, ieşi din curte sărind peste meterezele de moloz şi, ajunsă pe trotuar, îşi scutură pantofii acoperiţi de praf negru-roşiatic. Strada se umpluse de lumea ce se îndrepta spre centrul oraşului şi Sofia trebui să răspundă canotierelor ce o salutau descriind arcuri graţioase de o parte şi de alta a ei.

Să fi devenit hoţ filozoful? Cum adunase toate bijuteriile acelea, el, care nu ştia să-şi vândă nici crema de ghete? Era un escroc, fără îndoială, căci viciul – Sofia ştia – tulbură limpezimea ochilor, iar ochii lui îşi pierduseră limpezimea şi el însuşi înţelesese că privirea l-a trădat.

Revăzu figura lui speriată, ridurile sticlind de sudoare. Părea nesincer, dar surâsul îi rămăsese, ca în tinereţe, pierdut şi amar. Nu era oare pornită, judecându-l pentru nişte fapte pe care, poate, nu le săvârşise?! Venise să-şi vadă soţia, pe furiş – orice om ar fi făcut la fel. Şi era puţin nebun – dar fusese nebun toată viaţa. Nu putea fi condamnat pentru asta.

Cineva îi bolborosi răguşit în ureche. Tresări. Era Moişe-mutul, agitat, mergând în pas cu ea şi arătându-i o trăsură ce se apropia la trap. Când trăsura ajunse în dreptul ei, Sofia văzu în penumbra poditului ridicat două perechi de picioare. Una purta pantaloni negri şi pantofi de lac, a doua, acoperită până la glezne de o fustă roşcată, era încălţată cu pantofi maro.

Sofia îşi plecă privirea pentru a nu observa mai mult şi-i făcu semn mutului, care nu înceta să bolborosească, s-o lase în pace. Îi era teamă şi greaţă de viciu, iar viciul o copleşise în după-amiaza aceasta: doamna Diamand fugea cu fostul ei soţ, părăsindu-şi copilul, iar ea, Sofia, care aflase totul, trebuia să nu scoată o vorbă.

Cu paşi rari, ferindu-se de cunoscuţii care o salutau, dădu colţul pe strada Democraţiei. Simţea că începe să urască irişii morţi care încercaseră să-i propună toleranţă şi complicitate. Puse mâna cu încântare pe clanţa de lemn a porţii ei. Casa o aştepta greoaie, cunoscută şi se auzea din curte larma copiilor.

– Sofia – strigă cineva ascuţit. Sofia, aşteaptă-mă!

Doamna Diamand îi făcea semne din capul străzii. Purta o frumoasă bluză albă, cu mâneci jigot, o fustă roşcată şi împingea neîndemânatică un cărucior.

Sofia închise ochii. Îşi reaminti figura tuciurie, mâinile care tremurau. Smocuri de iarbă ţâşneau din zidul crăpat, o libelulă zbura în dreptul gurii omului care vorbea.

– Gilda – murmură – tu… aici…

Privită de aproape, doamna Diamand părea cu zece ani mai în vârstă decât fusese cu o oră înainte. Era o femeie grasă şi îmbătrânită de necazuri.

– Sofia, ţi-e rău! exclamă îngrozită doamna Diamand. Să intrăm să te aşezi!

O luă de braţ, împingându-şi căruciorul cu o singură mână, dar Sofia se feri.

– Ce ai? întrebă doamna Diamand îngrijorată. Eşti palidă… nu cumva… încă unul? De ce mă priveşti aşa?

– De unde vii, Gilda? întrebă Sofia.

– De la poştă… o să-ţi povestesc totul… să intrăm în curte.

– Nu. Aici. Spune-mi. Nu vreau să audă copiii.

Doamna Diamand o privi uluită. Sudoarea îi spăla fardul, rujul i se adunase în bobiţe pe buze.

– Să nu ne audă… copiii?! Bine, dacă spui tu… Tu eşti Sofia cea deşteaptă.

Sofia făcu o grimasă: „Lasă asta."

– Bine – urmă doamna Diamand – uite. Ridică pătura subţire care învelea copilul, scoase un plic. A sosit acum câteva ore. Eu trec zilnic pe la poştă. Pentru că aştept un răspuns de la Rio de Janeiro, unde am cerut informaţii despre Sergiu.

– Ştiu, spuse Sofia.

– N-am crezut niciodată în moartea lui, povesti doamna Diamand. A vrut să scape de mine. Atâta tot. Şi asta cred şi acum. Peste un an, doi o să-l vezi apărând, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. L-am iubit, dar e un escroc.

– Sunt foarte grăbită, răspunse Sofia. Am şase copii, îmi dau destulă bătaie de cap.

– Nu te înţeleg, ridică din umeri doamna Diamand. Eşti cea mai bună prietenă a mea!

– Am fost, replică Sofia. Şi mi-e rău.

– Eşti obosită – recunoscu doamna Diamand. Ai alergat mult azi, nu-i aşa?

Avea obrajii rotunzi, puţin căzuţi, nasul mic. Părea că fălcile i s-au muiat de căldură şi-i trag pielea de pe tâmple. „Da, îl înţeleg – îşi spuse Sofia. Şi eu aş fi fugit. Dar cum se poate ca acum o oră să-mi fi părut atât de tânără?“

– În sfârşit, poate că întreb prea multe, spuse jenată doamna Diamand. Desfăcu plicul şi-i arătă un carton cu antet auriu. Era stema României. E de la ambasada noastră din Rio de Janeiro. Din capitala Braziliei. Ascultă. Începu să citească rar, interpretând textul cu multă ironie: „Cu părere de rău vă anunţăm că soţul dumneavoastră, domnul Sergiu Diamand, originar din România, a decedat la Manaus, statul Matto-Grosso, în ziua de 8 septembrie 1909, în urma unui atac de cord. Domnul Sergiu Diamand a fost înmormântat în cimitirul ortodox din Manaus, pe spezele statului brazilian, decedatul neposedând niciun fel de avere. În numele Ambasadei Române din Rio de Janeiro, vă exprimăm, doamnă, condoleanţele noastre şi vă stăm la dispoziţie cu orice informaţii suplimentare“. Şi data trecută – spuse doamna Diamand – şi-a anunţat moartea tot pe 8 septembrie. Nici măcar nu-şi bate capul să inventeze altceva.

– Şi tu eşti convinsă că e viu?

– Oameni ca el nu mor niciodată. Şi eu cred în vise.

– În ce fel de vise?

– În visele mele. L-am văzut în vis de nenumărate ori. Totdeauna vesel, totdeauna murdar, şi murdăria înseamnă avere. Dar de data asta o să-l învăţ eu minte cum să se poarte.

– Dacă o să dai ochii cu el – spuse Sofia provocator.

-Chiar dacă n-am să-l mai văd niciodată.

Doamna Diamand spuse „niciodată“ cu furie şi amărăciune. Se vedea după figura ei că domnul Diamand n-ar fi trebuit să spere într-o împăcare.

– N-o să-l iert că a încercat să mă escrocheze până şi în somn.

– În somn?

– Da. L-am visat, azi, acum… după-masă… Se plimba printr-o curte… un maidan… cu fel de fel de maşini… de clădiri dărăpănate, alături de un domn în tunică de atlaz cu brandenburguri.

„Minţea totdeauna – gândi Sofia – dar nu în felul ăsta. E de-a dreptul nebună.“

– Şi? întrebă.

– Da… se plimba… S-a apropiat de mine… s-a prefăcut că nu mă cunoaşte şi s-a recomandat… Dar în loc de Diamand… a spus Darmant.

– Darmand?

– Darmant. Era plin de rahat… să mă ierţi, din cap până în picioare – asta înseamnă aur sau bijuterii… iar azi am şi primit scrisoarea. Înţelegi? S-a îmbogăţit şi nu vrea să împartă averea cu mine. Îi întinse din nou plicul cu antetul ambasadei. Vezi? E deştept, dar a făcut o mare prostie. Scrisoarea asta n-a fost trimisă din Brazilia. A fost pusă la poştă la Paris.

Obrajii graşi, pufoşi, ascundeau o şiretenie pe care Sofia n-o bănuise niciodată. Şi din nou, ca în urmă cu un ceas, i se făcu frică.

– Mă anunţă că a murit pe 8 septembrie 1909, adăugă ironic doamna Diamand, dar 8 septembrie 1909 e azi. Azi, draga mea!

Ridică palmele spre cer în semn de încheiere a rechizitoriului şi de sub dantela mânecii jigot apăru o brăţară de argint filigranată, cu chipul Minervei.

Sofia nu-i povesti nimic lui Daniil. Ca să nu fie silită s-o revadă pe doamna Diamand, începu s-o evite şi în curând o uită. Nici Mihail nu părea că se mai gândeşte la cele întâmplate. O singură dată o mai întrebă pe Sofia, după câteva luni:

– Mamă, ai mai auzit ceva de domnul Darmant?

– Nimic, răspunse ea. A murit cu adevărat.

– Deci a murit!

– Aşa se pare, dragul meu.

Abia a doua zi îşi aminti că Mihail spusese „Darmant“, în loc de „Diamand“, dar pentru că nu obişnuia să se frământe decât pentru copii şi gospodăria ei, uită şi această întâmplare.

Şi se apucă să pregătească valiza fiului cel mare, care pleca la şcoala militară din Botoşani.

5

Când sună mobilizarea în 1916, Francisca era la Bucureşti, la o soră a mamei sale. Văzu zepelinul trecând pe deasupra Foişorului de Foc şi auzi clănţănitul mitralierelor. A doua zi, fără să spună un cuvânt, începu să-şi pregătească valiza. Mătuşa ei încercă s-o oprească, s-o convingă să mai aştepte, dar fosta fabricantă de ţigări din păpuşoi era de neclintit. Trebuia să ajungă la Galaţi, să fie alături de ai ei.

După ce asedie zadarnic nenumărate trenuri, reuşi să pătrundă într-un marfar înţesat de soldaţi şi se ascunse într-un colţ, printre arme şi raniţe, slabă, ciufulită, o domnişoară–copil de şaisprezece ani. Îşi luase câţiva pesmeţi uscaţi şi-i ronţăia, fără să privească în jur, pe jumătate sălbatică. Puţinii ofiţeri încercară să glumească cu ea, dar se aleseră cu mârâituri. Îi oferiră ciocolată, bomboane şi, pentru că Francisca le întoarse spatele, învelindu-se cu pardesiul, renunţară.

Trenul se strecura printre garniturile încărcate de trupe, oprindu-se şi pornind mereu. Ostaşii dormeau cu gurile căscate, sforăind, umplând culoarele, iar ofiţerii treceau dintr-un vagon într-altul, călcând trupa ce gemea prin somn. Spre seară podelele se umplură de firimituri, mucuri, ziare, unsoare de armă, nasturi şi scuipat.

Din întregul eşalon singurul călător care nu fuma, nu scuipa şi nu cânta a jale era Francisca. Strecurându-se printre obidele infanteriştilor puse la uscat, ajunse la fereastră şi încercă să respire. Mirosea a fân cosit şi a fum înecăcios de locomotivă.

– Daţi-mi voie, domnişoară, şopti cineva de deasupra ei.

Se feri la timp pentru a nu fi lovită de o pereche de bocanci coborând de pe acoperiş. Ostaşul apucă îndemânatic buza ferestrei şi sări înăuntru, grijuliu, aproape fără să atingă podeaua.

– Dumneavoastră sunteţi domnişoara Francisca, nu-i aşa? întrebă.

– Da, murmură Francisca trăgându-se înapoi.

– V-am recunoscut – spuse soldatul.

Puse jos ceva care semăna a puşcă, dar nu era decât o cutie de vioară. O deschise şi scoase un buchet de flori de câmp.

– Daţi-mi voie să vi le ofer, domnişoară Francisca! Le-am cules chiar acum.

– Le-aţi cules?! întrebă Francisca. Dar trenul n-a mai oprit de o oră?!

– Ştiu. Eram pe câmp. Dormitam. Şi când v-am văzut la fereastră am mai apucat să le culeg, să urc pe acoperiş şi să cobor exact deasupra dumneavoastră.

– Vă închipuiţi că sunt un copil? întrebă Francisca. Sau glumiţi?

– Numai de glume nu-mi arde acum! replică ostaşul. Am o boală de inimă care mă împiedică să fiu combatant şi m-au mobilizat ca lăutar. Bineînţeles că ideea a fost a mea. Fiecare îşi alege arma care-i place. Iar eu o să fac războiul cântând la acest mic Stradivarius.

Scoase vioara cu grijă, îşi trecu degetul peste corzi, scoţând un pizzicato argintiu, şi sprijini sub bărbia lui, neagră, nebărbierită, gâtul suplu şi lucitor al lăutei.

– Lalo, şopti. Simfonia spaniolă.

Francisca se dădu înapoi spre a-i face loc şi în aceeaşi clipă vioara gemu. Era un geamăt adânc, nazal, geamătul unui om care dansa, rugându-se.

De jur-împrejur soldaţii se treziră, se săltară în capul oaselor, cu

gurile larg deschise, împietrite. Îşi adunară braţele amorţite, picioarele desculţe, ţinându-şi răsuflarea.

Şi în faţa lor pe coaste pleşuve de munţi, pe coaste pleşuve şi cenuşii, asini încărcaţi cu poveri urcau. Soarele ardea, soarele de zinc aprins ardea coastele de piatră şi o pasăre albă se ridica deasupra văilor în largi rotocoale. O pasăre albă, o pasăre de zinc se zbătea sub cerul ars.

O cârciumă albă, spoită, sub măslinii cocârjaţi. Oamenii beau vin roşu la masă şi o ţigancă dansa desculţă, făcând să sune castagnetele. Era o ţigancă tânără, asemeni unei paparude, despletită, nebună, beată şi vioristul o fugărea, şfichiuindu-i picioarele cu arcuşul.

Un soldat oftă, îşi şterse lacrimile cu dosul palmei şi scăpără un chibrit ca să-l poată vedea mai bine pe omul care cânta. Şi apăru un obraz negru, ţigănesc, cu ochii acoperiţi de pleoape vinete. Gura violonistului se apropiase de gâtlejul de lebădă al viorii, gata să-l sărute şi buzele i se mişcau în neştire.

Şi ţiganca porni să se învârtească, ridicând rotocoale de praf, şi în jurul ei se roteau ţărani tuciurii, uscaţi ca nişte vrejuri.

Ostaşul simţi că flacăra chibritului îi arde degetele, dar nu-i dădu drumul şi compartimentul începu să miroasă a carne arsă. Pământul fumega sub picioarele ţigăncii şi unul după altul soldaţii se ridicară sprijinindu-se fiecare pe umerii celuilalt, ca şi cum ar fi fost ologi şi şi-ar fi recăpătat picioarele printr-o minune şi prinseră să se învârtească în cerc, muţi, arşi de soarele de zinc. În mijlocul lor se rotea nebuneşte Francisca, plângând sub şfichiuirile arzătoare ale arcuşului, orbită de soarele strălucitor.

Un scrâşnet metalic, dureros, întunecă lumina de lapte de var. Cerul pieri, asinii se încrustară în stâncile de zinc. Omul îşi ridică arcuşul de pe corzi, îşi aplecă vioara şi atunci Francisca văzu că e legată cu sârmă. Prin fereastră clipeau felinarele staţiei.

– Domnişoară Francisca – şopti violonistul. Dac-aţi şti ce greu mi-a fost prin străini! Cât n-aş da să mai cânt la spectacolele dumneavoastră din fundul curţii, când eraţi regină şi dansatoare!

– Dumitrache! murmură Francisca pălind. Nu te-am mai văzut de zece ani! Dumitrache! De unde ai apărut?

– Colind lumea! suspină ostaşul. Am ajuns cu un taraf până la Paris! Ah, ce viaţă, ce viaţă, domnişoară!

– Şi de ce n-ai mai trecut pe la noi de când te-ai întors?!

– Pentru că încă nu m-am întors! Am vrut doar să vă văd pe dumneavoastră şi pe Anton! Contele m-a învoit pentru o singură zi! O să trebuiască să mai vin cel puţin o dată. Poate la anul!

– Nu înţeleg nimic, şopti Francisca. Ai o privire de beţiv, Dumitrache!

– Fiindcă trăiesc aici, înăuntru – spuse ostaşul arătându-şi vioara cu degetul. Afară nu mi-e bine. Ca şi dumneavoastră! Aţi rămas artistă, nu-i aşa, domnişoară, încă nu v-aţi prefăcut în om?!

– Eşti nebun! murmură Francisca măgulită. Am fost totdeauna om.

– Artiştii sunt zei, spuse ostaşul, fluturându-şi mâna neagră, foarte subţire, cu unghiile albăstrii.

– Vioristul! răcni o voce de afară. Vioristul!

– Aici soldatul Dumitrache din compania a treia! raportă ostaşul scoţând capul pe fereastră. Mă întorc numaidecât!

– Lasă gagicili! răcni o voce de bas. Imediat înapoi, că vin la tine!

– Smulge-i vioara! strigă altcineva.

– Artiştii sunt zei! spuse ostaşul întorcându-se spre Francisca. Şi mă mai cheamă şi Dumitrache! Oh, dacă-aş avea la Paris bălăriile din fundul curţii dumneavoastră! Ce m-aş mai tăvăli prin ele!

– Dă-l jos din tren! răcni vocea de bas. Sparge-i scripca!

– Du-te, şopti Francisca. Nu înţeleg ce spui, dar mi-ai amintit că voiam să mă fac dansatoare. M-ai întristat, Dumitrache!

Ostaşul îi sărută mâna, galant, apoi încălecă pervazul ferestrei. De afară, zeci de mâini se înfipseră în mantaua lui, smucindu-l. Soldaţii din vagonul Franciscăi se repeziră să-l reţină, dar nu putură decât să-i smulgă cordonul şi gulerul tunicii.

Francisca se trânti în patru labe pentru a nu fi strivită de cei care încercau să sară geamul în urmărirea soldatului Dumitrache. Se strecură printre picioarele lor, adăpostindu-şi buchetul la piept ca pe un copil.

Dar când îl privi în scăpătarea unei brichete, văzu că strânge în pumn nu flori, ci un mănunchi de iarbă proaspăt cosită.

6

Mihail plecă primul pe front. Părinţii îl petrecură în zori, la gară, şi rămaseră acolo până când trenul dispăru într-un vacarm de comenzi, bocete şi urale. Revenirăacasă la ora prânzului, ţinându-se de mână, ca în lunile lor de logodnă. Sofia servi borşul. Daniil luă prima lingură, o duse la gură şi o vărsă la loc în farfurie.

Fraţii îşi ridicară privirile umezite, ascultând strigătul tocilarului prin fereastra deschisă şi lacrimile Marilunei picurând în borş. Francisca îşi înfipse unghiile ca de obicei în braţul lui Anton, iar Matei, care se simţea conştiinţa familiei, gemu: „Mihail pleacă pe front".

– Nu înmormântăm pe nimeni! urlă Daniil bătând cu pumnul în masă. Şi cine are de gând să bocească să-şi caute altă pensiune!

Dar, fiindcă nici el însuşi nu-şi dorea altă pensiune, îşi suflă nasul care sună ca o trompetă şi începu să soarbă zgomotos borşul.

Luca plecă al doilea, ca sergent teterist, şi reveni după şapte zile cu o dizenterie. Se vindecă la spitalul militar, plecă din nou, dar la prima haltă se îmbolnăvi de pneumonie. Încercă şi a treia oară şi făcu un erizipel. În ciuda furiei sale belicoase şi a protestelor, fu trimis la manutanţă.

Anton, mai norocos, reuşi să fie primit ca rândaş voluntar în grajdurile regimentului 11 Siret. Avea cincisprezece ani, şaizeci de kilograme şi visa să ajungă cowboy. Noua ocupaţie îl satisfăcea pe

deplin şi-i explica seară de seară lui Matei că nu există miros mai dumnezeiesc decât cel al paielor amestecate cu bălegar.

Dar Matei se considera prea demn pentru a face războiul într-un grajd sau la manutanţă. Îşi cumpără o uniformă de cercetaş şi-şi stabili cartierul general în gară, ajutând la descărcarea răniţilor. Mic, slab, pansa ostaşii degeraţi cu o gravitate de bătrân medic militar. Plângea auzindu-le gemetele şi vărsa la vederea zemii albicioase care li se scurgea din fluierele picioarelor, dar nu venea acasă decât o dată pe zi, la prânz.

Sofia încercă să-l oprească, ascunzându-i uniforma, însă Matei sparse dulapul, îşi scoase pantalonii şi bluza kaki şi dispăru. Reveni după o zi şi o noapte, vreme în care Daniil îl căută prin toate spitalele. Nedormit, încercănat, Matei părea mai mic, mai slab şi mai roşcovan şi tatăl renunţă să-l bată.

– Ar trebui totuşi să mă asculţi îi spuse, arătându-i banderola de gardă cetăţenească pe care o purta pe braţ. Sunt nu numai tatăl tău, dar şi mai mare în grad!

În faţa argumentului ierarhic, Matei cedă şi izbucni în plâns. Mărturisi că n-a făcut-o într-adins, dar că a fost reţinut într-o casă a cărei cheie se pierduse.

– Ce fel de casă? întrebă Daniil.

– O casă foarte frumoasă, unde s-a făcut un lazaret, răspunse Matei.

– Alături de liceul Vasile Alecsandri?

– Nu, mai sus.

– Unde mai sus?

– După liceu e o casă roz, cu grădină. O grădină mare, cu boltă de trandafiri. Dacă treci, vezi florile. Şi are la uşă… deasupra… un fel de cozoroc din sticlă colorată…

– Acum e iarnă: *Iarnă!* spuse Daniil. Nu există trandafiri!

– Ba da, protestă Matei. Roşii. Erau înfloriţi. Şi în Italia sunt

trandafiri iarna.

– În Italia da, dar nu la noi. Trandafirii cresc poate în capul tău.

– Nu. Erau acolo, repetă Matei cu ochii scăldaţi în lacrimi. Eu nu mint niciodată!

– Dar e iarnă! strigă Daniil. E frig, viscoleşte!

– Acolo nu viscolea.

– La dreapta era sărbătoare, în stânga era sărbătoare, murmură Daniil. Înainte şi înapoi, dedesubt şi deasupra. Numai la mijloc nu era. Şi cine te-a dus acolo?

– Am fost cu căruţa, cu degeraţii. Ţi-am spus că s-a făcut lazaret într-o casă.

– La cine? În a cui casă?

– Nu ştiu. Eu nu-i întreb pe oamenii mai mari cum îi cheamă, răspunse Matei. Răniţii îi spuneau „doctorul Dinu“.

– Doctorul Dinu, repetă Daniil. Un om mărunţel şi gras?

– Nu, nu! Slab şi cafeniu la faţă! Ca o teracotă!

– Ca o teracotă – murmură Daniil, punându-şi palma pe fruntea băiatului.

– Era cafeniu şi ars de soare şi avea sprâncenele aurii. I-a uns pe răniţi şi nu i-au mai durut picioarele. Şi erau mulţi, tată, fără degete. Le căzuseră. Şi le curgea o zeamă din oase, ca zerul de iaurt, dar mai groasă şi mirosea.

– Pfui! bufni Daniil.

– Le cădeau şi mâinile, şi picioarele la unii. Da’ omul acela i-a uns cu o alifie şi pielea li s-a făcut din nou albă. Şi mâinile au început să le crească la loc.

Daniil îşi lipi din nou palma de fruntea băiatului. Ardea.

– Ducă-se pe pustii casele roz! spuse. Sunt infectate de febră tifoidă.

– O casă cu etaj, cu multe camere, cu covoare. Brancardierii i-au pus pe bolnavi în paturi, dar nu erau paturi de spital, ci ca ale noastre, frumoase. Apoi a venit doctorul Dinu, i-a uns şi a încuiat uşa ca să nu-i mai aducă şi alţi răniţi. Se umpluseră toate paturile. Şi când a căutat cheia, n-a mai găsit-o. M-am uns şi eu cu puţină alifie pe arsură… Pe picior, tată, acolo unde aveam semnul de la fierul de călcat.

Îşi ridică pantalonul. Coapsa uscăţivă era curată, fără niciun semn.

– Poate e celălalt picior – zise Daniil.

– Nu, nu. Uite-l şi pe celălalt.

– Alifie… Ce fel de alifie?

Matei scoase o cutiuţă din buzunar. O cutiuţă de lemn, subţire, aşa cum se găseau la toate farmaciile. Daniil o deschise, o mirosi. Nu mirosea a nimic. Lemnul era curat, neatins.

– Ar trebui să te dezbraci şi să te culci, spuse. Cine ştie ce boli poţi lua de la soldaţii care zac în tranşee, mâncaţi de păduchi. O să chem doctorul.

– Nu, nu! strigă Matei. Eu trebuie să mă întorc acolo. Sunt foarte mulţi oameni, foarte mulţi. Şi doctorul Dinu e singur. I-am promis că mă întorc să-l ajut. Şi eu nu mint niciodată!

– Tu eşti un căcăcios de treisprezece ani! strigă Daniil. Dezbracă-te imediat!

– Nici mort! gemu Matei, pălind.

– O s-o trimit pe Mariluna să te înlocuiască!

– Dar Mariluna e acolo! Până mă întorc eu!

– Mariluna? zbieră Daniil dând de perete uşa camerei fetelor. Uite-o, e aici, îşi încreţeşte părul!

– Mariluna! strigă Matei. Mariluna! L-ai lăsat singur pe doctor?!

– Care doctor? întrebă căscând Mariluna. De ce nu-l bagi în pat, tată? Nu vezi c-a luat-o razna?

– Doctorul Dinu! urlă Matei tremurând de furie şi repezindu-se la ea. E singur, singur acolo, cu răniţii, cu morţii şi nimeni nu le dă de mâncare copiilor!

– Vai de mine! suspină Mariluna, cu ochii plini de lacrimi. Dezbracă-l, tată, să-i facem o baie cu muştar.

– Nu, strigă Matei, apărându-se. Nu! Am promis că mă întorc. Eu! Personal! Acum!

– Bine – spuse Daniil încet. Să mergem împreună. Dar dacă doctorul Dinu nu mai are nevoie de tine te bagi la pat!

– Dacă zice el că nu mai are nevoie, şopti Matei. Pe cuvânt de onoare.

Daniil îl înfofoli într-o plapumă pe cercetaşul ce tremura de febră şi emoţie şi-l urcă într-o sanie. Trecură de-a lungul străzii Democraţiei, tăiară de-a curmezişul Piaţa Nouă, strada Traian, Mavromol şi opriră în faţa liceului Vasile Alecsandri. Pe colţ se ridica o casă sumbră, verzuie, masivă.

– Aici e lazaretul? întrebă Daniil.

– Nu… mai încolo…

Opriră în faţa unei clădiri înalte, cu două etaje, gălbuie. Marginile de lemn ale balcoanelor o înconjurau cu garnituri ciocolatii.

– Sau aici, poate?

– Mai sus.

Ambulanţe, femei îmbrobodite în negru, soldaţi în cârje se îmbulzeau în faţa liceului. Şi alături, pe un loc viran, aşteptau căruţe, boi desjugaţi, sănii.

– Aici… aici era – şopti Matei.

– Aici? Pe maidanul ăsta?!

– Daaa…

– Dar aici n-a fost niciodată vreo casă. Poate e mai încolo?…

– Poate că da…

– O casă roz, cu trandafiri? îl întrebă Daniil pe birjar. O casă foarte mare, transformată în lazaret?

– O casă… roz?! birjarul îşi şterse faţa înroşită. Roz? Pe Mavromol? Niciodată.

– Cu poartă de fier, explică Matei. Şi cu trandafiri roşii.

– Pe Mavromol? Nu se poate. Sunt birjar de patruzeci de ani! Cunosc oraşul piatră cu piatră!

– Şi are la uşă, la intrare… o apărătoare de sticlă… cum se cheamă? O apărătoare de sticlă colorată…

– Apărătoare?… Aşa, ca un fel de cozoroc?…

– Da.

Birjarul suflă puternic, încreţindu-şi nasul, ca un cal.

– Aha! spuse înveselit. Aha! Dar asta nu e pe Mavromol, domnu' Daniil… Şi nu mai e nicăieri. Ştiu fiecare piatră din oraşul ăsta!

– O casă roz, repetă în şoaptă Matei, abia stăpânindu-şi lacrimile.

– Roz, da. Exista o casă roz în oraş, domnu' Daniil! Nu vă amintiţi? Roz şi cu mulţi trandafiri roşii… Cu sticle colorate, prinse într-o ramă de plumb… he… he… he… Una singură… Dacă n-o mai fi şi altele… Dar eu o ştiu numai pe aceea care a ars!… Acum zece ani a ars… Casa filozofului… Acela, domnu' Daniil, care vindea cremă de ghete şi perii. Dar nu era pe Mavromol, ci pe Eminescu… unde mai există şi azi ruinele…

7

A treia zi Matei uită de casa roz, iar pe piciorul drept îi reapăru pata fierului de călcat. Îşi reluă funcţia de brancardier, dar numai pentru o lună, căci începuseră să vină armatele ruseşti şi oraşul fu cuprins de o periculoasă febră ospitalieră. Oficial şi sec, Matei bătea străzile căutând încartiruire pentru ofiţerii ce-şi stabiliseră cancelaria pe strada Democraţiei, la numărul 25.

Privea cu emoţie tunicile strânse pe talie şi cizmele mulate ca nişte mănuşi ale ofiţerilor ţarişti. Şi zilnic se studia în oglindă, aşteptând apariţia unor mustăţi pe oală, aşa cum le avea colonelul Karpinski.

Până şi Daniil se arăta impresionat de mustăţile colonelului, confecţionate din două tufe de păr moale, blond, arse de praf de puşcă şi tutun. Când vorbea, colonelul îşi ridica mustăţile cu gestul unui artificier care aprinde fitilul dinamitei şi le ţinea astfel la primele replici, singurele de înţeles, pentru că celelalte se pierdeau în încâlceala de fire blonde.

Când bea, mustăţile se udau şi atârnau blegi de o parte şi de alta a gurii, dar uneori şi le muia singur în votcă şi şi le lipea pe obraz, amintind de un Mefisto morcoviu. Îşi iubea mustăţile şi le alinta spunându-i unei dintre ele Vanka şi celeilalte Lionka, le împletea adeseori, iar noaptea şi le adăpostea după un plasture cu elastic. Această pază nocturnă a mustăţilor îi convinse pe fraţi că, în urmă cu ani, mustăţile colonelului încercaseră să evadeze, dar fuseseră prinse şi pecetluite sub nas.

Când îngrijirea mustăţilor îi lăsa câteva ore libere, colonelul punea ordine în treburile cancelariei, inspecta magaziile şi povestea cu mult haz anecdote din Ural. Singurul om din oraş care putea ţine piept umorului şefului de cancelarie era Daniil şi, la început rar, apoi seară de seară îşi povesteau unul altuia întâmplările cele mai hazlii şi mai necuviincioase cu putinţă.

Conversaţiile se desfăşurau în bucătărie, în vreme ce Daniil dregea focul, iar colonelul Stepan Ivanovici Karpinski fuma, secondat de doi maiori şi de un căpitan. Micul stat-major lua loc pe scaune, colonelul îşi aprindea ţigara, tuşea, îl ridica pe Lionka în tribordul nasului şi gurii şi lansa un: *Eh, şto delaitel* la care Daniil răspundea: *Spasibo; nicevo*.

– *Prikuski?* întreba Daniil apoi, politicos, ciocănind cu arătătorul un soi de cazan de rufe, rotund, emailat şi care ţinea loc de ceainic.

– Daaa! răspundea domol colonelul. Da, da. Dar nu vă deranjaţi. Hei, Dimon! striga. Ceaiul şi zahărul!

– Ceai mai avem de ieri, spunea Daniil.

– Atunci, numai zahăr, consimţea colonelul.

Căpitanul Dimon sărea în picioare, vărsa taşca pe masă şi între farfurioarele şi cănile pregătite cu o oră înainte creştea un morman de cuburi albe. Pentru gălăţenii obişnuiţi de cu toamnă să rabde de foame, să stea la cozi de pâine şi cartofi, popotele ţariste păreau coborâte din rai. Iar colonelul Karpinski nu putea fi deosebit de administratorul chelăriei cereşti.

Încălzindu-se, ofiţerii îşi descheiau gulerele tunicii, apoi rămâneau în cămăşi, în flanele de corp şi, înroşindu-se, asudând, continuau să soarbă cană după cană. Când, spre Bobotează, fu adus un samovar, băutul ceaiului deveni orgiac şi plescăiturile începură a fi însoţite de gemete de plăcere şi chiar de lacrimi.

Samovarul trona peste zi în camera colonelului, dar cum se întuneca era dus în bucătărie, instalat în mijlocul mesei şi îndopat, pe jos, cu cărbuni aprinşi. Karpinski îl poreclise Kotik, după un motan burtos şi aşa şi rămase – un Kotik de alamă, gras, leneş, plin de el, având un

chipiu, tot de alamă, dat pe ceafa. Kotik moţăia toată ziua, solid şi inert, apoi, pe seară, când jarul începea să ardă măruntaiele, îşi arunca chipiul în sus, lăsa să-i scape un fuior de abur, tuşind şi înecându-se.

– Hai, Kotik, Kotik – mormăia Dimon. Ne e sete. Dă-i drumul!

Kotik tăcea, cu spatele întors la cazanul-ceainic, acum abandonat. Apoi chicotea. Un chicot subţire, grotesc, după care gemea scurt, aproape astmatic şi strănuta împroşcând stropi de sub chipiu şi din nasul prevăzut cu robinet. Tăcuţi, ofiţerii şi fraţii urmăreau spasmele metalice ale samovarului – băieţii cu o curiozitate ştiinţifică, Francisca – înduioşată. Dar Kotik nu era obişnuit să sufere prea mult şi, furios, izbucnea într-un urlet subţire. Un fior îl zguduia, gata să-l mute din loc, apoi începea să tremure, chipiul i se zbătea, înnebunit, până reuşea să se salte singur şi samovarul pornea să plângă trist ca un matroz beat. În clipa aceea colonelul spunea:

– Bravo! *Haraşo! Davai ceai!*

Daniil acţiona robinetul şi cănile se acopereau de abur. Apoi, ca în toate zilele, ofiţerii începeau să bea şi băieţii puneau pariuri pe ei, ca la curse: „Dimon, ajunge azi la cinci'şpe". „A băut ieri douăzeci". „Maiorul ăsta cu cap de pasăre leşină la a patra cană". „Alaltăieri a băut dou'j'trei! Să nu leşine celălalt!"

Totuşi, Dimon îi întrecea pe toţi şi când flanela i se lipea de corp şi începeau să-i iasă aburi din cizme pornea să cânte vechi cântece de stepă, spre mulţumirea colonelului, care strângându-şi mustăţile în pumn îl acompania, cu un bas răguşit, bătând tactul în coasta lui Kotik. Daniil, care ştia bulgăreşte, idiş, greceşte, lipoveneşte, învăţă şi ruseşte şi cânta la vocea a doua, odată cu Dimon.

– *Haraşo,* Daniil, *haraşo!* suspina colonelul.

– *Nicevo, Stepan Ivanovici!* murmura Daniil, ruşinându-se de mustăţile lui, care, de la venirea ruşilor, păreau mici şi lipsite de putere.

– Daniil, Daniil! ofta colonelul. Cânţi bine! Eu n-am voce! Şi e şi război! Oamenii noştri mor!

– O să-i batem pe nemţi – spunea Daniil. O să le meargă fulgii.

Dar nu ştia bine ruseşte şi, traducând „O să le meargă fulgii“, spunea „O să meargă în fulgi“. Ofiţerilor li se părea deosebit de caraghios şi râdeau în hohote. Din când în când apărea şi Dusea, cu braţele încărcate de bomboane şi conserve şi, după cum era de ciufulită şi muşcată, se vedea de unde vine şi cum a căpătat bunătăţile pe care le trântea pe masă, îmbufnată.

– Dragostea, dragostea, spunea colonelul cu ochii aburiţi de ceai.

– Dragostea, hî! răspundea Dusea, îndreptându-şi părul ciufulit şi fusta, şi ascunzându-şi unul în spatele altuia picioarele mari, ca de cal. Dragoste… *ciortu!* Fac asta ca să aduc ciocolată la copii! Hai, luaţi!

Dădea câte un pacheţel de ciocolată fraţilor, ascundea conservele în dulap şi fugea să-i ducă punguţele cu bomboane lui Matei, căruia îi spunea „daragoi“ „krasivâi“ şi „bogatâr“.

După ieşirea Dusei colonelul clătina din cap şi murmura „suflet rusesc“, apoi întreba:

– Ce se aude cu băiatul mare? Luptă, luptă Mihail?

– Da, răspundea Daniil. În prima linie. E căpitan.

– Căpitan? *Haraşo!* Şi Luca?

– A fost bolnav. Acum e la manutanţă. Împarte pâinea.

– Manutanţă?! *Haraşo!*

Singurul care zâmbea, ascultând această conversaţie, era Dimon şi fraţii observară că zâmbeşte tot timpul, totdeauna, chiar când ceilalţi se încruntă şi înjură, iar Francisca le spuse că asta e o boală – boala surâsului. Le indică şi ţara de origine a bolii – se afla undeva între Mongolia şi Marea Galbenă, ceea ce însemna, că Dimon era chinez sau mongol sau cel puţin tibetan şi fusese pişcat de o muscă a cărei pişcătură te condamnă să râzi până după moarte.

– O să-l înţep într-o zi – le zise. Şi o să vedeţi cum râde de durere. Iar

dacă o să-l doară foarte tare, o să râdă de o să cadă de pe scaun.

– Poţi să mă înţepi, spuse Dimon întorcându-se spre ea. Îţi promit că abia o să zâmbesc.

– Ştie româneşte! şuieră Matei.

– Ştiţi româneşte? întrebă Francisca.

– Ştiu – surâse Dimon. Ştiu puţin. Ştiu şi ruseşte.

– Şi… mongoleşte? întrebă Matei.

– Da. Ştiu vreo optzeci de limbi.

Şi căpitanul Dimon le surâse cu ochii săi oblici, cu nasul turtit şi chiar cu gura încremenită într-un veşnic zâmbet îndurerat.

De emoţie, Francisca ieşi din bucătărie şi se duse să-i ajute Sofiei la împletitul puloverelor şi ciorapilor pentru ostaşii din tranşee. Dar pentru că indiscreţia poliglotă a lui Dimon o chinuia, reveni după două zile în bucătărie spre a vorbi cu fraţii săi în celebra limbă *papopipepu* – inaccesibilă adulţilor. Acum, la adăpostul cuvintelor tainice, ea îl putea chema pe Matei spunându-i, în loc de „Vino la mine, Matei“, „Vipimopo lapa mipinepe Mapatepeipi“. Dar la a doua replică Dimon o întrerupse şoptindu-i: „Mapatepeipi napa apaupuzipitp. Repepepetăpă“, ceea ce o tulbură pe Francisca până la lacrimi, făcând-o să înţeleagă că refugiul în limba *papopipepu* e inutil.

Măreţ şi leonin, colonelul nu dădea nicio atenţie aventurilor lingvistice ale subalternului său şi continuă să nu-l bage în seamă până la şedinţa de spiritism.

Ideea şedinţei aparţinea Franciscăi, care se simţea atât de dornică de aventuri romantice, încât, după ce îi epuizase mental pe toţi scriitorii în viaţă, se gândi să-i provoace şi pe cei decedaţi, înaltă, subţire, sălbatică, ea găsise în persoana colonelului Karpinski un adorator, care-i punea viaţa la picioare în fiecare zi şi care se simţi dator să susţină propunerea ei cu energie. De altfel – declara colonelul –, el însuşi era un vechi spiritist şi socotea ectoplasma mai reală decât protoplasma şi decât orice altă plasmă pipăibilă.

Daniil primi invitaţia la şedinţă foarte reverenţios, dar mijindu-şi ochii cu o maliţie care ar fi congelat orice fel de entuziasm. Şi pe ascuns o batjocori pe Francisca numind-o „matură visătoare“ şi profeţindu-i un soţ compus exclusiv din mustăţi şi pinteni.

Se adunaseră cu toţii în camera folosită la păstrarea registrelor cancelariei, acolo unde dormea Mihail înainte de a pleca pe front. Ferestrele fură acoperite cu hârtie neagră şi fu lăsată aprinsă doar o mică lampă, cu abajur de sticlă, jumătate roşu, jumătate alb. Sub razele leşinate şi semisângerii se aşezară cu toţii în jurul mesei rotunde pe care căpitanul Dimon o adusese din vecini, şi-şi lipiră palmele de tăblia de lemn. În mijlocul lor, în locul maiestuosului Kotik, se afla un pahar lipsit de personalitate.

– Să începem, Dimon, spuse colonelul. Dânsul e un mediu extraordinar, le explică celorlalţi. Nouă ne-a ghicit şi în cafea, şi în palmă. Ghiceşte după vreme şi dă şi în bobi cum ştiu numai calmâcii.

– Sunteţi mediu?! întrebă emoţionată Francisca. Intraţi în transă?

– Da, răspunse Dnnon. Dar nu-mi amintesc nimic după aceea.

– Ce înnebunitor trebuie să fie! suspină Francisca. Oh, dacă aş putea simţi şi eu senzaţiile astea!

– Nu există nicio senzaţie – spuse Dimon surâzător. În clipele acelea eşti nimeni. Sau altcineva. Dar tu nu mai exişti.

– E foarte frumos, şopti pierdută Francisca.

– Să începem, să începem – interveni colonelul, căruia nu-i plăcu apropierea dintre Francisca şi subalternul său. Linişte. Lucrăm cu paharul. Dimon?

– Cu paharul şi dacă o să se poată direct. Dar am nevoie de multă linişte.

– Ssssst! făcu Stepan Ivanovici apucând cu două degete încheietura mâinii stângi a Franciscăi.

– Pe cine să invocăm? întrebă Dimon.

– Pe… Alexandr Sergheevici Puşkin! Şi la Odessa l-am chemat şi a venit!

– Alexandr Sergheevici, repetă ca un ecou Dimon. Alexandr Sergheevici Puşkin! Vino!

Îşi dădu capul pe spate, deschise gura şi rămase nemişcat, livid. Francisca îi vedea mărul lui Adam tresărind, pleoapele subţiindu-se, buzele mişcându-i-se uşor.

– Aaaaah, gemu înfundat Dimon, cu fălcile înţepenite. Alex… Alexandr… Alex… Alexandr… Deschise gura mare, ca un peşte aruncat pe uscat şi spuse, distinct, în şoaptă: Sunt aici.

– Fii binevenit! murmură colonelul tremurând. Îşi înclină fruntea, oprindu-i cu o lovitură din coate pe cei doi maiori care voiau să se închine. Spune, şopti, spune!…

– Sunt aici, se auzi vocea izvorând din plafon.

– Vorbeşte! o imploră colonelul. Vorbeşte!

– Dimon... urmă cavernos vocea. Vei veni cu mine… acolo… la Paris, în spatele parcului Buttes-Chaumont… Pentru că eşti un prost.

– Excelenţă... suspină colonelul.

– Dimon e o slugă prea plecată, continuă vocea. Dar nu e în stare de nimic! Eu am nevoie de Daniil!

– Excelenţă! Mărite Alexandr Sergheevici! gemu maiorul uscăţiv.

– Sunt contele de Droitdieu, zise glacial vocea. Acum, în clipa asta sunt contele şi vă spun: Am nevoie de Daniil!

Scăpând de sub mâna colonelului, cel mai înalt dintre maiori, cel cu cap de pasăre, se închină.

– Măcar pe ăsta – suspină vocea. Pe ăsta! Încearcă-ţi puterea pe el. Dimon Platonovici! Transformă-l pe pravoslavnic în criminal! Pentru Daniil eşti prea prost!

– Mulţumesc... murmură Daniil.

– Dimon va muri... anunţă vocea. Pregăteşte-te, Dimon Platonovici.

– Întrebaţi-l ceva! îi şuieră maiorul cel scund colonelului. Repede. Poate îl salvăm pe Dimon.

– Dimon Platonovici, cel care ai fost, spuse vocea sentenţios. Vino cu mine. Acolo unde vei surâde tot timpul.

– Întrebaţi-l cu voce tare! se rugă maiorul cu cap de pasăre. Altfel, îl întreb eu.

– Cui vrei să te las, Dimon? întrebă vocea. Şi răspunse tot ea: Sihastrului Daniil?

– Sihastrul Daniil! repetă colonelul. E din Riazan?

– Eu sunt sihastrul Daniil, vorbi Daniil. Din Moldova.

– Îl primeşti pe Dimon? întrebă vocea.

– De ce nu? răspunse Daniil reverenţios. A mai stat la noi. O să mai stea.

– Doar câteva zile, vesti vocea. Să-l ascunzi! Să-l aperi!

– O să-l apăr cu praştia – spuse Daniil. Până şi lui Goliat îi va fi teamă de mine!

– Daniil David, *daragoi!* îl imploră colonelul. Nu mai glumi!

– Atunci, fii gata! spuse vocea.

– *Praşu* – raportă înveselit Daniil. Numai că eu am treabă, n-o să stau cu gura căscată ca să vorbească, printre dinţii mei!

– Sfântă Fecioară! exclamă colonelul apucându-şi mustăţile în pumn. Opreşte! Opriţi! Iartă-mă, Alexandr Sergheevici… am băut… nu mai înţeleg nimic!

– Se mişcă paharul! strigă unul dintre maiori.

Paharul nemişcat până atunci porni să se rostogolească, trecu prin faţa mâinilor Franciscăi, atinse degetele coloneilor, care se crispaseră, şi se îndrepta spre cei doi maiori.

– Războiul, spuse gâtuit colonelul, Alexandr Sergheevici… oare… oare… o să-l pierdem?

– O, biet soldat rus! se căina vocea. Tu, stăpânul, tu, regele!

– Parabola, şopti unul dintre maiori.

– Ţarul va muri, ţarina va fugi, generalii vor vinde castraveciori…

– Castraveciori… generalii? repetă colonelul. Castraveciori!

– Mujicul va sta pe tronul ţarilor!

– Nu! strigă înăbuşit colonelul. Alexandr Sergheevici, te implor! Am jurat credinţă steagului imperial!

– Steagul… spuse vocea. Steagul va fi roşu!

– Roşu de sânge! şopti înfiorându-se unul dintre maiori.

– Steagul revoluţiei... spuse vocea.

– Nuuuu! strigă colonelul.

– Steagul roşu! repetă vocea. *Bandierra rosa.*

– Nu! Nu! Alexandr Sergheevici, lumina noastră, sufletul nostru. Ce ne-ai făcut?

– E bolşevic! spuse printre dinţi maiorul cu profil de pasăre.

– Nu cârti! îl opri colonelul.

– E bolşevic – se îndârji maiorul. Şi deodată sări de pe scaun, îşi scoase pistolul şi urlă: Moarte bolşevicilor!

Ocolind masa, se repezi la Dimon, înfundându-şi nasul între dinţii acestuia.

– Votcă! ţipă ascuţit. E beat! E beat, bolşevicul! Nu cu Puşkin am vorbit noi, ci cu Dimon Platonovici! Trădătorul! Calmîkul! Te împuşc! La zid, la zid!

– Eşti nebun! îl opri colonelul.

– Sunt ofiţer! ţipă maiorul, tremurând. Îl împuşc, acum! Afară! Toată lumea afară! Şi tu, strigă zguduindu-l pe Dimon, treci la zid! La perete!

– Ce, cine? întrebă Dimon deschizând ochii.

– La zid! ţipă maiorul, palid. Soldatul rus – rege?! Treci la perete! Soldatul… ai?! Castraveciori?!

Gâfâia, împungându-l cu nasul său de uliu.

– Nu înţeleg nimic, şopti Dimon. Oare ce am spus, excelenţă?

– Măscăriciule! Ştii foarte bine ce ai spus! şuieră maiorul, stropindu-şi pieptul cu scuipat. Tremura şi se auzea cum îi clănţăne dinţii. Excelenţă, lăsaţi-mă să-l împuşc aici.

– Pune pistolul pe masă! porunci colonelul. Constantin Sergheevici!

– Frapancipiscapa – murmură Dimon.

– Gura! Gura! urlă maiorul, întinzând pistolul spre el. Taci, măscăriciule, diavol roşu!

– Frapancipiscapa, repetă Dimon, stipingepe lapampapa.

– Papa… papa… hârâi maiorul trăgând în plin. Ţine pa-pa-pa-pa! Iacă. Pravoslavnicul s-a transformat în criminal!

– Aaaaah... strigă Francisca alunecând pe lângă colonel şi lovind lampa aşezată pe o poliţă. Mi-e rău! Ajutor, Stepan Ivanovici!

Se prăbuşi odată cu mica lampă ce se sparse într-o vâlvătaie de flăcări.

– Afară! porunci colonelul. Arde! S-a aprins gazul!

– Unde eşti, câine? întrebă maiorul bâjbâind prin întuneric. Ai spus că mori azi! Crapă atunci!

– Vă ordon să ieşiţi! tună colonelul. Constantin Sergheevici, te dau pe mâna Curţii Marţiale.

– Să moară! gemu maiorul. Să moară! Şi-a bătut joc de noi! Castraveciori!…

– Nu maiorii, ci generalii or să vândă castraveciori, şopti împăciuitor maiorul cel scund. Potoleşte-te, Constantin Sergheevici. L-ai ucis!

Focul izbucni printre picioarele lor, cuprinse rafturile de registre. Daniil smuci uşa. Era încuiată, dar fără cheie în broască. Se repezi la fereastră, o smulse din ţâţâni.

– Săriţi! strigă. Uşa s-a înţepenit.

Flăcările se năpustiseră şuierând peste hârtiile uscate, de-a lungul poliţelor de lemn. Colonelul încălecă pervazul, sări afară şi, întorcându-se pe jumătate, o luă în braţe pe Francisca.

Maiorul cel scund sări după el, apoi David împingându-l pe Constantin Sergheevici, care se zbătea. În urma lor o flacără lungă, roşiatică, linse chenarul ferestrei şi focul începu să vâjâie şi să pocnească.

– Dimon! strigă colonelul. Dimon Platonovici!

Maiorul cel scund se repezi la fereastră, dar celălalt îl opri.

– Lasă-l – urlă spumegând. Să crape acolo!

– Te împuşc pe loc, Constantin Sergheevici! strigă colonelul. Să nu îndrăzneşti!

Apărându-şi mustăţile cu mâna, încălecă din nou pervazul ferestrei, dar fumul îl orbi. Daniil îl dădu la o parte, ţinându-şi batista la nas, sări în cameră şi flăcările îi cuprinseră pantalonii şi părul. Bâjbâi prin fumul negru, îşi arse degetele şi se trase înapoi.

– Ieşi! şuieră Dimon, aprinzându-şi pipa. Uiţi că sunt al dumitale?

Aşteaptă-mă afară.

Unul din rafturi se prăbuşi într-un val de scântei. Podeaua explodă în jerbe roşii.

– Tataa! ţipă Francisca de afară. Tataaa! Fooooc!

– Ieşi! porunci Dimon. Eu descopăr numai animalul din oameni, nu şi zeul! Afară!

Daniil simţi două mâini care-l apucară de mijloc, târându-l spre fereastră. Încercă să se zbată, dar celălalt era mai puternic şi luându-l pe sus îl aruncă la picioarele colonelului Karpinski. Se întoarse şi-l mai văzu pe Dimon aşezându-se liniştit pe scaun, în vreme ce curtea se umplea de oameni care urlau, cărând găleţi cu apă.

Camera cu registre arse până la temelie, fără ca focul să se întindă şi la restul casei. Printre bucăţile de lemn carbonizate găsiră turtit, spart, samovarul pe care soldaţii îl călcaseră în picioare.

Din pricina surescitării nimeni nu-şi mai amintea cum izbucnise incendiul, în afară de Dimon Platonovici, care mărturisi că-şi uitase ţigara aprinsă pe poliţa de lemn. Plăti paguba din banii pe care îi avea puşi deoparte şi dispăru fără urmă, lăsându-şi uniforma de căpitan pe trei sferturi arsă în pragul casei.

Seri de-a rândul,lui Daniil i se păru că-l vede trecând pe strada Democraţiei, tăcut şi posomorât. Şi tot gândindu-se la căpitanul Dimon, se obişnui să cânte cântece pe care nu le auzise niciodată, dar pe care şi le amintea din copilărie.

Şi visa, fără să doarmă, o curte imensă, străjuită de un turn dantelat din oţel – o curte nesfârşită în care se învârteau zeci de scrâncioburi, în jurul unor munţi de case şi arme, amestecate alandala. Iar el, Daniil, se plimba printre mormanele de case şi turnuri până se prăbuşea într-o groapă cu lei.

8

Casa din strada Democraţiei devenise, cu trecerea anilor, deosebit de pitorească. Hornul cel mare dărâmându-se fu adus un meşter neamţ, care construi în locul lui un turn gotic, pătrat, cu scăriţă şi cască de metal. De la distanţă părea statuia unui soldat veghind o piatră funerară. Fraţii îl priviră cu dispreţ la început, apoi tristeţea soldatului veşnic afumat îi înduioşă şi-l îndrăgiră. Francisca îl pictă într-o noapte în ocru şi galben, transformându-l într-o uriaşă turtă dulce. Astfel, ostaşul deveni comestibil, dar nimeni nu se atinse de el. Francisca se mulţumi să picteze şi acoperişul cu arnici şi fluturaşi, apoi poarta şi la urmă pereţii. Simţind-o apropiindu-se cu bidineaua, tencuiala frisona, căzând în solzi.

Furia aceasta coloristică, pe ascuns încurajată de Daniil, fu stăvilită de Mihail. Abia întors de la Şcoala Militară cu trese de ofiţer, dispuse ca hornul să redevină cărămiziu, acoperişul roşu, poarta cafenie. Sofia fu încântată – oraşul n-avea să mai vorbească despre casa lor, arătând-o cu degetul. Pentru că Sofia cea deşteaptă era convinsă că şuşotelile bârfitorilor fuseseră provocate de hornul din turtă dulce.

Ea uită că Anton galopase trei zile pe un cal de împrumut şi că Matei fusese gata să-l împuşte pe Terente.

Matei coborî prin vadul Raşcu mânând calul la trap. Trecu printre tarabele troienite, pe sub depozitele de cherestea şi apoi coti pe chei.

Sania uşoară sărea peste bolovani şi calul tropăia suflând aburi fierbinţi.

Se lăsară spre Dunăre pe o podişcă de bârne groase, lustruite de ger. Gheaţa scrâşni, sună dogit sub copitele calului. Matei dădu drumul hăţurilor şi se lăsă pe spate, ca muscalii, cu o mână în şold, mijind ochii. Ţăranii îl salutară, înveseliţi – se vedea că tânărul subţirel şi roşcovan e cherchelit. Le răspunse aplecându-se adânc, aproape adormit. Se sculase de la ora cinci ca să împrumute sania şi calul şi până la opt băuse cu birjarul ţuică şi vin fiert cu scorţişoară. Nu spusese nimănui unde pleacă pentru că Daniil l-ar fi oprit să treacă singur Dunărea îngheţată, pe când el promisese să ajungă la Azaclău cu sanie muscălească.

Mână calul la pas pe lângă carele încărcate cu saci de porumb, pe lângă lăutarii care cântau, dansând pe loc, şi ajunse la debarcaderul satului în mai puţin de zece minute. Fata îl aştepta pe mal, înfăşurată într-un şal negru, pufos. Nu i se vedeau decât cizmuliţele şi poalele paltonului. Întinse mâna şi o ajută să urce lângă el.

– Nu mai e aici – spuse ea speriată. Avea buzele albite de frig şi obrajii aproape albaştri. A plecat de-aseară.

– A plecat!

Matei se dezmetici, înjură.

– Şi unde dracului s-a dus? întrebă.

– În baltă, spuse fata. Îşi făcu o cruce mare. Poate că e mai bine aşa, domnu’ Matei.

– Bine pe dracu'! mârâi Matei. Noapte nedormită, bani aruncaţi. Dacă ţi-era frică, n-aveai decât să-mi spui.

– Nu de frică, replică fata. Dar cum să-l opresc, dacă a plecat în baltă?

– A plecat de mult?

– De-aseară, v-am zis.

– Şi unde a dormit?

– La un om.

– Du-mă la el.

Fata era slujnica lui Iani Starcopol din Brăila, văr prin alianţă cu Sofia. Terente o răpise pe Elena, fiica lui Starcopol, şi ceruse ca răscumpărare sfeşnice de argint, bani, cafea, zahăr, tutun, miere. Sania era ticsită.

Dar omul lui Terente plecase şi Matei voia cu tot dinadinsul să-i dea de urmă. Ştia că banditul se teme de o cursă şi că la cea mai mică bănuială Elena Starcopol ar fi fost înecată. Iar fata care tremura lângă el nu-i plăcea. Părea mai îngrozită decât ar fi trebuit.

Opriră în capul satului, aproape de cimitir. Coborâră. Un om aştepta în poartă cu căciula trasă până peste ochi. Zâmbi, netezindu-şi mustaţa cu degetul gros, şi-i pofti înăuntru, apoi deschizând larg porţile băgă sania în curte.

– V-aţi plimbat, domnişorule, mormăi, lăsându-l pe Matei să intre înaintea lui în casă. Şi tu du-te la bucătărie – îi spuse fetei. E mai cald decât în odaie. Îl ajută pe Matei să-şi scoată paltonul greu, cu guler de vulpe, apoi îşi smulse căciula din cap, ca şi cum ar fi fost o perucă.

– Aţi făcut drumul degeaba, adăugă, întorcându-se.

Matei tresări.

– Sau aproape degeaba, mai spuse omul. Cine trebuia să ia sacii a plecat. Dar v-a rugat să-i lăsaţi aici.

Vorbea domol, aproape căutându-şi cuvintele, şi ochii lui cafenii îl priveau neliniştiţi pe Matei.

– Degeaba, repetă îngândurat Matei. Aveţi rude bune la Galaţi?

– Nu. Niciun fel de rude, răspunse omul.

Era tuciuriu la faţă, cu ochii înfundaţi în cap, iar irişii lui cafenii

păreau morţi, ca la orbi.

– Am cunoscut, când eram mic, un filozof, povesti Matei. Domnul Diamand.

– Eu sunt domnul Diamand, zâmbi omul. Sunt chiar el, filozoful.

Matei se lipi cu spatele de uşă, apucând pe furiş clanţa.

– Dar domnul Diamand a murit, şuieră el.

– E un fel de a spune – răspunse domnul Diamand. Dumneata n-aveai, desigur, mai mult de opt ani când am părăsit oraşul.

– Opt ani… dar am o memorie foarte bună.

– Da, da, murmură domnul Diamand. Sunt un filozof mort, care face negustorie cu Terente. O să trebuiască să laşi la mine şi argintăria, şi cafeaua. Fără să capeţi nimic în schimb. Cred că şeful a urcat preţul – vrea de două ori pe atât. Iar noi suntem sclavii lui…

O rafală de vânt izbi casa zguduind-o. Domnul Diamand deschise uşa şi-şi scăldă fruntea în aburul îngheţat care năvăli de afară.

– Nu, nu mi-e frig – urmă, posomorât. Niciodată nu mi-a fost, domnule conte! Dar aici ar fi trebuit să-l trimiteţi pe Duţulescu! Pe micul darmant de fier!

O a doua rafală cutremură casa, făcând zăpada de pe acoperiş să se scurgă într-o avalanşă care-l îngropă pe domnul Diamand.

– Pe Duţulescu, repetă înecându-se. Cel care scoate zeii din pălărie.

Se afundă fără veste în troian şi când se ridică Matei văzu că are gura plină de sânge.

– Asta nu va înţelege niciodată, gemu scuipând cheaguri roşii. Contele îi dispreţuieşte prea mult pe filozofi pentru a-i crede în stare să-şi apere punctul de vedere!

– Aveţi buza crăpată, spuse Matei.

– Buza? rânji filozoful. Ha-ha! Buza! Trebuie să ştii, domnule Matei David, că nici măcar buza crăpată pe care o vezi nu-mi aparţine. Oh, dacă bietul Daniil ar bănui în ce încurcătură m-a băgat cu toţi fiii lui!

Se lovi cu fruntea de uşorul uşii şi Matei avu impresia că cineva l-a împins din spate.

– Trebuie să recunoşti că în asemenea condiţii e greu să tratezi răscumpărări, vorbi foarte încet. Totuşi, sper că m-aţi înţeles…

– Vreau s-o văd mai întâi… – spuse Matei. În afară de argintăria şi cafeaua domnului Starcopol, am şi eu banii mei. Am bani la Galaţi. Şi nu e nevoie să-i fie daţi toţi lui Terente.

– Vrei să mă cumperi? Domnul Diamand zâmbi. Ştii câţi ani am, tinere?

– Cincizeci, spuse Matei.

– Nu. Patruzeci şi cinci. De paisprezece ani am rămas la aceeaşi vârstă. Poţi cumpăra un om care nu mai îmbătrâneşte de paisprezece ani? Cu ce?

– Am un ceas de aur, un inel.

– Un ceas de aur, îl îngână domnul Diamand.

Se aplecă, scoase de sub pat o mică valiză neagră, lăcuită, o deschise. Prinse pe o catifea neagră, unul lângă altul, scânteiau zeci de ceasuri de aur.

– Numai Longines... adăugă obosit. Şi câteva International Geneve. Ridica valiza, ducându-i-o la ureche. Tic-tac-urile se armonizau simfonic.

– Un ceas de aur. Un *ceas* – spuse umflându-şi obrajii domnul Diamand. E pur şi simplu caraghios să cumperi un filozof-tâlhar cu un ceas şi un inel. Ce altceva mai ai?

– Am bani, murmură Matei.

– Ai merita s-o primeşti înapoi pe Elena, spuse domnul Diamand.

Pentru că eşti un băiat curajos. Dar mâine vreau şi restul de cafea, zahăr, tutun şi toate tablourile din casa Starcopol. Le ştiu pe *toate*, aşa că e inutil ca domnul Starcopol să facă economie de tablouri.

– O să le aduc eu, zise Matei. Dar vreau s-o văd pe Elena. *Acum*.

– Chiar acum, spuse grav domnul Diamand. Elena! strigă, deschizând uşa spre bucătărie. Elena, vino, te rog!

Matei sări în picioare. Îşi îndreptă haina, îşi şterse palmele de sudoare. Elena apăru din camera de alături, cu un şal turcesc pe umeri, un şal pufos, roşu. Părea emoţionată, dar nu îngrozită, şi-i zâmbi politicos lui Matei.

– Îmbrăţişeaz-o! îl îndemnă domnul Diamand.

Matei o luă în braţe, fără stângăcie, doar pentru că era obişnuit să îmbrăţişeze fetele. Dar avea mâinile reci şi nu putea vorbi.

– Cum îl găseşti? întrebă domnul Diamand.

– Bine, răspunse Elena. Se pare că, între timp, l-au ţinut destul de bine acolo.

– Da, nu arată prost, spuse şi domnul Diamand. E însă puţin speriat, puţin zăpăcit.

– Acolo au lumea lor, zâmbi Elena. Una singură. Cu reguli puţine, care se învaţă repede.

Capul ei mic, brun, cu sprâncenele foarte arcuite, cu gura plină, senzuală, umbrită de puf, cu nasul acvilin, era capul unei păsări de pradă. Părea neajutorată cu cinci zile în urmă, înainte de a fi răpită, şi acum Matei nu-i putea suporta privirea crudă, lacomă.

– E un băiat energic, comentă domnul Diamand.

– E curajos, recunoscu Elena. Altfel, nu l-aş fi acceptat.

– Te iubeşte, spuse domnul Diamand.

– Da, încuviinţă îngândurată Elena. Dar nu e singurul, domnul

Darmant.

– Diamand – corectă iritat domnul Diamand. Face parte dintr-o familie de care avem nevoie. Dacă n-am renunţat cumva la Galaţi, la tot fluviul acesta, la viaţă. Îl răscumperi pe Matei sau nu?

– Cât vreţi pe el? întrebă Elena.

– Un ceas de aur, spuse domnul Diamand. Tatăl dumitale te-a plătit cu doi saci de cafea, doi de zahăr, tutun şi miere. Plus argintăria din dormitor şi tablourile pe care mi le va aduce Matei mâine. Aşa că un ceas îmi pare o plată destul de modestă.

– Bine, încuviinţă Elena. Şi rămâne al meu?

– Îl vrei pentru totdeauna?

– Da. Aşa se obişnuieşte.

Elena deschise un mic manşon de astrahan pe care-l ascundea sub şal şi scoase un ceas prins pe un lanţ greu, galben roşcat.

– E chiar ceasul meu, zise.

– Ştiu. Îmi place. Pune-l în valiza mea, te rog.

– Mă răscumperi? întrebă Matei. *Tu, pe mine!* Şi pentru ce?

– Ca să te poată vinde, surâse domnul Diamand. După legile noastre, aparţii acum Elenei. E, de altfel, un obicei străvechi de nuntă. Numai că, în loc s-o cumperi dumneata pe ea, pentru o pereche de boi, ca în Africa, sau ea pe dumneata cu zestrea, ca la Galaţi, te-a plătit cu un ceas. E simplu, nu?

– Dar dumneavoastră… dumneavoastră… cine… cu ce drept?! Vocea îi era gâtuită de furie. Simţea că e ridicol şi voia să răspundă pe loc, violent: Cu ce drept?

– Uiţi unde te afli, murmură domnul Diamand. Eşti în ţara lui Terente!

Elena izbucni în râs. Capul mic, brun îi sticlea deasupra şalului roşu.

Matei îi vedea sânii tremurând de râs, şoldurile line încordându-se. Gura i se uscă de furie şi de teamă. Fără să-şi scoată pistolul din buzunar trase în direcţia domnului Diamand.

– V-a atins? strigă Elena, repezindu-se să-l sprijine.

– Da, da, da, murmură domnul Diamand. Şi prin cea mai bună cămaşă a mea! Îşi descheie gulerul tare, îşi introduse mâna cu grijă, căută îndelung. Totdeauna păţesc aşa, spuse. Îi învăţ pe toţi să-şi apere onoarea, să nu se lase jigniţi, dar numai puţini au curajul să facă ce trebuie. Bravo, Matei. Ştiam că tu nu vei greşi!

Matei scoase pistolul din buzunar. Ochii albaştri, bulbucaţi, reci, îi scăpărau.

– Nu! E suficient – urmă domnul Diamand. Dumneata n-ai nicio vină. În Spania se scriu mii de cărţi despre asta. Se cheamă „La honra" – „onoarea"… cu *r*-ul pronunţat prelung, dur. Tu eşti, la urma urmei, spaniolul familiei voastre. Puţin cam roşcovan, dar cu temperament sudic.

– Ajunge! replică Matei. Îmi plac discursurile numai când le ţin eu.

– Da, da… s-ar putea să ajungi un mare avocat… un retor… dar nu-mi dau seama unde m-ai lovit! Totdeauna păţesc aşa… vorbesc, explic şi nu mai găsesc glonţul… Ah, e aici, chiar în umăr. Hm, ai nimerit în vechea mea rană. Toţi nimeresc acolo… orgolioşii, vreau să spun… Geloşii trag mai jos, cam sub inimă… Numai profesioniştii nimeresc bine, într-unul din cele două ventricule sau în frunte… În sfârşit, pentru prima dată te-ai descurcat admirabil!

Aruncă glonţul pe masă.

– Ia-l, te rog… sau iartă-mă! Te-am jignit din nou! Dacă vii cu toate gloanţele acasă, n-are să te creadă nimeni că ai tras! Ştiu, te înţeleg… înţeleg până unde merge orgoliul şi unde începe curajul! În tinereţe îmi plăceau şi mie duelurile. Acum mă mulţumesc să port nişte simple maiouri din zale.

– Măscărici, şuieră Matei.

– Mai puţin decât crezi, explică blând domnul Diamand. Fac, de

altfel, o treabă incomodă, însă n-am încotro. Sunt trimisul cuiva, de foarte departe.

– Vino, Elena, spuse Matei.

– Când erai mic, erai mai încrezător, povesti domnul Diamand. Îţi aminteşti de casa roz, unde dădeai ajutor răniţilor.

– Domnule, cred că întindeţi prea mult coarda. Sunt în stare să risc orice.

– Ştiu. Dar casa aceea roz… cu trandafiri pe timp de iarnă…

– Vino, Elena, zise mai încet Matei. Am băut prea mult. Şi nu pot să mă stăpânesc.

– Dar domnul Diamand te simpatizează, încercă să-l convingă Elena. Vrea să te apere! Chiar nu înţelegi?

– Dacă ai şti cât de mult mă recunosc în dumneata – suspină domnul Diamand – nu m-ai privi cu asemenea ură. Şi iartă-mă că nu m-am lăsat omorât! Am atâta treabă, dragul meu!

Aduse din camera de alături paltonul de astrahan al Elenei, căciuliţa, o ajută să se îmbrace. Îi conduse apoi până la poartă şi o deschise larg, ca Matei să poată scoate sania.

– Să vă mai dau o pătură? întrebă.

– Trimiteţi-o mai bine pe fată – îl rugă Elena. Se face prea târziu.

Domnul Diamand dispăru în bucătărie şi reveni cu fata îmbrobodită până peste ochi. Elena îi făcu loc şi domnul Diamand le înveli grijuliu cu pătură.

– O să-ţi duc dorul, domnişoară Starcopol, anunţă. Dar aşa e viaţa noastră. Datoria învinge dragostea! Am fost şi rămân un cornelian!

Matei pocni din bici, însă caii rămaseră nemişcaţi.

– Ce caraghioase sunt toate astea! exclamă domnul Diamand. Oricine de acolo ar râde de s-ar prăpădi! După toate legile râsului

lui! La revedere, Matei! Şi nu uita că mi-ai promis să nu povesteşti nimănui despre mine!

Matei smuci hăţurile. Caii îşi întoarseră boturile spre el, alene, mestecând paie imaginare.

– Răbdare! ceru blând domnul Diamand. Mai aveţi un minut, îşi scoase ceasul din buzunar şi i-l arată. Exact un minut. Şi, dacă vreţi să ajungeţi mai repede acasă, n-o luaţi pe urma carelor. Gheaţa e bună şi mai sus, până pe sub râpă. Drum bun! Nu mă uita, Elena!

– La revedere! spuse Elena. Dinţii şi ochii îi scânteiau cu neruşinare.

– La revedere, Matei, şopti domnul Diamand. Sper că ne vom mai revedea. Pe curând, dragul meu, pe curând!

Caii se opintiră şi porniră la trap spre Dunăre. Matei îşi pipăi buzunarul găurit de glonţ. Simţi stofa aspră, arsă, şi întorcându-se rânji. Dar domnul Diamand era numai zâmbet şi umilinţă, cu umerii puţin căzuţi, în cămaşă sub vântul tăios.

– Pe curând! mai strigă. Multe complimente domnului Daniil şi doamnei Sofia.

Matei înjură printre dinţi. Îşi dădea prea târziu seama că n-ar fi trebuit să vină. Grecoaica îi putea rămâne lui Terente. Îi putea rămâne pe vecie, curva obraznică de lângă el, care îşi îngăduise să cocheteze pe faţă cu domnul Diamand.

Nu dormise patru nopţi aşteptând s-o vadă. Patru nopţi o visase înaltă şi subţire, speriată, plângând. Şi găsise o femeie – o femeie străină – care abia se desprinsese din braţele cuiva, o curvă care râdea, cu sânii şi pântecele palpitând. Ştia, acum ştia, cum îşi petrecuse ea nopţile – ei chefuind într-o cameră, înfierbântându-se, şi apoi chemând-o de alături ca s-o adulmece cu boturile lor pofticioase. Boturi, obraji păroşi, labe cu unghii negre, şi ea hohotind provocatoare.

Ridicând biciul fripse burta calului din dreapta şi aruncă o privire plină de ură femeii care se lipea strâns de el. Şi văzu dormind o fată foarte tânără – aşa cum o ştia dintotdeauna –, o fată brună, cu capul

rezemat de umărul său, frumoasă şi pură.

Slujnica se sperie când îl văzu luând-o drept spre râpa de peste apă.

– Drumul e mai încolo, se rugă. Unde vedeţi carele. Mai la vale.

– Gura! se răsti Matei.

Sania luneca fără efort, caii fugeau la trap. N-avu timp decât să se lase pe spate, trăgând amândouă femeile cu el, şi să cadă în cap, aproape pierzându-şi vederea de spaimă. Apa neagră ţâşnise gâlgâind de sub cioburile alburii şi o crăpătură lungă se îndrepta spre ei, pârâind. Matei o simţi ca pe un cuţit ce avea să-i reteze picioarele şi se rostogoli pe o coastă, dar Elena alunecă în copca deschisă. O văzu, albă de groază, nefăcând nicio mişcare când valul cafeniu o supse, în vreme ce slujnica fugea urlând spre mal. El rămăsese pe un sloi care se bălăbănea, un sloi alunecos, plin de ghinturi, şi-şi înfipse în gheaţă unghiile şi vârfurile cizmelor. Apoi, simţind cum degetele mâinii stângi i se dădeau peste cap, întinse dreapta pentru a o prinde pe Elena. Reuşi să-i apuce umărul. O trase spre el, dar o scăpă.

– Nu! strigă înăbuşit. Nu!

Elena nu se afunda. Părea a se fi agăţat într-o salcie pitită sub apă şi continuă să plutească. Rămase cu trunchiul frânt pe o parte, vânătă, în mijlocul valurilor, care-i săltau braţele neputincioase. Apoi, foarte încet, începu să se ridice. Urca mereu, până i se văzură cizmuliţele, o frânghie îi cuprinse umerii, iar în spatele ei, bine proptit pe nişte tălpici uriaşe, apăru domnul Diamand.

– La timp, gemu el. Am ajuns la timp!

Scoase din apă corpul înţepenit şi încovoiat, ca şi cum ar fi răsucit un buştean, şi-i aruncă lui Matei un capăt de scândură.

– Ţine-te bine! spuse. Şi trage-te încet spre mal.

Matei apucă scândura, dar nu se putu ridica în picioare. Avea genunchii moi. În dreapta lui apărea din copcă spătarul faetonului. Caii dispăruseră sub gheaţă.

– Nu ăsta era drumul! strigă domnul Diamand. Aţi apucat-o prea din sus.

O luă în braţe pe Elena şi apoi o săltă pe umăr ca pe un sac.

– Îmi pare rău, Matei, zise. Dar aţi pierdut răscumpărarea. Tu rămâi al ei, fiindcă mi-a dat un ceas pentru tine, dar ea rămâne a mea fiindcă i-am salvat viaţa. Spune-i domnului Starcopol să plătească din nou preţul întreg. Şi tablourile. Făcu gârbovit câţiva paşi, apoi se întoarse şi-i zâmbi. Şi tablourile, *neapărat*, nu uita.

Matei porni spre mal, cu gândul să-i iasă înainte. Însă abia se mişca, în vreme ce domnul Diamand fugea de-a binelea şi dispăru printre sălcii. Când urcă pe micul debarcader al satului, o găsi pe slujnică tremurând, în mijlocul oamenilor, dar nimeni nu-l văzuse pe domnul Diamand ducând o femeie în spinare.

Matei gemu. Simţea punga de gheaţă pe frunte. Auzea vocea scăzută a lui Mihail şi întrebările rare ale lui Anton. Punga fusese mică la început, dureros de rece, apoi se lăţi şi-i acoperi ochii şi gura şi-i tăie respiraţia.

Îi era frig, de la glezne până sub furca pieptului. Mâinile îi scăpau sub gheaţă, copca îl sugea. Paralizat de groază, încercă să apuce ghinturile lunecoase, dar palma dreaptă i se umflase şi degetele rămâneau moi. Înăbuşindu-se, scoase capul afară, îşi lipi urechea de gheaţa fierbinte.

Era afară, simţea că a ieşit, că e deasupra, pentru că vedea chiar sub gura lui aburindă ciupercile de aer. Îşi lipi buzele de florile verzi, ca să le simtă gustul sărat şi le văzu palpitând. Asemenea unor ciorchini de inimi prinse în gheaţă, băteau încet, gata să se stingă.

Mihail îl privea speriat, ştergându-şi ochelarii.

– Aiurezi, îi spuse zâmbind forţat. Eşti mult mai deştept când aiurezi, Matei!

– Rahat! mormăi Matei. Întinse mâna şi apucă, moale, cana cu ceai.

– E ceva bizar, totuşi, comentă Mihail foarte încet. Ai vorbit de domnul Diamand. Ţi-a povestit vreodată mama ceva?

– Rahat! replică Matei. Mihail înţeleptul. Ştie tot. Pricepe tot.

– Spuneai că l-ai văzut, că ţi-a dat-o pe Elena şi că ţi-a luat-o înapoi. E absurd. Diamand e mort de cinci ani!

– Rahat! gemu Matei. Dă-mi cojocul.

– Cojocul?

– Da. Cojocul! Înţeleptule!

Nu putea să vorbească. Să explice. Şi nici nu auzea bine, urechile îi fluierau.

Mihail îi aduse cojocul, ţinându-l ca pe un animal care ar fi putut-o lua la fugă.

– Uite, zise Matei, arătându-i gaura buzunarului. E arsă. Am tras în el.

– Ai tras?! Tu?!

– Da.

– Şi?!

– L-am nimerit în umăr. Dar şi-a scos glonţul cu mâna, mi l-a dat înapoi…

– Glonţul… cu mâna?!

Sofia intră pe nesimţite, palidă, adusă de spate.

– Şi-a revenit... spuse Mihail. Dar continuă să aiureze. Crede că s-a întâlnit la Azaclău cu domnul Diamand şi că l-a împuşcat! Şi… într-adevăr… îi lipseşte un glonţ din pistol! E nebun, mamă!

Sofia îşi puse palma pe fruntea bolnavului. Nu mai ardea. Şi buzele nu-i mai erau uscate.

– Doamne Dumnezeule! şopti. Mulţumescu-Ţi Ţie, Doamne!

– Mamă – întrebă Mihail – de când are eroul nostru buzunarele

găurite?

– Ce buzunare? Ah, aici! De când şi-a ascuns în ele ţigara aprinsă. A intrat ta-su pe uşă şi el şi-a ascuns ţigara în buzunar, alaltăieri…

– Glonţul... şuieră Matei.

– Ţigara... chicoti Mihail. Ha-ha! E sănătos, mamă! Dacă face farse, e sănătos.

– Să nu-mi mai pomeniţi de escrocul de Diamand ! vorbi Sofia. Nici în glumă.

Răscumpărată cu un al doilea transport de saci de cafea şi cu multe tablouri, Elena reveni acasă după o săptămână.

Capul ei mic, brun, părea că scânteiază de fericire când povestea aţâţată despre îngrozitoarea lume a tâlharilor. Matei, care se aştepta să revadă o biată bolnavă, secătuită de chinuri, rupse logodna.

– E zadarnic... îi spuse Elena, înapoindu-i inelul. Nu uita că eşti al meu pe veci. Te-am cumpărat cu un ceas de aur!

– Mi-e scârbă, gemu Matei. Mi-e scârbă de zâmbetul tău şi de mâinile tale. Mi-e scârbă să te privesc în ochi! Te-aş biciui până la sânge!

– Ai uitat totul, zise Elena, izbucnind în râs. Dar eu nu uit nimic. M-au învăţat să nu uit.

– O alta în locul tău s-ar fi sinucis! Ai urma labelor lor pe piele!

– Urma lor e mult mai ascunsă, surâse Elena.

– Trebuia să mori! Să mori acolo! Te-am fi plâns, dar nu ne-ar fi fost greaţă de tine!

– Am murit acolo. Dar pentru tine voi rămâne mereu aceeaşi.

– Pentru mine, eşti moartă! Moartă! gâfâi Matei, cu ochii înroşiţi de

ură.

– Plec la Cracovia de unde mă voi întoarce pură ca lacrima, spuse Elena, batjocoritor.

– Chiar de-ai trece prin foc! strigă Matei.

– Voi trece. Vom arde, poate, în aceeaşi flacără.

– Desfrânato! gemu retoric Matei. Să nu te mai întorci în oraşul ăsta!

– Peste douăzeci de ani, poate! suspină melodramatic Elena.

O crăpătură desfăcu tencuiala plafonului.

– Vorbesc prea mult, şopti Elena. Oh, veşnica mea iubire. Facă-se voia contelui!

Molozul se desprinse din plafon, subţire, pudrându-le părul.

– Pardon! spuse Elena, privind în sus şi făcând o reverenţă. E marea mea dragoste, totuşi! Ce-mi urezi pentru Polonia, dragul meu?

– O mănăstire, răspunse Matei, îndreptându-se spre uşă.

– Voi reveni, auzi, suav, în spatele său.

Ieşi în fugă şi, ajuns acasă, începu să-şi facă bagajele.

– Nu ştiu dacă pleacă sau nu în Polonia, dar eu nu mai rămân o clipă în oraşul ăsta!

– Şi unde pleci? întrebă zeflemitor Luca. Vrei să te cufunzi în uitare?

– Vreau să mă răzbun, tună Matei. Stau o lună în Bucureşti, apoi mă voi întoarce ca să plătesc jignirile, aşa cum se plătesc în Corsica.

– Dar aici eşti la Galaţi, observă placid Mihail. Corsicanii gălăţeni pot fi cel mult ridicoli!

– O să te ajut eu! spuse Anton. Pleacă liniştit. Terente rămâne aici!

– Aha, vrei să-i furi calul, zise încântat Luca. Anton nu-i răspunse,

dar aruncă după el cu un fotoliu.

9

Abia se întorsese acasă după ce rătăcise trei zile călare pe armăsarul arab al lui Bacaloglu. Se angajase să antreneze pur-sângele fabricantului, dar, odată în şa, fugise să se ascundă la Vădeni, peste Şiret. Acolo călărise în voie, nebuneşte, dormind nopţile la un ţăran, cunoscut al lui Daniil. Revenise, nu fiindcă îl căuta poliţia, dar pentru că voia să spele calul şi să-l ţesale în grajdul modern al lui Emilian Bacaloglu.

De altfel, fabricantul îl iertă pe loc. Şi el iubea caii, iar Anton nu era numai profesorul său de călărie, ci şi cel mai bun călăreţ din oraş.

De înălţime mijlocie, lat cât uşa, cu ceafa groasă, Anton îşi pierdea greutatea în şa. Aplecat pe coama calului, devenea suplu, zvelt, iar la obstacole părea că trage animalul după el. Coborât pe sol, se mişca alene şi nu se înviora decât la eforturi. Căra în spinare pianul cu coadă pe care abia îl săltaseră trei hamali voinici, bătea cuiele cu palma şi spărgea sâmburii de măsline între arătător şi degetul gros. Vesel, gata oricând să bea din butoi şi să danseze cazacioc, era oprit pe stradă, ca şi Daniil, de către toţi birjarii. Îl duceau gratis, numai pentru a-l auzi glumind.

Astfel, întregul oraş îl felicită aflând că s-a înrolat voluntar pentru urmărirea lui Terente.

Povestindu-şi isprăvile banditului cu o admiraţie rău ascunsă, gălăţenii trăiau febra unor expediţii în Vestul depărtat. Potera

trebuia să scotocească balta metru cu metru, dar numai la gândul că tâlharii trăiau sub apă, respirând prin tulpinele stufului, poliţiştii urbei se înfiorau. Balta părea să se afle în altă lume – undeva în junglă sau la poalele Munţilor Stâncoşi. Şi dacă Terente era asemuit unei căpetenii Sioux, oamenii săi hirsuţi, aprigi, dornici de sânge nu puteau fi închipuiţi decât acoperiţi de flinte şi cu şişurile între dinţi.

Potera se formă la Brăila şi brăilenii aplaudară muţi de emoţie sosirea soldaţilor şi voluntarilor gălăţeni. Erau câteva sute de ostaşi, câteva zeci de ofiţeri şi patru voluntari ce voiau să se acopere de o glorie pe care doar războiul le-ar fi putut-o oferi.

Trupele o dată unite sub o comandă unică, şlepurile ridicară ancora. Niciun răzbel nu smulsese fanfarei locale accente mai patriotice şi niciodată, din vremea turcilor, frumoasele brăilence nu palpitaseră mai sincer.

Vasele se desprinseseră de mal încărcate de patriotism, de sete de răzbunare, săbiile sclipiră, Dunărea însăşi prohodi şi pecetlui printr-un vaier adânc soarta banditului. Numai ostaşii, ţărani de la Cuca şi Bujoru, nu se ridicară la înălţimea emoţională a clipei. Ei rămaseră posaci pe puntea şlepului, şi, pe ascuns, unii îşi aprinseră ţigări de mahorcă, scuipând printre dinţi.

În timpul traversării se desăvârşi instruirea voluntarilor şi ei ajunseră pe malul dobrogean experimentaţi ca nişte cătane bătrâne. În aceeaşi seară îşi instalară corturile pe malul bălţii, aproape de colibele părăsite ale pescarilor. Peste vârfurile stufului se vedeau spinările munţilor Hercinici, strălucind sub o lună de tinichea verde. Balta orăcăia, ţiştuia, tiuia şi lătra gâtuit.

Pentru a da curaj soldaţilor, ofiţerii le istorisiră despre popa din Jijila, pe care bandiţii îl muiaseră în catran şi-l tăvăliseră prin pene, şi despre notarul legat gol în baltă, şapte zile şi şapte nopţi. În a opta zi notarul fugise uitându-şi în papură scheletul ciugulit de furnici.

Soldaţii începură să se închine, se traseră mai aproape de foc şi, păcăliţi de umbrele jucăuşe, nu se mai recunoscură unii pe alţii. Simţind momentul psihologic, unul dintre locotenenţi declară că iscoadele banditului s-ar putea afla chiar printre ei. Dacă în clipa aceea corpul expediţionar nu sucombă într-o luptă internă, asta se

datoră lui Anton care, pocnind din palme, mugi:

– Fleacuri. Mie nu mi-e frică de Terente! Nu mi-e frică de nimeni! Mănânc şi pietre!

Apucă un bolovan, muşcă din el şi mestecă, ţuguindu-şi obrazul în afară cu vârful limbii. Soldaţii izbucniră în râs. Încântat, Anton luă doi oameni în braţe şi doi în spinare, plimbându-se cu ei prin faţa focurilor de tabără. Apoi declară că vrea puţin lapte de cuc şi, scoţând o sticlă din haină, sorbi o înghiţitură. Ostaşii râdeau încercând şi ei să mestece pietre şi câţiva începură să cânte:

Terente fură feteee
Le duce la Brăila...

Dar nimeni nu îndrăznea să se apropie de balta ce sclipea şi clipocea, ameninţător.

– Vă aduc şi peşte, spuse Anton. Îl prind cu mâna goală.

Bănuia că prin apropiere se află vârşele pescarilor. Furtul din vârşe era pedepsit cu tăierea degetului gros pe butuc, dar cine avea să păzească balta la miezul nopţii?

Suflecându-şi pantalonii, intră în apa caldă, mâloasă. Noroiul chifti printre tălpile lui, i le supse. Dezlegă o lotcă mică şi neagră ca un cărăbuş şi porni împingând la ghionder. Ostaşii şi ofiţerii rămaşi pe mal îl încurajau cu strigături, agitând facle improvizate. Nu trebui să înainteze mult – lanţul de prăjini al vârşelor se ridica sub prova lotcii ca un gard. Sări în apă şi pipăi capcana de plase. Era plină – peştele se zbătea furios.

Încet, ferindu-şi tălpile de scoicile ascuţite, porni să caute capul vârşei şi încremeni de groază când cineva îl apucă de braţ. Vru să strige şi o palmă i se lipi de gură. În dreapta lui, pe mal, ostaşii chiuiau şi băteau darabana în cutii goale.

– Nu striga! îi şuieră cineva la ureche. Ar putea să te împuşte din greşeală.

Anton se încovoie, apucă gâtul omului şi-l răsuci.

– Potoleşte-te! şuieră celălalt.

– Te ucid, mârâi Anton.

Trase un pumn cu toată puterea în figura întunecată din faţa sa. Simţi obrazul pârâind.

– Mă plictiseşti, Anton, spuse omul domol. Dacă nu stai cuminte, te bag sub apă. Hai, vino după mine.

Îl apucă de cot cu o mână de fier şi, smucindu-l, îl împinse printre trestii. Anton vru să strige, dar nu putu decât să geamă răguşit. Degetele celuilalt aproape că-i sfărâmau cotul.

– Dă-mi drumul! şuieră.

– La război,ca la război, răspunse omul. N-am încotro.

O luă înainte, trăgându-l ca pe o vită prinsă în lanţ. Anton căuta să calce cu grijă, dar îşi tăia tălpile în capetele de stuf şi în scoici.

– O să mă caute, spuse. Oricum o să te prindă.

– N-o să te caute nimeni, mormăi omul. Ştii foarte bine că n-o să te caute. Poate, mâine dimineaţă, când se va face lumină.

Chiuiturile se auzeau foarte aproape, apoi cineva fluieră, strigă şi se făcu linişte.

– S-au potolit, spuse omul. Şi-au dat seama că dacă fac gălăgie pot să-ţi aducă pescarii pe cap.

– Dă-mi drumul! ceru Anton. Încercă să scape de mâna care-i strivea cotul, dar întâlni două oase reci, ca de schelet. Ce… ce-i… asta? întrebă căzând în genunchi.

Ar fi vrut să urle, să-şi desprindă braţul din umăr, să fugă ciung.

– Hai, ridică-te – spuse omul. Eşti mai fricos decât credeam.

– Doamne Dumnezeule! şopti Anton. Doamne Dumnezeule, ajută-

mă!

Laba scheletului clămpăni, îl lovi ascuţit între umeri:

– Ridică-te!

Simţi degetele de fier pătrunzându-i în braţ şi sări în sus, înainte ca celălalt să strângă mai mult. Mergea cu ochii închişi, cu pleoapele strânse, gândind: „Altul în locul meu ar fi înnebunit. Chiar şi Mihail. E Moartea. Sau stafia unui pescar. E înfipt aici, în braţul meu. Nu. N-o să-l privesc. Dacă i-aş vedea orbitele goale şi nările sparte aş înnebuni. Poate că de pe acum nu mai sunt în toate minţile“.

– Deschide ochii, spuse omul. Uită-te pe unde calci.

„Nu, n-am să mă uit“, gândi Anton. Mă încearcă. Ştie că, văzându-l, aş înnebuni de groază“. Încercă să-şi facă cruce, dar avea numai stânga liberă. Se închină cu limba, aşa cum auzise că o făceau, cândva, martirii.

– Am cam ajuns, zise omul. Urcă.

Anton rămase pe loc. Genunchiul stâng i se muiase de tot, mi-l mai susţinea.

– Urcă, doar nu vrei să te ridic eu.

Deschise ochii pe jumătate. Văzu o colibă neagră, un bordei înfundat în păpuriş. Luna de tinichea verde se oglindea în toate ferestrele. Şi bordeiul îl pândea din papură cu mulţi ochi de tinichea.

– Dacă n-aveam cleştele cu mine, puteai să mă omori, spuse omul. N-am avut încotro, a trebuit să te apuc cu el.

Anton deschise complet ochii. Nu distingea figura omului, dar vedea cleştii cu mânerele foarte lungi, ca şi cei folosiţi pe şantierele navale.

– L-am luat cu mine ca armă, explică omul. Avem aici o mulţime de ciocane, burghie, cleşti, tesle. Dar cleştele e cel mai bun. Poţi să şi loveşti şi să apuci cu el. Îl iau totdeauna cu mine.

– Te bag în p.. mă-tii! exclamă Anton, scăldat în sudoare. De când sunt nu m-am speriat ca acum! Tu eşti Terente?

– Nu. Sunt unul dintre oamenii lui.

– Măcar să-ţi fi scos câţiva dinţi. Te-am pocnit bine…

– Hmmm… nu prea grozav. Am înghiţit atâtea bătăi în viaţa asta!… Nu-ţi face griji din pricina mea.

– O să vă prindem pe toţi, spuse Anton, aşezându-se pe o buturugă. Mâine, când o să se facă lumină. Chiar dacă o să vă ascundeţi pe fundul apei şi o să respiraţi prin tulpinile de stuf.

– S-ar putea să prindeţi câţiva dobitoci, spuse omul. Şi ce-i cu asta?

– O să-l prindem şi pe Terente.

– N-aveţi decât.

– Ştii unde e?

– Mda. Cred că da… E mai încolo, în baltă.

– Am plecat fără armă, zise Anton. Dar o să iau eu cleştele. O să-l aduc pe Terente în cleşte, ca pe un şarpe.

– Şerpii nu se prind cu cleştele, replică omul. Toţi faceţi aceeaşi greşeală. De aceea ies lucrurile anapoda.

– Mi-e sete, spuse Anton. Aveţi apă pe-aici?

– Da.

Omul intră în bordei şi reapăru ducând ceva negru care semăna a găleată.

– E curată, poţi s-o bei.

– Beau şi gaz – spuse Anton. N-o să mă sperii ,dacă apa e sălcie… Şi nu-i rea deloc… Există puţuri în baltă?

– Nu fi prost! comentă omul. Cum dracu’ să fie puţuri în baltă?!

Aducem apa de departe, în butoaie.

– Are miros de fragi.

– Ah, e un obicei al meu, explică omul. Pun totdeauna câţiva fragi în apă. Asta o limpezeşte, o reîmprospătează… Mai bei?… Atunci, toarnă-ţi-o pe braţ unde te-am apucat cu cleştele. O să te răcorească.

Anton luă găleata şi-şi muie cotul în ea. Senzaţia de arsură îi dispăru. Turnă apoi apa rămasă peste tălpile care-l usturau.

– N-o duceţi rău aici, spuse. Peşte. Linişte. Mai şi jefuiţi oamenii. Mâine, pe la zece, unsprezece, o să vă împuşcăm pe toţi. Numai pe Terente o să-l luăm la Galaţi, să-l spânzurăm.

– Treaba voastră, replică omul. Nu ştiu de ce-mi povesteşti mie toate fleacurile. Nu ne-am văzut de ani de zile… şi când colo, mă tot pisezi cu Terente. Din partea mea, poţi să-l prăjeşti cu cizme cu tot. Eu îmi iau vioara şi plec pe unde am venit.

– Ce vioară? întrebă Anton.

– Vioara cu care îi cântam eu Franciscăi în fundul curţii.

– O… o cunoşti? întrebă Anton simţind că genunchii i se înmoaie din nou… Chiar… îmi amintesc… mi-ai spus şi mie pe nume, înainte!

– Te cunosc foarte bine, zise omul. Şi dacă sunt aici e că a trebuit să te aştept pe tine. E plăcerea contelui să aranjeze întâlniri neaşteptate. Bine că nu s-a gândit să te pândesc pe sub apă, cu o papură în gură.

– Dar cine… cine eşti? întrebă Anton.

– Niciodată n-ai avut ureche, mormăi omul. Îţi vorbesc de jumătate de oră, îţi povestesc şi despre vioară, despre…

– Dumitrache! şuieră Anton începând să tremure.

– Eu sunt, vorbi omul, scăpărând un chibrit. În lumina pâlpâitoare faţa ciupită de vărsat, dar îngustă şi fină, i se lungea drăceşte.

– Dumitrache – repetă Anton, simţind cum i se înfierbântă stomacul ca după un pahar de ţuică. Erai… ştiam… spuneau toţi… la Paris…

– Chiar şi sunt la Paris, spuse violonistul. Dar am venit de două ori prin ţară, de atunci. O dată, să-i dau Franciscăi un buchet de flori şi acum, ca să te întâlnesc pe tine. Contele te invită să-l vezi.

– Contele? Care conte?!

– Contele de Droitdieu. N-am nicio vină, Antoane, îţi jur pe mâna cu care ţin arcuşul. Mi-era dor de tine, dar nu ca să te aduc acolo, pentru că o dată acolo…

Un peşte sări din apă, plescăind.

– Da… ştiu… ştiu – murmură Dumitrache, apropiindu-şi obrazul de oglinda întunecată a bălţii. Trebuie totuşi să-i explic, de pe acum… Tu, tu – urmă cu vocea gâtuită – eşti trecut în scripte ca Hercule şi ca Samson. Şi totul vi se trage de la domnul Diamand, care cu ani în urmă l-a convins pe conte că familia voastră e…

Pe cerul fierbinte juca o lumină. În spatele lor văzduhul se zgudui sub bătaia trăsnetului şi o salcie porni să ardă scăpărând.

– Gata! strigă înăbuşit Dumitrache. Am terminat! Slugă prea plecată! Şi mai încet, adaugă: E prietenul meu.

– Eşti nebun! zise Anton. Te-ai băgat printre bandiţii ăştia şi ai înnebunit. Fugi, Dumitrache, înainte să se lumineze!

– Da, am să fug, răspunse Dumitrache. Spune-mi, oare sora ta, Francisca, ar putea să păstreze nişte flori de gheaţă?

– Flori de gheaţă?

– Da. Dar nu din cele pe care le cunoşti! Sunt flori adunate de mine din gheaţa care acoperă Dunărea, iarna. Aerul prins în sloiuri ia forme de plante, de animale. Animalelor le-am dat drumul. Nu-mi place să le închid în cuşcă. Dar florile le-am păstrat.

Dispăru din nou în bordei şi reapăru cărând în braţe un morman de cioburi sticloase.

– Sunt de fapt flori de aer – spuse. De aer îngheţat. Să nu le pună în grădină. E prea cald. Dar acolo, în beciul vostru, cred că ar sta destul de bine. Vara moş Daniil cumpără gheaţă, cu carul, nu-i aşa?

– Da.

– Să desfacă blocurile cele mai curate, mai limpezi, şi să închidă florile în ele. Francisca o să ştie cum să le prindă în gheaţă. E o artistă.

– Şi cum să le duc până acolo? întrebă Anton.

– Într-un simplu borcan, zise omul. Ca pe nişte conserve. Uite.

Luă borcanul şi înghesui spărturile de sticlă în el. Sticla nu scrâşnea, nu suna. Închise capacul.

– E marea mea slăbiciune, urmă. Să iau cu mine florile, pământul, ploaia de pe unde am copilărit. La Paris nu găseşti aşa ceva.

– Vorbeşti alandala, comentă Anton. Habar n-ai de Terente. Habar n-ai de nimic. Mai există şi alţi nebuni din ăştia prin baltă. Unii sunt sfinţi, alţii nu vor să muncească. Şi spun tot ce le trece prin cap.

– Numai dacă spui tot ce-ţi trece prin cap poţi, câteodată, să spui şi ceea ce crezi. Şi eu nu sunt filozof, sunt lăutar.

– Dumitrache, adună-ţi catrafusele şi fugi. Mâine, când o să tragem după oamenii lui Terente, n-o să mai alegem!

– N-ai înţeles nimic, vorbi Dumitrache. Am nevoie ca borcanul ăsta să fie păstrat în pivniţa *voastră*.

– Îţi baţi joc de mine? Nu vezi că n-are nimic înăuntru? Cioburile astea au fost numai de scamatorie!

Ridică borcanul gata să-l arunce, dar celălalt îl opri.

– E cea mai mare prostie – zise – să te înfurii când nu înţelegi. Dar nu înţelegi atâtea lucruri! Ar trebui să umbli furios de dimineaţă până seara! Uite, de pildă, eu te-am rugat să-mi duci la păstrare florile astea. Dar ţie nu-ţi plac, nu le vezi, şi atunci vrei să le arunci,

să mă loveşti.

– Du-te dracului! replică Anton, pipăindu-şi tălpile. Erau pline de tăieturi subţiri, adânci, ca şi cum ar fi mers pe lame. Dacă vrei, pot să iau cu mine şi un borcan gol. Nu sunt eu atât de rău, chiar dacă nu înţeleg.

– E adevărat, răspunse. Eşti chiar foarte bun. Ţi se spune „Ţăranul" pentru că rabzi totul. Şi „Samson" pentru că eşti puternic. Şi „Jocheul". Şi „Buză" şi „Dovleacul". Dar toate ca să te alinte. Ai plecat cu potera ca să-l prinzi pe Terente – nu-ţi place s-o faci pe viteazul, dar îţi place aventura.

– Eşti nebun! spuse Anton. Aici, în baltă, când toţi m-aşteaptă să le aduc peşte, ţi-ai găsit să-mi torni palavre?

– O să le duci peşte. Eu ce păzesc aici? Dai cu nasul în vârşe şi nu le vezi. Dar aventura, să ştii, n-o s-o găseşti în baltă! Şi nici caii!

– Ce cai?

– Caii! Ai pus mâna pe pursângele lui Bacaloglu şi ai dispărut trei zile de acasă! Dar, dacă ai vedea caii contelui, ai muri!

– Nu crezi c-o să mi-i dea pe mână?!

– O să ai de ales! La douăzeci de ani poţi să zbori prin Paris ca o pasăre. Ţi se vor deschide toate porţile!

– Nu ştiu franţuzeşte.

– Dar eşti numai muşchi. Şi eşti simpatic. Dacă te iubesc birjarii de aici, o să te iubească şi birjarii de acolo. Şi curvele. Şi chelnerii. Când o să vezi cafenelele acelea, cu mesele pe trotuare!… Când o să intri la Moulin Rouge… la Tabarin… la Tourtel, la Olympia! Şi apoi, străzile, vitrinele… Sunt mulţi români la Paris. Inventatori, pictori, lăutari. O să te ajute.

– N-am bani nici de bilet de tren.

– Ţi-i dau eu.

– Tu?!

– Şi tu o să mi-i dai acolo înapoi.

– Dumitrache! Vino-ţi în fire! Ce-o să cauţi tu la Paris?

– Parisul. La Paris poţi căuta numai Parisul.

– Şi de ce… de ce eu? De ce *şi eu*? Eşti nebun! Şi eu sunt nebun că te ascult!

– Vorbesc… Vorbesc în numele altcuiva. Acum, acum nu se mai poate da înapoi. Eşti Hercule şi Samson în scripte. Mihail e Platon şi Aristotel… Şi Francisca, Mariluna-toate, toţi au locurile lor, istoria lor. Pentru tine, la Brăila, mă voi transforma în… aaah… Dumitrache se încovoie brusc, acoperindu-şi ochii cu palma. Nu înţeleg – gemu. Trebuie să explic… să conving… şopti întorcându-se către cineva nevăzut. Aaaah… Nu mai pot! Ştiu… ştiu… tocmai fiindcă ei sunt de netransformat, fiindcă rămân aceiaşi… seamănă arhetipurilor din istorie… Şi Mihail, şi Anton, şi Matei… aaah! Dacă nici acum nu-i bine, tac… Voi tăcea…

Rămase încovoiat, mut, pipăindu-şi ochii şi Anton, îngrozit de noul delir, nu îndrăzni să-l ajute. „Poate ar trebui să-l las în plata Domnului şi să fug“, gândi. Sau chiar să-i trag una în cap, dacă se repede la mine“.

– Trebuie să vină Donat – şuieră Dumitrache. Să fotografieze. Cu mâinile goale, nu se poate!

Se îndreptă de mijloc, gemând, cu obrajii supţi.

– Ficatul – murmură. La urma urmelor, Antoane, îţi dau bani ca să-mi păstrezi borcanul. Serviciu pentru serviciu. Ţine.

Anton întinse mâna. Celălalt îi puse în palmă câteva monede, reci, umede.

– Ca să ajungi la Paris, zise. Să te plimbi pe rue Geoffroy, pe rue Saint-Hilaire… să ajungi până la rue Jean Jaures şi mai departe, acolo unde e parcul des Buttes-Chaumont.

– Biutşomon – repetă aiurit Anton. Ai învăţat franţuzeşte, Dumitrache!

– Şi dincolo de parc, nu uita, dincolo, dar foarte aproape, locuieşte contele.

– Nu cunosc niciun fel de conte.

– Dar înainte de a ajunge acolo vei trece prin rue de la Sardine. Ce cartier extraordinar! Ce femei frumoase! Fără să mai vorbim chiar de domnişoara La Sardine, care locuieşte la numărul douăzeci şi doi, sau de fabrica de biciclete… Dar până atunci, te rog din suflet, nu spune nimănui că m-ai întâlnit…

– N-o să spun nimănui. Dar fugi, Dumitrache, fugi! O să batem papura, palmă cu palmă!

– În ce voiai să cari peştele de furat?

– În lotcă.

– Vino după mine… Ţi-e rău?

– Am ameţit complet… Sardin… Contele… Nu mai înţeleg care din doi e omul şi care strada… sau fabrica… Vorbeai de o fabrică de biciclete, nu-i aşa?

– Pe aici, vino pe aici… Uite-ţi lotca! Stai să scot eu peştele din vârşe. E periculos când bagi mâna după ştiuci! Poate să-ţi reteze degetul dintr-o muşcătură!

Se aplecă, cotrobăi pe sub apă şi începu să arunce peştele în barcă.

– Ştiucă… ştiucă… lin… crap…. plătică… crap… oho, un crap mare… două roşioare… ştiucă…

Scotea peştele puţin prea repede, de parcă l-ar fi avut pregătit într-un butoi. Ştiucile zvâcneau, îşi căscau fălcile, crapii gâfâiau ca nişte câini.

– Vă ajunge atâta. Ce-i prea mult dă de bănuit. Drum bun! Călătorie uşoară!

– Dar tu pleci, nu eu!

– Drum bun pentru Paris! Să te sărut, Antoane!

Îşi lipi obrazul umed de obrazul lui.

– Plângi? întrebă Anton.

– Râd, răspunse. Aşa râd lăutarii! Şi nu uita, nicio vorbă nimănui! Banii i-ai câştigat la barbut!

Anton încuviinţă şi înfipse ghionderul în fundul bălţii. Lotca ţâşni uşoară, îndoind capetele papurii, şi luna se sparse în apa neagră. Din câteva volte ajunse la ţărmul noroios şi strigă santinela.

– Credeam că aţi adormit în lotcă, vorbi ostaşul ajutându-l să coboare. Ceilalţi s-au culcat. N-au mai vrut să aştepte. Dorm de mult.

– N-au decât! răspunse Anton. O să mâncăm peştele fără ei. Îl frigem la proţap. Ai vreun cuţit?

– Am un briceag – spuse ostaşul. Credeam că v-a prins Terente, ha-ha-ha… Dom'căpitan, ăla subţire, ţigănosu' care cântă la vioară, spunea c-aţi avut timp să ajungeţi la Paris!

– Dom' căpitan care… cântă la vioară? Cine cântă aici la vioară?

– Eh, dom' căpitan – răspunse domol ostaşul. Spunea că v-aţi dus la prietenul dumneavoastră Dumitrache… Daţi-mi mie ştiucile, să le despic eu.

Îl împuşcară pe Terente în a doua săptămână şi bacurile îi readuseseră pe învingători la cheiul Brăilei. Anton fusese printre cei care merseseră în avangardă, prin baltă, şi fu pomenit în toate cuvântările ţinute de notabilităţile oraşului.

Aşezat în primul rând, asculta mulţumit vorbele care se rostogoleau din înălţimea micii tribune improvizate şi zâmbea fetelor care îl aplaudau discret.

– … Şi printre cei care au dovedit un admirabil curaj civic – spuse primarul – se află şi acest flăcău blond, cu privirea limpede, fiul domnului Daniil David din Galaţi. Ce altceva decât dragostea pentru urbea sa, pentru liniştea concetăţenilor săi, pentru aceste frumoase păduri şi bălţi mustind de peşte l-a făcut să ia arma în mână? Noi îl cunoaştem ca pe un băiat potolit, simplu, care iubeşte natura şi animalele… înfierbântat, primarul vru să amintească de pursângele domnului Bacaloglu, dar comandantul poterei, aflat la dreapta lui, îl înghionti şi vorbitorul urmă şovăind:

– … pasările, plantele, cerul. El, ca şi atâţia alţi voluntari, au scăpat lumea şi coşmarurile noastre de un bandit. Fiindcă, trebuie s-o recunoaştem, Terente a fost un mare bandit al acestor meleaguri, aşa cum Brăila n-a avut niciodată!

Asistenţa, formată mai ales din tineri şi domnişoare brăilence, aplaudă cu entuziasm. Terente era banditul *lor*, cel mai cunoscut bandit al ţării. Dar comandantul, originar din Galaţi, tuşi nemulţumit, şi primarul urmă:

– Da, istoria e uneori crudă! Unora le dă ogoare întinse, crânguri înflorite, bălţi cu peşte, totul din plin, cu generozitate. Până şi bandiţii acestor coclauri sunt mai viteji decât ceilalţi! Ridicându-se din ţărani oropsiţi veacuri de-a rândul, ei înţeleg greşit lupta pentru libertate, confundă tâlhăria cu haiducia şi eroismul lor se transformă în jaf, crimă, omor. Dragii mei, acei care iubiţi bărbăţia, nu urmaţi exemplul lui Terente! El a murit nedemn, cu o papură în gură, acea papură prin care respira de atâţia ani, ascuns pe fundul apei, când bravii noştri ostaşi îl căutau. Apărătorii noştri, soldaţi şi voluntari, aşa cum e şi acest flăcău solid, atletic, i-au venit de hac!

Domnişoarele aplaudară, cu mişcări repezi şi seci ca şi cum palmele li s-ar fi transformat în pliscuri. Iar din rândul bărbaţilor, care ascultau gravi cuvântarea primarului, îşi făcu loc un om înalt şi subţire, cu pieptul încărcat de decoraţii şi tăiat în diagonală de o cocardă tricoloră.

– Acest Terente – urmă primarul – acest Terente curajos, puternic, ager ar fi putut deveni în alte vremuri, mai bune, un meseriaş cinstit!

– Căcat! plescăi comandantul.

– Da, un meseriaş bun – se înverşună vorbitorul. Un pescar îndemânatic, celebru chiar.

– Bravo! strigă domnul cu decoraţii, înălţându-şi obrazul uşor ciupit de vărsat.

– Sau, în mai vechi timpuri, un tribun popular! Obrazul lui pe care vărsatul de vânt îl însemnase ni-l aminteşte pe cel al lui Mirabeau! Mâinile lui puternice par mâinile lui Danton! Dacă am uitat pentru o clipă cine a fost, am putea spune: Iată ce nasc meleagurile brăilene! Dar lumea, lumea aceasta strâmb potrivită, l-a corupt. Pentru că, doamnelor, domnilor: *L'homme est nait bon, la civilisation le corrompt!*

– Bravos! Bravos! Extraordinaire! strigă domnul cu decoraţii. Terente a fost un om care i-a făcut pe mulţi să tremure.

– Sper că nu vreţi să faceţi elogiul tâlharului! şuieră comandantul, care era liberal. Pierdeţi şirul, domnule primar!

– Voi l-aţi făcut tâlhar! şopti înăbuşit primarul. Voi, negustorii, bancherii, jidanii. Ar fi putut deveni colonel, prin merite proprii, nu cu grad cumpărat ca alţii.

– Coborâţi de la tribună! ordonă comandantul. Patriotism local, fie! Ştiu că nu vă puteţi stăpâni. Dar propagandă ţărănistă, nu!

– Ostaşi, ofiţeri, voluntari! chemă primarul cu vocea vibrând de emoţie. Fii ai Brăilei şi Galaţilor, ţărani, meseriaşi, intelectuali! Primejdia ne-a unit! Să nu permitem vieţii de huzur să ne despartă! La picioarele voastre zace cadavrul celui care a transformat Dunărea într-un fluviu plin de pericole, bălţile într-un iad verde!

– Cadavru? Care cadavru? suspină una dintre domnişoare pălind. E… ceva… jos… aici, în faţa noastră?

– Care cadavru? întrebă domnul cu decoraţii, intrigat. Eroii nu mor!

– Cadavrul moral – urmă primarul. Noi, învingătorii, cei care înţelegem profund gravitatea acestei clipe, noi, cei care am biruit, nu vom dansa în jurul celui învins, aidoma pieilor roşii! Nu! Terente, tâlharul, e mort, ei bine, să-l iertăm dincolo de moarte!

Asistenţa aplaudă, trompetul scoase câteva sunete ascuţite şi domnişoara care pălise cu un minut înainte auzind cuvântul „cadavru“ izbucni în plâns.

– Şi nu numai atât, urmă primarul. Această luptă a fost o luptă a ţăranilor, căci majoritatea bravilor ostaşi sunt ţărani.

– Ajunge! porunci comandantul.

– După cum ţăran a fost şi Terente! Să trecem peste orgoliul nostru, de oameni cu carte, să revenim de unde am plecat, să proslăvim opinca, mâna noduroasă împingând coarnele plugului!

– Ura! răcni domnul cu decoraţii.

– Mâna care ţine puşca, care mânuieşte spada, care face dreptate!

– Ura, trăiască! strigă domnul cu decoraţii şi, smulgându-şi cocarda care-i încingea pieptul, începu s-o fluture ca pe un steag.

– Ura, da, ura! încuviinţă primarul. Lupta noastră nu s-a încheiat. Tâlharul e mort, dar jefuitorii trăiesc. Se ascund în spatele ghişeelor de bancă, în fabricile lor – toţi aceşti negustori, traficanţi, jidani! Oraşele sucombă sub aerul infestat de cosmopolitism! Miasmele se întind şi asupra satelor, acolo unde ţăranii şi moşierii păstrători ai tradiţiei…

– Coboară sau te arunc eu de-acolo! mugi comandantul.

– … păstrători ai tradiţiei – strigă primarul – luptă până la cel din urmă! Dar va veni vremea când poterele nu vor mai putea stăvili această indignare a poporului. Terente e mort! Trăiască Terenteee!

– Jos Terente! urlă comandantul. Adunarea! încolonaţi-vă! Câte şase! În-co-lo-na-rea!

– Terente! Îl vrem pe Terente! suspină o domnişoară leşinând.

– Terente e mort!

– E viu! Mai viu ca niciodată!

– Eu sunt Terente! urlă domnul cu cocarde. Eu sunt Terente! Arestaţi-mă!

– Moarte tâlharilor!

– Jidanii! Liberalii!

– Armata nu face politică – spuse, alb, comandantul, scoţând pe jumătate sabia din teacă. Te ucid, bestie ţărănistă!

– Eu sunt Terente! mai strigă o dată domnul cu decoraţii şi, smulgându-şi haina neagră, începu să-şi descheie pantalonii.

Domnişoarele, care încercau să scape din îmbulzeală, se opriră şi, îmbujorate de ruşine, ţipând, îşi pironiră privirile asupra prohabului pantalonilor dungaţi. Dar domnul nu rămase în izmene, ci în iţari, şi aruncându-şi şi vesta, înfăţişă asistenţei o cămaşă groasă ţărănească. Se desfăcu la piept, scoase două pistoale învechite, roase de rugină, şi, săltându-le cocoşul, trase un foc în aer.

– E Terente! zbieră primarul. E viuuu! Ajutoooor!

– Puneţi mâna pe el! răcni comandantul, fluierându-şi sabia deasupra capului.

– Prinde-le! şuieră haiducul, aruncându-şi decoraţiile în comandant. Altfel, nu mai capeţi niciodată aşa ceva! Şi voi, băieţi, care vrea să mă urmeze în baltă, să vină după mine!

Asistenţa, formată din doamne şi domnişoare, purtând bluze cu jabouri din dantelă şi domni cu gulere înalte şi mustăţi, se răsturnă ca şi cum caldarâmul s-ar fi aplecat de-o parte. Dându-se de-a berbeleacul, se rostogoliră unii peste alţii, către rigolă, iar peste corpurile lor, ţâşni răcnind şi agitându-şi pistoalele un grup de tineri mascaţi, purtând iţari şi opinci.

– Terente! Eu sunt Terente! continua să strige domnul ciupit de vărsat, căţărându-se pe tribuna de la care vorbise înainte primarul. Ascultaţi-mă, brăilenilor!

Vocea îi duduia atât de tare, încât ofiţerii se opriră aiuriţi, scăpând din mână garda săbiilor, iar primarul îşi împreună mâinile a

rugăciune.

– Brăileni! chemă din nou banditul şi paharele pregătite pentru marele toast plesniră. Brăileni! strigă pentru a treia oară. Terente, marele Terente e mort! Dar a fost de-ajuns să-mi scot pantalonii, ca potera voastră să dispară!

Ridicându-şi braţul aproape paralizat, comandantul încercă să împungă coapsa celui care vorbea, dar o lovitură de picior îi aruncă sabia din mână, înfigând-o într-un copac.

– Dacă aţi şti că nu sunt decât un lăutar, m-aţi ucide! strigă vorbitorul. Dar mă credeţi bandit şi banditţii sunt în ochii voştri aureolaţi ca îngerii. Nu bunătatea, ci cruzimea vi se pare ruptă din cer. Vă închinaţi diavolului, dragii mei. Aţi merita să vă arăt coarnele şi coada!

Se scutură ca şi cum ar fi vrut să-şi smulgă coada pentru a o arunca asupra ascultătorilor, iar aceştia se feriră, crucindu-se şi plecându-şi capetele.

– Asta e singura voastră salvare – strigă vorbitorul. Să vă recăpătaţi cozile! Atunci aţi ajunge, poate, o clipă, asemenea zeilor.

– Belzebuth, gemu preotul. Lucifer! Scaraoţchi! Mammon!

Coborând de la tribună, vorbitorul se opri în faţa lui Anton, care-l privea uluit fără să respire, şi-l bătu pe umăr.

– La revedere, Anton! Nu uita că domnişoara La Sardine locuieşte la numărul douăzeci şi doi!

Se opri în capul străzii Portului, cu mâinile în şold, şi strigă:

– Amintiţi-vă de Terente, domnilor! Rugaţi-vă pentru el!

Coborî cântând strada care ducea spre Dunăre şi abia când dispăru după clădirea birourilor navigaţiei comandantul scoase un urlet de furie, iar ofiţerii, despiedicându-şi pistoalele, porniră pe urmele lui.

Dar găsiră cheiul pustiu.

Seara, protipendada oraşului îşi aminti cu duioşie şi entuziasm de ceremonia desfăşurată dimineaţa. Doar câteva domnişoare blestemară îmbulzeala în care îşi rupseseră fustele, iar una declară că avusese viziunea unui sfânt fără pantaloni care pogorâse asupra ei în timpul slujbei religioase.

Negustorii liberali începură prin a se certa cu avocaţii ţărănişti, pentru că fuseseră atacaţi în momentul când forţele naţiunii ar fi trebuit să fie unite. Dar cearta se transformă într-o seară dansantă – oraşul era cuprins de sentimente mult prea generoase pentru a-şi mai putea îngădui meschine lupte politice.

În port însă, hamalii, ghiocarii, binagiii băură de supărare până la ziuă, ascultând cântece de ocnă. Cu voce spartă, lăutarii le amintiră de iubita haiducului prefăcută în porumbiţă şi de lanţurile rupte prin puterea dragostei. Şi le cântară balada tâlharului care, ieşit din groapă pentru a-şi ucide ţiitoarea necredincioasă, o iartă găsind-o palidă şi nefericită.

Acoperiţi de fum înecăcios, hamalii băură mai mult decât negustorii aflaţi la serate, băură vin de la Rhodos, mastică de Chios, lichioruri parfumate şi vărsară pe jos băuturile scumpe, întru veşnica pomenire a banditului. Se temuseră de el şi-l iubiseră şi le era dor de spaimele în care înfăşurase oraşul şi care acum se destrămau.

Iar Anton, beat, abia mişcându-şi picioarele, se căţără pe o piramidă de scaune şi bătu cu pumnul un cui în plafonul popotei ofiţerilor. Dându-se jos, mai avu putere să joace cazacioc şi să facă o demonstraţie de înaltă şcoală călărind un scaun. Ofiţerii îl aplaudară îndelung, băură pe rând cu el şi-l provocară la barbut. Anton aruncă de câteva ori cu bucăţele de pâine în loc să dea cu zarurile, dar nu reuşi să nimerească decât o singură dată sub şaşe-şase.

Şi plecă spre Galaţi nu numai ca erou, ci şi ca rege al barbugiilor, câştigând opt sute de lei la popota ofiţerilor, plătiţi în monedă de argint.

10

Luca dispreţuia deopotrivă pasiunile care-l mânaseră pe Matei la Azaclău şi pe Anton în balta Brăilei. Le compuse, de aceea, în foaia pe care o edita, calambururi versificate în care Matei devenea „Marafetei", iar Anton „Pl– Anton".

Moartea lui Terente îl surprinsese în plin război al farselor, începuse prin a împărţi manifeste socialiste în loc de răvaşe de plăcintă la cel mai select carnaval al anului şi se pregătea acum pentru balul reginei primăverii.

Suspectat de armatorii şi negustorii zilnic ridiculizaţi în foaia *Dimineaţa adevărului*, Luca obţinu o invitaţie la balul dat în saloanele familiei Dudoveanu, numai datorită unei întâmplări.

Aflase chiar în ziua marelui eveniment monden că la bordelul din strada Columb – purtând firma de „Hotel România" – fusese adusă o unguroaică roşcată şi foarte frumoasă şi, pentru că era nu numai cel mai mare farsor al oraşului, dar şi unul din craii săi, se duse s-o vadă.

Hotelul se afla foarte aproape de casă, la o sută de metri de încrucişarea străzilor Eminescu şi Columb. Era o clădire gălbuie, jumulită, din curtea căreia se scurgea fără încetare un pârâu de zoaie.

Luca intră ferindu-şi pantofii şi ţinându-şi batista la nas, dar trebui s-o dea jos căci se întâlni cu Iulian Dudoveanu, pe care miasmele

pârâului verde-lăptos nu-l supărau.

– Ohoho! La mulţi ani! Te felicit pentru fraţii tăi! Eroi au fost, eroi sunt încă şi-or fi în neamul românesc!

– Naivi – murmură Luca. Romantici.

– Eroi, eroi – insistă bonom colegul. Unul pe frontul din Azaclău, iar altul în baltă! Nu mă aşteptam să-i ataci până şi pe propriii tăi fraţi!

– Sunt incoruptibil ca Robespierre, răspunse Luca. La care dintre fete ai fost?

– Ce fete… la dracu'! spuse colegul. Ar trebui să dăm o masă în cinstea lor!

– Nu mai e nevoie. După cum ai văzut, până şi guvernul ştie că Terente rimează de bine, de rău, cu „Benemerenti" şi i-a trimis fiecăruia câte o decoraţie.

– Terente, Bene-merenti – repetă încântat Iulian Dudoveanu. Eşti socialist, dar eşti deştept, Casanova! Dacă vrei, poţi să scrii şi despre mine în foaia ta!

– Îţi ofer două coloane. Te faci şi singur de râs.

– Te pup, spuse dulce Iulian. Admir vorbele de spirit din partea oricui ar veni! Lasă-mă să te pup!

– Ai fi în stare să-mi muşti beregata, zise Luca oferindu-i obrazul. Şi pentru că simţea că nu trebuie să scape ocazia, adăugă: Ştiu că ai vrea să mă vezi mort!

– Pe crucea mea! se apără Iulian, înroşindu-se. Întreabă pe cine vrei dacă nu-ţi iau totdeauna apărarea, Casanova! Îţi jur! Vino desează la mine!

– Vreţi să mă linşaţi?

– O să fii regele balului, Casanova, ştii prea bine. Uite o invitaţie pentru două persoane.

– Pot să vin cu tata?

– Te-ar eclipsa, Casanova. Dar a sosit trupa lui Leonard, împreună cu marea Adele Delorme, de la Paris. Alege-ţi o actriţă şi vino cu ea. Te rog, Casanova! Avem nevoie de tine în comisia de încoronare a reginei primăverii… Ticălosule!

– Eşti un prost!

– Sunt prost. Şi burghez. Dar vino deseară! Te rog! Va fi numai lume bună!

– Voi veni cu Adele Delorme.

Îl conduse până la poartă, împingându-l cu vârful degetelor.

– Te aştept, Casanova!

– La revedere. Încheie-te la pantaloni!

Reveni stârnind muştele verzi adăpostite între bolovani şi intră în coridorul întunecos al hotelului. O mulţime de bărbaţi aşteptau, cu spatele sprijinit de ferestre. Îi auzea şuşotind şi chicotind şi bănuia că-l privesc, fără ca el să poată recunoaşte pe nimeni, fiindcă nu se obişnuise cu întunericul. Zâmbi uneia dintre fete care trecu pe lângă el cu ligheanul plin şi ea îi răspunse.

– Unde e doamna Jeni? întrebă.

– La dumneaei în cameră.

Se îndreptă spre fundul coridorului, dar se opri căci o văzu pe codoaşă conducând spre uşă un domn foarte înalt şi gros, cu spinarea rotunjită. Domnul mormăi ceva şi codoaşa chiţăi, făcându-i temenele.

„Orientul", gândi Luca. „Mărimile se lăcomesc la prostituatele vulgare, ca parlagiii, iar codoaşele au graţii de eunuci". Se simţea prea elegant printre vizitatorii acestui bordel de mâna a treia, şi chiar era, nu atât datorită sacoului strâns pe talie, cât nonşalanţei cu care-l purta. Îşi aprinse o ţigară ca să risipească mirosul amestecat de sudoare şi lavandă şi se înclină ceremonios, când codoaşa se opri în

faţa lui.

– Ai venit, frumosule? întrebă. Nu te supăra pe mine, trebuia să-l conduc pe domnul senator.

– Domnul cu greabănul gros e senator? Am crezut că e un pompier.

– Senator, senator – chicoti femeia. E în trecere prin oraş. Şi după ce ia o porţie de crenvurşti cu hrean la Oppler, vine aici pentru desert… hi… hi…

– Desertul se ia la doamna Hrisov… sau la barul Cincinati.

– Ei, află că nu, frumosule! Am o fată grozavă, o unguroaică cu părul roşu, albă, tânără. Părul roşu şi ochii verzi…

– Senatorul a ieşit acum de la ea?

– A ieşit… degeaba… Trece numai să dezbrace fetele… să le pună să bea… le sărută… Prostii de bătrân impotent…

– Îhm… făcu Luca.

– Nici n-a atins-o, pe ochii mei. Ţi-o jur! Ce, o ştii pe tanti Jeni de ieri, de alaltăieri?! Hai, vino până în salon…

– Ce salon?!

– Am făcut salon din camera mea pentru clienţii mai fini, mai levenţi… Hai, vino, să cunoşti pe cineva… O luă înaintea lui aranjându-şi buclele mici ca de piper, deasupra cefei grase. Mai e un domn, spuse, vorbind peste umăr. Un domn care aşteaptă.

Uşa salonului-dormitor era dată de perete… Luca simţi mirosul stătut al covoarelor, milieurilor şi goblenurilor care acopereau mobilele şi podeaua, pereţii şi o parte a ferestrelor. Abia îşi puteau trage răsuflarea în această colivie păroasă, luminată de o mare lampă cu petrol şi în colţul căreia agoniza, sub o icoană de argint, o candelă.

La intrarea lui, un bărbat cu mustaţă pe oală sări în picioare şi se înclină ceremonios.

– Donat, spuse, întinzându-i mâna. *Bonjour monsieur!*

Era îmbrăcat în jiletcă şi pantaloni reiaţi şi părea foarte mulţumit că s-a putut ridica de pe fotoliul costeliv, acoperit cu o husă groasă.

– *Bonjour* – mormăi Luca derutat.

– E domnul Donat, zise codoaşa. Vine de la Paris. Şi trece pe la mine totdeauna când are treabă la Wattson şi Youell.

– Totdeauna, spuse domnul Donat amuzat. *Toujours. Et pour toujours.* De altfel, adăugă confidenţial, sunt născut la Brăila, pe strada Bastioanei.

– Să deschid un geam? întrebă codoaşa.

– Oh, nu, nu! o opri domnul Donat. Îmi place mirosul ăsta de tămâie şi tahân… de pudră. Sorbi aerul ca un degustător. De lavandă, urmă. Flori veştede… E foarte, foarte specific bordelurilor din Orient… patroanelor de bordel vreau să zic. Mă iertaţi, doamna Jeni…

– E cam greu mirosul, aşa-i?!

– Nu, nu, răspunse domnul Donat. Ador specificul… ador oamenii care-şi cunosc meseria… Ştiţi – îi spuse lui Luca – barurile din port au decăzut. Sunt nişte copii ieftine după barurile marsilieze, greceşti… Şi e păcat! Când există aici bordeluri atât de autentice!

– Domnul Donat s-a născut la Brăila, povesti codoaşa, dar acum locuieşte în Elveţia. Ce fete splendide au acolo!

– Mi-ze-ra-bi-le! vorbi graseind domnul Donat. Camere sterilizate, cu paturi sterilizate. Ca într-un incubator. Totul străluceşte. E apretat. Te aştepţi să te dea cu flit înainte de…

Codoaşa izbucni în râs, plesnindu-şi palmele.

– Să te dea cu flit! repetă printre chicoteli. Flitul te vindecă de sifilis.

– Pe când aici, continuă încântat domnul Donat, *aici trăieşti.* Respiri. *Miroase.* Care animal poate să facă dragoste dacă nu-i miroase a nimic?! Fata asta nouă se parfumează, doamna Jeni?!

– E foarte curată, zi codoaşa. De Roji întreabă, de unguroaică – îi explică lui Luca. E o pictură, domnu' Donat, o cadră. Are picioarele până aici – îşi duse mâna la subsoară. Şi sânii ca portocalele.

– *C'est magnifique!* Aş vrea s-o cumpăr pe această superbă Nana!

– Îi spune Na-na, repetă înduioşată codoaşa. O alintă pe biata Roji.

– Dar cum s-a aflat de Roji până în Elveţia? întrebă Luca. Aţi telegrafiat în toată Europa, doamnă Jeni?

– E un fel de tam-tam, explică domnul Donat. Un tam-tam pe care nu-l aud decât colecţionarii, adevăraţii amatori.

– Tam-tam, repetă doamna. Tam-ta-ram-tam-tam.

Cântând ca o trompetă, băgă mâna sub masă şi scoase două sticle de şampanie franţuzească. Le privi cu exaltare prefăcută, în lumina lămpii, le sărută.

– Domnul Donat e un prinţ. Ne-a adus şampanie tocmai de la Paris. Şi nu se duce la casele scumpe, unde sunt numai curve înţepate, care îşi dau aere de doamne. Vine aici la trufandale.

– *C'est vrai*, spuse domnul Donat. Uneori aceste modeste case de plăceri ascund adevărate comori. Demne de o colecţie!

– Domnul Donat trece pe la noi doar ca să le vadă, vorbi codoaşa. Şi, dacă îi plac, le fotografiază. Dumnealui e căsătorit catolic şi catolicii sunt foarte cuminţi.

– Exact, r\spunse domnul Donat, mângâindu-şi mustaţa galică. Cuminţenia nu exclude rafinamentul, iar rafinamentul implică şi puţină grosolănie. Formele pline, mirosurile, gemetele, asta te apropie de căsnicie mai mult decât orice predică. Ha-ha!

– Dar domnul Donat e elveţian prin adopţie – spuse Luca. Nu înţeleg cum s-a impregnat cu atâta cuminţenie.

– Pozez, povesti domnul Donat. Aici pozez în soţ catolic, la Brăila mă dau drept cartofor, iar la Istanbul toţi mă ştiu de vânător de lei. Ha-ha!

Chicoti închizând ochii, apoi hohoti de două ori, atât de tare, încât codoaşa tresări şi se trase înapoi.

– Pozez, continu\ domnul Donat, stingherit. E mult mai comod. Şi, dacă vreţi un joc de cuvinte, pozez şi nuduri. Ha-ha!

Îşi aruncă hohotele în obrazul doamnei Jeni, care-şi rotunji ochii speriată.

– Nuduri, continuă domnul Donat. *L' art de la statuaire, monsieur. Du classique. J' adore le classicisme.* E idiot ce spun, dar sună frumos. Salonul doamnei Jeni merită o conversaţie cultă. Priviţi aceste scoarţe olteneşti, carpetele de Ispahan, acest unic preş împletit cu atâta migală din rafie!

– A băut foarte puţin înainte, interveni codoaşa. Când bea, ţine discursuri.

– Dar, scumpă doamnă Jeni, eu nu spun decât ceea ce cred şi numai cui merită. Sunt convins că domnul Luca e un cunoscător, *un jouisseur. Un gourmet*.

– Nu vă supăraţi, murmură codoaşa. Nu vrea să vă jignească.

– Să-l jignesc?! Dar domnul Luca e invitatul meu! Vă rog, domnule, să mă asistaţi când voi lucra. Va fi o aplicare a artei statuarului pe viu. Cinci sau şase fotografii, apoi mă retrag şi vă las cu frumoasa Roji. Iar desearã, dacă vreţi, am două bilete la spectacolul celebrei Adele Delorme, după care putem lua masa împreună cu domnia sa.

– Admirabil! exclam\ Luca. Programul mă aranjează.

– Programul unui soţ catolic – preciză domnul Donat. Al unui proxenet… Al unui geambaş. După miiine, toate programele sunt la feeel!

Cântă ultima frază cu o voce plină, caldă.

– Şi fotografiile? întrebă Luca. Le veţi publica în vreo revistă? Sau se tipăresc în format de cărţi poştale?

– Ha-ha! răcni domnul Donat. Ha-ha! Domnul mă crede negustor de

pornografii! Nu, domnule! Nu fac asta pentru a încuraja onania printre elevi! E o pasiune autentică, domnule. *L' art de la statuaire!* Sau credeţi că Elveţia, stat neutral, celebru prin ceasurile sale, nu posedă şi arte frumoase? Fotogenice? Ba da, domnule.

– Niciodată n-a fost aşa de furios ca azi, şopti codoaşa. Cred că-l supără guta. Vă supără genunchiul, domnule Donat? întrebă tare.

– Niciun genunchi! Nicio gută! protestă fotograful-artist. Sunt foarte bine dispus. În definitiv, un comis-voiajor n-ar trebui să refuze vânzarea de poze pornografice. A incita minţile obtuze cu puţin piper senzual, da. Asta, da! E în definitiv măgulitor. Iar fotografia refuză modele sterilizate, scoase din incubator, aşa cum se găsesc între Berna şi Lausanne!

– Vă contraziceţi, îndrăzni Luca, înainte…

– Da, dar pe mine însumi – îl întrerupse domnul Donat. Ceea ce mi se pare de mult mai mult bun-gust decât să contrazici pe alţii. Pentru că a contrazice pe alţii înseamnă „Nu fi tu, fii eu". Şi asta e de-a dreptul cretin, nu-i aşa?

– Nu pot să vă contrazic, murmură Luca. Măcar pentru a nu pierde jocul de cuvinte!

– *Admirable!* exclamă domnul Donat. Ne vom distra copios deseară! Dar să ne începem lucrul. Şi să ni-l începem luând masa. Cine nu mănâncă, nu munceşte! Ha-ha!

Se aplecă şi ridică din spatele mesei o enormă cutie neagră şi un trepied. Codoaşa încercă să-l ajute, dar o respinse cu multă curtoazie.

– Singur – spuse. Sunt destul de puternic. Ceea ce v-aş ruga însă ar fi să-mi împrumutaţi câteva rochii frumoase. Am adus farduri, câteva bijuterii false, dar n-am recuzită vestimentară.

– Voi vedea primele nuduri îmbrăcate din viaţa mea, şopti Luca.

– La *Maja desnuda*. La *Maja vestida* – spuse grav domnul Donat. Îmbrac sau dezbrac modelul, după dorinţă. Şi îl modelez.

– Poftiţi! spuse codoaşa. Roji vă aşteaptă.

– Modelez modelul, repetă domnul Donat dându-i trepiedul lui Luca. Vă rog să nu uitaţi asta!

Porni ţanţoş ducând cutia pe braţe, aşa cum sunt duse pernele cu decoraţii în urma dricurilor ofiţereşti.

– Nu prima, nu a doua – zise codoaşa, deschizându-i drum printre clienţi. Nici a treia… Tocmai a patra… Aici e! Poftiţi, vă rog, domnilor!

Bătu în uşa care se deschise imediat, lăsând să apară în prag o femeie foarte tânără cu părul roşu. Domnul Donat trecu primul prin faţa ei, înclinându-se, şi-şi aşeză cutia pe masă. Luca, stânjenit de ridicolul situaţiei, dar hotărât să se amuze, făcu şi el o reverenţă, rotindu-şi bastonul prin aer ca pe o spadă. Femeia izbucni în râs şi le răspunse la salut printr-o uşoară genuflexiune.

– Roji, te rog, te rog, zise pedant codoaşa. Dumnealui este domnul Donat, despre care ţi-am povestit şi care a mai fotografiat şi alte fete. Iar dumnealui e domnul Luca. I se spune Frumosul.

– Frumosul şi Sculptorul – sublinie retoric domnul Donat.

– Şi sculptaţi? întrebă Luca.

– Da. Pe viu. Fotografia mea e de fapt sculpturală: *De la statuaire, monsieur. De la statuaire.*

Vorbind, fixă trepiedul şi scoase aparatul din cutie. Era un Kodak greoi, ca un cap de rinocer, cu corn de sticlă. Donat cercetă lentilele de foarte aproape, le şterse cu o pielicică de căprioară şi-şi introduse capul sub apărătoarea de pânză neagră.

– Divin! exclamă. Eşti Nana, domnişoară, dar o Nana regină. Te voi transforma într-o Eleonora Duse. Sau într-o Rachel. Şi iată că Nana va deveni Rachel! Şi pe dumneavoastră, domnule Luca, într-un veritabil spaniol.

Le surâse scoţând din buzunar câteva cutiuţe şi punându-le pe masă.

– Şi eu? gânguri codoaşa. Eu cui rămân?!

– Oh! Aha! *Voila! Madame Jeny!* O voi preface într-o Andromaca… *Madame Jeny Andromaque.*

Luca privi distrat odaia ce părea jalnică chiar sub lumina strecurată printre jaluzele. Ligheanului înconjurat de prosoape îi sărise smalţul, iar florile de hârtie atârnate într-un cui deasupra patului îşi pierdeau petalele.

– Potrivesc unghiul – spuse domnul Donat – alegem poziţia, apoi aprind magneziul… poc… şi gata. Şi fulgerul o născu pe Galateea!

Luca îi zâmbi fetei care urmărea cu nepăsare forţată mişcările domnului Donat. Era foarte frumoasă, într-un fel neaşteptat, cu obrazul prelung, ochii verzui, gura mare şi roşie, nefardată. Ar fi părut convenţională dacă pomeţii foarte proeminenţi şi nasul puţin prea lung nu i-ar fi dat un aer de indolenţă provocatoare.

– *Vulgaire et toutefois aristocratique* – mormăi domnul Donat. Dar o să alegem.

Fata zâmbi şi Luca îşi dădu seama că, într-adevăr, avea un aer vulgar-aristocratic, de prinţesă a bordelurilor. Îmbrăcată elegant, ar fi eclipsat pe oricare dintre femeile pe care le cunoştea, iar dezbrăcată era insuportabilă.

Şi Luca înţelese că n-a văzut şi nu va vedea poate niciodată un corp mai voluptuos. Avea sânii mari şi grei, foarte albi, cu sfârcurile abia acoperite de un combinezon milanez destrămat şi, când îşi desfăcu şnurul capotului, lăsă să i se vadă pe rând şoldurile cambrate, rotunde, fără nicio pată de umbră. Avea picioarele lungi, pline, şi şi le mişca aproape neobservat, mângâindu-şi coapsa cu palma. Luca închise ochii o clipă, simţind că e gata să-i dea afară pe ceilalţi doi pentru a putea atinge corpul acela alb şi cald, care palpita în faţa lui. Când îi redeschise, văzu că femeia îl priveşte stingherită, dar că nu încetase să-şi mişte coapsele, ca şi cum ar fi fost străbătută de fiori.

– E foarte bine aşa, zise domnul Donat. Te rog, domnişoară, să priveşti spre stânga… mai sus… încă puţin… lasă-ţi talia liberă, în voie… şi braţele… o clipă!

Se apropie de ea şi-i ridică braţele îndoindu-i-le uşor, îi netezi galul cu dosul mâinii, apoi rămase pe loc, privind-o de jos în sus, crispat.

– Nasul – spuse. Nasul îl vom modifica puţin, imperceptibil. Gura va rămâne la fel… Şi ochii.

Vorbind, îşi trecu degetele peste faţa femeii care nu îndrăznea să se mişte. Desenă cu arătătorul un cerc pe bărbie, îi ciocăni pometţii, apoi îi cuprinse obrajii între palme şi îi masă uşor şi îndelung.

– Pentru ca această piele să-şi recapete strălucirea, ea trebuie înviorată. Nu oricine îşi poate permite zilnic o baie în lapte de măgăriţă, dar un masaj făcut cu pricepere… Iată!

Îşi desprinse palmele de pe obrajii femeii şi Luca avu senzaţia că figura acesteia a căpătat un aer de prospeţime şi candoare pe care nu-l avusese înainte.

– Vulgaritatea se resoarbe, murmură domnul Donat. Acum părea proaspăt trezită din somn, dar dintr-un somn adevărat, într-o casă adevărată, în mijlocul unei grădini… sau pe malul unei ape… Dumneata eşti o zeitate a naturii, nu-i aşa? A naturii!

Îşi întinse mâna deasupra mesei şi abia atunci Luca înţelese că domnul Donat acoperă cu fard obrajii femeii, scoţându-l dintr-una din multele cutii pe care le risipise în evantai ca pe nişte acuarele.

– Miroase frumos, comentă Roji.

– Exotic, preciză domnul Donat. Sunt nişte alifii şi farduri deosebit de hrănitoare pentru piele. Nu irită tenul şi nu se şterg. Totul e să alegi foarte bine culoarea de la început. Ai avut vreodată vreun accident, domnişoară Roji?

– Accident?! Ce fel?

– Ţi s-a întâmplat vreodată să te afli într-o casă cuprinsă de flăcări?

– O casă… cuprinsă…?

– Sau pe un vapor gata să se scufunde?

– Un vapor? Roji îşi strânse pleoapele. Nu înţeleg ce mă întrebaţi.

– Ai scăpat de la înec, nu-i aşa?

Femeia păli. Îl privi ţintă pe domnul Donat.

– Nu-mi place, spuse. Nu-mi place să-mi amintesc de asta. Visez urât.

– Eşti cea mai frumoasă unguroaică din viaţa mea! exclamă domnul Donat.

– Nu sunt unguroaică, replică Roji. Sunt poloneză. Din Cracovia. Dar părinţii mei sunt români.

– Deci Vistula! şopti domnul Donat. Acolo era să se întâmple.

– Nu ştiu! spuse răguşit femeia. V-am rugat să nu vorbiţi despre asta! Am fost bolnavă mult timp după aceea şi dacă îmi amintesc încep să plâng şi să sparg lucrurile.

– Iartă-mă! o rugă domnul Donat. Porţi seninul celor care au trecut la un pas de moarte. Altfel nu mi-aş fi îngăduit să te necăjesc. *Proşe pana*.

– *Giencuie!* murmură Roji. Mulţumesc.

– Semnul morţii? întrebă, aţâţată, codoaşa. Îl am şi eu undeva?

Se apropie de el oferindu-şi obrazul, dar domnul Donat nici nu-şi întoarse privirea.

– Nu, doamnă, răspunse. L-aş fi văzut de mult. În schimb, domnul Luca îl are aproape de ochiul stâng.

– Doamne păzeşte! se închină codoaşa.

– Îmi pare rău, dar încă nu s-a tras în mine, zise Luca.

– Oh, mai târziu, mai târziu se va trage… Să nu pierdem speranţa… Şi dumneata, domnişoară, mai rabdă câteva clipe…

Îi masă gâtul, apoi umerii şi, aproape fără s-o atingă, îşi trecu

palmele deschise deasupra sânilor şi coapselor ei.

– Foarte frumos! şopti. Încântător!

Se dădu cu un pas înapoi privind-o cu capul dat pe spate.

– Acum, da, vorbi. Eşti ceea ce trebuia de mult să fii. Prinţesa Roji.

Veni din nou aproape de femeia care aştepta, îi ridică bărbia, îi mângâie buclele roşii şi o sărută pe umăr.

– Şi acum, domnule Luca, te rog să mă ajuţi… Iată magazinul… Chibriturile.. Aprinzi aici… numai aici… încă nu te mişca, domnişoară!

Dispăru pe jumătate sub marama neagră a aparatului.

– E foarte bine – continuă. Te voi plăti împărăteşte, domnişoară… Domnule Luca, atenţie… Nu priviţi direct flacăra magneziului… Acum! Gata!

Luca scăpără chibritul, dădu foc. O lumină orbitoare făcu odaia să dispară, după care totul se topi într-un fuior de fum alb şi obiectele renăscură lent din ungherele întunecoase.

– Încă o dată – spuse domnul Donat. Domnule Luca, magneziul! Aşa… Scoate-ţi combinezonul, domnişoară.

Femeia şovăi, rămase nemişcată.

– Dezbracă-te, Roji, interveni şi codoaşa. Domnul Donat nu cere nimic gratis. Şi nimeni n-o să vadă poza după aceea, în afară de dumnealui.

Fără să vorbească, femeia îşi scoate combinezonul şi Luca închise din nou ochii. Niciodată nu fusese zguduit de dorinţă văzând o prostituată goală. Dar acum, în faţa lui, era o femeie de care *trebuia* să-şi lipească buzele şi palmele. Făcu un pas înainte, aproape tremurând, şi nu se opri decât auzind vocea domnului Donat.

– Atenţie, aprinde! Acum!

Dădu foc magneziului şi după ce fumul se risipi, văzu corpul alb şi voluptuos care părea a se fi răcit deodată. Sub pielea fină se ramificau vinişoare albăstrii, sfârcurile sânilor păliseră şi buzele deveniseră mai puţin roşii.

– Nana, Cleo, nimfe ale ploii – şopti domnul Donat. Sub pielea aceasta, atâtea corpuri…? Nanà, Cleo, Sardine, *Sapho et louala et loualo…* Te-ai gândit vreodată să fotografiezi versurile, domnule Luca? Nu?! Eu o voi face… acum.

Ieşi cu o mână din mâneca neagră a aparatului.

– Închide gura, Nanà – spuse. Suferă puţin… Eşti prea veselă, domnişoară… aminteşte-ţi ceva trist…

– O curvă tristă, răspunse Roji, cu voce răguşită. Măcar să fi băut ceva. Dar tristă, aşa…

– De băut?! Şampanie! strigă domnul Donat. Şampanie, doamnă Jeni!

Codoaşa se repezi spre colţul camerei şi, ridicând un vraf de perne şi capoate, scoase o sticlă de şampanie franţuzească.

– N-am pahar, spuse Roji. Decât unul urât şi câteva căni.

– Şampania înnobilează vasul pe care-l umple – pronunţă sentenţios domnul Donat. Eu credeam că domnişoara a şi golit sticla.

– Oh, se putea fără dumneavoastră? întrebăcodoaşa.

– V-am aşteptat, adaugă Roji, încercând să-şi îmbrace capotul.

– Nu! Te rog, nu te îmbrăca încă! strigă domnul Donat. Pregătiţi cănile, paharele… Mulţumesc… Atenţie!

Dopul sări, pocnind, şi domnul Donat îşi înălţă cana înspumată deasupra capului.

– Să închinăm! exclamă, retoric. Pentru nimfele ploii! Pentru toate femeile frumoase din lume!

– La mulţi ani! mormăi codoaşa.

– Împotriva morţii care nu ne poate ajunge, domnişoară! Pentru că dumneata nu vei muri niciodată!

„E beat mort“, gândi Luca. Mustăciosul ăsta gălăgios era beat dinainte de a gusta şampania. De asta tot vorbeşte alandala. Ce farsă i-aş face lui Iulian, deseară, dacă i l-aş duce în vizită“.

– Pentru nimfele ploii! şopti Luca fără să vrea. Şi pentru ploaia nimfelor.

Codoaşa bău cu sorbituri mici, plescăind, iar Roji îşi duse paharul la gură cu amândouă mâinile, ca şi cum ar fi vrut să simtă băutura şi cu palmele.

– Ploaia nimfelor… hm… a existat aşa ceva odinioară – spuse domnul Donat. Eu cred în ploaia urşilor, a vulpilor, a ciorilor… O clipă, domnişoară!

Îi dădu lui Luca plicul cu magneziu şi dispăru sub fusta neagră a aparatului.

– Ridică paharul… mai sus… Nu-l îndepărta de gură! Atenţie… domnule Luca!… Gata!

Ţâşni de sub aparat, luă paharul din mâna femeii, o sărută din nou pe umăr. Apoi îi mângâie coapsele şi, lăsându-se în genunchi, o bătu cu gingăşie peste laba picioarelor.

– E ultima fotografie! exclamă repezindu-se spre aparat. Ultimul nud! Miracolul s-a săvârşit… N-am greşit nici de data asta! Domnişoară, întoarce-te în profil… du-ţi mâna la ceafă… cotul foarte sus… aşa… ca să-ţi descoperi sânii şi şoldul… priveşte spre mine… mai jos… Magneziul… pe masă… fii gata, domnule Luca… Foc!

Odaia se umplu de fum înecăcios, mai mult decât înainte. Tuşind, codoaşa ridică jaluzelele şi deschise fereastra.

– Doză dublă – spuse domnul Donat. Pentru instantanee. Pentru instantaneele absolute, care fixează viaţa. Şi invers.

Luca îl vedea mişcându-se ca prin ceaţă, demontând aparatul de pe trepied, închizându-l în cutie, adunând apoi fardurile de pe masă şi băgându-le în buzunar.

– Spuneaţi că aţi dori nişte rochii, aminti codoaşa. Am rochii foarte frumoase.

– Rochii?! Nu! Acum nu! Trebuie să schimbăm decorul. De altfel, domnişoara Nana nu va rămâne goală în fotografii. O voi îmbrăca eu.

– Să-mi pun capotul? întrebă Roji.

– O rochie – comandă domnul Donat. Cea mai frumoasă. Împrumutaţi-i dumneavoastră o rochie, doamnă Jeni, pentru deseară… Ce local ai prefera, domnule Luca? Aş dori o… o mare sală de dans… lume…

– Vă invit în cea mai frumoasă sală de dans a oraşului, anunţă Luca. La un prieten de-al meu, care va fi fericit să vă cunoască.

– Pe mine? întrebă Roji învelindu-se în capot. Dar poate să mă cunoască aici, în fiecare zi, în fiecare seară!

– Acum minţi, replică domnul Donat. Nu crezi ce spui, nu-i aşa?

– Să nu cred? întrebă Roji… Să nu cred ce spun? Atunci, de ce aş mai spune-o?

Se exprima exagerat de îngrijit, ca şi cum ar fi repetat o lecţie, şi Luca avu impresia că oboseala şi băutura îi dădeau un aer aristocratic.

– Aşa… ca să te joci cu vorbele, zise domnul Donat. Am trecut şi eu prin starea asta. Era cât p-aci să mor într-un incendiu şi după aceea, când eram în convalescenţă, stăteam culcat pe spate şi făceam gargară cu vorbele, ro-ro-ro-ro… lu-lu-lu-lu… *le loup garou, le loup garou…* Era foarte frumos! Cât despre dumneata, domnişoară, eşti convinsă că prietenul domnului Luca ar dori să te cunoască… ca şi toţi ceilalţi…. Şi nu greşesc dacă-ţi spun că, până seara, vei fi Nana, aşa cum odinioară erai frumoasa Elena, necunoscută de Paris!

Îşi ridică paharul ca pentru a închina, dar îl sparse în pumn,

umplându-se de sânge.

– Magneziul, magneziul mă îmbată, continuă înfundându-şi mâna rănită în cana cu apă. Şi, la urma urmei, vreau să mă simt şi eu zeu!

Se întoarse zâmbind spre ceilalţi, dar Luca văzu că abia îşi poate stăpâni durerea.

– Până într-o zi, gemu domnul Donat cu înverşunare, într-o zi când aceste pedepse corporale…

Căzu răsucindu-se pe jos.

– Boala copiilor! strigă codoaşa, sărind deoparte. Ţineţi-l de picioare, domnu' Luca. Ţineţi-l, că face spume!

– Nicio boală – gemu domnul Donat, cu buzele convulsionate. O mică obrăznicie pedepsită pe loc. Sunt incurabil! Hai, Nanà, să continuăm – urmă ridicându-se cu greu şi tremurând. Nanà!

– Na-nà – repeta Roji, ghemuindu-se pe marginea patului, pe jumătate goală. Mai bine aţi umple paharele!

– Roji! strigă indignată codoaşa. Se înroşise din cauza băuturii şi guşa îi tremura. Vă rog s-o iertaţi, domnule Donat! Nu-i obişnuită să bea cu clienţii… Ştiţi, la noi nu e ca în casele scumpe de pe Ghica… de pe Domneasca, sau ca la Bucureşti. Aici clienţii vin după ce au băut în oraş.

– Nu te necăji, doamnă Jeni! o potoli domnul Donat. Nanà nu e beată. Şi nici măcar nepoliticoasă. Aşa e ea, pur şi simplu. Şi, te rog, mai adu o sticlă, de la dumneata, că-ţi trimit deseară altele.

– Vai de mine! Dar e şampania dumneavoastră! Imediat, I-mediat!

Ieşi, suflecându-şi din mers poalele capotului, iar domnul Donat se îndreptă spre fereastră şi coborî jaluzelele.

– S-a aerisit, nu-i aşa? întrebă. Deveniseră irespirabile… magneziul, şampania şi toate fardurile astea… Cum te simţi, domnule Casanova?

– Admirabil! răspunse Luca, simţind că în curând va începe să pălăvrăgească vorbind în calambururi. Îl amuzase fotografiatul domnului Donat şi gândul că o va duce pe Roji în vizită, deseară, prezentând-o ca actriţă, poate chiar ca pe Adele Delorme. Protipendada, adunată la balul primăverii, merita o asemenea farsă.

– Admirabilul se va transforma astă-seară în mirobolant? întrebă domnul Donat. E cineva acolo care trebuie ridiculizat, nu-i aşa?

– Oarecum – răspunse Luca, descumpănit.

Bănuia că s-a înveselit brusc, datorită şampaniei, dar nu voia să se oprească, ci să petreacă, să-i facă pe toţi să se tăvălească de râs.

– Strânge-ţi părul, fetiţo! dori domnul Donat. Adună-l într-un coc. Desenează-ţi un punct negru aproape de nas, pe obrazul drept… aşa… e foarte bine! Ai ace de păr, da? Ei, atunci fixează-ţi cocul să-l vedem cum arată.

– Ohoho! exclamă din uşă codoaşa, intrând cu celelalte două sticle. O transformaţi în doamnă, carevasăzică! Şi încă ce doamnă!

– Doamnă am fost totdeauna, murmură Roji, adunându-şi părul. E o calitate ce nu se poate pierde nici măcar într-un bordel de mâna a zecea.

– E beată – spune codoaşa. Niciodată nu vorbeşte aşa. Nu vorbeşte chiar deloc.

– Dacă e beată, să mai bea! replică domnul Donat, destupând una din sticle. Cănile, cănile, vă rog. Şi paharul domnişoarei Nanà… Aha, aşaaa! Doamnelor, domnilor, pentru viaţa veşnică! Ha-ha!

Hohotele scurte, lătrate, care i se păruseră înainte ridicole lui Luca, îi păreau acum pline de haz. De aceea îngână şi el: „Aaha“, apoi fredonă foarte încet: „La-la, la-lu, la-la, la-lu, *le loup garou, le loup garou*“.

– Mulţumesc, domnule Donat – spuse Roji, adunându-şi capotul la piept şi luând paharul cu vârful degetelor. Nu pot să vă refuz.

– Până la fund! Până la fund! strigă aţâţat domnul Donat. Deseară

vei bea din cupe de cristal… îmbrăcată în cele mai scumpe mătăsuri… şi, dacă vei dori, vei sparge cupa de podele.

– Vei dansa pe masă, adăugă Luca. Şi de jur-împrejur toţi se vor apleca să-ţi vadă picioarele! O să-ţi găsesc ciorapi negri de French-cancan.

– A, nu! continuă suav domnul Donat. Deseară nu. Deseară nu va mai fi atât de Nanà ca acum… Aşa că ciorapii negri… hm… cred că va purta ciorapi de mătase obişnuită… în schimb, corsajul… ei, da, corsajul va arăta înnebunitor… O să-mi dai voie s-o prezint ca pe o prietenă a mea?

– Ca pe o actriţă, ca pe o actriţă! strigă Luca înfierbântat. E în oraş marele Leonard… cu trupa lui… A venit şi Adele Delorme, de la Paris. Sunt şi multe alte actriţe tinere, drăguţe…

– Oh, atunci, deseară Roji va fi Adele! E splendid! Dacă Nanà a fost primul pas, Adele e în mod obligatoriu al doilea! Ha-ha! Ha–ha! La Sardine ar fi fost o greşeală… *Ma chère Nanà, voilà!* Se apropie de Roji, examinându-i enormul coc auriu, adulmecându-l. Poate că eşti cea mai frumoasă de până acum – spuse. Celelalte aveau mici defecte, asimetrii supărătoare… Mi se păruse o clipă că am greşit lăsându-ţi nasul şi pometii în evidenţă, dar aşa trebuie! Canoanele frumuseţii sunt mai subtile decât cele ale inteligenţei.

– Chiar… chiar vreţi s-o luaţi deseară cu dumneavoastră? întrebă codoaşa. Îl privea pe domnul Donat cu ochii larg deschişi, aburiţi de băutură. Dar n-are nicio rochie mai ca lumea… Şi cele pe care i le-aş împrumuta eu sunt prea mari… Ar fi mers pentru o fotografie, dar nu ca să le folosească de-adevăratelea…

– O vom duce goală! chicoti Luca. Vom desena rochiile chiar pe ea! Poate că asta e ultima modă la Paris?!

– Să desenăm rochiile?! Ha! Mirobolant! exclamă domnul Donat. Dar mai târziu, după miezul nopţii! Până atunci îi voi găsi eu ceva în oraş… ceva care să fie şi frumos, şi modern… Dar vă rog să beţi! Să bem! Ura! Vivat!

– Vivat! răspunse moale codoaşa. Obrazul şi guşa îi ardeau, iar nasul

i se îngălbenise. N-am mai băut de mult şampanie… Răposatul, el…

– Atunci, să trecem la sticla următoare! spuse încântat domnul Donat. Atenţie! Poc! strigă atât de tare, încât acoperi pocnitura dopului. Mâinile i se scăldară în spumă, dar cu dibăcia unui chelner acrobat reuşi să nu piardă nicio picătură pe jos. Cănile! Cănile! strigă. Să bem din vaza de flori, din pantofii domnişoarei Nanà!

– Sunt rupţi! spuse Roji.

– Cu atât mai bine! Va trebui să bem mai repede! Ha-ha! Ai voce, domnişoară? Ai cântat vreodată?

– Cântă foarte frumos, o lăudă codoaşa. Din astea de lume… Cu măscări, domnu' Donat. Dar ştie şi din acelea de ocnă…

– Deci are şi voce! Să încercăm… să încercăm… Te rog să repeţi după mine… E un cântec simplu, de copii… La-la, la-lu, la-la, la-lu, *le loup garou, le loup garou…*

– La-la, la-lu, la-la, la-lu… *le loup garou… le loup garou* – cântă Roji.

– Ad-mi-ra-bil! scandă domnul Donat. În trei ceasuri te învăţ să şi cânţi! Să dansezi! Să te îmbraci! Ne vom distra grozav! Ha, ha… Daţi-mi mâinile… daţi-mi mâinile toţi trei… faceţi un cerc… Şi cântaţi odată cu mine… La-la, la-lu, la-la, la-lu… *le loup garou… le loup garou…*

– La-la, la-lu – strigă frenetic Luca – la-la, la-lo, Nanà, Nini, Ninon, Sapho, la-la, la-lu, la-la, la-lu, *le loup garrou, le loup garrrou…*

Nu mai vedea decât ochii verzi, strălucitori, ai femeii, părul auriu căzând în zulufi, de o parte şi de alta a obrazului, şi buzele roşii, umede, buzele care se deschideau, lăsând să apară dinţii strălucitori. Punându-şi paharul pe masă, apucă strâns umerii goi care se legănau în faţa lui şi sărută, muşcând gura care se închise, care se smulse de sub buzele lui.

– Vă rog! spuse Roji indignată. Vă rog! Acum se cântă!

– Eşti nebună?! ţipă codoaşa. Ce ţi-a făcut? Sau vrei să chem o altă fată?!

Luca încercă să se apropie din nou de gura mare şi plină, de umerii calzi, pe care încă îşi ţinea palmele, dar Roji se dădu înapoi, surâzându-i.

– Să cântăm mai bine, nu-i aşa, domnule Luca? Vă rog, domnule Casanova.

– Să cântăm – mormăi Luca, muşcându-şi buza de jos.

– Neruşinato! mârâi codoaşa.

– O, biata Nanà! şopti domnul Donat. Ei încă te mai confundă cu Roji… Să lăsăm sărutatul şi dragostea pentru deseară… Acum să bem! Ultimul pahar! În sănătatea tuturor femeilor frumoase. *Ala vacra fricorscol*, cum spun vikingii! Vivat!

– Neruşinato! repetă codoaşa, sughiţând. Uite-o cum îşi ascunde ţâţele! Crezi că domnii au adus şampanie, ca să te aleagă pentru corul bisericii, nu-i aşa? Desfă-te la piept! *Asta, asta se plăteşte!* Şi arată-ţi picioarele!

– Lăsaţi-o! murmură domnul Donat. A băut. Şi am fotografiat-o de patru ori… *Le loup garou, le loup garou!* La-la, la-lu, la-la, la-lo, Nanà, Nini, Ninon, Sapho.

– *Le loup garou* – strigă Luca bătându-l pe spate. Nu ştia cum să-şi consume veselia debordantă care-l cuprinsese, care-l îneca. *Vive la France… Vive la Roumanie!* La-la, la-lu… la-la, la-lu…

Abia în trăsură, Luca îşi dădu seama că e beat. Ar fi vrut să se ducă să se culce, înaintea vizitei la Iulian, dar nu voia s-o lase singură pe Roji cu domnul Donat. Refuzul femeii îl îndârjise şi, moţăind, întindea mâna s-o ia pe după umeri, apoi oboseala îl doborî şi prin somn încă mai bolborosea, încercând s-o sărute.

Simţi că trăsura opreşte şi-l auzi pe domnul Donat sfătuindu-l să doarmă în linişte până când ei se vor întoarce cu rochiile, cu pantofii, cu bijuteriile.

Dormi, hurducat, pe bolovănişul străzii Traian, şi simţi, ca prin vis, parfumul teilor de pe strada Domnească. Era un miros greu, înăbuşitor aproape, ca şi cum te-ai fi scăldat într-o baltă de ceai cald

– şi Luca tuşi şi se înecă, înjurând. Apoi se trezi din amorţeală, cu capul greu, dar bine-dispus, şi-i auzi cântând lângă el, pe două voci, şi văzu că-şi ţine picioarele pe un vraf de cutii legate cu panglici.

– Casanova a înviat! zise cu voioşie vocea domnului Donat. Acum o să preia el conducerea, căci un bătrân ca mine nu rezistă la tăvăleală.

– Mă iertaţi, spuse Luca. Vorbise foarte încet, aşteptându-se să aibă limba încleiată, dar se simţea odihnit, proaspăt, şi senzaţia de apăsare pe ceafa îi dispăru numaidecât. Vorbea uşor şi pofta de a pălăvrăgi şi de a râde îi reveni deodată, ca şi cum ar fi aşteptat doar provocarea domnului Donat. Şampania – adăugă. Dar fără urmări … ha, ha… *le loup garou…*

Îşi întoarse capul către domnul Donat şi tresări, pentru că sub poditul bleumarin, scămoşat, al trăsurii, lipită de umărul său surâdea o femeie cu pielea albă, de porţelan, cu ochii codaţi, atât de strălucitori, încât trebui să-şi plece privirea. Nările fine, arcuite, ale femeii, păreau că abia respiră aerul cald, prăfos şi pe buza de sus îi sticleau infime picături de sudoare.

– Roji! şopti gâtuit. Dumneata…!

Femeia zâmbi, gata să izbucnească în râs, rotind alene spre el corsajul care abia-i acoperea sânii albi, rotunzi. Îşi duse apoi la buze un deget prelung, cu unghia lăcuită, şi spuse foarte încet:

– Cuminte! Cuminte, domnule Casanova!

– E de necrezut – murmură Luca. Domnule Donat, sunteţi un vrăjitor!

– O, nu! se apără domnul Donat. N-am făcut decât s-o chem, s-o ajut să se recunoască, să-şi reamintească cine e.

– Dar mâinile? şopti Luca. Mâinile?

Îşi amintea mâinile pline, puternice ale lui Roji. Iar în faţa lui unduia prin aer o mână prelungă pe care strălucea un inel cu piatră roşie.

– Altfel, nu se putea – explică domnul Donat. Trebuia s-o recomandăm ca actriţă, nu-i aşa? Ei bine, am pregătit-o pentru asta.

Orice om poate parcurge asemenea drum dacă are destul timp… sau dacă soarta îi scoate în cale un bun fotograf… ha… ha. *Să ne modelăm modelele*, domnule Ca-sa-no-va!

– *Les modeles, monsieur Casanova!* gânguri Roji.

– Nanà! şopti Luca.

– Nu, Adèle! îl corectă domnul Donat. A fost îndeajuns Nanà, mai bine de trei ore, dar de acum e Adèle şi aşa va rămâne până după bal! *Monsieur Luca* – adăugă ceremonios – *monsieur Donat, le comis-voyageur-photographe vous présente son amie, Adèle Delorme!* Ha, ha… îi seamănă leit! Câtă vreme picoteai am trecut pe la grădina Papadopol, unde trupa se pregăteşte de spectacol! Ei bine, seamănă ca două picături de apă, numai că Adele a noastră e mai autentică! Ha-ha!

– Ce greu e – oftă Roji. Atâtea rochii, pălării, pantofi… şi franţuzeasca asta! E oribil! V-o jur!

Fără să-i răspundă, Luca îi luă mâna, îi cercetă pe rând degetele lungi, simţind că din nou vrea să-şi lipească buzele de pielea fină şi albă, dar de astă dată dorind să îngenuncheze în faţa femeii parfumate, ca şi cum ar fi trebuit să i se închine înainte de a o săruta. Nu îndrăzni însă decât să-şi atingă buzele de unghiile ei, apoi rămase cu privirea pironită asupra urechii fine, mângâiată de zulufii roşcaţi şi de care atârna un cercel cu lanţ subţire de argint.

– Roji?! şopti. E chiar domnişoara Roji sau…?

– Roji, da! spuse domnul Donat. Pometii agresivi au acum un aer de candoare mistică, nasul lung, desfrânat, a devenit spiritual, bărbia rotundă, care trăda o voluptate dulce, orientală, pare mai aspră. Am lăsat la fel, numai gura, pentru că, deşi foarte senzuală – observi, domnule Casanova –, e o gură care sărută, care muşcă, sorbindu-te, nu e o gură, care aşteaptă să fie sărutată. Are totuşi ceva copilăresc, poate buza de sus, puţin ieşită în afară, arcuită mult la mijloc… Şi ca să fiu sincer, am lăsat neschimbată gura, pentru că ochii atât de romantici, misterioşi, datorită punctişoarelor aurii ale irisului, aveau nevoie de o replică din partea de jos a feţei, o replică vie.

– Vă mulţumesc, pentru că nu mi-aţi schimbat gura, vorbi Roji. Sunteţi primul bărbat din viaţa mea care-mi lasă gura la fel după ce m-a cunoscut!

– Ha-ha! E sarcastică! strigă domnul Donat. Asta nu mai depinde de mine! O depăşeşte pe domnişoara Delorme! Să ne oprim aici, Adèle!

– Să ne oprim, într-adevăr, aici! încuviinţă Luca. Am ajuns la casa prietenului meu.

– Nu e prea devreme? întrebă domnul Donat. E abia opt. Spectacolul teatrului nu se termină înainte de ora unsprezece. Chiar nu ne-ar crede nimeni că venim de acolo.

– Să ne mai plimbăm, propuse Roji. Nu m-am plimbat de câţiva ani!

– La Grădina Publică! îi porunci domnul Donat birjarului. Prin strada Domnească.

Trăsura care ajunsese în dreptul bisericii Mazeppa întoarse şi reveni spre centru printr-una din străzile acelea mici, urcând din Piaţa Nouă, trecând prin faţa curţilor înecate în bună-dimineaţa şi viţă-de-vie. Pe banchete de lemn, pe scaune, oamenii sporovăiau, privind la trecători.

– Dă jos burduful, porunci domnul Donat. E prea cald.

Birjarul coborî agale şi, ajutat de Luca, descoperi birja.

– Vreţi să trecem aşa prin oraş? întrebă.

– Se jenează din cauza mea – spuse Roji zâmbind. E drăguţ din partea lui că nu vrea să se compromită.

– Da, chiar aşa, aprobă domnul Donat. Şi la pas.

– Dumneavoastră plătiţi – mormăi birjarul. Hei, dii-dii – făcu, plictisit, urcându-se pe capră. Hai, băieţii tatii, hai…

Trecură prin spatele statuii lui Costache Negri, prin faţa cinematografului Trianon, de la care tocmai se ieşea. Văzând mustăţile domnului Donat şi apoi corsajul strălucitor al femeii de

lângă el, trecătorii se opriră încântaţi.

– E artistă! spuse o voce.

Stingherit, Luca se înfundă în pernele trăsurii, dar curioşii se apropiară de amândouă părţile.

– Trăiască opereta! strigă cineva.

– Trăiască actorii!

– Ura, pentru Leonard!

– Într-adevăr, semeni cu Leonard – şopti încântat domnul Donat. Şi aş dori chiar ca astă-seară să-i semeni cât mai bine. Dar, ca şi prietenii mei, n-am nicio putere asupra familiei dumitale.

– E penibil – spuse Luca, fără să-l audă. Vreau să facem farse, nu să mi se facă.

– E de la Paris! exclamă ascuţit o femeie, încercând să urce pe scara trăsurii.

– Adèle! striga un tânăr. E Adele Delorme, cântăreaţa!

– Adèle, Adèle – îl îngână o voce nazală, golănească.

– Adèle Delorme – repetă tânărul. Cea mai frumoasă femeie din lume!

– Eu trag la dreapta, după primul colţ – mormăi birjarul întorcându-se pe jumătate. N-am nevoie de scandal!

– Deshămaţi caii! strigă isteric o voce de tenor.

– Caii! Deshămaţi caii!

Domnul Donat se ridică în picioare, amabil, înclinându-se:

– Asta se face după spectacol, domnilor, spuse. Poftiţi la teatru şi după aceea, dacă doriţi, deshămaţi-i… Şi, apropiindu-şi gura de urechea birjarului, şuieră: Mână la trap!

Trăsura se desprinse din mijlocul curioşilor, al căror entuziasm se potolise la intervenţia domnului Donat, şi se îndreptă spre cofetăria Suré. În jurul meselor verzi de tablă, aşezate pe scaune verzi, doamne purtând bluze decoltate, cu gulere largi, îşi mâncau îngheţata cea de toate zilele. În jurul lor fumau civili mustăcioşi, ofiţeri cu cizme de lac şi zburdau mici lorzi, de origini amestecate, muindu-şi lavalierele în siropul de vanilie.

– *Sancta simplicitas!* exclamă domnul Donat, privind de sus paşnica turmă a mâncătorilor de îngheţată. Îmi place! Mână mai încet!

Dar el nu le observase pe cele câteva domnişoare cu breton care, aşteptând să le arunce ocheade liceeni plimbăreţi, scrutau cu atenţie adâncimile străzii. Trăsura li se păru un cupeu fantomatic, purtând o lady la care visau de ani de zile şi, cum nu-şi pierduseră candoarea provincială, ţipară în cor: „Vai, ce frumoasă e!“

Exclamaţia făcu să explodeze mesele verzi şi cupele cu îngheţată de vanilie. Ofiţerii se năpustiră spre birjă, fără a mai ţine seama de ierarhia gradelor. Un domn mic, strigă „E artistă!“, iar o profesoară şchioapă şuieră: „O cocotă!“

– Repede! strigă domnul Donat. Ăştia sunt sătui, au putere!

– E trecut de ora zece – spuse Luca. Să întoarcem. Îl bătu pe birjar pe spate. Ia-o înapoi, dar nu pe Domnească. Pe unde e mai multă linişte.

– Pe Mavromol! zisw birjarul. E o stradă frumoasă. O să-i placă domnişoarei… Cine ştie când o mai veni pe la noi prin ţară!

– Peste câţiva ani, murmură domnul Donat. N-o să poată uita niciodată străzile astea…

– O să le uit, îl contrazise Roji. Am şi început să le uit. Singurele lucruri de care-mi amintesc bine sunt rochiile pe care le-am probat în după-amiaza asta.

– Şi magneziul, aminti înveselit domnul Donat. Te rog, Adèle, nu uita lumina aceea albă de fulger!

– Magneziul... repetă Luca.

Şampania îl îndepărtase cu zece ani de tot ce se întâmplase înainte de a se urca în birjă. Nu-şi amintea decât obrazul rotund, cu fălcile lăsate, al codoaşei, clinchetul paharelor, apoi curtea murdară, trăsura cu poditul ridicat şi umerii albi, reci, de lângă el.

– Sper că n-o să adormi din nou! exclamă domnul Donat. De când am pornit la drum te ascunzi în pernele astea ca într-un pat.

– Am ajuns pe strada Mazeppa – îl întrerupse birjarul. Tragem acolo unde se vede lumina? La casele domnului Dudoveanu?

– Da, răspunse Luca.

– Şi rămâi să ne aştepţi, spuse domnul Donat.

Birjarul scoase un „prrr" răsunător şi caii se opriră sforăind.

Roji coborî parcă fără să atingă scara trăsurii şi, în vreme ce domnul Donat plătea birjarului, Luca o conduse spre poarta masivă, de fier forjat, pe jumătate deschisă. Dar înainte de a-i atinge clanţa, un grup de tineri cu gulerele înalte, cu flori la butonieră, ţâşniră afară în întâmpinarea lor.

– V-am văzut când aţi oprit! strigă Iulian, îndreptându-şi părul ţepos. Credeam că nu mai veniţi. Nu ne-o prezinţi pe domnişoara?

Roji, care se oprise în umbra zidurilor acoperite cu iederă, făcu un pas înainte.

– Domnişoară… domnişoara Delorme! şopti Iulian, uluit. Luca, oare cum ai reuşit?! Domnilor… Domnişoara este… Domnilor…

– Domnişoara Delorme – încuviinţă Luca. Şi prietenul ei şi al meu, domnul Donat, om de afaceri şi artist-fotograf.

Roji întinse mâna şi Iulian i-o apucă între palme, servil şi încântat. O sărută şi, înclinându-se, trecu următorului ca pe o ştafetă mâna albă şi încărcată cu bijuterii, apoi rămaseră cu toţii tăcuţi, privind corsajul verde strălucitor, din care ţâşneau sânii foarte rotunzi.

– Domnul Donat e originar din România – spuse Luca – şi trece mereu prin oraş, pe la firma Wattson şi Youell. Acum vine direct de

la Paris.

– Domnişoara Delorme... bâigui Iulian cu gura căscată. N-aş fi crezut… Ar fi trebuit să împodobim curtea… Să scoatem mesele în grădină…

– O să ne povesteşti toate astea înăuntru, propuse Luca.

– Iertare, zise Iulian, înclinându-se din nou. *L'émotion, mademoiselle, la surprise… vous savez… C'est bien extraordinaire!*

Roji trecu sub perdeaua de iederă a porţii continuând să surâdă şi, la apariţia ei, petrecerea se opri. Rând pe rând, bărbaţii se ridicară de pe scaune, femeile tăcură, muzicanţii lăsară jos instrumentele.

– *Mademoiselle Adèle Delorme, la celebre cantatrice française*, anunţă retoric Iulian, *qui est venue nous honorer de sa presence.*

– Care a catadicsit să vină printre noi, traduse liber domnul Donat.

– Ştie şi româneşte, şopti Luca. În ciuda veseliei care-l cuprinsese, se silea să fie lucid. Nu voia să-şi rateze farsa. Ştie româneşte, Iulică, a învăţat special pentru turneul ăsta.

– Dar tot mai bine ştie franţuzeşte, observă mucalit domnul Donat.

– *Je vous remercie* – răspunse Roji cu o graţioasă mişcare a capului – *d'avoir eu la bienveillance de nous inviter si gentiment chez vous.*

– Franţuzeşte! exclamă Luca, zgribulindu-se… *La… la bienveillance… chez vous!…* Când? Când, domnule Donat?!

– Când dormeai în trăsură.

– Dar bine… în două ceasuri?!

– Are o memorie extraordinară.

– Şi accentul?

– Îl avea. Avea accentul străin, n-am făcut decât să-l folosesc pentru câteva fraze.

– E formidabil! V-o jur, domnule Donat. Îmi plac farsele, dar asta e genială! Mă predau!

Îi apucă mâna strângându-i-o, în vreme ce invitaţii se adunaseră în jurul actriţei, privind-o cu lăcomie, de foarte aproape. Păreau cu toţii gata să-i pipăie sânii şi bijuteriile.

– Ştiu că-ţi plac farsele, şopti domnul Donat. De aceea m-am bucurat când ai venit. Jocul te ajută să-l descoperi pe jucător.

– Sunt un jucător adevărat.

– Se vede. Iar eu, un fotograf care ştie să-şi aleagă modelele. Şi să le modeleze. Ha-ha! Sunt şi sculptor, ţi-am spus-o. Secretul e de a dezgropa statuia din marmura în care dormitează. Şi domnişoara Delorme este o Carrara, nu-i aşa?

– Mă înclin, şopti Luca. Aş vrea să învăţ şi eu legile marmurei.

– Bine, domnule discipol – consimţi Donat. Dar înainte de asta îmi vei fi model. Te voi modela şi te voi scoate din roca în care dormitezi. Ha-ha! Lumea e o carieră enormă, în care pier viitoarele statui. Nu-i aşa?

Îl bătu pe spate fericit, scuturându-şi mustăţile galice.

– Au înnebunit, priviţi-i! spuse Luca. Şi sunt printre ei băieţi subţiri, umblaţi prin lume… De-abia se abţin să nu i se închine, să nu-i sărute poala rochiei! Ha-ha!

Râse scurt şi îşi dădu seama că imitase chicotitul celuilalt.

– Râzi bine, observă domnul Donat. Îmi place.

– Mă iertaţi, spuse Luca, dar toate mi se par groteşti. Iulian se sileşte să-i atingă cotul cu dosul palmei, ca un elev în călduri.

– Şi doamna aceea mărunţică s-a apropiat să vadă dacă nu are sânii falşi.

– Dar nu e numai excitaţia… nu-i aşa? întrebă Luca. Sunt şi puţin speriaţi, copleşiţi.

– Marmura... susură domnul Donat. E forţa milenară a marmurei!

– A cărnii, a luxului... şopti Luca. Şi mai e ceva… V-o jur că mai e ceva… Nu înţeleg ce, dar mi-e teamă… Ca şi cum ar putea să dispară sau să se prefacă în ceva obişnuit, de toate zilele.

– Mda, poate – încuviinţă bonom domnul Donat. Aşa cum se întâmplă mereu. Noi suntem aceia care împrumutăm lucrurilor ceva miraculos… Noi, când sperăm, când dorim, după aceea strălucirea dispare, pentru că nu mai visăm şi devenim noi înşine monotoni.

– Nu! protestă Luca. Ea are, într-adevăr, acum ceva din altă lume.

– Ca şi dumneata de altfel – murmură tandru domnul Donat. Dragul meu Casanova! Să nu-ţi închipui că mai eşti cel de acum opt ani! *Oh, non, mon cher, non!*

Invitaţii izbucniră în râs, aplaudând. Se aplecară apoi toţi ca la comandă şi, ridicând-o în braţe pe Roji, o puseră pe masă, strigând frenetic:

– *Bravo! Bravo, la belle, la fée!*

– E… e extraordinară! ţipă Iulian deschizându-şi apoplectic gulerul cămăşii. E… ca o zeiţă. Niciodată… nimeni… până acum…

– Nimeni… niciodată, reluară în cor câţiva dintre bărbaţi.

– Niciodată, niciodată! strigă Iulian. Nimeni… nicio actriţă… atâta spirit şi voce.

– Atâta graţie... reluă corul, dogit. *Si gracieuse et si belle…*

– Mai frumoasă, mai pură! proclamă Iulian.

– Niciodată, niciodată! tună corul. Niciodată pe lumea asta… niciodată…

– *Une telle demoiselle*, cântă Iulian ca un tenor.

– Cu picioare atât de fine, răspunse corul de başi. Cu sâni atât de frumoşi, n-a coborât printre noi…

– E divină... şopti Luca. Mi-am dorit totdeauna să întâlnesc o asemenea femeie.

– Îi voi spune, domnule Luca. Adèle – strigă ridicând vocea. Adèle, ar trebui să ne oprim! Nu auzi corul, chemările care te transformă în La Sardine?! Domnul conte va fi intrigat…

– Suferinţa a înnobilat-o – spuse Luca. Aş vrea s-o apăr, s-o ajut… E doar o biată fetiţă!

Pe masă, statuară, Roji zâmbea copilăreşte bărbaţilor, care-i întindeau buchete de flori smulse cu rădăcini cu tot sau adunate din vaze. Surâdea blând femeilor care-i luaseră mâinile, lipindu-şi-le de obraz.

– Adèle! striga domnul Donat, aspru. Adèle, frumoaso, crudo, revino-ţi!

– Micuţa de ea, cât trebuie să sufere! exclamă o femeie brună. E un copil, o fetiţă.

– Cu… pantofi communion! gâfâi un bătrânel.

– Coboară! porunci domnul Donat. Dă-te jos de pe masă, Adèle.

– Mă cheamă La Sardine, spuse Roji, înroşindu-se.

– Încă nu! strigă domnul Donat, furios. *Aici, acum eşti Adèle!*

– Ţipaţi prea tare la ea, explică Luca. Şi nu-mi place!

– Oh, domnule Casanova, se apără schimonosindu-se domnul Donat. Ai ajuns până acolo, încât să mă judeci? Ha-ha! Marele şi micul farseur! Bravo! Adele, vino aici!

Roji coborî pe braţele care i se ofereau ca nişte trepte. Părea mai subţire, cu obrajii transparenţi, cu gura palidă.

– Mă cheamă La Sardine! zise cu o reverenţă pentru Donat. Mi-e teamă de oamenii ăştia. Să mergem.

– Ţi-e somn, Adele?

– Nu mai înţeleg nimic. Cine sunt eu?

– Dar eu?

– Ţi-e rău? întrebă Luca luându-i mâna ca un îndrăgostit. Dumnealui e domnul Donat, de la Paris. Ai vrea o limonadă rece?

– La vârsta asta ar fi trebuit să doarmă! strigă un domn ciolănos.

– Da-da… să doarmă! spuse bătrânelul. Se prăbuşeşte sub povara bijuteriilor.

– Sărmana La Sardine! suspină femeia brună. Ce tristă eşti!

Adusă uşor de spate, mai mică, mai blondă, neajutorată, Roji plângea fără zgomot.

– La revedere! strigă domnul Donat, trimiţând bezele tuturor. Domnişoara Delorme e obosită. Trebuie să doarmă!

– La revedere – psalmodie corul. La revedere, fetiţă… Somn uşor… somn uşor.

– La revedere – murmură Roji trecând pragul masivei porţi.

– Mai repede, Adèle! porunci domnul Donat. Bietul birjar a aşteptat destul! Hai, grăbeşte-te!

Roji urcă graţioasă şi tristă scara trăsurii, cu batista la ochi.

– La revedere, prieteni, murmură înainte de a se aşeza. La revedere. Vă mulţumesc din suflet.

Trăsura porni clătinându-se ca pe valuri, urmată de mulţimea invitaţilor care cântau foarte încet şi lent.

– Nu fiţi trişti! le spuse domnul Donat, călare pe burduful birjei. Adele pleacă, dar va reveni.

– E nebun, spuse Matei a doua zi de dimineaţă, buzunărindu-l. A plecat ieri la bordel şi s-a întors abia azi, fără niciun ban şi cu două

cutii de fard. Şi mai şi vorbeşte în dodii. Anton, să-l băgăm în cadă.

Luca încercă să se smulgă din mâinile lor, dar îl descălţară, îl dezbrăcară – era cu hainele bune – şi-l afundară în apă.

– Nanà! gemu, lipindu-şi tâmpla de marginea rece a căzii, Nanà!

– Cine ştie ce porcării a băut! comentă Anton. Ăsta e om care să bea? Să se ţină de fuste, asta ştie. Bagă-ţi degetul pe gât şi varsă, Casanova!

– Ah, Adèle – făcu Luca – *Adèle, la belle*.

– Capul în apă! comandă Matei.

– Mi-e că se prăbuşeşte – spuse Anton. Uite cine îndeamnă la revoltă socială!

– La Sardine – gemu dureros Luca. La Sardine… Sărmana… sărmana La Sardine!

– Nu-l mai îneca! spuse Matei. Îl omorâm. Nu se face.

– Ha-ha! chicoti Luca, cufundându-şi singur fruntea în apa rece.

Auzea voci, coruri, tropăit de potcoave. Şi revedea figura uluită a lui Iulian, căruia îi jucase de curând o farsă teribilă, travestindu-se în femeie şi dansând cu el toată noaptea spre hazul celorlalţi care strigau: *La belle…la belle…*

– E idiot! decretă Matei. Mai şi râde.

– Să-i pun o bucată de gheaţă pe ceafa? întrebă Anton. Sau să-i fac o frecţie să-şi revină?

Apucându-l pe Luca de umăr, îl trase afară din cadă ca pe un pisoi ud.

– Lăsaţi-l! Lăsaţi-l în pace! ţipă Mariluna deschizând uşa. Tot oraşul vorbeşte că vrea să se însoare cu o prostituată, una, Roxi sau Rexi. Au luat aseară masa la Oppler şi apoi o îngheţată la Suré.

– Îl omor, spuse trist Anton.

– Îl împuşc, şopti cu duioşie Matei.

– În schimb, fardurile pe care le-a adus sunt splendide! Albastru şi galben-citron, ca pentru scenă.

– Dacă sunt pentru scenă, dă-i-le Franciscăi, spuse Anton. Ea e actriţa familiei.

– Să aştepte! O să le folosesc eu!

– O să arăţi ca un papanaş, comentă Matei.

– Ca o gogoaşă din care curge dulceaţa – murmură Anton. Dă-i-le Franciscăi.

– Derbedeilor! pufni Mariluna, trântind uşa.

Şi se duse să se machieze, căci avea o întâlnire de dragoste cu doctorul Dinu Damian.

11

Privindu-se în oglindă, Mariluna se întristă. Oricât se silea să-şi strângă corsetul şi să-şi înalţe umerii, rămânea mică şi bondoacă. Avea ochii frumoşi, melancolici, dar obrazul rotund, nasul cârn, începutul de guşă îi dădeau o înfăţişare bonom-caraghioasă.

Îşi frecă îndelung pometţii cu fardul galben, pentru a le ascunde rumeneala, şi reuşi să pară, după aproape un sfert de oră, lividă. Nu ştia la ce i-ar fi putut folosi albastrul, dar pentru că mirosea foarte frumos îl atinse de pleoape, de nări şi de lobul urechii. Şi, fiindcă tot se juca şi n-o vedea nimeni, îşi fardă gleznele.

Se îmbrăcă apoi foarte încet – îi plăcea să se dichisească – şi trecu alene, cu un aer plictisit, pe lângă Francisca, ce o aştepta nerăbdătoare de două ceasuri.

– Eşti foarte frumoasă! exclamă ea. Niciodată n-ai reuşit să-ţi strângi corsetul aşa de bine!

– Nu l-am strâns deloc, răspunse înţepată Mariluna.

– Ai crescut, pur şi simplu, zise Francisca pipăindu-şi talia. Şi cu ciorapii ăştia ai picioarele de două ori mai subţiri!

– Nebuno! exclamă Mariluna roşindu-se. Îţi convine să vorbeşti, când ai picioare ca ale tale!

– Şi tu…? Te duci acasă la un bărbat?! Maria, spune-mi! Mariluna!

– Mă duc unde vreau. Sunt destul de mare!

Spuse „destul de mare“ cu amărăciunea cu care ar fi spus „destul de grasă“ şi Francisca înţelese.

– Da… e treaba ta, în definitiv… dar să te duci singură la un bărbat…

– N-am spus că mă duc la el… singură! La revedere.

Reveni pentru o clipă în faţa oglinzii din dormitorul părinţilor.

Din rama încărcată de stucatură îi surâdea o domnişoară durdulie, picantă, pe lângă care n-ai fi putut trece fără s-o acostezi. „Draga mea“, îşi spuse Mariluna, abia mişcându-şi buzele, „ce mai faci?“ „Dar tu?“ „Îţi plac?“ „O, domnule!“ Se privi duios, cochet, matern. Abia îşi mai recunoştea ochii languroşi, deasupra pometţilor palizi. „Poate sunt bolnavă – se gândi. Chinurile, aşteptarea… sau chiar o boală adevărată, misterioasă, pe care tata a adus-o din port… Există boli care te macină pe ascuns“. Îşi trimise o bezea şi numai datorită îndelungatei sale experienţe simţi că Francisca o urmăreşte, ascunsă undeva pe aproape, gata să izbucnească în râs.

– Eşti caraghioasă, spuse fără să se întoarcă.

O auzi fugind afară, înăbuşindu-şi hohotele, şi ieşi fără să-i mai arunce vreo privire.

Trecu ţanţoş prin faţa Dusei, care o ameninţă cu degetul, şoptindu-i complice „Cavalerii, cavalerii“, şi se furişă pe poartă repede, pentru a nu se întâlni cu Sofia.

După ce ajunse pe strada Eminescu şi îl zări de departe, Mariluna îşi domoli mersul. Visase toată noaptea vizita pe care avea s-o facă, dar acum, văzându-l, i se făcu frică. Întâlnirile lor de la Sure, schimburile de priviri şi, mai ales, îndrăzneala naivă cu care o invitase la el acasă i se părură deodată a se fi precipitat prea mult.

Avusese încă două „legături“, dar, în afara sărutărilor fierbinţi, întâlnirile rămăseseră platonice şi neurmate de cereri în căsătorie. Şi

ea fusese totdeauna aceea care-şi temperase „prietenul“, oferindu-şi timpul şi buzele cu o zgârcenie aproape calculată. Căci, în ciuda dorinţei de a evada de acasă şi de a avea un bărbat al ei, în ciuda valului de tandreţe, gata de a fi revărsat asupra primei sale iubiri, se apăra cu înverşunare. Voia să-i creadă şi nu-i credea pe toţi aceşti domni care-i făceau curte, voia să se lase păcălită, legată la ochi, dar era lucidă şi, oricât de feminin îşi legăna şoldurile, nu uita niciodată că are picioare scurte şi nasul cât o fasole.

Şi acum se aruncase orbeşte într-o aventură cu un om despre care nu ştia decât că are trei copii din prima căsătorie. Pe măsură ce se apropie de el şi-i vedea ceafa arsă de soare, uşor ridată, simţea că în jurul omului necunoscut, puţin adus de spate, cu mâinile brune, uscăţive, atârnându-i de umeri ca nişte aripi, plutea un farmec neînţeles. Simţea că şi aerul din jurul lui e altfel – era o parte a văzduhului pe care el o îmblânzise şi care i se supunea.

Observă că avea pantofii scorojiţi la ştaif şi că haina i-era lustruită în dreptul omoplaţilor, dar cu toate că neglijenţa vestimentară o indispunea de obicei, de data asta o înduioşă. Şi se temea ca el să nu observe că îl priveşte lacomă şi înduioşată chiar înainte de a-i întinde mâna.

– Am venit – spuse cu falsă voioşie. N-am întârziat mult, nu-i aşa?

– Oh, nu – răspunse el şi figura întunecată îi redeveni mobilă. Se silea să pară, ca întotdeauna, jucăuş, dar era obosit. Eşti sub sfertul de oră permis. Să mergem.

– Încotro?

– Spre Grădina Publică.

– Locuieşti în grădină?

– Mult mai departe, pe Vadul Ungurului.

Ca toţi cei care copilăriseră în partea de jos a oraşului înspre Dunăre, Mariluna trecuse de prea puţine ori mai sus de Parcul Carol şi nu ajunsese niciodată în Galaţii Noi, pe malul Brateşului.

– E chiar departe! spuse el. Dar o să-ţi arăt oraşul, pe drum.

O conduse pe micile uliţe din preajma pieţei, prin faţa dughenelor de mărunţişuri, apoi pe străzile care adăposteau hoteluri de mâna a doua şi câteva sinagogi.

– Totul e foarte nou pentru mine, spuse Mariluna. Dar le cunosc foarte bine.

– Să luăm o birjă atunci, propuse el.

Se urcară într-o trăsură de piaţă şi în câteva minute străbătură centrul şi trecură de catedrala şi de Grădina Publică. Strada Domnească se transformă într-un bulevard desfundat, de-a lungul căruia pomii, casele, pietrele păreau rare şi, când o cotiră pe una din străzile ce coborau în pantă spre Brateş, Mariluna zări ca printr-un ochean lacul şi bătu din palme.

Apoi opriră în faţa unui gard cenuşiu, negeluit, şi, intrând în curte, se afundară într-o mare de bălării.

– Nu-mi plac grădinile, spuse Dinu. Îmi place natura aşa cum e la ea acasă.

– E foarte frumos – spuse ea.

– Ştiu că nu-ţi place. Femeile preferă parcurile, rondurile bine tunse.

– Ba da! îl întrerupse Mariluna, hotărâtă să se entuziasmeze de toate. E ca în fundul curţii noastre din strada Democraţiei!

– Şi încă n-ai văzut animalele! Am o vacă, găini, cai, iepuri de casă.

– E foarte, foarte bine, insistă Mariluna sincer încântată. Fu cât pe-aci să aplaude existenţa micii menajerii, dar se gândi că ar părea exagerat de volubilă pentru prima vizită şi se stăpâni.

Bălăriile se întrerupseră brusc în pragul unei case cu geamlâc. Se vedeau înăuntru colivii şi hărţi decolorate de soare. Când deschiseră uşa păsărelele se deşteptară din picoteală şi începură să ciripească, agăţându-se de gratii.

– Sticleţi – spuse Dinu. Şi câţiva cintezoi. Pun uneori capcane pentru păsări… Eh, Damaschina! – strigă, am sosit.

Uşa din capul geamlâcului se deschise, lăsând să apară o femeie slabă, cu pungi sub ochi şi legată la cap cu un testemel.

– Dânsa e? întrebă grosolan, apropiindu-se de Mariluna.

– Da... răspunse sec Dinu. A venit să vadă copiii.

– Vreţi să vedeţi copiii? întrebă femeia, neluându-şi privirea de la Mariluna.

– Da... răspunse Mariluna stânjenită.

– Au mai fost şi altele. Trei, de când suntem aici! Şi câte dincolo, în celelalte case!

– Damaschina! o întrerupse agasat Dinu. Îmbracă copiii!

– Eşti a patra – mormăi femeia. A patra doar în casa asta! Şi câte or să mai vină! Anul trecut a adus vreo patruzeci.

Le întoarse spatele şi atunci Dinu îi făcu senin Marilunei să nu se indispună.

– E bolnavă, şopti. De nervi. Nu poate suferi femeile. Niciun fel de femeie.

– E fără îndoială geloasă, spuse Mariluna. Poate că te iubeşte.

– E cu totul altceva. O chinuie obsesiile, ideile fixe.

– Mania persecuţiei?

– Îşi închipuie că un conte, pe care l-a cunoscut în tinereţe, a blestemat-o să mă slugărească toată viaţa.

– Poate că pentru altcineva n-ar fi chiar un blestem. Dar pentru ea…

Păsărelele se zbăteau în colivii, cântând „r"- urile în spirale scrâşninde, din adâncul guşii.

– Pentru ea, de ce? întrebă Dinu.

– Fiindcă suferă. Nebună sau sănătoasă, suferă.

Nu mai adăugă nimic fiindcă uşa se deschise şi apărură copiii – doi băieţi şi o fată, semănând foarte bine cu tatăl lor – zvelţi, bruni, cu figuri surâzătoare.

– Andrei, Dana, Eugen – îi recomandă Dinu. Ea e Mariluna.

Copiii făcură o mică reverenţă, respectuoşi. Băieţii îşi ţineau braţele ţepene pe lângă corp, fetiţa nu îndrăznea să-şi mişte capul pe care crescuse o uriaşă fundă bleu.

– De-abia i-am adus, hârâi femeia din spatele lor. Nu le place să vadă oameni străini.

– Nu-i adevărat – spuse fetiţa înroşindu-se. Eram murdari de pământ… Tată, am săpat groapa aşa cum ne-ai învăţat dumneata.

– Am săpat-o! întări băiatul cel mic. Şi n-am găsit nimic acolo!

– Ia nu mai pălăvrăgiţi atâta! interveni femeia. Copiii ăştia poa' să te bage pe foc! Hai! În curte! La joacă!

– Şi n-aţi găsit nimic, nimic? întrebă Dinu zâmbitor.

– Nimic – spuse feţita stingherită. Dar am făcut o groapă mult mai mică decât cea de ieri!

– Le e lene să sape! se răsti femeia. Sapă zece minute şi se odihnesc o oră.

– Aşa nu ajungem departe, vorbi Dinu. Nu mai terminăm nici peste o sută de ani! Şi-acum vine toamna, buruienile se ofilesc şi gata!

– De ce sapă gropi? întrebă Mariluna.

– Să… să.. – răspunse băiatul cel mic.

– Să ne jucăm – îl întrerupse fetiţa. Avea ochi negri, cu gene lungi, şi o privea cu neîncredere pe Mariluna. Plantăm copaci.

– Şi flori – adăugă băiatul cel mare.

– Şi căutăm – spuse femeia. Căutăm.

– Vrei să ne dai puţin şerbet, Damaschina? întrebă Dinu.

– Şerbet?! Şerbet din corcoduşe sau… he-he… din rumeguş?

Izbucni în râs, acoperindu-şi gura cu palma. Ochii ei albastru-deschis rătăceau pe figura Marilunei.

– Nu. Şerbet de trandafiri, zise Dinu. Sau din oricare altul din cele bune.

– Degeaba! răspunse femeia. Degeaba şi şerbetul, şi toate celelalte! O să fugă! N-a reuşit Dimon Platonovici, dar încă tu!

– De dumneavoastră e vorba, explică fetiţa. Spune că o să fugiţi.

– Poate că da, zâmbi Mariluna. O iritau ciripitul chinuitor al păsărelelor şi privirile apoase ale femeii. Dar copiii îi aşteptau răspunsul cu gravitate, ca şi cum i-ar fi cerut ajutorul, şi se sili să pară cât mai blândă, repetând dulce: Poate că da.

– Hai, haide, Damaschina, şopti împăciuitor Dinu. Adu-ne măcar apă rece.

– Să vadă casa mai întâi – spuse femeia. De ce să ne mai ostenim cu apa şi cu celelalte?

– Parcă aţi vrea să mă cumpăraţi! surâse Mariluna.

– Ha-ha-ha! chicoti femeia. E deşteaptă! Şi e frumoasă! Nu mai vine pe aici!

Se apropie de Mariluna ca şi cum ar fi adulmecat-o şi îi atinse obrazul cu dosul degetelor.

– E tânără! spuse. Şi ce culoare frumoasă de obraji! Sunt ca de piersică!

– Isprăveşte, Damaschina! O s-o sperii!

– Voi o s-o speriaţi! spuse femeia încruntându-se. Cum mă speriaţi şi pe mine cu păsările astea şi cu gropile. Ce credeţi că o să scoateţi de acolo, după ce a fugit ăla, alaltăieri?

– Te rog s-o ierţi – îi şopti Dinu Marilunei – n-am văzut-o de mult în halul ăsta.

– Hai, Damaschina, fii cuminte! ceru fetiţa rugător. Când ţipi te faci urâtă!

– Voi m-aţi făcut urâtă, gemu femeia. De când am fost blestemată să vă slugăresc! Nici nu ştiţi cum arătam, domnişoară – îi povesti Marilunei, înaltă şi blondă, cu talia s-o cuprinzi într-o mână! Şi acum, acum ce să fac?

– Să te faci frumoasă! şopti fetiţa. Fiindcă eşti frumoasă, Damaschina!

– Sunt ofilită! Aici m-am ofilit. Având grijă de voi. Şi păzind gropile!

– Eşti frumoasă! stărui fetiţa. Cu toţii ştim că eşti! Dacă ţi-ai scoate basmaua asta bătrânicioasă şi te-ai pieptăna…

Femeia îşi pipăi cu mâna nesigură şuviţele de păr care-i scăpau de sub testemel. Îşi trecu apoi palma deasupra bluzei şi fustei demodate.

– Cu toţii v-aţi îmbrăcat de vizită, comentă. Numai eu am rămas să dau de mâncare la cai, să păzesc gropile.

– Trei am săpat azi, spuse cu ochii aprinşi băiatul cel mic, trei foarte adânci. Şi am auzit vocile.

– Taci, blegule! mormăi cel mare. Vorbeşti anapoda!

– Ca o cerşetoare sunt – gemu femeia smucindu-şi fusta.

– Tată, las-o să se schimbe! propuse fetiţa. E îmbrăcată ca pentru treabă şi vrea să-şi pună rochia de cucoană!

– Să-şi pună rochia de cucoană, încuviinţă Dinu. Să-şi pună şi rochia de regină. Dar să nu uite că orice răbdare are o limită!

– Nu te enerva, tată! şopti fetiţa. Iart-o!

– Şi de ce mi-aş pune rochia de cucoană? hârâi femeia. Să-mi plimb

capul de mort în straie de înmormântare? Sunt palidă ca moartea!

– Am eu puţin ruj, se oferi Mariluna, deschizându-şi poşeta. Am şi ruj, şi farduri. Vă rog să le luaţi!

Femeia o privi descumpănită, rea, apoi întinse mâna şi apucă rujul şi cutiile cu fard.

– Mi le daţi mie? întrebă, înseninându-se.

– Da – încuviinţă Mariluna.

– Ţi le împrumută, interveni Dinu iritat. Să te sulemenşti, nu să le iei de tot.

Bărbia femeii începu să tremure. Mesteca în gol.

– Nu, te rog să le iei de tot! o rugă Mariluna. Darurile nu se refuză.

– Ia-le, Damaschina – şopti fetiţa. Şi mulţumeşte.

– Mulţumesc, spuse femeia, strângând darurile la piept.

– Fard galben-citron şi albastru – murmură fetiţa. Ce frumoase sunt! Ca pentru actori! O s-o prefacă pe Damaschina în prinţesă!

– Prinţesa gropilor, chicoti femeia, îndreptându-se spre uşă.

– Mă duc eu s-o fardez, propuse fetiţa, însoţind-o. Mă pricep la prinţese.

– Te rog să mă scuzi, şopti Dinu, după ieşirea femeii şi a fetiţei. N-aş fi vrut să-ţi dai seama ce infern ascunde curtea asta paşnică.

– E un infern – recunoscu Mariluna.

Se temea acum nu numai de ochii apoşi ai femeii care ieşise, ci şi de cei doi băieţi, care se retrăseseră în capătul geamlâcului, tăcuţi, spionând-o. Şi îi era milă de toţi şi mai ales de bărbatul care o privea rugător, copilăreşte, căznindu-se să-i surâdă.

– Azi e în criză, murmură el. Pentru că a fost prea cald.

– Pentru că am venit eu, spuse Mariluna.

Băiatul cel mic bătu cu degetul în fereastră, apoi cu pumnul:

– Stai! strigă fugind spre uşa geamlâcului. Stai… Te-am văzut!

– Termină, Eugene! mormăi plictisit celălalt.

– A fugit! spuse surescitat cel mic. A fugit! S-a ascuns!

– Cine a fugit? întrebă Mariluna.

– Groapa – răspunse. S-a ascuns în bălării.

– O s-o găsim mâine – spuse băiatul cel mare. Ştii că nu poate să treacă peste gard!

– O să treacă pe dedesubt, spuse înfierbântat cel mic. Toate dispar aşa!

– E caraghios, observă Mariluna. Şi noi ne jucam la fel când eram mici. Am o soră, Francisca, vorbea exact ca el. Dar de ce n-aţi plecat în vacanţă?

– Noi ne facem vacanţa aici, pronunţă răspicat băiatul cel mare. Avem curte mare, cu pomi.

– Şi săpăm, îl întrerupse îndârjit cel mic. Facem gropi şi le vindem. Zece lei căruţa de gropi.

– Nebunule! hohoti cel mare.

– Dacă sunt mici le dăm cu buchetul, urmă cel mic. Sau înşirate pe sfoară, ca găurile de covrigi.

Se vedea că fusese spălat în grabă pe frunte şi pe ochi, dar obrajii îi erau încă mânjiţi de sudoare prăfuită, şi Mariluna se gândi că aşa, murdar, era mai frumos decât toţi copiii pe care-i cunoştea.

– Până ne aduce şerbetul, mai durează, oftă Dinu. Să ieşim mai bine în curte.

Traversară casa printr-un coridor întunecos, încărcat cu fotografii, şi

ieşiră într-o livadă cu iarba moale, mătăsoasă. Câţiva zarzări, un piersic, un prun creşteau cocârjaţi, în neorânduială. Marginile livezii dispăreau în bălării.

– E foarte frumos – spuse Mariluna. E mai sălbatic decât în curtea noastră.

– Aveţi curte mare? întrebă unul dintre băieţi.

– Oh, da, foarte mare.

– Şi gropi? întrebă celălalt.

– Foarte puţine – răspunse Mariluna. Dar, la urma urmei, voi de ce le săpaţi?

– Căutăm, explică cel mare.

– Căutăm oameni, întări cel mic. Dar gropile cu oameni sunt foarte rare. Avem numai două. Şi ne-ar trebui vreo douăzeci.

– Douăzeci şi două, mormăi tatăl. O apucă de mână pe Mariluna şi, păşind cu grijă, ocoliră un zarzăr pipernicit. Acolo sunt grajdurile, spuse, arătându-i o magazie pierdută în spatele buruienilor. Într-o vreme ţineam şi păsările afară, atârnam coliviile de grinzi, dar dispăreau.

– Cred şi eu, spuse băiatul cel mare. Rodeau gratiile şi fugeau.

– Glumiţi, glumiţi! îi potoli tatăl. Dar de săpat, ce să mai vorbim… buruienile au şi început să se veştejească… s-a terminat.

– Ce are săpatul cu buruienile? întrebă Mariluna. Îi plăcea că acum vorbeau toţi anapoda, se simţea ca acasă, cu Francisca şi Anton, când erau mici, şi chiar mai târziu, când vorbeau limba *papopipepu*.

– Când bălăriile se usucă, se vede printre ele, explică Dinu, şi vecinii se holbează în curtea noastră toată ziua.

– Şi atunci, gata săpatul! spuse băiatul cel mare.

– Dar de ce ascundeţi gropile? întrebă amuzată Mariluna. Vi le fură

cineva?

– Cine să ni le fure? întrebă băiatul cel mic, rotunjindu-şi ochii. Numai când le vezi îngheţi de frică!

– Mie nu mi-e teamă, dar nu le văd – se alintă Mariluna. Se poate să n-aveţi o groapă şi pentru musafiri?!

– O, tanti, lasă-mă să te sărut! strigă băiatul cel mic, înălţându-se s-o ia pe după gât. Nimeni până acum nu ne-a cerut groapa de musafiri!

– Uitaţi-le, aici sunt! strigă băiatul cel mare îngenunchind şi dând iarba deoparte. Puteţi s-o alegeţi pe oricare.

– Fii atentă, Mariluna – şopti Dinu. Să nu cazi în găurile astea!

Gropile apăreau acum de pretutindeni, una lângă alta, ca nişte faguri, Mariluna se opri descumpănită şi în clipa aceea simţi pământul zguduindu-se.

– Cutremur – murmură, căutând braţul lui Dinu.

– Nu, nu, nu, nu! strigară băieţii cu ochii strălucind. Se mişcă gropile!

– E cutremur – afirmă Dinu, fără convingere. Suntem prea aproape aici de Munţii Vrancei.

– Se leagănă! ţipă exaltat băiatul cel mic. Niciodată nu s-au legănat aşa. Nici când a venit doamna aceea blondă!

– Mai încet! porunci Dinu. Vecinii sunt pe după garduri.

– Au început să sară – gemu băiatul cel mare. O să arunce totul afară!

– Tată! ţipă cel mic. Acolo, la rădăcina zarzărului! A ieşit capul omului cu cioc!

– Nebunilor! îi certă Dinu, zâmbind.

Zâmbea palid şi Mariluna observă că nu-şi poate stăpâni tremurul

mâinilor. Ochii, atât de calzi de obicei, o priveau neputincioşi, îngroziţi.

– Au înnebunit gropile! strigă băiatul cel mare.

– E semn bun! urlă cel mic. Pentru că a venit tanti!

– Tanti! o chemă cel mare. Coborâţi cu noi într-o groapă?

– Te rog, tanti! o imploră cel mic, apucând-o cu putere de mână. Sări odată cu noi!

Băiatul cel mare sări în groapa de la picioarele ei şi începu să şteargă pereţii cu palma.

– Aici! spuse. Nu e nimeni. Şi e foarte curat!

Mariluna se întoarse pe jumătate pentru a căuta braţul lui Dinu, dar nu putu ajunge la el căci de jur-împrejur o înconjurau găurile negre ale gropilor.

– Dinu... şopti, jocul ăsta…

– Vino, tanti! o chemă băiatul cel mare. E aşa de răcoare aici!

– Dinu! strigă înăbuşit Mariluna.

– Nu pot, îl auzi răspunzându-i. Trebuie ca tu… numai tu…

Pământul se zgudui din nou şi de departe se auziră chemări, paşi precipitaţi.

– Acum! strigă băiatul cel mic, atârnându-se de mâna ei şi lăsând picioarele să-i spânzure deasupra gropii.

– Nu! spuse cu înverşunare Mariluna. Nu!

– Tanti, tanti! o strigă fetiţa, năpustindu-se afară din casă. Tanti, nu coborî cu ei! Damaschina a şi pregătit şerbetul!

– Proasto! o apostrofa cel mic. Nu puteai să mai aştepţi cinci minute?

– Şi după aceea să n-o mai găsesc? întrebă fetiţa. Vă cunosc eu!

O apucă strâns de braţ pe Mariluna, trăgând-o după ea.

– Să vezi ce-o să-ţi facem deseară, Dana... mormăi cel mic. Te dăm la cintezoi!

– Eşti nemaipomenită! îi şopti Dinu, admirativ, Marilunei. Dana a înţeles asta mai repede decât mine.

– Fiindcă e bună! replică fetiţa pătimaş. E foarte bună! Păcat că nu e mama mea!

Mariluna îşi trase braţul din mâna fetiţei şi o strânse la piept. Spaima de o clipă îi trecuse, lăsând locul unei adânci duioşii.

– E bună! vorbi băiatul cel mare. Păcat că n-a coborât cu noi!

Trecură din nou prin coridorul întunecos şi de astă dată Mariluna văzu că fotografiile înfăţişează numai femei. Şi în geamlâc erau fotografii acoperite cu sticlă şi ascunse printre colivii, cu două doamne cu voaletă.

– Poftiţi, poftiţi! îi invită Damaschina, aranjând câteva farfurioare pe masă.

Se întoarse spre ei şi Mariluna încremeni. Îi recunoştea ochii albaştri-spălăciţi, dar obrazul, talia, picioarele erau altele. Cu părul adunat într-un mare coc blond, palidă, cu gene lungi, o privea o femeie puţin trecută, foarte frumoasă.

– Vă rog, serviţi... o îmbie Damaschina. Şerbetul.

– Eşti grozav de frumoasă! exclamă fetiţa. Ca atunci!

– Dar când ai ieşit din groapă? întrebă cel mic. De-abia te acoperisem?! Aşa n-o să-ţi mai revii niciodată!

– Mă plictiseşti cu glumele astea – spuse Damaschina. După ce că sunt blestemată să vă servesc toată viaţa, mai trebuie şi să…

– Nu-i aşa că e frumoasă, tanti? o întrerupse fetiţa.

– E… e… foarte frumoasă! murmură Mariluna. Dar parcă nu e…?!

– Ba da, e Damaschina! răspunse Dinu.

Se posomorâse şi-şi mişca mâinile brune ca aripile unei păsări cafenii.

– Acum să nu spuneţi că nu vă place şerbetul de trandafiri! surâse Damaschina, oferindu-i Marilunei o linguriţă plină pe o farfurioară. Credeţi că e bine legat? întrebă. Mie mi se pare prea apos.

– Eşti frumoasă, dar ea e *bună*, zise cel mic. *Bună.*

– Da, *e foarte bună* – interveni cel mare. *Şi bunătatea ne apropie de zei mai mult decât frumuseţea.*

– I-am arătat curtea, continuă fetiţa.

– Şi gropile? întrebă Damaschina.

– Totul... spuse cel mic. Şi capul omului cu cioc.

– Şi cu toate că murea de groază, a vrut să coboare cu noi – adăugă cel mare.

– *A vrut*... repetă Damaschina. *Dar n-a coborât.*

– *Tu n-ai vrut*, zise băiatul cel mare. *Însă ai coborât.* Şi ai rămas acolo!

– Îmi pare rău, Damaschina, vorbi fetiţa. Dar *cred* că ea e mult mai bună!

– E bună, bună, bună... o îngână Damaschina. Pentru că nu ştie nimic! Nu ştie de ce săpaţi gropile, nu ştie că cintezoii ăştia au voci de oameni! Nu ştie ce faceţi în curte când vă jucaţi cu perucile, cu felinarele…

– Nici nu mă interesează, recunoscu şovăitor Mariluna. Îmi place aici.

– Fiindcă *ea poate să ne iubească* – afirmă băiatul cel mic. Nu-i aşa că o să ne iubeşti, tanti?

– Vă iubesc de pe acum – spuse Mariluna. O îngrozeau, dar ar fi vrut

să-i sărute pe obrajii mânjiţi cu pământ. Mie îmi plac copiii. Toţi copiii.

– Şi mie... zise băiatul cel mare.

– Dacă vrei, poţi să mă săruţi, o îndemnă cel mic, făcându-i cu ochiul. Sunt cam nespălat, dar e pământ gras, de grădină.

– *E foarte murdar*, o opri fetiţa. Să se spele bine mai întâi.

– Sunteţi nebuni cu toţii! decretă Mariluna. Dar semănaţi între voi şi încep să vă înţeleg.

– Când am găsit-o pe Damaschina – chicoti băiatul cel mare – era pe jumătate roasă de viermi, am stat o după-amiază întreagă să-i adunăm toate oasele…

– Aici a fost un cimitir pe vremuri – spuse fetiţa. Acum vreo trei-patru mii de ani.

– Sau zece mii, adăugă băiatul cel mic. Sau o sută de milioane de mii de trilioane de ani. Oamenii erau îngropaţi de vii.

– *Erau îngropaţi de morţi*, îl contrazise, agasată, fetiţa. *Şi deveneau din ce în ce mai vii pe măsură ce trecea timpul!*

– De aceea nu le cânta cucuveaua la căpătâi – spuse băiatul cel mare. Ci doar cintezoii!

– Caraghioşilor! chicoti tatăl, scuturându-i de ceafă. Nu vă bateţi joc de biata noastră curte!

– Nu vă bateţi joc de cimitirul nostru! zie popeşte, pe nas, băiatul mic. Hai să ne jucăm de-a gropile!

Cineva bătu în fereastra geamlâcului. Era un viţel pătat cu alb pe bot, care ciocănea geamul cu fruntea, lingând sticla.

– Vasile! striga fetiţa. A venit să-şi ia rămas-bun!

– L-aţi trezit din somn, spuse Damaschina. De aceea aţi zăbovit în curte!

– Pe onoarea mea că nu – răspunse băiatul cel mic. Animalele au un simţ al lor.

– Şi-a dat seama numaidecât că ea e mai bună! şopti fetiţa.

– S-ar putea să plec, murmură Damaschina. De ani n-am mai avut poftă să ies până la poartă, şi acum…

– Şi acum? întrebă surescitată fetiţa.

– Acum… acum… parcă aş încerca… dacă n-aş avea pungile astea sub ochi… şi dacă aş mai şti să merg pe stradă…

– Eşti frumoasă! Eşti mai frumoasă ca atunci – spuse fetiţa.

– Şi o să te sprijinim noi la primii paşi – adăugă băiatul cel mare. Cu toate că, dacă ai asemenea picioare, ar trebui să dansezi tot timpul.

– E foarte trist seara, aici – mărturisi Damaschina. Lămpile pâlpâie, buruienile foşnesc neîncetat. Şi de acolo, din spate, se aud vocile morţilor. Nimeni nu pălăvrăgeşte mai mult decât morţii, domnişoară!

– Ce să facă, bieţii oameni? întrebă Mariluna, cuprinsă de un fior. Trebuie să-i înţelegem şi pe ei!

– *Ea e bună, bună, bună!* afirmă fetiţa cu patimă. Şi iubeşte copiii!

– Dragostea pentru copii ne apropie de zei, surâse, obosit, Dinu.

– Îi place totul – spuse băiatul cel mare. Pomii, iarba, animalele.

– Seara e groaznic, urmă Damaschina. Femeile prinse în cadre, sub sticle, coboară ca să se mai dezmorţească. Să nu-l laşi să te fotografieze, domnişoară!

– Nici n-am aparat, replică Dinu. Glumeşte.

– El n-are, dar peste câteva zile va trece pe aici domnul Donat. Cel care îşi modelează modelele. Şi o să-ţi facă un portret…

– Oh, dacă m-ar modela, înălţându-mă puţin! suspină Mariluna.

– Seara, aici, continuă Damaschina, vântul pătrunde prin ferestrele închise. Răstoarnă scaunele, face covoarele să zboare.

– Oh, câte covoare zburătoare aveţi! exclamă Mariluna. Călătoriţi ca în *O mie şi una de nopţi*…

– E bună – chicoti băiatul cel mic. Numai un om foarte bun ar fi putut să răspundă aşa. Nici n-are rost să mai discutăm.

– Seara, seara, gemu răguşit Damaschina, totul se mişcă, în afară oamenilor, pentru că aici, domnişoară, *nu există niciun om*. Nici măcar aceste creaturi ale contelui care o fac pe copiii!

Viţelul bătu din nou în geam, lingându-l cu limba lui roz.

– Răspunde-i! spuse fetiţa. Tu l-ai crescut!

– La revedere, Vasile! rosti Damaschina. Sunt foarte frumoasă azi.

Viţelul continuă să lingă fereastra, privindu-i.

– N-aţi încercat fardurile! ricană Damaschina. Galben-citron şi albastru! Eu le cunoşteam!

– Le aşteptai, nu-i aşa? întrebă fetiţa. Era semnul?

– E treaba mea! Treaba mea!

– Galben-citron şi albastru! spuse fetiţa. Şi eu nu le-am încercat!

Întinse mâna să ia cutiile de pe masă, dar Dinu o opri.

– Nu! spuse. Ajunge. N-o să ne sulemenim cu toţii!

– A pleca, a muri, zise Damaschina. O, mica mea groapă!

– După ce-o să pleci, te vom acoperi cu pământt, spuse băiatul cel mic. Şi deasupra ta va paşte Vasile.

– Mă veţi uita, zise Damaschina. De aceea vă las totul.

– E foarte urât din partea ta! replică Dinu. Ia-ţi măcar amintirile! Ia-ţi chipurile!

– Nu! gemu Damaschina. O să le las ascunse! Prin colţuri, după perdele, în cărţi. O să vă împiedicaţi mereu de ele!

– Nu râde! îl certă fetiţa. Râzi ca acum o oră, fără zgomot.

– Vreau să deschid poarta – spuse Damaschina, ieşind din geamlâc. Numai ca să văd cum e. Nu veniţi după mine!

Se apropie de bălării nesigură pe picioare şi le îmbrăţişă.

– Ce frumoasă e! oftă Dinu. Şi când o să iasă din curte va fi oribil de frumoasă… Aşa cum suntem cu toţii când ne întoarcem *acolo*.

– E foarte tristă... spuse Mariluna. E o nebună tristă.

– Ea?! exclamă Dinu. Dar ca să nu fi nebun, în primul rând, să fii…

– Tată! îl opri fetiţa, ducând degetul la bluze.

– A ajuns la poartă, şuieră băiatul cel mic. Pune mâna pe clanţă, o apasă…

Tăcură toţi, ascultând. Se auzi mugetul viţelului care se desprinse de fereastră şi porni tropăind pe urmele Damaschinei.

– A deschis-o! suspină, uşurată, fetiţa. Iese în stradă!

Băiatul cel mic se căţără pe fereastra geamlâcului.

– Vai ce caraghioasă e! strigă. Seamănă cu o zână!

– Dar nu poate să meargă, spuse fetiţa. Se împiedică… a căzut! Prinţesele astea nu ştiu să umble pe jos!

– O să se întoarcă – mormăi sumbru băiatul cel mare. Mă duc să-i pregătesc groapa.

– Nu, nu! ţipă veselă fetiţa. Vai, ce frumoasă e! Un domn a ridicat-o de jos şi a luat-o în braţe.

– Dar tu cum vezi toate astea? întrebă Mariluna. De aici se zăreşte numai gardul.

– Oh, dar eu n-o văd, răspunse fetiţa agasată. O simt!

– E o mincinoasă – se strâmbă cel mic. *Nu vede nimic... niciodată. Şi nici nu simte.* De aici, în schimb, se zăreşte tot Brateşul!

– Brateşul e la spatele tău, măgarule! mormăi fetiţa. Şi… priviţi!… Domnul o duce cu el, îi sărută mâna. „Sunteţi regina balului“, îi spune. „Dumneavoastră, nu domnişoara Delorme“.

– O auzi?! întrebă Mariluna.

– Da, dragă! pufni fetiţa. Doar n-o să inventez, „Semănaţi cu Mesalina“, îi zice. Şi ea râde! Tată, prinţesa râde din nou cu zgomot!

– Se preface, murmură tatăl. Dacă ar putea să râdă, ar zbura.

– Hi-hi, îi cere mâna! chicoti fetiţa. S-a îndrăgostit de ea! Hi-hi-hi…

– Eu îi scot groapa din curte şi i-o las la poartă, spuse băiatul cel mare. O să vină diseară să şi-o ia şi n-am nicio poftă să mă scoale din somn!

– Cântă! strigă cel mic. Şi dansează! Vai, ce bine că a plecat!

– Vă pare rău după ea! spuse Mariluna. Degeaba vă tot grozăviţi.

– Ne pare *foarte* rău – şopti fetiţa. E *foarte, foarte trist* că a plecat şi că e din nou frumoasă. Dar nu putem cârti. Ascunse sunt căile Domnului…

– Ale domnului Droitdieu, şopti băiatul cel mare.

– Ne pare rău… rău… rău... o îngână băiatul cel mic. Putea să mai rămână cu noi şi să ne plimbe caii în jurul casei… putea să mai călărească pe viţel şi să dea şerbet iepurilor.

– Şi noaptea să fugă la groapă să-şi numere oasele, de zgârcită ce era. Nu-mi plac femeile zgârcite, declară băiatul cel mare. Chiar dacă vin de *acolo*.

– De unde? întrebă Mariluna.

– De acolo, răspunse cel mic. *Acolo* unde pleacă acum…

– Acum se mărită, spuse fetiţa. Îi place să se mărite mereu. Dar o vor căuta.

– Şi-o vor găsi – adăugă triumfător cel mic. Când cauţi, găseşti. Haha, ce-o să-i facă!

– Nimic, mormăi cel mare. Sau, cel mult, n-o să-i mai dea voie să plece din curtea depozitului. Ca lui Duţulescu.

– Se sărută! strigă agitat cel mic. Se sărută!

– Adio! strigă fetiţa. Adio, Damaschina!

– Adio, mormăi înveselit cel mare.

– Acum o să-şi îmbrace din nou şorţul peticit şi părul o să-i încărunţească, zise fetiţa.

– Obrazul o să i se smochinească, chicoti cel mic. O să-i cadă dinţii!

– Dar n-o să fie mai bună, sugeră grav băiatul cel mare. Fiindcă bună-i numai ea, Mariluna!

– E bună, bună, bună, se schimonosi cel mic. Bună şi nebună de bună ce e. Cea mai bună dintre bune şi niciodată nu va înţelege de ce săpăm, fiindcă o să creadă că ne dor mâinile. S-a terminat cu gropile!

– Prostii! mormăi cel mare. Gropile nu se termină niciodată.

– S-a terminat cu spaimele de seară, suspină cel mic. Nicio doamnă n-o să mai coboare din portretul acoperit cu sticlă.

– Şi când huhurezul o să ne cheme la fereastră, spuse cel mare, ea o să-i dea firimituri, ca vrăbiilor.

– Pentru că e bună şi nebună de bună, fredonă fetiţa. Şi o să vrea să o doară pe ea zgârieturile noastre. Iar fără zgârieturi n-o să mai fim nimic. O să semănăm cu îngerii!

– Linişte! strigă băiatul cel mic. Au ieşit din gropi! Tată, tată – urmă, tremurând de exaltare – fug! Fug toate! Uite-le!

Copiii se repeziră la fereastră şi Mariluna merse după ei. Îmbulzindu-se unele pe altele, ca duse de o vijelie, zeci de femei se năpusteau spre poartă, zgâlţâind-o, *trecând prin ea*.

– Fug, Damaschinele, gemu fetiţa, cu ochii în lacrimi.

– Şi ei fug! adăugă dogit băiatul cel mare. Iată capul domnului cu cioc!

Se întunecase deodată ca înainte de furtună şi ierburile înalte se zbăteau înnebunite, şfichiuind văzduhul. Dar prin trâmbele de praf, sub cerul violet, prăbuşit, Mariluna vedea cum ultimele femei, venind din fundul curţii, despletite, sar poarta scundă. Nu le putea distinge figurile, dar îşi dădea seama că au aerul Damaschinei şi, cu toate că nu le auzea, înţelegea că ţipă de fericire.

Un şir de pocnete ca de şampanie întrerupse liniştea fantomatică.

– Gropile se închid – spuse fetiţa.

Mariluna îşi sprijini fruntea de fereastră. Groaza îi tăiase răsuflarea şi-i umezise palmele.

– Îi e rău, tată, zise băiatul cel mic. Le-a văzut!

– Draga mea! rosti Dinu, luându-i mâna, dar Mariluna tresări la atingere şi scoase un strigăt scurt.

– De fapt, nu mureau toate Damaschinele aste, explică fetiţa. Pur şi simplu amorţeau, după ce una nouă lua locul celei vechi.

– Îi e frică! spuse rugător băiatul cel mic.

– Ei bine, atunci, strigă înăbuşit Dinu, nu mai vreau să răscolesc măruntaiele nimănui pentru a căuta urmele Darmanţilor!

Un trosnet îi acoperi vocea şi din peretele pe jumătate plesnit ţâşni un nor de tencuială. Mariluna se dădu înapoi înecându-se şi tuşind. Când reuşi să respire văzu că Dinu e desculţ şi fără pantaloni, cu

pielea picioarelor înnegrită.

– Figuri intermediare… cintezoi… gropi. Ajunge! îl auzi strigând cu buzele albe. Istoria e plină de ruguri. Ei şi?

Pulberea pufni din nou din perete, ca dintr-o pungă de lama spartă. Dinu căzu în genunchi, zbătându-se şi, când reuşi să se ridice, era gol, cu pieptul acoperit de plăgi.

– Tată! chemă fără putere fetiţa. Nu mai pot să respir!

– Nu, asta nu! gemu Dinu. Facă-se voia contelui!

Mariluna simţi că picioarele i s-au golit de sânge şi pete negre îi jucară dinaintea ochilor.

– Facă-se voia contelui! repetă Dinu, aducându-şi copiii lângă el.

Mariluna se sprijini moale de peretele crăpat şi se afundă în el ca în apă.

Se desprinse încet de perete, surâzând. Fusese gata să aţipească de căldură.

– Ţi-e rău, tanti? întrebă fetiţa. Vrei puţin şerbet?

– Nu! răspunse Mariluna. Am visat o clipă că mă joc cu voi.

– E acelaşi vis, acelaşi vis! exclamă băiatul cel mic, bătând din palme. Am visat toţi acelaşi vis. Şi tata.

– Se întâmplă, spuse Dinu, stânjenit, potrivindu-şi cravata.

– Visul cu îngerii, chicoti fetiţa. Tanti o să ne prefacă pe toţi în îngeri! Pentru că e foarte bună, bună, bună!

– O să vă bat toată ziua! spuse Mariluna. Sunt rea, apucată, capricioasă. Nimeni nu-mi intră în voie.

– Jură! îi ceru fetiţa cu înverşunare.

– Jur!

– Îţi cer mâna, spuse băiatul cel mic.

– Vrei să te însori cu mine?

– Nu, o cer pentru tata. La noi aşa a obiceiul.

– Caraghiosule! exclamă Mariluna, vrând să-l îmbrăţişeze. Dar băiatul se smulse din mâinile ei, încruntat.

– E o cerere serioasă, zise. Cu asta nu mă joc.

– E *foarte serioasă*, adăugă fetiţa. Cât se poate de serioasă.

– Ai avea răbdare, cu asemenea nebuni? întrebă Dinu, roşindu-se.

– Da, răspunse Mariluna, fără voie aproape. Poate că printre bălării am putea pune şi ridichi.

– Şi vinete! ţipă cel mic. Cresc foarte bine în pământul ăsta!

– Oho! Mă însor! Mă însor! strigă Dinu. Aduceţi cărţile de joc să facem scamatorii, aduceţi vişinata din beci şi daţi drumul la cintezoi!

– Petrecem aici sau în grădină? întrebă fetiţa. Acum nu mai e nimeni în ea.

– În grădină! În grădină! ţipă cel mic. O să facem felinare din hârci!

– Nu mai există nicio hârcă – spuse dispreţuitor fetiţa. Decât a ta. Şi-ţi dai seama ce greu ţi-am scoate-o din cap!

– Vă mai amintiţi de Damaschina? întrebă încruntat băiatul cel mare.

– Care Damaschina? întrebă cel mic. Iepuroaica?

– Pe iepuroaică o chema Filomela, vorbi tatăl. Şi gata cu vorba! Mama e obosită!

– Nu sunt obosită, protestă Mariluna, dând scaunele deoparte. Dar nu ştiu unde mi-am pus şorţul şi basmaua.

– Sunt aici! strigă băiatul cel mic, fugind în bucătărie. Le-ai lăsat după sobă, mamă. Şi mai sunt şi două cutii cu sulimanuri!

– Adu-mi-le, Eugen – murmură Mariluna.

Îşi dădea seama că se jucau de mai bine de patru ore, iar casa stătea nemăturată. Şi în grajd vaca mugea de foame.

– Bem aici sau în grădină? Întreb pentru ultima oară! spuse fetiţa.

– În grădină, răspunse Mariluna, legându-se la cap şi punându-şi şorţul. Şi să n-o mai prind în casă pe Filomela, că mi-a ros toată mobila!

După câteva săptămâni Mariluna se mută la Vadul Ungurului, iar fraţii ei se îndrăgostiră de curtea mare, umbroasă, înecată în cânepişte. Regretau cu toţii că n-o cunoscuseră pe Filomela, în jurul căreia se ţesea legenda unui animal savant şi care acum se refugiase în ograda unui vecin.

– Filomela, ce nume dulce! suspină Matei. Iată o iepuroaică de care m-aş fi putut îndrăgosti!

Sub avalanşa de reproşuri, Mariluna încercă să aducă animalul înapoi, momindu-l cu morcovi cruzi. Dar Filomela – grasă, ridată, cu ochii roşii – se arătă neînduplecată şi nu vru să părăsească ograda.

– E jignită, zise Anton, oftând. Nu se poate obişnui cu prezenţa ta. Poate că înainte de a veni tu aici a existat o altă femeie, cu care se înţelegea.

– Ce fel de femeie? întrebă Mariluna.

– Mama copiilor.

– În casa asta n-a intrat niciodată o altă femeie decât mine! rosti încet, sălbatic, Mariluna. Sau, dacă a intrat, a ajuns aici!

Şi-i arată doamnele închise sub sticlă.

– De altfel, continuă senin Anton, pe iepuroaică n-o cheamă Filomela. Mi-au spus vecinii. Tot cartieru’ o ştie de Damaschina.

– Damaschina… murmură Mariluna. Poate. Copiii ăştia inventează mereu fel de fel de nume. Dar cine să fie Filomela?

– Nimeni, spuse Anton, care încerca să mute grajdul spre fundul curţii. Închipuie-ţi că Filomela nu e nimeni. Opintindu-se, smulse doi pereţi ai grajdului şi-l lipi de calcanul casei vecine. E cam idiot să ai grajd şi să ţii într-însul un viţel cu biberonul, în loc de un pursânge. Aduse şi ceilalţi doi pereţi lângă primii, trase acoperişul deasupra şi începu să bată căpriorii cu maiul. Ei, cam asta ar fi – mormăi apropiindu-se de Mariluna, care se silea să smulgă din pământ o bucată de cârpă roşie. Gata! Nu vezi că am mutat grajdul? Spuneai că mă plăteşti în şerbet şi apă rece.

– Vrei şerbet din corcoduşe sau din rumeguş? întrebă Mariluna.

– Şerbet de trandafiri.

– Imediat, spuse Mariluna continuând să tragă de cârpa roşie ce se aduna în falduri la picioarele ei.

– De ce puneţi pânza la putrezit în pământ? întrebă Anton.

– Am găsit-o acum în grădină, deşteptule.

– Aşa nu termini nici până seara!

Apucă pânza de capăt şi începu să şi-o înfăşoare pe braţ, împroşcând înjur cu bulgări de pământ.

– Mai încet! îl opri Mariluna. Copiii abia au netezit curtea. Se spune că e un teren foarte prost, plin de gropi şi de moloz. Şi când te gândeşti că, de fapt, aparţine unui conte.

– E numai gropi – mormăi Anton. Am auzit că erau umplute cu var şi folosite la tăbăcitul pieilor.

– Pe dracu'! râse Mariluna. Sunt tocmai din timpul războiului. Nu ştiu care bogătaş şi-a îngropat averea aici, de teamă. Ieri copiii au găsit nişte cizme şi două ţevi de puşcă. Şi acum o săptămână, tacâmuri.

– Eh, s-a prins într-o rădăcină porcăria! înjură Anton. Simţea o

rezistenţă în pământ, sub picioarele lui, ca şi cum pânza s-ar fi agăţat de ceva. Se opinti şi trase afară un balot cusut cu sfoară.

– Să nu fie vreun mort, comentă Mariluna. Nici nu ştii ce groază mi-e de chestiile astea!

– Cine să-şi coasă morţii în saci? mormăi Anton.

Îngenunche şi desfăcu balotul grijuliu, cu mâinile lui butucănoase. Sub învelitoarea de sac mai era una de muşama, iar înăuntru, frumos împăturite, două costume, unul în carouri, altul negru, de seară, câteva perechi de ciorapi şi o pereche de pantofi cu elastic.

– Nu se mai termină... spuse Mariluna. Tacâmuri, cizme… şi acum haine! O să ne deschidem o tarabă!

– Bine că nu găsiţi oase sau hârci! exclamă Anton scuturând sacoul negru şi îmbrăcându-şi-l. Îi venea ca turnat şi-i dădea o prestanţă care o uimi pe Mariluna.

– E croit pe tine, îi zise. Ce înseamnă să ai noroc! Ia hai să le trecem puţin cu fierul, că au miros de la stratul de pământ.

Duseră balotul în casă, dar nu îndeajuns de în taină ca să nu prindă copiii de veste.

– Ura! Ura! strigă băiatul cel mic. De când plouă ploi calde, de vară, încolţeşte orice în gropile noastre.

– Am semănat aţe şi nasturi, spuse fetiţa. Aţe, nasturi şi mostre de stofa.

– Să nu mai vorbim despre şireturi, adăugă băiatul cel mare. Şireturi şi pingele, ies nişte pantofi, minunaţi.

– Trăiască pământul care ne hrăneşte! strigă cel mic. Ştiam eu că gropile n-o să ne lase la nevoie! În fiecare zi adunăm recolta. Am găsit şi covoare…

– Oglinzi, tablouri, lămpi, adăugă fetiţa. Cele mai frumoase farduri albastre şi galbene! Ce bine l-ar prinde pe nenea Anton, când o face pe clovnul!

– Am semănat şi litere tăiate din ziare, spuse băiatul cel mic. *A, bî, cî, dî, e, fî, gî* şi celelalte, afară de *sgîh*.

– Nu există litera *sgîh*. îl opri fetiţa. Nu fi pisălog!

– Litera *sgîh* este cea mai frumoasă literă, vorbi băiatul cel mic. E o literă cu urechi de măgar, care naşte cuvinte împiedicate. Toate poveştile caraghioase se scriu cu litera *sgîh*.

– E şi o carte aici! E şi o carte! strigă veselă fetiţa, scoţând o carte din buzunarul hainei cu carouri.

– O carte! exclamă Anton, apucând micul volum cu coperte cenuşii. Încercă un sentiment de stinghereală. Nu învăţase niciodată cum trebuie şi orice carte care aducea a manual îl lăsa puţin repetent. Iar volumaşul semăna foarte bine a manual.

– *Pa-ris en huit jours*, citi fetiţa graseind. E un ghid! Un ghid!

– *Les guides illustrés* – pronunţă sentenţios băiatul cel mare. Ce bine că am băgat şi poze în pământ, nu numai litere! Dacă mă luam după voi, am fi găsit o carte cu patru sute de mii de consoane şi cu treizeci de mii de virgule, da’ fără niciun desen.

– Librairie hachete, citi Anton pe româneşte.

– *Librairie Hachette*, îl corectară copiii în cor.

– Haşet, îi parodie Anton. Chintet. Sextet. Croşet. Bonsoar alafonfe, boierii s-au culcat.

– Ah, papa! oftă Mariluna, începând să încingă fierul. Niciodată n-o să ai hazul lui, frăţioare.

– Parisul în opt zile – spuse visător fetiţa. Ajunge să răsfoieşti cartea, un capitol pe zi, şi poţi vizita totul. Uite, adăugă, deschizând la a doua pagină, Metropolitan. Adică metropolitanul. Clasa întâi, douăzeci şi cinci de cenţi. A doua, cincisprezece.

– Numai cârtiţele iau metroul! mormăi băiatul cel mic. Oamenii trec pe deasupra.

– *Pardon, pardon, monsieur*, şopti fetiţa cu ochii pe jumătate închişi, făcându-şi loc printre ei şi urcând trepte imaginare. *Un billet, s'il vous plaît… Merci.* Se aşeză demnă, cu ghidul pe genunchi. Auteuil – anunţă. Oh, cât mai e până la Vincennes…! Ocolim tot Parisul. Ar trebui s-o tai prin Montparnasse, Raspail, Saint Jacques… Glacière, Quai de la Gare, Daumesnil.

– Ai sărit Italie, Naţionale, Chevaleret, spuse băiatul cel mare.

– Şi Bercy! Şi Charenton! strigă cel mic. Dacă nu ştii să călătoreşti cu metroul, ia tramvaiul!

– Orice om care a avut gropi în curte ar trebui să ştie să călătorească cu metroul, o dojeni băiatul cel mare.

– Proştilor! strigă fetiţa. Totul *e să crezi că te urci în metrou*, nu *să te urci*. Pentru că *poţi să te urci şi să nu crezi* şi atunci degeaba te mai urci! Vincennes – spuse cu ardoare – Avron, Bagnolet, Pere-Lachaise. Striga numele staţiilor aproape cu furie, gata să plângă. Couronnes, Belleville.

– Ai sărit pe altă linie, şopti băiatul cel mare.

– Combat! strigă fetiţa surd. Bolivar, Jean Jaures, dragostea mea.

– Jean Jaures, o îngână băiatul cel mic. Să ne oprim puţin în rue de la Sardine.

– Ce spui? mormăi Anton, punându-i palma pe umăr. Acum la urmă… ultimele cuvinte?

– E dintr-o poezie, spuse băiatul cel mic. Să ne oprim puţin în rue de la Sardine.

– Mariluna, gemu Anton. Spune, îţi aminteşti… atunci, când m-am întors de la Brăila… Atunci… sunt şase ani, nu-i aşa? Mereu de-atunci, am un fel de coşmaruri…

– Aubervilliers, cântă fetiţa. La Chapelle, Barbès-Roch.

– Rue de la Sardine, repetă Anton, încruntându-se. Mi-am pregătit odată şi banii pentru călătoria asta!

– Vrei să pleci la Paris? întrebă Mariluna. Şi de ce nu? Aici tot tai frunză la câini.

Întinse o pătură peste masa din geamlâc şi, scuturând hainele, începu să le calce.

– De ce nu? Într-adevăr... murmură Anton. Banii sunt puşi deoparte şi acum. Opt sute de lei câştigaţi la barbut, la Brăila. Bine ascunşi.

– Era şi Dumitrache acolo pe vremuri, adăugă Mariluna. O fi ajuns om mare după atâţia ani. Şi bogat.

– E lăutar, zis Anton. Cel puţin, era lăutar când a plecat.

– Ehe, la Paris te îmbogăţeşti, oftă Mariluna. Una-i Galaţii, alta-i Parisul.

– Pleci la Paris, nene Anton? întrebă fetiţa emoţionată. S-ar putea ca în curând să plecăm şi noi… Avem un unchi acolo…

– Mda… Cred că da... răspunse Anton.

– Dacă vrei, o să-ţi scriu în fiecare zi – spuse băiatul cel mic. Numai pe româneşte, să nu-ţi uiţi limba maternă.

– O să-ţi trimitem ilustrate cu vederi din ţară – spuse băiatul cel mare. Turnul Eiffel, Versailles. Avem o mulţime de ilustrate. *Foarte frumoase*.

– Şi sunt şi gata scrise, spuse fetiţa. Şi iscălite cu nume de femei. Toate doamnele au ilustratele lor, personale. O să-ţi placă şi dumitale.

– Rue de la Sardine – murmură Anton. De unde ştiu numele ăsta?!

– Poate de aici, sugeră băiatul cel mic, întinzându-i o hârtie îngălbenită. Era în buzunarul hainei negre.

Anton luă hârtia şi văzu desenate pe ea Turnul Eiffel, o biserică şi o casă mare cu horn. De jur-împrejurul casei erau schiţate biciclete, iar dedesubt cineva scrisese: „Să ne oprim puţin în rue de la Sardine!“

– Dar aici e desenată *chiar balta Brăilei*, observă fetiţa. Şi, începând să sară într-un picior, cântă: *Să ne oprim puţin în rue de la Sardine.*

– E nemaipomenit! exclamă Anton, adunându-şi nepoţii pachet şi ridicându-i cu o mână. Hainele astea… şi biletul…. Demult trebuia să fiu acolo!

– Unde acolo? La Paris? întrebă fetiţa.

– În rue de la Sardine, douăzeci şi doi!

– Dar aici nu e scris niciun număr! observă Mariluna, luându-i hârtia din mână.

– Tocmai de aceea – murmură fetiţa. Când nu e scris niciun număr, noi ne gândim cu toţii la cifra douăzeci şi doi.

12

Anton călătorea de două zile într-un vagon de marfa, ascuns printre lăzi. Vagonul duduia, ţăcănea, mirosea a urină şi a sudoare şi dincolo de pereţii de lemn toţi vorbeau franţuzeşte. Mai mult, râdeau, strigau şi chicoteau în franţuzeşte şi Anton îi auzea spunând „Oahaha-olala-otété-otété, alolor“, cântând adeseori cuvintele şi înghiţind „rî“-urile.

Adormea şi se trezea în ţăcănitul roţilor şi, după ce muşca din brânza puturoasă, cumpărată la Viena, picotea, amintindu-şi de strada Democraţiei şi de fraţii lui.

Îmbrăcat în haine de seară, cu melon, deschidea grijuliu poarta, dar în loc să defileze demn prin faţa tatălui său se repezea în fundul curţii şi se tăvălea în bălării. Şi paiele în care zăcea scufundat pe jumătate îi aminteau bălăriile din fundul curţii şi lăzile din jurul lui erau asemenea lăzilor din care fraţii săi îşi clădeau cetăţi şi i se părea mereu că s-a întors acasă şi se trezea stingher, înfrigurat, pierdut într-o ţară străină, mirosind a cărbuni încinşi.

În a treia noapte, picotind, bău apă sălcie din bidonul pe care şi-l umpluse într-o gară, dar se lovi la buză şi din nou simţi mirosul de cărbuni încinşi şi auzi un om strigând: „Pari, Pari“. Ştia că aşa îi spun francezii Parisului şi se ridică anevoie. Trenul continua să se hurduce şi zăngănea schimbând liniile, apropiindu-se de o gară mare.

Pe bâjbâite, Anton deschise valiza, scoase un prosop şi muindu-l în bidon îşi curăţi obrazul şi gâtul. Îşi frecă apoi corpul şi picioarele cu ştergarul ud şi se primeni, îmbrăcând o cămaşă curată şi haina în carouri. De o parte şi de alta a marfarului curgeau trenuri şi lumini. „Bonjour, bonjour", mormăi Anton, ca să-şi dreagă vocea. Bonjour, bonjour, mesieu, mesiesiesieu, bonjour madam, bonjour". Pe întuneric se înclină, zâmbi, îşi încordă muşchii. *„Je suis roumain, bonjour, bonjour"*.

Ca nişte fulgere întrerupte două trenuri de lux se scurseră pe lângă marfar. „Rapid, rapid" – spuse Anton cu cel mai bun accent franţuzesc, lipindu-şi nasul de uşa vagonului. Ridică apoi mica rangă care-i ţinea loc de cheie şi forţă zăvoarele exterioare ale uşii. Ştia că sub luminile Parisului îi va fi mai greu să părăsească vagonul neobservat. Apăsă şi zăvorul se îndoi, sări deoparte. „Pentru asta, la circ aş lua trei poli pe seară".

Aduse valiza lângă uşă şi coşul de papură în care împachetase borcanele. La Viena impiegatul izbucnise în râs la vederea zestrei pe care românul o căra cu el – câteva borcane umplute cu sticlă spartă, dar Anton ştia că sunt pietre semipreţioase, ascunse în cristaluri, şi-şi amintea că un ofiţer i le dăruise atunci, la Brăila, pentru Dumitrache.

Trenul se zguduia, pufăia şi, prin uşa abia întredeschisă, Anton văzu uriaşe antrepozite. Impiegaţii fugeau, strigându-şi „Alolor, vagon, vagon", şi Anton îşi aminti, ca printr-o ceaţă roz, voci de băieţi cântând: *„Cest le piston, piston, piston qui fait marcher la machiiiiine, c est leee pistooon, qui fait marcher le vagon"*.

„Piston, marcher, manger, alafonfe" – murmură şi împinse uşa grea, înţepenită. Sări din mers, dibaci, cu bagajele în mână şi fugi peste linii. Dar liniile parcă nu se mai sfârşeau, răsăreau mereu altele, încrucişându-se, arcuindu-se, şi i se păru că se află într-o hală fără acoperiş prin care clămpăneau, bezmetice, locomotive şi vagoane.

Fugi până la primele clădiri cenuşii, afumate, luându-se după un puhoi de oameni care dispăru prin mijlocul străzii. „Metroul", gândi Anton. „Douăzeci şi cinci de bani clasa întâi, cincisprezece bani a doua".

O clipă şovăi – poate că ar fi trebuit să întrebe în ce direcţie mergea trenul subteran, dar socoti că oricum îl va apropia de centrul oraşului. Urcă în vagonul slab luminat, în care oamenii moţăiau, şi se opri alături de un grup de elevi, conduşi de un profesor cu redingotă. Îi auzea mormăind, cântând parcă pe nas, ca la slujbă, şi după aceea înţelese că profesorul le numea străzile şi muzeele pe sub care treceau, iar ei repetau denumirile. Dar, oricât îşi ciuli urechea, nu putu prinde decât un singur cuvânt foarte lung sau poate nişte cuvinte care se repetau şi care-i aduceau aminte de o rugăciune în franţuzeşte: „Menilmotancurerobelvilcomba", spuse profesorul. „Comba, comba – răspunseră elevii. „Bolivar, but-şomon, pardelila", susură profesorul. „Pardelila, pardelila, pardelila", îngânară elevii.

Zăngănind uşor, metroul se oprea în staţii oarbe şi cei care intrau, ca şi cei care coborau, spuneau foarte repede: *„Pardon, parbleu, dieu"*.

– *Pardon, rue de la Sardine?* întrebă Anton deodată speriat, apucând coşul şi valiza.

– *Pas encore*, răspunse profesorul. *Vous êtes italien?*

– *Non, roumain!* replică Anton graseind.

– *Oh, roumain!* spuse profesorul. *Oh, la, la.*

– *Oh, la-la* – încuviinţă amabil Anton.

– *Oh, la-la, oh, la-la!* făcură elevii.

– *Rue de la Sardine, près de la rue Jean Jaurès. Le premier arrêt.*

– *Merci*, zâmbi Anton, în acelaşi timp scuturându-i mâna cu putere.

– *On peut trouver là bas la statue de La Sardine* – le spuse amuzat profesorul elevilor.

– *Pardon, monsieur?* întrebă Anton.

– *Oh, non, non, non* – făcu profesorul.

– *Non, non, non*, ricanară elevii. *Non-oui-pas-si, merci-merci.*

– Tralala, mormăi Anton cu bucurie. Îi plăcea că francezii sunt cam nebuni. Să ne oprim puţin pe rue de la Sardine.

– *C'est du roumain* – explică profesorul elevilor. *Presque du latin.*

Metroul frână şi uşile se deschiseră lent.

– *Bonjour, bonjour*, spuse Anton înclinându-se în faţa profesorului şi a elevilor.

Coborî cu spatele, salutându-i şi zâmbindu-le.

– *Bonjour, bonjour*, îl îngânară elevii.

Iar profesorul îi surâse, şoptindu-i abia auzit:

– *Bonne chance, Anton!*

Era un cartier cu străzi largi, cu vile, cu grădini şi, pe stânga, după un şir de sălcii prăfuite, sclipea oglinda unei ape. Câteva raţe cu papuci galbeni şi un cocoş îi tăiară drumul. Trecură apoi câţiva copii şi o babă pe bicicletă şi Anton le zâmbi tuturor, cu surâsul acela puţin strâmb, mucalit, pe care fraţii săi i-l cunoşteau şi care-l făcea pe Matei să strige „Atenţie, peizanul a pus ceva la cale!"

Şi acum el pusese la cale chiar Parisul, căci oraşul prin care mergea părea făcut de el însuşi pentru gusturile sale de dimineaţă. Nu erau nici palate, nici catedrale, nici domni cu melon, nici automobile elegante şi nu erau îmbulzeala şi zgomotul aşteptat – ci copaci şi case asemenea celor de pe strada Mihai Bravu din apropierea Grădinii Publice, dar mai mari, mai dichisite, având în faţa peroanelor zgură colorată, lei de ipsos, şi deasupra uşii de la intrare copertine de sticlă.

Îşi construise Parisul acesta proaspăt şi puţin rural ca să se apropie pe nesimţite de celălalt Paris, care-l aştepta dincolo, după coroanele copacilor, şi pe care-l simţea nu numai cenuşiu, dar ameninţător. Aici totul îl primea ca acasă, dacă ar fi vrut, ar fi putut găsi şi un circ. Un circ nu prea mare , aşa cum şi-l dorise în cele trei zile de picoteală în marfar, numai cu doi sau trei acrobaţi, cu o îmblânzitoare şi cu el, care să rupă lanţuri pe piept. Căci dintre toate muncile care i s-ar fi oferit, aceasta i se părea totuşi cea mai uşoară.

Dar n-avea cum să afle dacă există un asemenea circ în cartier, înainte de a-şi lăsa undeva bagajele şi de a-l găsi pe Dumitrache. Aşa că se opri la primul colţ, acolo unde văzu o fată blondă stropind grădina, şi întrebă într-o limbă care nu se vorbise niciodată prin partea locului cum poate ajunge în rue de la Sardine.

– *Mais… permettez*, răspunse fata înroşindu-se. *Vous êtes russe, n'est ce pas?*

– *Non, roumain* – surâse Anton. De Roumanie.

– Şi eu, spuse fata simplu şi se înroşi mai mult, dar şi păli, privindu-l amuzată cu marii ei ochi verzi-cenuşii. Se rezema de trunchiul unui oleandru şi părul ei castaniu, umed, părea că fumegă. Veniţi acum direct de la gară? întrebă. Intraţi, vă rog, intraţi.

Anton intră abia strecurându-se prin îngusta portiţă a grădinii şi, lăsând jos valiza, se aplecă şi sărută mâna fetei. Avea o mână mică şi puternică, cu unghiile mâncate aşa cum le au copiii.

– Din Bucureşti, nu-i aşa? întrebă fata, oferindu-i un taburet. Staţi o clipă, vă rog. În casă încă nu e strâns.

– Din Galaţi – spuse Anton. Adică eu sunt din Galaţi, de la Dunăre, dar de plecat am plecat din Bucureşti.

– Bineînţeles, răspunse fata, făcându-l să se simtă idiot.

– N-am dormit de vreo trei zile, explică Anton. N-am dormit într-un pat adică, dar m-am odihnit în paie, într-un marfar.

Şi se simţi din nou idiot, ca atunci când Luca şi Mihail îl încolţeau cu întrebările.

– Galaţi – spuse fata. Ştiu. Am fost. Am cunoscut pe cineva, acolo… Şi acum, dumneavoastră aţi venit pentru studii? Vă înscrieţi la facultate?

– Studii?! Oh, nu… He-he… Le-am terminat de mult, domnişoară… Nu. O să caut să lucrez… să muncesc… am un prieten aici.

– Norocul! spuse fata. Aţi venit să vă încercaţi norocul ca şi mine.

– Şi?… întrebă Anton.

– S-ar putea să existe… există fără îndoială pe undeva… Dar mi-e dor… mi-e foarte dor.

– Dorul de ţară – încuviinţă Anton sentenţios, gândindu-se că până la urmă şi fata îşi va da seama că e complet idiot.

– De ţară… murmură fata. De prieteni… Totul părea strălucitor, ca în revistele de modă… de departe… Dar de aproape!… Nici nu vă închipuiţi câte chelii există pe-aici! Şi câţi poartă ochelari! Şi cum se uită la tine până înveţi limba… Şi ce greu e să auzi vorbindu-se franţuzeşte toată ziua, toată ziua… Acum parcă îmi clătesc urechile.

Anton îi privi urechile. Erau mici, roz şi foarte curate.

– Şi parcă aş plânge – adăugă fata. Dar e penibil să plângi în faţa unui necunoscut.

– Aş putea să privesc în altă parte, zise Anton. Cu toate că îmi place să mă uit la dumneavoastră.

Dar fata nu aşteptă ca el să privească în altă parte şi o lacrimă i se scurse de-a lungul obrazului.

– E caraghios, spuse, zâmbindu-i. Să mă iertaţi, domnule, dar prietenele mele – am trei prietene românce – sunt plecate acum în provincie şi n-am cu cine să schimb o vorbă. După ce aud franţuzeşte acasă şi pe stradă vorbesc după-amiaza spaniolă. Sunt profesoară de spaniolă.

Îşi desfăcu şorţul, împăturindu-l cu grijă, şi porni spre casă ascunsă într-o perdea de iederă.

– Mă iertaţi – adăugă –, o să vă aduc ceva de băut. Preferaţi apă minerală sau bere?

– Apă minerală, răspunse Anton, cu toate că i se făcu poftă de bere.

Dar voia să pară intelectual şi bănuia că intelectualii beau apă minerală la prima vizită.

Fata reapăru ducând o tavă cu o sticlă şi două pahare. Coborî scările puţin crispată şi Anton observă că are genunchii ascuţiţi, copilăreşti.

– Încă o dată să mă iertaţi că nu vă poftesc în casă – spuse. E o dezordine groaznică. Sunt fără niciun ajutor şi trebuie să fac totul singură. Vă rog, beţi apa înainte de a se încălzi.

– Mulţumesc, spuse Anton apucând paharul cu două degete. Era pentru prima oară în viaţa lui când bea apă minerală şi i se păru sălcie. E foarte bună. Ştiţi cumva unde e strada Sardine?

– *Comment?* întrebă fata.

– Rue de la Sardine.

– Dar strada asta... murmură fata. Strada asta… e ocazională. Nu ştiu dacă azi, dacă tocmai azi…

– Ocazională?! întrebă Anton.

– Ah, da… Aici se obişnuieşte! La paisprezece iulie se construieşte o mică Bastilie… Prin septembrie, un Versailles… Se construiesc scene în faţa catedralei Notre-Dame pentru a se juca mistere… Iar în amintirea sfintei La Sardine apare această mică stradă…

– La Sardine… desigur o sfântă a pescarilor – observă degajat Anton.

– Oarecum, da, răspunse fata. E un simbol al purităţii, al candorii… al candorii triste, mai bine zis.

Vorbea căutându-şi cuvintele, roşind ca o elevă. Şi părea chiar o elevă cu fruntea ei bombată, pe care şi-o acoperea mereu cu bretonul.

– Strada aceasta se construieşte în spatele parcului Buttes-Chaumont… E foarte frumoasă… La Sardine era pescăriţă pe Sena şi în cinstea ei se cântă cântecul sardelei… *Il y avait une fois, une petite sardine* – cântă cu voce de copil, tremurândă, şi Anton înţelese că ea însăşi e tristă şi foarte singură în marginea Parisului. Avea degetele înroşite de stropitul grădinii şi obrajii palizi şi umbriţi de cearcăne. *Il y avait une petite sardine qui cherchait son bien-aime … mais il s'cachait dans une fontaine et avait des yeux de grenouille…*

Cânta zâmbindu-i şi lacrimile îi udau colţul gurii.

– E foarte frumos, mormăi răguşit, Anton.

Pe nesimţite băgă mâna în coş şi, socotind, rupse învelitoarea unuia dintre borcane. Scoase un cristal, privindu-l cu coada ochiului. Nimerise un soi de prună ciobită, fumurie, strălucind stins.

– *…Et puis ils ont vecu heureux jusqu à la fin de leur viiie…* încheie fata şi-şi şterse lacrimile.

– O nimica toată! comentă Anton oferindu-i pruna de cristal. O… o fantezie… a unui amic… Spunea că ia cu el ploaia şi pământul de pe unde a copilărit… Vă rog s-o primiţi… ca omagiu… Artă modernă.

– Dar e nemaipomenită! spuse fata îmbujorându-se. Ochii îi străluceau sub genele aurii. Parcă este plină de fum… şi de mirosul prunilor!… Şi ce rece e! Şi-o lipi de frunte, de tâmple. Vă mulţumesc din suflet… O ridică privind-o în lumină. Cineva a zgâriat două litere aici… E un D mare, nu-i aşa?

Anton luă cristalul. Nu era zgâriat, dar se fisurase şi parcă prinsese aerul în el. Şi fisura semăna cu două litere D puse alături.

– Da, sunt ca nişte iniţiale. Ca două D-uri, alăturate, explică.

– Pe mine mă cheamă Daniela. Şi mi se spune Dede, murmură fata, privindu-l cu ochii măriţi, apoi lipi cristalul de ureche ca şi cum l-ar fi ascultat. Şi păru să audă ceva căci surâse,şi Anton surâse odată cu ea.

– Şi… credeţi că azi… strada există? o întrebă.

– Trebuie să încercaţi – răspunse fata. Nu mai ţin nici eu socoteala sărbătorilor ăstora. Poate… cine ştie… să se fi dat acelaşi nume şi unei alte străzi, adevărate… În orice caz, după ce ieşiţi şi o luaţi la dreapta, treceţi vreo patru colţuri, apoi vin rue Manin, rue de Crimee şi de acolo, pe nişte ulicioare, ajungeţi în rue de la Sardine… Dacă aveţi noroc, o să auziţi cântându-se încă de departe… Şi o să vedeţi steagul fluturând pe turn.

– Steagul? Care steag?

– *Le drapeau de la Sardine…* E un steag roşu-corai, cu un peştişor alb la mijloc.

– Şi Dumitrache locuieşte acolo de aproape douăzeci şi cinci de ani! murmură Anton.

– Ah, poate vine cu ocazia aniversării, zise fata. Ce e domnul? Actor?

– Nu, violonist.

– E clar, vine să cânte… Vin foarte mulţi… Artişti cunoscuţi. E o sărbătoare populară… Şi, dacă nu găsiţi strada… întoarceţi-vă aici.

– Vă mulţumesc foarte mult – spuse Anton. Ce număr aveţi la poartă?

– Douăzeci şi doi… rue Jean Jaurès.

– Douăzeci şi doi… ca şi Dumitrache!

Se aplecă, îi sărută mâna şi luându-şi bagajele porni spre poartă.

– Mulţumesc încă o dată pentru cristal, repetă fata. O să-l prind pe un lănţişor şi o să-l port la gât.

– Aţi fost foarte drăguţă! spuse Anton. Îmi pare bine că am întâlnit pe cineva de acasă. La revedere, domnişoară Daniela! Şi foarte încet adăugă: Dede.

– La revedere! zise fata. Şi deodată se posomorî. Vă aştept să mai treceţi pe aici. Să-mi povestiţi.

Rămase la gard, cu coatele sprijinite în ostreţele de lemn, zâmbindu-i, dar Anton ştia că zâmbeşte altcuiva, de foarte departe, şi plecă fără să mai privească înapoi.

La al patrulea colţ o luă la dreapta şi ajunse într-o stradă curbă care se numea rue Manin şi deasupra căreia se legănau vârfurile unor pini uriaşi. Trecu apoi în rue de Crimee şi văzu desprinzându-se către stânga câteva ulicioare bolovănoase, în pantă. Citi firmele şi află că se numeau rue de la Baleine, rue du Requin, rue de la Chatte de Mer şi rue de la Pieuvre. Erau la fel de înguste, de umede, de

tăcute şi păreau că se înfundă toate într-un perete mucegăit şi spart.

Deasupra lui, mult deasupra, se rotea un roi de musculiţe şi de prin curţi auzea măcăitul raţelor. Dar niciun om nu apărea şi înseşi casele, vechi, scunde, păreau a-i fi întors spatele. Ajunse în capătul ulicioarei numite rue de la Pieuvre, în faţa peretelui jupuit pe care spânzurau smocuri de iederă, şi văzu că la dreapta şi la stânga se desfăceau două stradele minuscule, cu un singur trotuar pe care putrezeau frunze veştede. O luă spre dreapta şi găsi alte două stradele mici, parcă mai mici decât primele.

Casele dispăruseră – erau numai copaci şi petice virane apărate de garduri– , iar în stânga zidul coşcovit oferind o crăpătură largă, plină de muşchi. Se întoarse pentru a ajunge înapoi în rue de la Pieuvre, dar după câţiva paşi îşi dădu seama că s-a încurcat în ghemul de ulicioare. Era totuşi imposibil să nu regăsească drumul – îi auzea larma înăbuşită sub frunzişuri – şi continuă să meargă în cerc şi în opturi până revăzu crăpătura din zidul cenuşiu. Înjurând, încălecă pragul de cărămidă – dincolo creşteau pini maiestuoşi în jurul unei cetăţui surpate. Reveni cu valiza pe umăr, târând coşul după el, şi porni de-a lungul zidului până când crăpătura apăru din nou şi abia după ce trecu prin ea îşi dădu seama că e alta.

Pinii se vedeau şi de aici, şi cetăţuia, dar mai era un indicator pe care scria *Vers la rue de la Sardine* şi înaintea lui se deschidea o stradă desfundată, cu barăci părăsite.

Trecu prin dreptul lor, ajungând la un mic arc de triumf pictat migălos şi semănând cu o turtă dulce, ceea ce îi aminti lui Anton de hornul casei din strada Democraţiei. Dincolo de el strada se lărgea, părea mai curată, iar pe faţadele caselor spânzurau firme de carnaval şi lampioane. Anton căută din priviri turnul şi-l găsi. Era un turn adevărat, deasupra unei case cu acoperiş de olane verzi, lucitoare, şi în vârful lui flutura un steag roşu-corai cu o pată albă la mijloc. Iar imediat în spatele arcului de triumf văzu o grădină de vară cu halbe de bere şi se învioră la gândul că-şi va spăla gura de gustul apei minerale.

Se aşeză icnind şi făcu semn chelnerului să-i aducă o halbă. Apoi se lăsă cuprins de lenea străzii însorite de-a lungul căreia lucrătorii demontau firmele şi ogivele de placaj. De foarte aproape se auzea o

femeie cântând şi el recunoscu melodia şi cuvintele:… *Il y avait une petite sardine qui cherchait son bien-aime… mais il s'cachait dans une fontaine el avait des yeux de grenouille…*

– *Des yeux de grenouille*, murmură Anton.

Berea îl încălzise în loc să-l răcorească. Chemă chelnerul şi-i plăti, întrebându-l prin semne unde e numărul douăzeci şi doi.

– *Ici, monsieur*, răspunse chelnerul. *Notre brasserie porte le nom de „Vingt deux".*

– *Vingt deux*, şopti uluit Anton. *Mais... le numero?…*

– *Le nom, le nom de la brasserie c' est le numero* – spuse chelnerul răbdător. *Vous êtes ici dans le celebre Deux-Deux qui peut rivaliser avec Tourtel, Olympia, Drouant, Maillabuau, Brebant et les quelques autres centaines de brasseries parisiennes et newyorkaises.*

– *Et… et monsieur Dumitrache?*

– *Doumitrake?!* repetă chelnerul mirat.

– Dumitraş – explică Anton.

– Dumitraş, spuse chelnerul încântat. Eşti român, domnule?

– Da! gemu Anton.

– Ha-ha… domnul Dumitrache va fi încântat… Ha-ha… de când n-au mai fost români pe aici! Domnule Dumitrache! strigă. Monsieur Dumitraş… un român… Vă caută un român!

– Imediat, răspunse o voce groasă.

Anton se întoarse şi văzu îndreptându-se către el un bărbat înalt, subţire, purtând o haină strânsă pe corp şi ducând în mâna stângă o vioară.

– Bună ziua, spuse Anton. Eşti Dumitrache, fiul Vasilicăi… al coanei Vasilica… Eu sunt Anton…

– Anton! exclamă înăbuşit Dumitrache. Anton! Bine-ai venit! Carnavalul s-a terminat ieri… azi plecam, n-aveai cum să mă mai găseşti… Stai jos… eşti obosit de pe drum… să mănânci un borş românesc… Am şi sarmale, mămăliguţă… Olio, de când nu te-am văzut!

Vorbea bătându-l pe umeri, ciupindu-l de obraji şi Anton îi răspunse îmbrăţişându-l.

– Ce face coana Sofia? întrebă. Şi conu' Daniil? Da' Luca, Mihail, duduia Francisca? Ah, aici era de ea… pe o scenă, la Folies Bergeres, la Marigny, la Alhambra! Şi duduia Mariluna s-a măritat, care vasăzică!

– De unde ştii?

– O, câtă lume se vântură pe aici!… Şi cât călătoresc eu!… Fără să mai punem la socoteală că în fiecare sezon cânt în altă parte. Am cântat la Gaîte-Rochechouart, la Cigale, la Senga. Cu toate că principalul meu sediu e aici, în rue de la Sardine. *Garçon*, un borş pentru domnul! *Un bortch pour monsieur! A la roumaine!*

– *Il y avait une petite sardine*, se auzi vocea.

– Cine cântă? întrebă Anton.

– Patefonul, răspunse Dumitrache. Sărbătoarea s-a terminat. Acum, se strânge totul, se împachetează. Tu cum ai ajuns aici?

– Prin zid – răspunse Anton.

– Prin… care zid?

– Acela din rue de la Pieuvre.

– Oho, ho… n-are nicio legătură!

– Dar voi… voi pe unde veniţi?

– De obicei, ieşim din parcul Buttes-Chaumont. E o trecere închisă, secretă. Singura. Se opri cercetându-i bagajele şi izbucni în râs. Ai venit cu coşul tocmai din Galaţi? Dar ce-ai adus cu tine? Telemea?

Miere?

– Nişte cristale. Se aplecă şi scoţând borcanele din coş le puse pe masă. Unii cred că sunt goale. Dar au înăuntru nişte bucăţi de cristal. Uite-le.

– Ploaia, murmură Dumitrache mângâind boabele de cristal. Ştiu. Ştiu, dragul meu.

Vorbea punându-i la îndemână borşul pe care-l adusese chelnerul, netezindu-i faţa de masă.

– Şi florile – adăugă. Pământul. Îmi amintesc. Ai vrea să-ţi cânt?

– Dacă nu ţi-i prea cald.

– Nu mi-e cald, dar să lăsăm asta pentru seara. La Tabarin…

Anton sorbi borşul. Era acrişor, iute, ca acasă. Şi Dumitrache părea un domn, un burghez înstărit, cu haina lui strânsă pe corp şi cravata de mătase.

– Tu nu bei? întrebă Anton. Nu? În sănătatea ta, atunci! Goli halba dintr-o înghiţitură. Nu credeam niciodată că o să ajung la Paris. Am plecat ca printr-o minune… Aveam banii puşi deoparte, de mult.. Aproape uitasem de ei… şi deodată… am ajuns aici.

– Să ne oprim puţin în rue de la Sardine! fredonă Dumitrache. Avea ochii cafenii, obosiţi, şi dinţii foarte albi. Şi sub obrajii ciupiţi de vărsat Anton recunoştea chipul uscăţiv, vioi, al ţigănuşului cu care se juca în fundul curţii. Parisul, hei, Parisul – oftă Dumitrache. Sunt de douăzeci şi cinci de ani aici…?! Să mă bată Dumnezeu dacă ştiu de ce!… Pentru bani, ai să spui… Dar nu-i aşa… Sau ca să mă simt om, nu lăutar… Să devin un fel de Grigoraş Dinicu? Al dracului să fie cine s-a gândit la asta!… Cât despre „La ville lumiere"… Antoane, uite-te la mine… am eu mutră pentru „La ville lumiere"?! Numai că, vezi, o dată plecat, se aprinde ceva… aici… ţi-e greu să te întorci… te ard călcâile… Şi baţi lumea… Eşti aşa, de nicăieri… şi ţi-e dor de casă…

Anton încuviinţă. Înţelese că doarme de când a coborât din tren şi că-i visase pe elevii din metrou şi pe fata cu părul castaniu. Erau şi

acum în spatele lui, foarte aproape, şi-şi şuşoteau lângă urechi, toţi o dată, acoperind vocea lui Dumitrache. Îl vedea vorbind, dar nu-l auzea, şi din adâncuri, din vise mult mai vechi, îi apăru un alt chip măsliniu, apoi un ţăran cu iţari şi sabie şi se scutură, gata să-şi moaie obrazul în farfuria cu borş.

– … oboseală – îl auzi spunând pe Dumitrache. Toţi ajungem aşa aici. Zile de-a rândul în tren… nemâncaţi… nedormiţi… Mâine totul îţi va apărea altfel… *Garçon, garçon!*… Hai, haide, băiatule, fă socoteala… Mă duc să-l culc undeva… Ţine…

Se aplecă şi ridică valiza lui Anton.

– Vino după mine – spuse ieşind în stradă. E la doi paşi de aici.

O doamnă foarte subţire, decoltată, cu părul adunat într-un coc auriu, trecu pe lângă ei, urmată de un hamal care-i ducea cufărul.

– La Sardine – explică Dumitrache salutând-o. A jucat în rolul tristei pescăriţe. E frumoasă, nu-i aşa?

– E superbă – şopti Anton. Ar fi vrut să se culce pe trotuar, la umbră, să nu mai trebuiască să-şi mişte picioarele. Auzea un soi de vâjâit ca de valuri şi limba i se lipea de cerul gurii.

– *Bonjour, bonjour!* salută Dumitrache înclinându-se. *Bonjour, excellence!*

Abia deschizând ochii, Anton văzu un bărbat în vârstă, înalt, purtând o mare pălărie de paie demodată, urmat de un al doilea bărbat, mai scund şi cu mustăţi mari, ducând o cutie neagră.

– Contele Désiré de Droitdieu, şopti Dumitrache. Şi Donat, pictorul decorator al Carnavalului. Ce oameni! *Oh, la, la!*

– *Oh, la, la*, gemu Anton. Strada se transformase într-un şuvoi de lumină cenuşie, întreruptă de porţile negre ale caselor, de petele galbene ale jaluzelelor. Pantofii lui ţăcăneau pe trotuar în ritmul roţilor de tren şi respira şuierător.

– Oboseala! spuse Dumitrache. E îngrozitor, ştiu. Când am făcut armata, mi s-a întâmplat să adorm în timpul marşului. Şi continuam

să merg. Vărsăm de oboseală. Dar peste zece minute vei dormi ca un rege. E o casă foarte bună aici unde te duc. Dorm şi eu tot acolo – un han vechi, special amenajat, ţinut de celebra prinţesă Damaschin, prietena apropiată a contelui… A trăit o vreme, pare-se, şi la Galaţi.

– La Galaţi, repetă Anton, abia mişcându-şi buzele.

– Undeva, prin apropierea Brateşului… pentru că acolo se află o bucată din… din pământul darmanţilor… o bucată din… în sfârşit… din materia aceea neagră găurită ca un şvaiţer… care păstrează istoria în ea, ca într-o carte.

– Istoria din şvaiţer – chicoti Anton, adormit. Trebuie să miroasă istoria asta!…

– Ah, e o … o istorie nemaipomenită! Contele e convins că bucăţile astea de… pământ găurit – înţelegi? – când s-au sfarâmat, sau când au ieşit la suprafaţă… asta încă nu s-a lămurit, dacă au venit de sus sau de jos… s-au risipit, în afară de o bucată căzută în spatele parcului des Buttes-Chaumont, sub templul Sibyllei… sau ceva mai încolo… şi de o a doua, care a nimerit pe malul Brateşului.

– Pe malul Brateşului, îngână Anton.

– Exact! întări Dumitrache. Iar de acolo a început să urce…

Anton îl privi, dar nu văzu decât un om negru, ducând o valiză neagră şi un coş cu borcane negre.

– Să urce – continuă Dumitrache. O jumătate până în Vadul Ungurului, alta trecând mai departe, spre strada Democraţiei…

– Noi am crescut într-un şvaiţer – mormăi Anton, închizând ochii pentru că lumina îl supăra, îi alunga somnul.

– Poate că da – spuse blând Dumitrache. Dar adevărul e că pământul ăsta găurit rodeşte buruieni albastre… ca acelea în care ne jucam în fundul curţii voastre… Până şi aerul se colorează deasupra lui şi miroase a sirop şi a sarailie…

– Curtea grecilor cofetari – suspină Anton – acolo mirosea aşa.

– Tu ai spus-o! se înveseli celălalt. Dar ce-o să tune contele când o să audă asemenea explicaţie!

Un pizzicato strident sparse vuietul molcom al străzii.

– Mi-a spart vioara – spuse Dumitrache. Bine că nu mi-a străpuns timpanul, ca data trecută!

În jurul lui Anton aerul clipocea ca o apă. Şi respiraţia i se transformase într-un foşnet.

– Ai auzit vreodată… de Terente? întrebă chinuit de o imagine neguroasă.

– De Terente?

– Da! Ai auzit vreodată de el?

– Evident – răspunse vioi Dumitrache. De curând am propus ca din cortegiul carnavalului să facă parte şi haiducii străini, nu numai haiducii locali!

– L-ai cunoscut deci?

– Sunt plecat din ţară de douăzeci şi cinci de ani! Doar dacă n-o fi fost el pe-aici… Dar nu cred… Aici, nu numai ca bandit, dar şi ca pictor răzbaţi greu!

– Şi ca violonist, şopti Anton. Şi ca atlet, şi ca jocheu.

– Am ajuns, anunţă Dumitrache. E la etajul întâi.

Anton se sili să privească. Dar sub pleoape îi explodau pete albe şi fluturi şi-şi apără ochii cu palma. Văzu doar o uşă grea, larg deschisă, şi o scară de lemn, spiralată. Dumitrache urcă înaintea lui sporovăind vesel, fredonând. Şi Anton îl urma căutând să nu se împiedice de buza treptelor.

Ajunseră într-un hol întunecos şi abia acolo, în penumbră, putu să-şi deschidă ochii. Erau multe mobile grele, sculptate, aplice moderne şi o doamnă îmbrăcată în catifea, cu guler de epocă jucându-se cu o legătură de chei.

– Un prieten, spuse volubil Dumitrache, prezentându-l. Un român, doamnă, din Galaţi. Domnul Anton David – prinţesa Damaschin.

– Încântată! răspunse doamna într-o românească afectată, înclinându-şi uşor capul.

– A sosit acum, continuă Dumitrache. Face parte din bine-cunoscuta familie întemeiată de Daniil şi Sofia pe strada Democraţiei la numărul douăzeci şi cinci.

– Aveţi şi o soră, îmi pare, doamna Mariluna Dinu? întrebă doamna, amabil.

– Da – răspunse Anton. Cu voia dumneavoastră.

– Da, îmi amintesc, îmi amintesc de oraşul acesta de la gurile Dunării, vorbi doamna, zâmbind. Am văzut acolo cea mai albastră cânepă din viaţa mea! Şi ce zarzări transparenţi! Ce pruni!

Un animal mic, alb, ieşi de sub poalele rochiei ei de catifea, iscodindu-l pe Anton.

– Filomela! exclamă Dumitrache. Ce mai faci, draga mea?

– Oh, mititica! o alintă doamna. E încă speriată de gropile acelea!

– Înseamnă că nu e prea bună! comentă atunci Dumitrache. Groapa se retrage adeseori în faţa bunătăţii.

– Dar noi vorbim, vorbim, vorbim, graseiă doamna ridicând iepurele şi strângându-l la piept, iar dumealui e gata să adoarmă.

– Dacă s-ar putea, continuă respectuos Dumitrache, să capete camera pe care a avut-o până aseară domnul Donat…

– Nu mi s-a spus nimic despre asta, răspunse rece doamna. Dar dacă insistaţi... Îi conduse spre fundul holului şi, deschizând o uşă, îi pofti înăuntru. Aşternutul e schimbat… baia e pregătită. Vă urez odihnă plăcută, domnule!

– Merci, şopti Anton. Sunt foarte obosit.

– Te aştept, spuse Dumitrache. Scaldă-te în voie.

Anton intră pe bâjbâite în camera de baie, se dezbrăcă şi se lăsă să alunece în cadă. Apa fierbinte îl învioră. Se săpuni, apoi dădu drumul apei reci şi se fricţionă cu furie. Simţea că nu se poate trezi şi dorinţa de somn deveni mai chinuitoare, voluptuoasă. Şi dincolo îl aştepta un pat pe care-l bănuia înfăţat proaspăt, răcoros.

– Arăţi ca un luptător! îl întâmpină Dumitrache, când reintră în cameră. Ca un gladiator ieşind dintr-o termă romană. Oh, dacă-ai fi ajuns ieri aici! Ai fi fost regele luptelor… ce bicepşi… şi ce pectorali!… Antoane, ai fi în stare să rupi lanţuri pe piept? Ai mai făcut-o?

– Adorm! spuse Anton. Iartă-mă, dar nu mai pot…

Ridicându-şi pleoapele cu degetul privi în jur. Camera era scundă, cu grinzi cafenii pe plafon, cu un pat larg, cu un scrin acoperit de sfeşnice şi cutii filigranate. Se descălţă înfundându-şi picioarele în covorul moale şi reveni la fereastră, dând perdeaua deoparte.

Afară lumina devenise aurie şi de pe faţadele caselor aurii lucrătorii demontau giurgiuvelele şi tapetele colorate, făcându-le sul.

Căţăraţi pe casa de peste drum, doi oameni începură să demonteze acoperişul. Treaba mergea repede – desprindeau bucăţi enorme, care păreau lipsite de greutate şi pe care le aruncau undeva în spatele clădirii. Desfăcură apoi şarpanta costelivă, ca pe o construcţie din chibrituri, şi se strecurară în camera de dedesubt.

– Dar strada, strada asta… – murmură Anton încercând să-şi reamintească legenda ei. Strada…

– E cea mai frumoasă stradă a contelui – spuse Dumitrache. La Sardine e, dacă vrei, simbolul veşnicei renaşteri a darmanţilor.

– Rue de la Sardine… Oh, sărmana de ea – suspină Anton.

– E cea mai frumoasă stradă din lume.

– Dar casa asta… asta – spuse Anton, bătând cu piciorul în podea. Casa asta n-o să rămână şi ea fără giurgiuvele?

– Ba da, ba da! răspunse Dumitrache blând. Dormi liniştit.

– Şi… şi noi? întrebă Anton întinzându-se pe cearşaful scrobit.

– Noi? Tu vei dormi, iar eu o să plec după treburi.

– Bine, dar… acolo… sus… murmură Anton şi auziră paşi pe acoperiş.

– Ah, dărâmă turnul! spuse Dumitrache. Ne aflăm chiar sub turnul în care a fost închisă odinioară pescăriţa… L-ai văzut?… *La tour de la Sardine…* cu un steag roşu-corai deasupra?

– Pescăriţa… a fost închisă aici?

– Da, pentru că încercase să-şi fure iubitul din puţul în care era închis.

– Aha... murmură Anton.

Deasupra lui îi auzea pe lucrători smulgând căpriorii podului, dar atât de lin, încât aproape nu-l deranja. De astă dată nu se mai putea apăra împotriva somnului.

– Legenda spune, şopti Dumitrache, că au trăit fericiţi până la sfârşitul vieţii, dar în realitate s-au luptat pentru fiecare fărâmitură de fericire. Mai ales ea, la Sardine…

– Daniela, interveni Anton. Dede.

– De fapt nimeni nu ştie cum o chema. Era blondă, pare-se, subţire, cu ochi verzi-cenuşii… şi se juca însemnându-şi numele cu două D-uri mari, alăturate.

– Ştiu, spuse Anton, prin somn. O cunosc. Mă aşteaptă. Dormea, visa o curte şi o fată cu şorţ, şi voia să-i povestească despre ea lui Dumitrache. Locuieşte pe strada Jean Jaures la numărul douăzeci şi doi. E foarte singură, murmură.

– Elena… La Sardine… Daniela… şopti Dumitrache, aşa v-a fost sortit tuturor, rând pe rând.

– Dar eu o iubesc, o iubesc, o iubesc! spuse Anton, fără să-şi mişte buzele. Rue Jean Jaures, douăzeci şi doi.

– Numerele douăzeci şi doi sunt pline de litera „d“, spuse Dumitrache. Poate de aceea te-ai şi îndrăgostit.

13

Anton găsi un angajament într-un mic circ de periferie şi rupse lanţuri pe piept vreme de două săptămâni. Îi plăcea – intra în arenă purtând pantaloni de mătase aurie, două fete îi aduceau lanţurile, le închideau cu un lacăt uriaş, apoi el se plimba printre spectatori, surâzând şi lăsându-i să cerceteze ocheţii de metal. Revenea în centrul arenei glumind – învăţase câteva calambururi pe care le debita cu mult haz –, tobele băteau ca la dublu salt mortal, apoi se aşternea tăcerea şi oţelul se rupea cu un zgomot ce le dădea frisoane spectatoarelor aşezate în primele rânduri.

Dar după două săptămâni circul plecă în provincie şi Dumitrache, încântat, îi spuse că i-a găsit de lucru în fabrica de biciclete a contelui.

– N-am nici cea mai mică înclinaţie pentru tehnică. Doar mă cunoşti, răspunse Anton.

– Au nevoie de oameni ca tine.

– Poate ca să probez pe piept lanţul roţilor?

– Nu, ca să pedalezi. O să pedalezi, dragul meu. Ciclismul e aici un sport naţional.

– Ca oina – oftă Anton încheindu-şi haina în carouri. Sunt gata să particip la Turul Franţei.

Luară metroul din apropierea casei lui Dumitrache şi ieşiră la lumină în apropierea unei pieţe minuscule, cu tarabele încărcate de peşti şi stridii.

– La Place de la Sardine, spuse Dumitrache. E ca dintr-un oraş al copiilor. Cu un pumn de franci cumperi toată marfa. Stridiile plângeau cu lacrimi de sidef, peştii îşi acoperiseră solzii cu rugină. Sper că nu ţi-e foame, continuă, apucând-o pe o stradă îngustă, bolovănoasă. Mie-mi cam fac cu ochiul crapii ăştia. Dar la Paris trebuie să ştii unde şi ce trebuie să mănânci sau să bei. La Drouant, pe rue Gaillon, de pildă, au scoici, la Taverne Pousset, pe bulevard des Italiens – o bere grozavă, la Tipperary, pe bulevard de la Madeleine, nu te sfătuiesc să iei altceva decât un ceai… Aici, destul de aproape, sunt restaurantele du Havre şi Regent, dar în comparaţie cu bucătăria contelui…

Stradela se înfundă într-un zid cenuşiu, coşcovit, dintre crăpăturile căruia ţâşneau jerbe de muşchi.

– Unde am mai văzut eu fundătura asta? întrebă Anton.

– La Galaţi, pe strada Mazeppa, râse Dumitrache. Haide, nu mai visa Galaţiul! Am ajuns la vechiul Parc des Buttes-Chaumont. Vrei să intrăm?

– Dacă găsim bere.

– Îţi pierzi sentimentul naturii. Dar, în sfârşit, ca şomer, ţi se iartă.

– Şi tu, în definitiv, eşti tot şomer, spuse Anton urmându-l pe drumul îngust, de pământ, aşternut la poalele zidului. Repeţi toată ziua Bach, ca să cânţi seara prin taverne!

– Repet pentru marele concert, explică Dumitrache. Voi cânta în faţa capetelor încoronate cu ocazia Expoziţiei Universale. Oh, dacă ar fi aici şi Francisca!

– Putem s-o invităm, vorbi Anton. Dacă o să am bani, o să-i invit pe toţi. N-au văzut niciodată Parisul.

– O să ai , replică Dumitrache. Foarte mulţi. Ah, să scurtăm drumul!

Trecură printr-o crăpătură a zidului şi se afundară sub arborii solemni, tăcuţi.

– Unii preferă poarta principală, spuse Dumitrache. Dar ce sentiment de împăcare îţi dă aleea asta de pini.

– Pe mine mă adoarme, observă. Răcoarea trage la somn.

– O să te înviorezi cunoscându-l pe conte , prevesti Dumitrache. Şi cred că şi tu o să-i placi. Pe unde intrăm noi vin doar prietenii intimi. Uite, ai fi bănuit că aici se ascunde o poartă?

Ocoli un pin enorm, cu trunchiul ascuns în boschete, şi deschise o poartă de fier forjat, care scârţâi prelung.

– Mă ierţi că o iau înainte, dar nu te cunosc câinii.

Se aflau pe o alee de pietriş, mărginită de două rânduri de hangare înecate în iederă. Un câine-lup care picotea la soare se apropie leneş de ei şi începu să dea din coadă, lingând mâinile lui Dumitrache.

– Ei, botosule... se însenină Anton.

Îşi înfundă mâna în ceafa animalului şi începu să-l scarpine. Îi amintea de Foxi lăsat în curtea de la Galaţi, cu urechile lui nervoase şi blana înspicată.

Un al doilea câine, mare ca un viţel, acoperit cu petice de lână roşcată şi albă, se desprinse de sub pereţii hangarului. Era un Saint-Bernard somnoros, pufăind ca o locomotivă.

– E Pierrot... spuse Dumitrache. Un animal blând, bine dresat. Anul trecut a mâncat un om.

– Să-i fie de bine! mormăi Anton. Poate că azi e sătul.

Bătu câinele peste bot, ca pe un cal. Pierrot căscă, ferindu-se, şi le întoarse spatele. Văzut din urmă părea o femeie ciolănoasă, căreia i s-a destrămat fusta.

– E cineva pe alee? întrebă o voce nazală. Pierrot, e cineva?

Câinele sforăi leneş şi se întinse la umbră. De după hangar apăru atunci un om purtând o haină de atlaz auriu cu brandenburguri, pantaloni golf şi o mare canotieră cu panglică neagră.

– Oh, Dumitrache! exclamă graseind. Dac-ai şti de când te caut! Dumnealui e băiatul de care mi-ai vorbit?

– Da, răspunse Dumitrache. E Anton David, un prieten din copilărie, este…

– Te rog, îl întrerupse omul jovial. N-am nevoie de recomandări! Doar ne cunoaştem de câtva timp… Domnul Anton, nu-i aşa!

– Da…

– Sunt contele de Droitdieu, Desire de Droitdieu. Dumitrache mi-a spus că dumneata ai putea proba noul meu tip de bicicletă… I-ai explicat, nu-i aşa, Dumitrache?

Vorbea repede, absorbit, răsucindu-şi un nasture.

– Nu sunt un bun ciclist – mărturisi Anton.

– Nici nu e nevoie, zise contele. Bicicletele mele nu sunt la fel ca acelea pe care le cunoaşteţi. Necesită doar forţă, multă forţă. Şi voinţă.

– Are o forţă uriaşă, spuse Dumitrache. Ar putea ridica un cal în spinare. Şi ar galopa cu el prin Paris.

– Da, e omul care îmi trebuie.

Ocoliră hangarele şi ajunseră pe un teren viran, foarte mare, ale cărui laturi dispăreau sub grămezi de automobile stricate, roţi, motoare, pe jumătate acoperite de huse kaki, pe jumătate lăsate afară, să ruginească. În stânga, sub nelipsitele perdele de iederă, apărea o clădire din cărămidă, cu un coş uriaş, iar în dreapta, o construcţie din bare de oţel imitând Turnul Eiffel.

– Fabrica e oprită – spuse contele. Pentru o lună muncitorii sunt în concediu, iar eu, împreună cu câţiva oameni pregătim expoziţia.

– Contele de Droitdieu e şi arhitect, explică atunci Dumitrache.

– Oh, la la, oh la la! se apără cochet contele. Ca să-mi procur banii necesari experienţelor mele construiesc pavilioane şi maşinării pentru toate marile expoziţii ale lumii.

Îl luă de braţ pe Anton, foarte afabil, conducându-l spre una din laturile terenului.

– Ceea ce vedeţi aici, spuse, sunt resturile unei expoziţii privind istoria locomotivei. Ah, am avut nişte piese extraordinare, reproduse după desenele de epocă, după descrierile martorilor oculari! Dar cele mai frumoase mi-au fost furate. Vă rog… vă rog, priviţi, îi zise lui Anton, care abia îşi înăbuşise căscatul, am toată istoria navelor sub prelatele astea: caiace, drakkaruri, trireme, galere…

Se opri, încruntându-se, şi bătu din palme.

– Pierrot! strigă. Eh, Pierrot, câine blestemat.

Saint-Bernardul apăru legănându-se.

– Vezi ce se întâmplă cu goeleta, zise. E prea aproape de gard şi cred că golanii ăştia au venit la furat catarge. Goeleta, câine păcătos, nu yahturile! Unde te bagi? Se repezi pe urmele câinelui şi-i trase un picior. E un bleg – urmă. Un maniac. L-a învăţat nu ştiu care dobitoc să joace şah şi acum, în loc să păzească exponatele, se ascunde la umbră şi se gândeşte la Alehin!

– E un câine savant, îndrăzni Dumitrache. E mort după muzică.

– Simulează – ricană contele. De câte ori vrea să intre pe sub pielea cuiva face la fel… Şi, domnule Anton, să continuăm… Ceea ce vezi strălucind în sacul ăsta e tot ce mi-a mai rămas după o prezentare a ceea ce s-ar putea numi „Mistica pietrelor preţioase“. Ideea e a lui Claudel, e adevărat, dar eu a trebuit s-o ilustrez. Îţi dai seama ce îngrozitor a fost ca vreme de câteva luni să fabric în loc de şasiuri şi jenţi de bicicletă, rubine, topaze, safire?!

Îşi întrerupse expunerea urmărind câinele care încerca să se caţere pe una din grămezi.

– Pierrot, nu fi tâmpit! spuse cu voce joasă. Acolo sunt piesele „Evoluţiei animalelor“! E adevărat – îi explică jenat lui Anton – că felinele au fost strălucit executate, le puteţi vedea, dar de aici şi până la a le adulmeca în fiecare zi!… Uneori mi se pare că e un câine vagabond, că nu l-am făcut eu, cu mâna mea.

– Aţi făcut, ce? întrebă Anton, pentru prima oară atent.

– Câinele! exclamă contele intrigat. Pierrot *a fost făcut de mine! Cu blană cu tot!* De altfel, oricine poate face câini. Dacă, bineînţeles, o doreşte şi e cât de cât iniţiat… Ah, iată şi „Istoria coafurilor“, continuă, indicându-le o piramidă de capete prăfuite. Ce succes! Ce scandal! Nici muzeul Grevin n-a trebuit să facă faţă atâtor furtuni, ca bietele mele capete!

– Aveţi şi cai? întrebă Anton. Şi arme?

– Şi arme, şi cai. Câţi pofteşti. Iată-i, domnule Anton!

Erau murgi, roibi bălţaţi, cai de poveri, cai de munte, pursânge cu nările palpitânde.

– Parcă sunt vii, observă Anton.

– Dar şi *sunt vii*, spuse contele surprins.

Se dădu cu un pas înapoi, îşi scoase un monoclu din buzunarul de la piept şi-l îndreptă asupra lui Anton.

– *Sunt vii* – repetă indignat. Dumneata te pricepi la cai?

– Da, răspunse Anton.

– Şi care ţi se pare mort?

Dumitrache îl apucă de cot strângându-i-l.

– Ah, niciunul, spuse Anton. Niciunul *nu pare mort.*

– Dar nici nu e! strigă înăbuşit contele.

– Sunt vii, e evident, interveni Dumitrache surâzător. Dânsul e la

Paris abia de şase săptămâni. Se exprimă defectuos.

– Bine, admise contele calmându-se. La urma urmei, n-are nicio importanţă.

– E extraordinar de interesant, comentă Anton. Aş rămâne aici zile întregi. Mai mult decât la Luvru.

– Nu v-ar fi prea greu – râse contele. Am organizat o istorie a muzeelor şi găsiţi orice, de la British Museum la Galeriile Tretiakov, de la muzeul Edison la Carnavalet. Aşa că şi Luvrul e aici.

– E mai interesant decât Turnul Eiffel, murmură Anton.

– Şi Turnul Eiffel e aici. Chiar la intrarea în depozit. Dacă dorim, îi putem da mărimea naturală.

– E cel mai pasionant loc din Paris, şopti Anton copleşit.

– Şi Parisul e aici, spuse blând contele. În fund, la expoziţia „Capitalele lumii“, cu toate străzile, muzeele, bordelurile. Până şi cu Academia.

– Îmi pare rău, zise Anton.

– Totul, totul există în această curte, urmă contele parcă fără să-l audă. Continentele, oamenii, arta, istoria. Dacă cineva le-ar folosi ar putea construi mii de lumi paralele. Bineînţeles, nu toate în întregime.

– Evident, surâse Dumitrache. Din „Istoria continentelor“ lipseşte flora Ţării de Foc.

– Vai, a ars! suspină contele.

– Era derizorie, observă Dumitrache.

– Da, am o Americă de Sud descompletată… înţelegeţi? E ca la un serviciu de pahare… dacă se sparge unul trebuie să înnoieşti tot serviciul… Şi fără să pot da vina pe nimeni! Pierrot e un biet câine,

iar ceilalţi, oamenii, au atâtea pe cap!

– Există cumva pe aici şi Galaţiul? întrebă Anton.

– Există totul! răspunse contele. În trei, patru, zece exemplare! Există câte Galaţiuri vrei!

– Au rămas numai şase bucăţi… observă respectuos Dumitrache. Aţi sacrificat unul pentru istoria războaielor.

– A, incendiul din o mie optsute şaptezeci şi nouă! Frumos, foarte frumos!

– S-ar putea oare?… începu Anton, dar Dumitrache îl strânse de cot.

– S-ar putea ce? întrebă iritat contele.

– S-ar putea bea puţină apă? întrebă Anton.

– Ce fel de apă? întrebă contele provocator. După cum se pare, dumneata continui să te îndoieşti că aici s-ar găsi totul! Vrei apă de puţ, apă de Selz, de Borsec, de Barzumi?

– Apă de robinet, îngăimă Anton.

Din spatele „Evoluţiei cailor“ apăru un bărbat mărunt, cu mustăţi *à la gauloise*, roşu la faţă, târând după el un Kodak uriaş şi un trepied.

– Domnul Anton, jocheu şi ciclist, îl recomandă contele, domnul Donat, sculptor şi fotograf… dragă Donat, domnul doreşte un pahar cu apă.

– Găseşte tot ce vrea puţin mai încolo, spuse domnul Donat stânjenit. Se vede şi firma „De la puţ la canalizarea modernă“. Poftiţi!

O luă înaintea lor, fredonând, mişcându-şi mâinile şi chiar potrivindu-şi pasul după o comandă imaginară.

– Poate să fie foarte rece? întrebă după câţiva paşi.

– Frapată, răspunse Anton.

Domnul Donat trase de marginea unei prelate care se desfăcu asemenea unei cortine. Sute de robinete îşi scoteau capetele dintr-o grămadă de ţevi încolăcite. Luând un pahar de pe poliţă, domnul Donat îl umplu, oferindu-i-l.

– Apă de Galaţi. Puţin prea condimentată pentru gustul nostru, dar cred că e cea mai potrivită preferinţelor domnului.

– E extraordinară! exclamă Anton, înclinându-se. Şi acum, aş vrea să mă puneţi la treabă.

– Bicicleta e pregătită? întrebă contele.

– E în partea cealaltă – răspunse domnul Donat. Dimon ne aşteaptă.

– Să traversăm, propuse contele arătând largul curţii. Dacă ne-am mişca într-un spaţiu real am face pe puţin trei ani, dar aşa…

– Dimon aţi spus? întrebă Anton.

– Da. Un fost ofiţer rus stabilit la Paris, şopti Dumitrache. Foarte priceput la samovare şi la aparate de zbor.

– Dar bicicleta? murmură Anton.

– Vei vedea, îl linişti Dumitrache. Am încredere în tine.

– Ca să te pun în temă, începu grav contele, ţin să-ţi zic, domnule, că problemele zborului au fost studiate pentru prima oară serios de Leonardo da Vinci. Dar până acum şaizeci de ani nu s-a făcut nimic practic. Cayley, Mojaiski, Penaud, Walker au teoretizat doar. De altfel, îi am pe toţi aici, dar n-are rost să le ascultăm părerile. Sunt îngrozitor de depăşite.

Anton îi aruncă o privire întrebătoare lui Dumitrache, care-şi duse un deget la buze.

– Ceea ce mă interesează în momentul de faţă, adăugă contele, e aparatul încercat de compatriotul dumitale Vuia acum zece sau unsprezece ani. Avea două elice care se roteau în sens invers. Ciclistul Gaston Degy l-a ridicat până la zece metri.

– Ciclistul! îngână Anton.

– Da, ciclistul. Pedala pe o bicicletă zburătoare.

Pe măsură ce se apropiau de grămada de aripi, elice şi fuselaje înfundate între pomi, se auzea un zbârnâit uşor.

– Dimon! chemă contele. Dimon Platonovici, *idi siuda!*

O aripă de planor se dădu deoparte, lăsând să apară un om cu figură mongolică, îmbrăcat într-o veche uniformă kaki.

– Bună ziua! spuse el. Ce faci, Anton?

– Dimon Platonovici! şopti Anton, căscând gura. Dumneavoastră, aici…

– Dar toată lumea e aici! glumi fostul căpitan Dimon Platonovici. Uneori mi se pare că întâlnesc încă doi Dimon, în celălalt colţ, la istoria ceaiului, secţia samovare…

– E foarte nostim ce spui, îl opri contele, dar aş vrea să trecem la treabă. Bicicleta, dragul meu.

Dimon făcu stânga-mprejur săltând ca o lăcustă în papucii lui kaki şi începu să scotocească în grămadă.

– Dezordinea asta mă ucide, spuse contele. Şi v-am rugat de atâtea ori, de atâtea ori… Pierdem un timp nepreţuit cu aceste căutări…

– E veşnica reluare, comentă Donat. Creaţia…

– Fleacuri! îl întrerupse aspru contele. Uite-l cum se înfundă în hăţişul de carburatoare!

– Se joacă, îl apără Dumitrache. Ştie foarte bine unde e biclicleta. Hai, Dimon Platonovici – urmă el, ridicând vocea. Ne grăbim. Pavilionul închisorilor nu e gata încă.

– Vinee! ţipă Dimon, dându-şi drumul de-a lungul unei aripi ca pe un tobogan. Se rostogoli pe jos, apoi apucă ceva care semăna cu o insectă enormă cu roţi şi o împinse până în faţa lor. Era o bicicletă pe

al cărei şasiu creşteau furcheţi, axe şi lanţuri, culminând în partea de sus cu o aripă de pânză şi două elice laterale.

– Încalecă, spuse contele.

Scoţându-şi haina, Anton încălecă. Mânerele ghidonului erau răcoroase, plăcute la pipăit. Apăsă pedalele şi găsi, surprins, că se mişcau fără nicio rezistenţă.

– Te rog! spuse contele.

Anton se aplecă înainte – ştia că aşa se face la cursele de ciclism şi aşa facea şi el la cursele de cai – şi începu să pedaleze. Simţi elicele rotindu-se în dreapta şi în stânga lui ca nişte ventilatoare şi bicicleta porni. Înainta uşor, fără zgomot, prin faţa grămezilor de carcase, de ferestre de sticlă, săltând peste găurile terenului. „E aproape ca într-un trap de plăcere" – gândi. Picioarele i se mişcau singure, se aruncau lacome în urmărirea pedalelor şi mâinile jucau ghidonul ca pe nişte hăţuri. Se aplecă mai mult şi involuntar îi şopti bicicletei ca unui cal: „Hai, hai, drăguţă". Sub el cadrul şi şaua se modulau şi vântul începu să-i sufle în faţă. Curenţii de aer şuierau, îi simţea biciuindu-i spinarea, şi el se aplecă din ce în ce mai mult, până atinse ghidonul cu pieptul. Dădu pinteni cadrului de metal, gata să-şi prindă picioarele în angrenaj, şi în aceeaşi clipă auzi un răcnet dedesubtul său. Era Dimon care ţipa „Mai sus, mai sus" şi atunci înţelese că a părăsit pământul, că zboară.

Pedalele se roteau însă prea repede, nu le mai putea ajunge din urmă şi atunci se încovoie mai mult, proptindu-se cu fruntea în ghidon. I se păru că roata din faţă s-a ridicat, că fuge pe o singură roată şi continuă să pedaleze închizând ochii. Urca şi trebuia să-şi mişte nebuneşte picioarele ca să nu se prăbuşească.

– Mai sus! urlă vocea contelui. Încă puţin!

De astă dată deschise ochii şi privi – văzu un perete enorm de zăbrele şi, prin el, turle, turnuri, oameni.

– Uraa! strigă vocea contelui. Mai sus! Mai sus!

Recunoştea acoperişurile bisericilor, dar i se părea absurd să se afle

deasupra lor. În stânga lui era Turnul Eiffel şi în dreapta, dedesubt, un grup de invalizi îl salutau cu mâna la chipiu.

Bicicleta atinse zăbrelele turnului şi zbură dintr-una într-alta ca o libelulă, în vreme ce oamenii aflaţi pe terasele de metal aplaudară. Apoi aparatul sări înapoi pârâind – avu impresia că una dintre aripi s-a agăţat în ceva – şi pierdu înălţime. Sub el vacarmul se înteţi – oamenii fluierau, strigau, se împingeau unii pe alţii, şi bicicleta aterizǎ bufnind. Contele, Dumitrache şi domnul Donat îi ieşiră în întâmpinare.

– Bravo! spuse contele strângându-i mâna. Ai fost extraordinar, domnule Anton. Donat, o poză te rog!

– *Monsieur Antoine*, vorbi domnul Donat. Rămâneţi pe loc o clipă. Pentru că lumina e prea slabă, permiteţi-mi să vă fardez.

Vorbind, îşi aranjă trepiedul şi fixă aparatul. Apoi scoase din buzunar o cutie, o deschise şi luă pe vârful degetelor puţin galben-citron.

– Puteai să laşi asta pentru mai târziu, spuse contele. Am nevoie de el câteva zile, neschimbat.

– O să-l fardez doar foarte puţin, anunţă Donat, ungând fruntea lui Anton. Este obosit, nu se poate altfel. Îi masă tâmplele, apoi sprâncenele. Şi-o picătură de albastru, şopti.

– Toate culorile – acceptă Anton încântat.

– Ai fost nemaipomenit, comentă Dumitrache. Eram gata să-ţi cânt un marş.

– Crezi că am depăşit cincizeci de metri înălţime? întrebă Anton.

– Cincizeci de metri?! contele îl privi stupefiat. Cincizeci? *O-la, la, la.* Îşi smulse canotiera de pe cap şi o trânti de pământ. *Mais il est fou… ou idiotement candide.* Cincizeci de metri… Ai zburat! Ai zburat deasupra Parisului, dragul meu! Ai fost văzut, fotografiat! Vei apărea în ziare!

– Deasupra Parisului-Paris? întrebă Anton. Sau… deasupra Parisului

dumneavoastră?

– A celui mai Paris dintre Parisuri! Pe bicicleta mea, tip Desire de Droitdieu.

– E un mucalit, explică Dumitrache. Ştie foarte bine că a zburat deasupra Parisului-Paris.

– Vă rog, daţi-vă deoparte! ceru domnul Donat. Îmi intraţi în obiectiv.

Dumitrache se aplecă, aproape să cadă, iar Dimon Platonovici, care se apropia cu pasul său de lăcustă, încremeni într-un picior.

– Priveşte aici, zise domnul Donat, dispărând în mâneca neagră a aparatului. Aşa… Zâmbeşte… înalţă-te puţin, eşti prea scund… Spune-mi… şoldurile… nu le-ai vrea mai înguste?

– Lasă-l aşa! ordonă contele.

– Samson era mai înalt, şopti Dumitrache. Nu uitaţi că de mâine…

– Treaba voastră, spuse contele. Nu pot să mă ocup de toate mărunţişurile. Dar Heracles sculptat de Glicon avea *exact umerii ăştia*.

– Deci şoldurile mai înguste, mormăi Donat, asemenea unui croitor care ia măsura. Spatele e îndeajuns de larg şi bicepşii… Bărbia puţin înainte, *monsieur Antoine…* Perfect.

Anton auzi declicul aparatului şi în aceeaşi clipă simţi cum îi cad pantalonii.

– Încă o dată, spuse domnul Donat. Ar trebui să fii mai înalt cu un deget…

– Îmi pare rău... murmură Anton.

– Nicio grijă, spuse domnul Donat. Eu îmi modelez modelul totdeauna. *C'est l'art de la statuaire, monsieur.*

– E Samson, nu discobolul – mârâi contele. Totul merge de minune

până la cultură! Samson e Herculul vechiului Testament, dragii mei…

– Să-l îngroş la loc? întrebă domnul Donat. Dumneavoastră porunciţi?…

– Lasă-l aşa! spuse contele. O să ne apuce noaptea aici!

Bubuitura unui tunet îndepărtat îi făcu pe toţi să tresară.

– E căpitanul Duţulescu, explică răutăcios Dumitrache. Demontează pavilioanele de arme.

– N-am cerut demontarea niciunui pavilion! spuse contele surprins.

O a doua bubuitură se rostogoli dinspre marginea îndepărtată a terenului şi o flacără albă ţâşni dintr-o grămadă de vechituri.

– Ce e acolo? Ce se întâmplă? strigă contele agitându-şi canotiera. Acum i-a venit lui Duţulescu să se joace?! Privi iritat în jur şi toţi îşi aplecară capetele. Şi daţi-i acestui domn ceva de îmbrăcat – adăugă. E doar musafirul nostru, nu-i aşa?

Jenat, Anton îşi aminti că-şi scosese haina înainte de a se urca pe bicicletă şi pe furiş îşi pipăi pieptul şi şoldurile. Cămaşa îi plesnise la subsuori – mânecile abia se mai ţineau, iar pantalonii i se scurtaseră. Până şi pantofii se strâmbaseră, încovoindu-şi vârfurile.

– Sunt ca o paparudă, comentă, înroşindu-se.

– Ai fost grozav! îl încurajă Dumitrache. Vei deveni campionul Franţei.

În timp ce şuşoteau, contele se urcă pe barele de jos ale Turnului Eiffel, făcând semne cuiva de foarte departe.

– Dă-mi telefonul! îi porunci lui Dimon.

Fostul căpitan de artilerie îşi introduse braţul în cea mai apropiată grămadă de angrenaje desperecheate şi scoase un telefon.

– *Spasibo*, Dimon Platonovici, *spasibo*, murmură contele formând un

număr pe discul telefonului. Alo! strigă. Alo! Căpitanul Duţulescu! Da… am auzit! Ţi-am interzis să te mai joci cu vulcanii!

– Şi eu, care credeam că e o bombă! şopti mirat Dumitrache.

– Cum?! întrebă contele. A erupt singur?! Nimeni nu erupe singur!… Nici Krakatau! Te rog! Te rog foarte mult… Îl închizi cum ştii şi-l pui la loc… Nu uita că şi alaltăieri ai consumat lava pe un joc idiot de artificii…

Aşeză receptorul în furcă, iar Dimon Platonovici ascunse telefonul printre angrenaje cu iuţeala unui prestidigitator.

– Românii ăştia sunt nemaipomeniţi! spuse întorcându-se spre ceilalţi. Priviţi ce iluminaţie a făcut! Dimon, vino cu mine până acolo!

Anton privi în direcţia indicată şi văzu cerul prăfos colorându-se de o lumină albastră.

– Parcă se înseninează, murmură.

– E Krakatau, şopti Dumitrache. La fiecare erupţie zguduie întregul depozit. Şi cum domnul conte bănuie că s-ar putea umbla la pavilionul revoluţiilor…

– Până una, alta – interveni aferat domnul Donat – cred că domnul Anton David ar trebui să-şi schimbe costumul. Contelui nu-i plac neglijenţele vestimentare.

– Nici haina nu mi-a rămas întreagă, murmură Anton.

– Oh, nu-i nimic – surâse domnul Donat. Vom încerca s-o înlocuim… S-ar putea să vă pară demodat ceea ce vă ofer, dar e tot ce-am putut obţine… şi numai pentru douăzeci şi patru de ore. Ah, aceste mici servicii prieteneşti…

Anton luă surprins cămaşa largă care i se întindea, şnurul şi sandalele.

– Dar e o cămaşă de noapte, spuse cu jumătate dc voce.

– Oh, nu… e o cămaşă de acum şase mii de ani. Ei susţin că ar fi *chiar* veşmântul lui Samson, ceea ce eu nu cred. În schimb, şnurul e autentic. Se spune că a legat cu el, odată, treizeci de amaleciţi.

– Amaleciţi? repetă Anton, închipuindu-şi că e vorba de un soi de viezuri.

– Te rog, aruncă zdrenţele astea! spuse domnul Donat. Treci în spatele prelatei şi schimbă-tc acolo.

Greoi, abia trăgându-şi picioarele, Anton se aplecă pătrunzând sub faldul de pânză kaki pe care domnul Donat îl trăsese deoparte.

Se afla în mijlocul unui deşert acoperit de ierburi ţepoase. Un câine cu blana năpârlită îşi înfundase capul în stârvul unui om şi, de jur-împrejur, cât vedea cu ochii, totul era presărat de cadavre cu braţele smulse, cu picioarele răsucite.

Făcu un pas înapoi pentru a reveni în curtea depozitului, dar vocea domnului Donat răsună deasupra lui,poruncindu-i: „Îmbracă-te“. Se aşeză pe jos, ferindu-se de o şopârlă cenuşie cu ochii sclipitori, şi se descălţă. Se dezbrăcă apoi la piele şi-şi îmbrăcă larga cămaşă de in, tighelită cu fir roşu. Se încinse cu şnurul şi-şi potrivi curelele sandalelor. Şi când vru să se ridice descoperi lângă el osul unei fălci de măgar şi îl cuprinse în palmă ca pe o măciucă.

Se cernea de sus o lumină fierbinte, lăptoasă, şi, ducând mâna la ochi, zări atunci o caravană de cămile şi zidurile unei cetăţi. Se întoarse dintr-odată pe călcâie spre a-l striga pe Dumitrache, dar în spatele lui nu erau decât dune de nisip vânăt.

– Dumitrache! îl chemă. Hei, Dumitrache!

Câteva păsări negre se ridicară de pe cadavrele pe care le ciuguleau şi câinele mârâi, arătându-i botul plin de sânge. Era o hienă, aşa cum o ştia din cărţile de şcoală şi, ca şi atunci, îl îngreţoşă înfăţişarea ei. Făcu un pas gata s-o lovească, dar hiena fugi mârâind, scheunând.

– Hei, Dumitrache! strigă din nou. Domnule Donat!

Ştia că glumeau pe socoteala lui, dar nisipul îi pătrundea în ochi, îl simţea scrâşnindu-i între dinţi. N-avea altceva de făcut decât să-i găsească şi bănuia că trebuie să fie undeva pe aproape. De aceea nu se lăsă îmbiat de imaginea cetăţii pe care soarele o acoperea de lumină, ci se îndreptă spre tufişurile de scaieţi ce apăruseră în spatele său.

Dar erau mai departe decât i se păruse. Făcu încă un pas, apoi mai mulţi şi pe măsură ce mergea tufele se depărtau şi ele. O luă atunci la fugă, în salturi mari, şi fu gata să le ajungă, dar când întinse mâna nu întâlni altceva decât un spin uscat, fierbinte.

– Haide, Dumitrache, haide! spuse. Crezi că nu mi-a ajuns căţăratul pe turnul Eiffel?

Ascultă, dar nimeni nu-i răspunse. Şi caravana se apropia – vedea figurile uscate şi negre adăpostite de burnusuri şi se hotărî să-i aştepte calm pentru că Dumitrache trebuia să fie unul dintre ei.

Se aşeză pe jos, cu picioarele strânse sub el, admirând pasul măsurat al cămilelor, picioarele lor înalte, şi-şi dori să călătorească şi el pe un astfel de animal. Apoi, înainte de a înţelege bine ce se întâmplă, auzi un şuierat uşor şi cineva îi atinse braţul.

– Dumitrache, Dumitrache, murmură fără să se mişte.

Şuieratul se auzi din nou şi din nou cineva îl bătu pe umăr.

– Am înţeles, murmură. Te ascunzi îl spatele meu, dar n-am să mă întorc.

O înţepătură fierbinte în picior îl facu să sară în sus. O săgeată îi străpunsese pulpa, imediat sub genunchi. Alte două erau înfipte în dreapta şi-n stânga lui.

– Hei! Opriţi! strigă. O să mă găuriţi de-a binelea!

Dar călăreţii porniseră în galop spre el, adunându-se în semicerc şi urlând. Scăpă de ploaia de săgeţi rostogolindu-se în spatele dunei pe care stătuse până atunci. Auzea acum grohăitul animalelor, mugetul lor plângăreţ şi, înainte de a mai apuca să-şi ridice fruntea, duna se cutremură de tropotul copitelor.

Îl înconjurară şi-şi aruncară suliţele prinzându-l ca într-o colivie. Lemnul lucios al armelor mai vibra încă, uluit văzu câţiva călăreţi descălecând şi apropiindu-se de el, ducând în mâna stângă mănunchiuri de funii groase, iar în dreapta săbii scurte.

Şi atunci îşi dădu seama că jocul a durat prea mult şi că o făcuse îndeajuns pe prostul, şi sări dărâmând colivia de suliţe. Războinicii se opriră înmărmuriţi, iar el, scuipând nisipul ce-i umplea gura, îl izbi cu pumnul pe cel care îi era mai aproape.

Omul se frânse în două şi, înainte să se dezmeticească ceilalţi, se repezi la ei lovindu-i cu falca de măgar şi nu se opri decât atunci când cei rămaşi în picioare o luară la fugă lăsând în urma lor un vălmăşag de burnusuri şi animale strivite.

Îi plăcuse jocul. Acum toţi aveau să se ridice, să-i strângă mâna, şi chiar văzu apropiindu-se dinspre cetatea-decor un şir de oameni ale căror haine şi podoabe prinse în păr străluceau, în vreme ce călăreţii strunindu-şi cămilele dispăreau sub zare.

Şi abia când hiena se întoarse lingând sângele care mustea în nisip înţelese că războinicii *erau morţi şi că-i ucisese el, lovindu-i cu groaznica falcă de măgar*. Atunci îşi smulse haina de mătase, furios, şi, dând la o parte trupurile prăbuşite unul peste altul, o luă la fugă. Dar se încurcă în veşmântul unuia dintre războinici, care, pe măsură ce se zbătea, îi înfăşură faţa şi pieptul şi trebui să-l rupă pentru a se elibera.

Rămase cu bucata de pânză în mână, năuc, plin de nisip, în vreme ce domnul Donat îndrepta asupra lui obiectivul Kodakului.

– Rămâi o clipă nemişcat, îl rugă. O singură clipă. Aşa… Merci.

– Dar în ce hal eşti! exclamă îngrijorat Dumitrache. Zgâriat, cu ochii umflaţi!…

– A rupt şi un colţ al prelatei, zise domnul Donat. Probabil că s-a încurcat între toate vechiturile acelea. I-am spus de atâtea ori contelui că avem nevoie de cabine de probă cu oglinzi, ca la marile magazine, nu de sărăciile astea!

– În schimb, acum pare un adevărat Samson – murmură Dumitrache. Aproape nu l-aş fi recunoscut. Te felicit, domnule Donat.

– E opera dumneavoastră, se înclină reverenţios domnul Donat. Eu am adăugat, ca să spun aşa, puţină culoare locală.

– Mi-e sete, gemu Anton. Pustiul acela…

– Pustiul acela, chicoti domnul Donat, înfundând lentilele telescopice ale aparatului. Pustiul acela… iată-l!

Şi, ridicând prelata, îi arătă lui Anton o movilă de nisip pe care încremenise o şopârlă cenuşie.

– Şi totuşi, mi-e sete, repetă Anton. Şi mi-e somn. Mi-e somn tot timpul.

– Să-i dăm să bea ceva, zise domnul Donat.

– Sau nişte fructe – propuse Dumitrache. Merele taie setea.

– Merele de aur, murmură domnul Donat. Am înţeles. Şi din nou balaurul, şi Anteu, şi Atlas. E dorinţa contelui, nu-i aşa?

– E soarta, răspunse Dumitrache. Mai târziu şi-o va alege singur, dar acum?

– Acum, continuă domnul Donat reverenţios, prietenul nostru Antoine se va odihni la umbră, iar eu voi face ceea ce facea prietenul meu Glicon odinioară.

În stânga lor, sub o mare umbrelă galbenă pictată cu piramide verzi, sclipeau sticlele unei mici tonete. Aşezaţi pe scaune de pânză multicoloră, câţiva oameni îşi sorbeau răcoritoarele prin pai.

– Ia loc, spuse domnul Donat. Vrei o oranjadă sau nişte fructe?

– Fie şi fructe, răspunse obosit Anton. Fructe şi un pat.

Domnul Donat se apropie aducându-i o fructieră cu mere. Erau mere mari, aurii, aburite de frig. Anton luă unul, jucându-l în palmă,

apoi îl muşcă şi gura i se umplu de un parfum de zăpadă şi de banane.

Şi când se ridică, având încă pe buze gustul mărului, văzu că e legat fedeleş, iar ostaşii cu capetele rase îl înşfăcară de mâini şi de umeri luându-l pe sus.

Părăsiră pădurea de pe malul fluviului şi trecură, sub soarele arzător, prin faţa templului pictat cu păsări şi animale. În faţă mergeau preoţii, ferindu-şi poalele hainelor bătute cu mărgele şi de jur împrejur mărşăluiau ostaşii tuciurii. Iar de amândouă părţile drumului se adunase poporul, chicotind, ţipând şi blestemându-l, şi Anton auzi o femeie strigând:

– Iată-l pe cel care l-a ucis pe Anteu!

Apoi trecură pe o şosea largă, vegheată de lei cu capete de femeie şi de idoli cu capete de crocodili. Fluierele sunau ascuţit şi tobele răspundeau. Apăru un nou templu cu ziduri foarte înalte, acoperite de figuri de zei şi de mii de semne întortocheate, şi pe mari scaune de piatră aşteptau de milenii, cu palmele lipite de genunchi, regii morţi. Capul le era înfăşurat de o broboadă de piatră trecută prin spatele urechilor şi purtau cu toţii bărbi drepte şi netede de piatră.

Convoiul trecu pe sub degetele de la picioarele regilor, pe sub marii ulii de piatră cu chivăre sfinte şi se opri în faţa altarului.

Regele viu coborî de pe tron. Avea părul şi barba pudrate cu aur, sandale de aur şi un toiag terminat cu un cap de şarpe. Se închină regilor morţi ale căror capete păreau că se pierd în nori, apoi se întoarse spre ostaşi şi făcu un semn. Anton fu coborât de pe umerii celor care-l purtaseră până atunci, unul din soldaţi îi tăie legăturile de la picioare. Apoi regele făcu un alt semn şi se simţi împins către altarul de jertfe străjuit de preoţii îmbrăcaţi în cămăşi lungi, chenăruite cu roşu, purtând amfore de vin şi de ulei, snopi de spice şi talgere cu fructe.

– Zeu al zeilor, cuvântă regele invocând cerul, seceta ocoleşte pământul Egiptului. Slavă ţie!

– Slavă zeului! cântă corul preoţilor. Slavă regelui Busiris!

– An de an, urmă regele, ţi-am adus jertfă pe toţi străinii veniţi pe pământul nostru, aşa cum ne-ai învăţat să facem, prin gura procurorului Frasios, cipriotul.

– Slavă zeului, slavă regelui, cântă corul.

– Mâniei şi milei tale, zeu al zeilor, îl jertfim azi pe acest grec puternic, învelit în piele de leu! Fie ca sângele lui să adape ogoarele noastre!

– Fie ca sângele lui să adape ogoarele noastre! repetă corul cu glas de orgă.

Zeci de mâini îl siliră pe Anton să se lase pe spate şi marele preot îi pipăi pieptul făcând un semn roşu deasupra inimii. Cuţitul scânteie prin aer – o lamă lungă şi goală, rece în soarele arzător, o lamă goală, lacomă – şi în clipa aceea funiile plesniră şi preoţii se dădură de-a rostogolul.

Marele preot se prăbuşi mort, călcat pe grumaz de o talpă de fier. Căzură morţi preoţii care se repeziră în ajutorul său şi deasupra mormanului de cadavre se ridică prizonierul grec învelit în piele de leu. Sub zulufii de păr, ochii îi scânteiau şi-i scânteaiau în barba cârlionţată dinţii ca de fiară. Smulgând spada unui ostaş, despică fruntea comandantului Ameros şi-i tăie pe cei douăzeci de arcaşi din suita regelui. Îl ucise pe bogatul Naftos, pe Ru-chei-ri – maimarele hienelor dresate – şi pe Malnaser – călăreţul de nisip. Sub picioarele lui vânjoase se adunase un lac de sânge, dar sabia sa nu se opri decât după ce se afundă în pieptul regelui Busiris şi în gâtlejul fiului acestuia, Amfidamos.

Apoi, aruncându-şi spada în nisip, Anton îşi frecă pleoapele cu pumnii. Simţea că visul s-a terminat, dar nu se putea trezi şi de jur-împrejurul său, pitite în spatele zeilor, sub pietre, sute de capete îl urmăreau, descompuse de groază. Braţele i se înnegriseră şi sângeraseră sub lovituri şi gâtlejul îi ardea de sete. Aplecându-se, ridică un măr căzut în nisip, din grămada de fructe şi spice risipite în jurul altarului, şi muşcă.

– Sunt foarte bune merele astea, spuse domnul Donat. E o specialitate a contelui. Parmen aurii, altoite cu Renette.

– E suficicnt pentru azi? întrebă Dumitrache.

– Oh, da! răspunse domnul Donat. Domnul Antoine a fost la înălţime, iar eu mă simt un adevărat Glicon. Trebuie să privim viitorul cu încredere!

– Atunci, pe mâine! zise brusc jenat Dumitrache.

– Pe mâine! ricană domnul Donat. Succes, domnule Antoine! În clipa asta eşti de altfel ca şi angajat!

– E angajat, fără niciun „ca şi“ ! se auzi vocea contelui. Se întoarseră. Domnul de Droitdieu era în spatele lor, puţin prăfuit, dar bine-dispus. Mă vei scuza, domnule David – spuse – dar n-o să te pot folosi în pavilionul de „Evoluţia calului“, unde am prea mulţi funcţionari şi aşa. Vei lucra în pavilionul de „Istorie a miturilor“, secţia „Eroi“ şi, în timpul liber, vei face demonstraţii de zbor cu bicicleta. În ceea ce priveşte indemnizaţia dumitale…

– Vă rog... îl întrerupse Anton. Încă n-am arătat dacă sunt bun la ceva.

– Oh, ba da, ba da – spuse contele. Ai putea deveni un adevărat darmant! Am multă încredere în dumneata! Continuaţi, vă rog, să-l iniţiaţi în obiceiurile casei!

Îl salută scoţându-şi canotiera şi, ocolind mica tonetă, dispăru împreună cu Donat, care se încovoia sub greutatea aparatului său de fotografiat.

– N-am înţeles ce-a zis contele alaltăieri, mormăia Anton, îndreptându-şi cutele tunicii. Că aş putea deveni un adevărat… *darnamt* sau *darmant…* E o… funcţie tehnică?

– Oarecum, răspunse Dumitrache. E mai mult o idee a lui… în sfârşit… Îşi închipuie că printre noi… printre oameni adică, ar exista şi alţii… alte fiinţe… un soi de oameni mai reuşiţi care de fapt provin din alte lumi… E puţin mistic. Ţi-am mai spus-o.

– Mie? Niciodată.

– În sfârşit… toate astea sunt prea grele pentru creierul unui biet lăutar. Contele crede că toate legendele despre zei, despre eroii mitologiei – despre sfinţi, mai târziu – îşi au originea în existenţa dannanţilor.

– Cam complicat – oftă Anton legându-şi sandaua. Mă cam împiedic în curelele astea. De ce-o fi ţinând să umblu îmbrăcat ca Hercule sau ca Samson?

– Ideea, ideea, răspunse Dumitrache, nu prea respectuos. Toţi oamenii ăştia mari – şi contele e cineva – au câte o păsărică… fiu-fiu-fiu şi nu uită niciodată să ţi-o amintească. Aşa l-a convins odinioară şi pe sărmanul Donat. Şi pe Dimon Platonovici… Mai întâi să umble îmbrăcaţi ca la operetă. Nu-l vezi pe Donat că e gata să-şi înghită mustăţile când spune: *„L'art de la statuare"*? Iar Dimon ca să-şi păstreze serviciul e obligat nu numai să-şi poarte uniforma de fost ofiţer, pe care n-o poate suferi, dar să şi doarmă cu ea.

– De ce? Ca să nu i-o fure?

– Ha-ha! Aici nu se fură nimic. Dar contele iubeşte disciplina!

– Şi cu toate astea ce harababură e! oftă Anton privind pe fereastră.

La picioarele lor curtea foia de oameni cărând piese de maşini, arbori, bănci, sub îndrumarea contelui, care alerga de colo până colo la volanul unui mic automobil galben.

– Sunt înnebuniţi – spuse Dumitrache. Marea Expoziţie Universală se deschide peste trei zile şi nimic nu e pus la punct. Ministrul l-a chemat pe conte şi l-a bruftuluit de i-au mers fulgii.

– Da? L-a bruftuluit? întrebă Anton cu o plăcere rău ascunsă.

– Tare! răspunse Dumitrache. E în joc onoarea statului, fără să mai vorbim de afacerile uriaşe care se încheie la asemenea expoziţii.

– Dar contele, întrebă Anton, n-are aici, în depozit, o … cum să spun… o mare Expoziţie Universală gata pregătită?

– Oh, ba da! râse Dumitrache. Dar aşa e regula jocului, lucrarea să întârzie, ministrul să ţipe, contele să-şi ceară scuze… Şi ministrul ştie asta… Altfel, cine ar îndrăzni să ţipe la contele Desire de Droitdieu? Contele duce în spate tot guvernul!! Ha! Asta ar mai lipsi, ca un ministru să-l bruftuluiască *serios* pe Micul Dumnezeu!

– Pe cine? întrebă Anton. Să-l înjure pe Dumnezeu?

– Oh, nu! chicoti Dumitrache. Să nu împingem spiritul laic până acolo! E vorba de conte. I se spune Micul Dumnezeu pentru că a adunat totul în depozitul său, ca după Potop.

Scara scârţâi sub nişte paşi grei şi domnul Donat năvăli în cameră aruncându-şi kodakul pe un birou. Fostul căpitan Dimon Platonovici, care-l urma de aproape, prinse din zbor trepiedul şi-l aşeză alături de aparat.

– Ajunge! bufni domnul Donat. Cincizeci de ani! Ajunge! E absurd.

– Nu cârti! spuse cu ochii plecaţi Dimon Platonovici. Apostolatul nu-l merită oricine.

– E ab-surd! silabisi, violent, domnul Donat. Şeful nostru cel de toate zilele îşi închipuie că suntem nişte jucării în mâinile lui.

– Asta şi suntem – spuse fostul căpitan de artilerie. Nişte jucării.

– Pentru că nu-i cunoaştem secretele care îl ajută s-o facă pe magul. Dar putem încerca să-l imităm…

Împinse înainte obiectivul telescopic al aparatului cu o mişcare de prestidigitator şi îl îndreptă asupra celuilalt.

– Te rog... murmură spăşit Dimon Platonovici. Sunt uns cu toate alifiile. Nu încerca să mă transformi în Robespierre.

– În niciun caz în Robespierre! ricană domnul Donat. Asta nu i-ar reuşi nici contelui. Dar ţi-aş putea reda figura adevărată, cea pe care o ascunzi sub veşnicul dumitale zâmbet. Îmi dai voie să te fardez puţin?

– Orice, acceptă fostul artilerist. Să mă fardezi, să mă fotografiezi, să-

mi dai mere, să mă împingi dincolo de prelată… Eu îmi păstrez credinţa. Cred, cred, cred!

– Cunosc acest „cred" – strigă înăbuşit domnul Donat – de pe când lucrai cu Savonarola. Plângeai înainte de a aprinde rugurile!

– Eu mă întorc în curte, spuse fostul căpitan, încheindu-şi gulerul tunicii. Nu sunt obligat să suport toate provocările!

– Drum bun şi cale bătută! îi ură domnul Donat, conducându-l până la uşă. Vezi că ai un incendiu la ora şase şi trebuie să arzi calm. Îl ascultă pe celălalt coborând scările, apoi se repezi la fereastră, o deschise şi strigă tremurând de furie: Stafie! Popă de ţară!

Anton nu auzi răspunsul fostului artilerist, dar domnul Donat se schimonosi la faţă şi, răcnind o înjurătură, ieşi agitându-şi trepiedul.

În clipa aceea Anton îşi dădu seama că toţi cei de jos se ceartă cu furie, gata să se încaiere. Tot ce putea cuprinde cu ochii – până la marginile curţii pierdute într-un abur siniliu – îi amintea un furnicar în care a pătruns apa. Un pescar voinic prinsese în plasă un episcop şi se silea să-l atârne într-un pom; un grup de marinari fugăreau un pluton de pompieri şi, chiar sub fereastră, un cofetar cu bonetă albă gâdila un gladiator.

– Acelaşi lucru – oftă Dumitrache. De fiecare dată, acelaşi lucru. Nimănui nu-i place rolul încredinţat şi încearcă să-l schimbe cu altul.

Marinarii îi ajunseră pe pompieri, le smulseră tulumba şi scoaseră un răcnet victorios, în vreme ce episcopul atârnat în copac îşi afurisea duşmanul care reuşise să-şi potrivească potcapul.

– E nemaipomenit! exclamă Anton, care urmărea gâdiliturile savante ale cofetarului. O să-l facă să moară de râs! Ha-ha-ha! îl gâdilă cu o pană în nas! Ha-ha-ha!

– Contele nu permite vărsarea de sânge – spuse Dumitrache. Fiecare se descurcă cum poate.

Păşind peste capetele celorlalţi, o doamnă cocoşată, cu ochelari, trecu în fugă pe urmele unei balerine, încercând s-o împingă cu

umbrela.

– Moravurile, spuse înţelept Anton. Puritanismul.

– Niciun fel de puritanism! ricană Dumitrache. Doamna vrea să ia locul balerinei şi încearcă să-i fure costumul.

Un şuierat pătrunzător facu să vibreze văzduhul înfierbântat.

– Acum – şopti Dumitrache. Fii atent! Contele s-a înfuriat de-a binelea.

Mica maşină galbenă se ridică brusc în aer şi contele, lăsând volanul, bătu din palme. O aureolă nu mai mare decât un covrig îi apăru deasupra capului şi două fulgere orbitoare ţâşniră din farurile maşinii. Văzduhul se zgudui, tunând în cascade, şi ca prin farmec ţipetele încetară şi oamenii se desprinseră unii de alţii.

Marinarii dădură tulumba pompierilor, făcând o mică reverenţă, iar doamna bătrână căzu pe o bancă începând să croşeteze. Zâmbind larg, pescarul înapoie potcapul episcopului, care-i mulţumi binecuvântându-l, şi doar gladiatorul, străin de solemnitatea momentului, continua să se strâmbe de râs, scărpinându-se.

– Ascunse sunt căile Domnului, vorbi Anton.

– Ascunse sunt căile contelui, mormăi Dumitrache.

14

Sosiseră la Paris şi nu le venea să creadă. Erau bătrâni acum, cărunţi şi îşi căutau mâinile când se opreau în faţa vitrinelor. Iar Daniil nu uita să acosteze pe toţi străinii care-i păreau caraghioşi, vorbindu-le în vechea sa româno-idişo-bulgară, asezonată, pentru ocazie, cu terminaţii franţuzeşti.

Îi invitase la Paris Anton, trimiţându-le bani de drum tuturor – o avere într-adevăr –, căci veniseră nu numai părinţii să viziteze Marea Expoziţie Universală din 1930, dar şi toţi fraţii, surorile – cu familiile lor – şi dormeau împreună într-o casă boierească din rue Manin, unde Sofia pregătea zilnic, ajutată de cele două fiice, douăzeci de porţii de mâncare.

Expoziţia se deschisese de câteva zile, dar ei încă n-o vizitaseră din cauza aglomeraţiei şi se pierdeau pe marile bulevarde veşnic uimiţi şi plăcându-le să-şi arate surprinderea, căci fiul şi fratele lor era acela care îi adusese să vadă toate aceste vitrine şi muzee, şi ele câştigau în valoare, ca şi cum ar fi fost construite spre a le face lor plăcere.

În prima zi se plimbaseră în grup, apoi rând pe rând băieţii dispărură pentru a nu mai apărea decât seara şi nimeni nu-şi închipuia că fără să ştie unul de altul nimeriseră pe aceleaşi mici ulicioare care începeau dincolo de rue de Manin şi rue de Crimee, la capătul micii stradele numite rue de la Pieuvre, acolo unde zidul parcului des Buttes-Chaumont cădea în ruină.

Iar primii care se rătăciră pe stradela bolovănoasă şi astfel ajunseră în marea curte a depozitului fură Daniil şi Sofia.

Anton îi primi solemn, îmbrăcat în salopeta de zbor şi decorat cu medaliile „Hercule“ şi „Samson“. Contele îl însoţea, magnific, şi Daniil, strângându-i mâna, spuse curtenitor:

– Domnul de Bondieu nu m-a primit niciodată. Domnul de Droitdieu mă întâmpină din poartă.

– Prorocul Daniil, surâse contele, şi regele David sunt oaspeţi de onoare ai familiei mele.

– Să le arăt pentru început pavilionul circurilor sau pe cel al dulciurilor? întrebă stânjenit Anton.

– Doamna va alege – răspunse contele. Nu uita că mai există pavilionul de modă, teatrele, mica istorie a nasturilor. Cred că prezenţa noastră mai mult îi stânjeneşte. Să ne retragem.

Îi salută reverenţios, ca un mare senior, şi se îndepărtă însoţit de Anton.

– Du-te, băiete, spuse încet Daniil. Şi mulţumeşte-i şefului tău că ne-ai putut aduce pe toţi aici!

Ţinându-se de mână, trecură cu pasul rar prin faţa mormanelor de obiecte şi Daniil se minună, explicându-i Sofiei:

– Dumnezeu, zice-se, a făcut cerul, stelele, pământul, vieţuitoarele. Dar omul a făcut pingele, ferestre, automobile, bomboane, ace, brice, cravate, lămpi, şcoli, ţigări. Dacă le-ai număra, ai vedea că ultimele sunt mult mai multe decât primele.

– E foarte greu să le numeri pe toate – spuse Sofia. Dar, oricum ar fi, Anton a ajuns cineva, altfel un asemenea domn nu l-ar ţine ca ajutor.

– Dumnezeu a făcut cerul, spuse Daniil. Omul a făcut oraşele. Dar pe Anton l-am făcut noi.

– Te gândeşti numai la prostii! zise Sofia pe care o strângeau pantofii de lac asortaţi poşetei – în loc să căutăm o cofetărie. Şi să-i spui lui Anton să nu zboare prea sus pe bicicleta aceea.

– Trebuie să zboare exact atât de sus, ca să nu-l poată ajunge nimeni. O să-i spun asta – răspunse Daniil.

Undeva, din dreapta lor, se auziră chemări de trompete şi răpăit de tobe.

– Au venit moşii! strigă Daniil. Sub prelatele astea au ridicat circul, ca în Piaţa Veche, de lângă Dunăre. Vino!

O luă de mână pe Sofia şi trecură pe sub pologul kaki al cortului fără ca nimeni să-i oprească, împiedicându-se în trunchiuri de arbori, un al doilea polog se ridică în cinstea lor şi trompetele cântară suflându-le în faţă.

Şi Daniil se simţi înhăţat de zeci de mâini şi luat pe sus în vreme ce mulţimea striga:

– Cinste păstorului, cinste eroului!

Încă mai tremura scuturându-şi praştia şi nu ştia cum să se smulgă din mâinile ostaşilor şi când, în sfârşit, îl lăsară jos în faţa cortului cu ciucuri auriţi, se ruşină, simţindu-se murdar şi urât.

– Cinste păstorului, cinste regelui! strigau ostaşii şi regele îl luă de mână şi-l aşeză lângă el la masă, aşa asudat cum era, stropit de sânge şi tremurând de oboseală, şi el rămase nemişcat. Iar regele îi spuse:

– Bea, David. Poporul bea spre gloria ta.

Şi băură.

– Bea, David! repetă monarhul. Marele preot şi conducătorii oastei beau în cinstea ta. În cinstea ta bea regele.

Şi băură.

– Goliat e mort, spuse marele preot. Spiritul a triumfat asupra materiei. Nepoţii şi strănepoţii noştri vor bea spre gloria ta. Să bem şi noi spre gloria ta.

Şi băură.

– Şi acum, vorbi regele, spune-ţi o dorinţă. Orice vei cere se va împlini. Căci tu l-ai ucis pe Goliat.

– Aş vrea, răspunse Daniil, mişcându-şi marele său nas încovoiat, aş vrea ca şi Sofia să bea cu mine. De obicei bem împreună şi împreună ne veselim.

– Chemaţi-o pe Sofia! porunci regele.

Şi Sofia fu adusă din mijlocul poporului, speriată, ca un şoricel care se fereşte de lumină. Şi se aşeză alături de el.

– Să bem, spuse regele, în cinstea Sofiei cea înţeleaptă şi a regelui David! Căci acum, aici, tu eşti regele şi te voi încorona.

Spunând aceasta îşi scoase coroana lui scânteietoare, dar Daniil îl opri, închinându-se adânc.

– Eu am coroana mea, spuse. Îngăduiţi-mi să mi-o pun.

Şi înainte ca Sofia să-l poată opri îşi înfăşură creştetul capului cu izmenele sale de flanelă şi poporul, văzându-l, izbucni în râs. Şi râseră, tăvălindu-se pe jos, căruţaşii, negustorii, ostaşii şi preoţii, râseră ciungii, şchiopii şi chiar orbii, iar regele se facu roşu, apoi păli văzând că izmenele capătă întâietate în faţa coroanei sale diamantine.

– Nu trebuia să faci gluma asta acum, îi zise. Sunt clipe în viaţa noastră când nu ne e îngăduit să glumim şi râsul uneori ne poate pierde. Regele e supărat pe tine.

– Îmi pare rău, răspunse Daniil înclinându-se, dar nu există nicio clipă, nici măcar aceea dinaintea morţii, în care să nu glumesc. Şi însăşi victoria mea asupra lui Goliat nu e decât hohotul de râs al spiritului înălţându-se deasupra materiei.

Şi luând-o de mână pe Sofia coborî în mijlocul poporului care se dădu la o parte în faţa lor, deschizându-le calea către un cort de purpură.

– Iată şi cofetăria pe care ţi-o doreai, şopti Daniil. Vom benchetui acum numai noi doi, cu dulceţuri şi îngheţată de vanilie.

Intrând în cort, simţiră mirosul prăjiturilor, un al doilea polog se ridică în faţa lor şi pătrunseră, mână în mână, în curtea depozitului.

– Mi-am jupuit pantofii de lac tot umblând după îngheţată, spuse Sofia. Sunt moartă de căldură!

– Cred că am şi ajuns, o linişti Daniil arătându-i o mare umbrelă galbenă sub care zeci de oameni se înghesuiau sporovăind.

– E prea multă îmbulzeală, zise Sofia. Cumpără tu două cornete cu vanilie sau cu fistic şi să le mâncăm plimbându-ne.

Zâmbind şi spunând „alafonfe“ în dreapta şi în stânga, Daniil pătrunse în grămada celor care vorbeau de zor agitându-şi linguriţele şi, apucând cornetele cu îngheţată de vanilie, reveni spre Sofia.

– Gusturi franţuzeşti, mormăi strâmbându-se, căci îngheţata mirosea a animal.

Şi înainte de a o oferi Sofiei o încercă, scârbit, cu vârful limbii.

Grilajul culoarului subteran se ridică scrâşnind şi leul ieşi lenevos la lumină. Deasupra lui Daniil vocile tăcură. Aşteptau cu toţii de câteva ore, şi ca şi el se traseră cu toţii puţin înapoi când animalul rânji.

Daniil îi văzu colţii murdari şi-i simţi răsuflarea duhnind ca o găleată cu lături. Îi veni să verse şi spasmul îl facu şi pe el să rânjească şi atunci cele câteva femei de sus izbucniră într-un hohot de plâns.

Greoi, animalul îşi întoarse spre el unicul ochi. Era un ochi sticlos, galben, cu raze cafenii, un ochi omenesc, plin de cruzime înţeleaptă. Apoi botul se deschise din nou şi o a doua răsuflare puturoasă îi înecă obrazul.

– E sătul! urlă cineva de sus. Daţi-le drumul şi celorlalţi!

Grilajul scrâşni şi tropotind stins alţi doi lei intrară în groapă. Se apropiară, rând pe rând, adulmecând picioarele desculţe ale lui Daniil, clefăindu-şi spuma care le pica din boturile blănite. Erau, de astă dată, doi lei tineri, încă neînvăţaţi cu sfâşiatul sclavilor în arenă, şi omul ghemuit în faţa lor îi înspăimânta.

Îşi rotiră capetele către cel mai bătrân dintre ei, aşteptând un semn, dar leul chior se culcase pe o parte închizându-şi unicul ochi şi atunci se dădură înapoi mârâind, bătându-şi burţile supte cu coada.

– Sunt sătui! urlă vocea dinainte tremurând de furie.

– Sunt morţi de foame! răspunse o voce plângăcioasă.

De sus cineva aruncă o halcă sângerândă de carne peste picioarele lui Daniil. Leii tineri se repeziră s-o înhaţe, dar cu o lovitură de labă leul chior înşfacă bucata de carne, înghiţind-o. Linse apoi de sânge picioarele înţepenite ale omului şi-şi ridică botul, mugind îndelung.

– E uns! strigă vocea plângăcioasă. E uns cu alifia care-ţi dă miros de lemn putred şi de scoici!

– Înţeapă-i! Înţeapă-i! porunci vocea furioasă.

O cange se strecură printre zăbrelele culoarului subteran şi împunse coapsa unuia dintre animale. Urlând, animalul sări într-o parte, apoi, lăsându-şi capul greu pe labe, închise ochii.

– Înţeapă-i! Înţeapă-i! urlă vocea din nou. Înţeapă-i până o să-şi caşte boturile! Înţeapă-i!

– E zadarnic, răspunse vocea plângăcioasă. Ar trebui să-i iau lui sânge! Să-i găuresc pielea!

– Găureşte-i-o! zbieră vocea. Găureşte-i-o, idiotule!

– Nu ajung până acolo – se văicări vocea plângăcioasă.

– Doar nu vă închipuiţi că o să-mi schimb locul ca să mă ajungă mai uşor, murmură Daniil. N-aveţi decât să căutaţi o cange mai lungă.

Se ridică apoi şi, privind către cei de sus, adăugă:

– Până nu demult am fost rege. Acum sunt sclav. Şi o să fiu din nou rege. Nu înţeleg însă de ce trebuie să mă ţineţi în groapă până atunci.

– Ca să mori! urlă vocea furioasă. Ca să te sfâşie fiarele!

– Ah, nu! spuse plictisit Daniil. Asta încă nu se poate. N-aţi vrea să-mi aruncaţi o scară?

– Trebuie să mori! urlă vocea. Totdeauna cei care s-au ridicat împotriva împăraţilor au fost aruncaţi fiarelor. Poporul vrea să te vadă murind.

– Îmi pare rău, spuse Daniil jenat, dar poporul m-a dus înainte pe braţe. Şi, la urma urmei, am afară o soţie care mă aşteaptă.

– Istoria aşteaptă, nu soţia! strigă vocea. Şi va fi împlinită. Ca David ai fost rege, ca Daniil vei fi jertfit. Aţâţaţi leii!

De sus, o adevărată ploaie de pietre şi cărbuni aprinşi să abătu asupra fiarelor. Mugind, leii încercară să se caţere pe pereţii gropii, sfărâmând pământul tare cu ghearele.

– Niciodată n-o să învăţaţi să vă purtaţi cu animalele – mormăi Daniil, întredeschizând portiţa culoarului subteran.

În beznă luceau zeci de ochi galbeni şi un abur cald, iute, puturos, îl înăbuşi.

– Înapoi în groapă! strigă vocea. La lei! Istoria aşteaptă!

– Am mai auzit eu de istoria asta care se face cu gropi, spuse Daniil. Dar, oricâte gropi mi-aţi oferi ,n-o să renunţ la îngheţata mea de vanilie.

Şi, dând la o parte boturile păroase care-l adulmecau, intră în culoarul subteran.

– Îngheţata asta miroase, zise Sofia. Nu ştiu de ce, n-aş vrea să-ţi stric pofta, dar mi-a amintit de domnul Zarazo, de la Kludsky, cel care-şi băga capul în gura leoaicei. Miroase a lei, ce mai încolo-încoace. Să cerem, mai bine, două sarailii.

15

La treizeci şi cinci de ani, Mihail părea mai tânăr ca la douăzeci. Fusese un filozof auster, devenise cu vremea epicurian. Îşi păstrase doar morga din tinereţe – gulerul tare, plastronul imaculat, şi-şi îngăduia, ca simbol al transformării sale filozofice, un bastonaş. Se plimba astfel prin curtea depozitului, ironizându-l pe Anton şi explicându-i cum ar trebui reorganizată harababura contelui.

– La prima vedere, totul pare în bună orânduială, dragă frăţioare. Aţi pus vulcanii la vulcani, mările la mări, aţi adunat până şi fantomele într-o baracă. Căci există şi fantome aici, nu-i aşa?

– Nu mă amestec în partea asta a depozitului, se apără Anton. Lucrez numai cu bicicleta şi cu falca de măgar. Dar ştiu că un oarecare Duţulescu, în afară de armele de foc, a preluat şi stafiile. Contele spune că e cam acelaşi lucru.

– Foarte adevărat. Cu toate că nu dau doi bani pe fantomele care se lasă organizate.

– Treaba ta, mormăi Anton.

Îl găsea pe Mihail prea maliţios în dimineaţa aceea.

– Aţi adunat florile într-o parte, şireturile într-alta şi tot aşa, urmă fratele mai mare, iar dacă aş căuta bine aş găsi un pavilion al puricilor, însă orice aţi face o să găsim purici şi în pavilionul de „Istoria războaielor“, şi în acela de „Evoluţia insectelor“, până şi la

„Istoria săriturilor la animalele mici“.

– Purici poţi să ai şi tu, observă Anton morocănos.

– Cu atât mai mult! Şi eu! Şi Mihail, cel din „Istoria Galaţilor“, şi foarte mulţi alţi Mihaili! Iată deci că o astfel de organizare e tot ce poate fi mai absurd şi mai scump, căci te sileşte să repeţi exponatele de mii de ori, didactic şi împotriva vieţii.

– N-ai decât să i le spui pe toate astea contelui, mormăi Anton. Dacă îţi închipui că-l poţi convinge.

Chiar în clipa aceea, contele zbura la joasă înălţime deasupra depozitului, într-o avionetă galbenă, dând comenzi printr-un uriaş haut-parleur.

– Doar n-o să zbor până la dânsul! surâse Mihail.

– Nici nu-i nevoie. Îl găseşti pe undeva printr-un pavilion.

– Îl văd totuşi sus, deasupra noastră. Sau îl aud cel puţin.

– Ha-ha! chicoti înveselit Anton. Înţeleptul Mihail e la fel de uşor de păcălit ca orice gură-cască. Nu-ţi dai seama că în avionetă sunt numai vocea contelui şi două trei fulgere a căror lansare se comandă de jos?

– Mda... mormăi gânditor Mihail.

– L-ai putea găsi oriunde, spuse Anton. Totul e să-l vezi, pentru că îţi dai seama unde ar ajunge dacă şi-ar mai pierde timpul conversând. Şi acum, dragă frate, iartă-mă, trebuie să-mi pregătesc numărul cu falca de măgar.

– Du-te! răspunse Mihail, bătându-l pe spate cu bastonaşul. O să mă descurc eu.

Şi, sigur pe el, intră în pavilionul vulcanilor.

Tăcuţi, vulcanii păzeau cerul. Se adunaseră în turme vinete, în

nesfârşite turme de monştri. Zăceau unul lângă altul, tremurând ca nişte animale ude de ploaie şi boturile lor fumegau.

Mihail îi auzea gemând – era geamătul unor bivoli de piatră – şi-i vedea înfiorându-se de durere. Şi, la fiecare geamăt, pământul se cutremura.

Ca să-şi ascundă teama se îndreptă spre ei cu pas grăbit şi atunci vulcanii se dădură înapoi, îşi feriră boturile roşii şi cei mai mici se ascunseră în spatele celor mai mari. Apoi cineva fluieră ca la armată, pentru marş, unu-doi, un-doi-trei şi, bolovănoşi, duduind, vulcanii se aşezară în careu descoperind un platou vânăt şi sterp.

În centrul platoului, în faţa unei gherete de lemn vopsită în dungi oblice albe şi negre, un om bărbos, îmbrăcat într-o uniformă cu fireturi, fuma, vorbind cuiva aşezat la picioarele sale. Vorbea şi râdea bătându-şi pipa de podul palmei şi din când în când se ridica reaprinzând vulcanii stinşi sau curăţindu-le gura de cenuşă.

– Poate că vei muri, poate că nu, spuse bărbosul celui aşezat la picioarele sale. Dar oricum nu vei fi singur.

– Sper, răspunse celălalt, şi Mihail tresări căci vocea îi părea cunoscută.

Se apropie pe nesimţite şi văzu în faţa cizmelor bărbosului un cap ca o ciupercă crescută din platoul vânăt.

– Trebuie să recunosc că m-am cam plictisit aici, murmură capul. Dar oricum, nici afară nu mi-era prea bine. Îl simţeam mereu în spinare.

– E totuşi mai prost să putrezeşti aşa, ricană bărbosul.

– Nu, nu e cum crezi tu, oftă capul. Tu nu eşti nici om, nici darmant, chiar în ipoteza că darmant ar însemna ceva în afara unei enorme mistificări.

Se întrerupse, închizându-şi gura şi ochii pentru că celălalt îi aruncase în obraz cenuşa pipei.

– Eşti un fel de… de… slugă – urmă politicos capul. Şi slugile, fiind

nişte false copii ale stăpânilor… mă înţelegi? Sunt de fapt nişte mistificatori… pentru că de fapt, tu îţi baţi joc de povestea cu darmanţii şi cu litera „d“…

– Nu-mi bat joc, dragul meu – spuse blând bărbosul, ridicându-i bărbia şi înfundându-i în gură capătul aprins al pipei.

– Mis-tisti-tificator, gemu capul, scuipând jarul. E idiot să-ţi închipui că Danton a fost darmant şi D'Annunzio la fel. E stupid să declari că Dampier a devenit corsar pentru că dorea să ajungă zeu sau că Damocles e una din ipostazele contelui!

Oftând, bărbosul se ridică şi împinse în direcţia capului un vulcan pitic, încins până la incandescenţă.

– Nu fi penibil! se apără capul. Ţi-ai făcut datoria înfundându-mi jarul între dinţi. Ce nevoie mai ai de sobiţa asta? Poate crezi şi tu că Dumas e un scriitor darmant şi Dagobert, un rege darmant? O, sărmanul Napoleon care s-a numit Buonaparte, şi nu Duonaparte!

Ridicând micul vulcan, bărbosul i-l înfundă pe creştet până la urechi, dar capul continuă să vorbească, sfârâind.

– Eşti agasant, Duţulescule! strigă. De altfel, totdeauna am bănuit că eşti dayac, nu român…

– Darac?!… întrebă bărbosul.

– Dayac, repetă capul. Sugrumător şi tăietor de capete. Populaţie aleasă, după cum îţi spune şi iniţiala ei.

– Sunt exact ceea ce trebuie să fiu, zise bărbosul. Sunt fierul înroşit care arde cangrena.

– Există şi un pavilion al cangrenelor – strigă înveselit capul. Şi altul al fiarelor de ars cangrenele. E istoria, nu-i aşa?

– Da! răspunse bărbosul. Sunt mândru că întruchipez un instrument al istoriei!

– Al preistoriei – murmură capul. Toţi – contele, tu, cangrenele, zeii. Numai râsul indică primii zori ai istoriei.

– Ssst… Taci… Mai e cineva aici! strigă bărbosul, sărind în picioare.

– Sunt eu! spuse Mihail, care tresărise la ultima replică a capului. M-am rătăcit.

– Ha-ha! strigă capul. Mihail! Filozoful familiei! Bucata de pământ divin căzută la Galaţi!… Ha-ha! Bine-ai venit!

– Mihail David? întrebă respectuos bărbosul. Îl cunoaşteţi pe acest domn?

Săltă capacul unuia din vulcani şi în lumina caldă a vâlvătăii, Mihail văzu, aşa cum bănuise, obrazul tuciuriu al domnului Diamand.

– Vă recunoscusem şi vocea, spuse îngenunchind în faţa capului.

– Deci a fost zadarnic! surâse domnul Diamand. Încercările mele de a vă scuti de această călătorie stupidă au dat greş! Purtăm cu toţii în sânge microbul darmantizării! Recunosc geniul contelui!

– În sfârşit! strigă bărbosul. În sfârşit, după patruzeci de ani!

Aplecându-se, ridică o enormă lespede şi domnul Diamand apăru, clătinându-se, pe jumătate strivit.

– Recunosc geniul contelui – repetă. Pentru că există oameni foarte buni şi oameni foarte curajoşi! Pentru că există nebuni grandioşi, farsori geniali, care se cred, adesea, asemenea zeilor… Şi care uneori decad până acolo încât vor să urce în Olimp! Dragă, dragă, dragă Mihail – urmă retoric, înlăcrimat, îmbrăţişându-l. Şi voi, deci, şi voi vreţi să deveniţi zei?!

– Oh, nu! răspunse Mihail cu deferenţă. Cunosc legile preistoriei.

– Şi atunci? întrebă domnul Diamand, zgâlţâindu-l. Atunci, de ce aţi venit aici? Credeţi în confrerii, în elite sociale, în cei aleşi, în litera „D“? Credeţi în predestinări, în lumi ideale?!

– Suntem în vizită, răspunse simplu Mihail.

– Naivilor! murmură domnul Diamand.

– Ajunge! interveni bărbosul. Nu pot să te îngrop din nou pentru că în curând va începe spectacolul.

Cerul se înroşi, se aprinse, un trăsnet zgudui văzduhul.

– Krakatau, murmură bărbosul. Şi nu e încă ora. Mă iertaţi, trebuie să-l răcesc puţin.

Le întoarse spatele şi o luă la fugă, cărând o tulumbă pe umăr.

– Oh, sărman pompier, şopti domnul Diamand. Şi ce darmant frumos erai!…

Vorbea foarte blând, aproape îndurerat, şi dispăru brusc, scufundându-se în pământ. Mihail îşi plecă privirea, uimit, şi văzu o prăpastie deschizându-se la picioarele lui – prăpastia care-l înghiţise pe domnul Diamand –, o crăpătură vie, neagră, căscându-se mereu, cu marginile zdrenţuite.

Sări înapoi şi se rostogoli printre vulcanii care-şi vărsau lava în spasme, iar cenuşa fierbinte îl acoperi. Şi când se ridică, gâfâind, scuturându-se şi ştergându-şi ochelarii, se izbi de contele de Droitdieu.

– *O, bonjour, bonjour*, spuse amabil contele. Ne-am mai cunoscut, nu-i aşa?

– Acum o săptămână – răspunse respectuos Mihail. Când am făcut prima vizită în depozitul dumneavoastră.

– Ah, mă confundaţi cu excelenţa sa domnul conte de Droitdieu, vorbi contele. *Dar eu nu sunt decât unul dintre conţii de Droitdieu.*

Şi înainte ca Mihail să răspundă acestui penibil calambur, se retrase, mergând foarte repede cu spatele.

16

– Nu-mi place aici, îi spuse Francisca, întâlnindu-l după câteva minute. Toţi au ceva dubios. Te privesc pe furiş, râd când nu trebuie, îşi fac semne…

– N-am observat, răspunse distrat Mihail. M-am despărţit înainte de Anton şi tocmai îl căutam pe contele de Droitdieu.

– Dar e acolo – spuse Francisca, arătându-i o baracă multicoloră. Se pregătesc pentru un spectacol, iar contele ajută el însuşi la agăţarea lampioanelor. E un tip încântător!

– Aici e mereu spectacol, mormăi Mihail. N-am văzut în viaţa mea atâtea fanfare şi atâţia actori vagabonzi.

– Dar e foarte bine aşa, fredona Francisca, făcând o piruetă. Oh, dacă am putea juca teatru mereu!

Mihail strâmbă din nas. Dinspre baracă se auzea o larmă ca de bâlci – ţambale, tobe, trompete.

– Ce spectacol pregătesc acolo? întrebă.

– Biruinţa darmanţilor, parcă, replică Francisca.

– A căror darmanţi?

– Habar n-am. E un afiş la intrare. Uite, sunt afişe peste tot.

Mihail privi în jur, ducându-şi mâna la ochi. Dar în lumina reverberată a soarelui nu deosebi decât corturi imense, mormane de obiecte cenuşii.

– Nu văd nimic, zise. Şi am vederea foarte bună.

– Eu mă duc acolo, spuse Francisca. Dacă vrei, vino şi tu!

Porniră împreună şi pe măsură ce se apropiau îi întâlniră pe salariaţii contelui, care păreau că izvorăsc de pretutindeni. Mergeau tăcuţi, în şir indian – îi recunoşteau după îmbrăcămintea lor bizară – prelaţi, pescari, pantofarese, soldaţi, sportivi, călugări, cowboy, cavaleri. Se adunau posaci, unul în spatele celuilalt, aşteptând să le vină rândul la intrare.

Mihail se aşeză răbdător la coadă, citind afişul scris cu mari litere roşii şi spânzurat într-un par:

ISTORIA OMENIRII URMATĂ
DE BIRUINŢA DARMANŢILOR

Intrarea obligatorie.

Nicio reducere pentru militari şi studenţi.

Interpretează salariaţii depozitului universal împreună cu restul omenirii.

Costumele, muzica, regia:

Contele Desire de Droitdieu

– Stupid! ricană Mihail. Suprarealism de iarmaroc.

– Frumoasă muzică! suspină Francisca, auzind ţambalele. Asta ne trebuie, nu Mozart sau Puccini.

Dădură deoparte covorul pestriţ care masca intrarea şi pătrunseră într-o livadă încărcată de fructe. De crengile încovoiate atârnau caise

galbene, pere ruginii, mere roşu-carmin.

Spectatorii se aşezaseră în iarbă, îşi desfăcuseră legăturile cu mâncare, sporovăiau, făceau să sară dopurile sticlelor şi, pe măsură ce intrau, se înghesuiau unii într-alţii, se descălţau, amestecându-şi pantofii, îşi schimbau covrigii pe brânză, vinul pe colivă, se băteau pe spate, se cuprindeau pe după umeri, scuzându-se mereu, râzând, ferindu-şi gurile de picioarele celorlalţi, care ţâşneau de unde te aşteptai mai puţin, se scărpinau cu degete străine, trezindu-se cu mâna în buzunarul vecinului, şi se strângeau mereu mai tare unii într-alţii până îşi apropiară urechile, ca şi cum ar fi ascultat în secret acelaşi cântec de măscări, şi continuau să vină de pe dealuri, să coboare din copaci, să se ridice din iarbă – copii, oameni în toată firea, cărând boccele şi coşuri cu mâncare, călcând unii peste alţii, fără să se supere, surâzând, cântând, acoperindu-se cu trupurile, nemaiputând să respire, mereu alte chipuri, mâini, guri hohotind, dinţi albi, călcâie în ciorapi dungaţi, bărbi ţepoase, mâini palide, urechi cu cercei, guri molfăite, palme cu bătături, cefe lăţoase, ochi umflaţi de băutură, dinţi îngălbeniţi, nasuri cocoşate, buze de mort, pleoape vinete, gingii roz, nasuri cârne, burţi pe trei rânduri, ochi limpezi, cefe arse de soare, braţe musculoase, frunţi ridate, coapse rotunde, mustăţi colilii.

– Ajutor! gemu Mihail pălind, înăbuşindu-se.

– Ajutor! şuieră Francisca.

– Ajutor! răbufni mulţimea într-un singur vaiet.

– Desfaceţi pereţii – răsună vocea contelui şi ecoul repetă de câteva ori: *desfaceţi pereţii*.

Se auzi un pocnet, apoi o bufnitură, lăzi se rostogoliră, plesniră, săriră în ţăndări şi oamenii se desprinseră din încleştare, îşi regăsiră picioarele, îşi pipăiră lacomi mâinile pierdute.

– E nemaipomenit, murmură Mihail, să înghesui atâta lume în baraca asta! Ar trebui să existe reguli sau măcar un pompier care să facă ordine.

– Pompierul Duţulescu e liber azi după-amiază. Joacă teatru,

răspunse contele, şi abia atunci Mihail îl văzu urcat pe scenă, îmbrăcat într-o mantie albă, cu coroană şi cu mânecile suflecate. E liber – urmă contele. Şi, la urma urmelor, pompierii nu ne pot păzi tot timpul. De vină e Donat! I-am spus că e greu să aduni toată omenirea într-o livadă! Dar e de o încăpăţânare infernala. A ales o livadă pentru că ar aminti, chipurile, raiul. Şi iată ce rai ne-a oferit… Hei! strigă. Cei dinspre sud, din munţi, împingeţi pereţii mai departe, desfaceţi-i. Şi voi, cei din păduri, apropiaţi-vă.

– E minunat! şopti Francisca. Nu-mi închipuiam că poate fi aşa de frumos!

– E o harababură nemaipomenită, mormăi Mihail. Cine o să audă sau o să mai vadă ceva tocmai din colţurile acelea pierdute în zare?

– Toată lumea va vedea foarte bine, răspunse contele. Dar poate că aţi dori să vă urcaţi pe scenă?

– Hm, ştiu şi eu... mormăi descumpănit Mihail.

– Oh, ba da! Ba da! exclamă Francisca aplaudând.

Făcându-şi loc printre cei care se adunaseră lângă fosa orchestrei, urcară pe scenă.

De-abia se montau sufitele, înfăţişând copaci, iar în spatele lor zăceau grămezi de recuzită, din care macaralele smulgeau case întregi, parcuri, punţi aruncate peste fluvii.

– E îngrozitor de târziu, spuse contele. Totdeauna începem spectacolul cu întârziere, pentru că nimeni nu crede că avem nevoie de decor. Toţi, până şi Donat, sunt convinşi că voi crea decorul pe loc, doar bătând din palme. Însă ar fi pur şi simplu idiot să distrugem convenţia înlocuind-o prin creaţie. Vocea îi fu acoperită de vacarmul spectatorilor care fluierau şi băteau din picioare. Au dreptate – urmă. Ei ştiu că au dreptate. Imediat! Vom începe imediat!

Se repezi la maşinişti, înjurându-i, împingându-i, şi în câteva clipe sufitele fură aranjate şi în faţa lor se plantă un munte cu creştetul învăluit în nori.

– Actorii! strigă contele. Să intre actorii!

Publicul porni să urle de entuziasm şi din culise apărură în şir indian două femei şi cinci bărbaţi, înclinându-se.

– Excelenţa sa prinţesa Damaschin! anunţă contele. Şi marea noastră Helene-Adele-Dede, cunoscută sub numele de La Sardine! Apoi în ordine, domnii Donat, Diamand, Duţulescu, Dinu, Dimo Platonovici.

– Re-gi-zo-rul, re-gi-zo-rul! scandă publicul.

– Cu voia dumneavoastră, eu sunt, spuse contele demn.

Sala se zgudui de aplauze şi avanscena se acoperi de caise şi mere roşu-carmin.

– Ne bombardează cu mere la început, murmură contele. Păstrează piersicile pentru final. Doamnelor şi domnilor, spuse, apropiindu-se de rampă – după cum ştiţi vom juca în faţa dumneavoastră Istoria Omenirii.

– Şi „Biruinţa darmanţilor“! urlă publicul.

– Ei bine, urmă contele, ar trebui să vă alegeţi momentul care vă place, începând cu izgonirea din rai şi ajungând în timpurile noastre.

– Fără Biblie! strigă cineva.

– Se încălzesc – şopti contele. Au şi început să joace odată cu noi.

– Fiindcă n-au încotro – mârâi sumbru Donat. Sărmani oameni!

– Cum adică,n-au încotro? întrebă contele, privindu-l drept în ochi.

– N-au încotro – repetă Donat, sfidându-l. Cine-i întreabă vreodată dacă vor sau nu să joace înainte de a-i chema aici?

– *Panem et circenses*, murmură umil Dimon Platonovici.

– Să taci! şuieră Donat. Nu mai eşti de mult Dimon al Samovarului, Dimon al Revoluţiei! Pe vremuri erai trimis să descoperi scânteia

prometeică în oameni, scânteia darmanţilor! Dar ai ajuns o slugă, domnule căpitan de artilerie.

– Oh, Donat cel negru, Dimon cel roşu, hohoti contcle. Aţi auzit? întrebă, luând martoră sala. Donat cel negru, fotograful meu, se revoltă! Te voi alunga, domnule Donat!

– Astă-seară, spuse Donat dârz, pentru că mâine nu voi mai fi aici. Vă părăsesc.

– Încotro? întrebă contele, cu ochii sclipitori. Marea e a mea, oraşele sunt ale mele. Unde vei pleca, domnule fotograf?

– Acolo unde nu mă puteţi ajunge!

– E nebun! psalmodie Dimon, închinându-se. Iertaţi-l, excelenţă! Sau daţi-i o pedeapsă uşoară!

– Popă răspopit! strigă Donat, smulgându-şi aparatul de pe umeri şi împungând pieptul celuilalt cu lentila obiectivului. Oh, stai, stai, domnule artilerist… O clipă, numai o clipă!

Vorbea căutând febril mâneca neagră a aparatului.

– Eşti nebun, într-adevăr? întrebă contele, plictisit. Nu înţelegi că aceşti vulcani, aceste minereuri, istoria, geografia, revoltele sunt ale mele, numai ale mele?

– Nu! strigă Donat. Când eram copil mă numeam Prometeu!

– Bravo! urlară spectatorii ghemuiţi în jurul fosei. Bravo! Bis! Biiis!

– Biiis! strigară cei din rândul doi, aruncând cu mere şi cu pere.

– Tragedie! Cumplită tragedie! gemu contele, acoperindu-şi ochii. Stăpâniţi-vă mânia, oh, voi nori sumbri, trăsnete fidele! Această biată păpuşică mă înfruntă!

În aceeaşi clipă o lumină orbitoare îl învălui, izvorând în trepte, arzând aerul. Lumina se prefăcu în fum, iar fumul se destrămă încet, se destrămă albicios, zdrenţuit, pierind în înaltul scenei şi lăsând să apară chircit, negru, corpul domnului Donat, fotograful.

– Bravo! urlă sala. Bravooooooooooooo!

Strigau sărind pe loc, înghiontindu-se.

– Cretinii ăştia îşi închipuie că spectacolul a început, mârâi contele. Ei bine, să-i facem să creadă că totul e un joc!

– Dar totul este un joc, spuse o voce domoală.

O mână tremurândă îl împinse la o parte pe Donat şi în avanscenă apăru un cerşetor cu pieptul acoperit de arsuri adânci.

– Domnule Diamand, şopti Mihail. Ce mai faceţi, domnule Diamand?

– Bine, băiatule, răspunse grav cerşetorul. Am venit pentru a răspunde celui care a fost stăpânul meu.

– Şi tu?! întrebă contele. Şi tu, micul meu Brutus? Sau Iuda? Sau cum vrei să-ţi spun?

– Ziceţi-mi „domnule Diamand“. Sau Brutus. Îmi place. Darmanţii nu mor niciodată. De bună seamă că nu mor. Îşi îndreaptă pulpanele roase ale hainei şi cu pasul rar se apropie dc marginea scenei. Îngăduiţi-mi să spun câteva cuvinte – îi ceru contelui, înclinându-se. O să-mi fie atât de greu să vorbesc după aceea…

– Te rog, te rog, încuviinţă contele. Însă, dacă nu-ţi cer un lucru prea greu, aş dori să nu pomeneşti nimic de cartea lui Bergson. Ştiu că după o anumită vârstă toţi avem câte o fixaţie, dar parcă acum, aici, ar suna puţin deplasat…

– Voiam să vorbesc de cu totul altceva, răspunse grav cerşetorul. Despre moarte. Cred că un discurs funebru nu v-ar părea la fel de inutil.

– E chiar nimerit, oftă contele. Dar un discurs emoţionant. Câteva lacrimi mi-ar face bine. Te ascult, Diamand.

– E discursul meu – spuse grav cerşetorul. Şi nu va dura decât patru sau cinci minute.

– Fie! admise contele. Duţulescule, opreşte trăsnetele. Şi voi nori, furtuni – adăugă simplu – potoliţi-vă. Vorbeşte domnul Diamand.

– Cândva, începu cerşetorul, închizându-şi pe jumătate pleoapele, cândva, darmanţii au ajuns pe Pământ…

– Cândva, îl îngână contele. E absurd. Darmanţii există pe Pământ dintotdeauna, numai că nimeni n-o ştie.

– E discursul meu, murmură domnul Diamand. Trebuie să v-o repet. E numai al meu.

– Eşti obligat să respecţi adevărul istoric, îi atrase atenţia contele.

– E adevărul meu, spuse liniştit domnul Diamand.

– Păstrează-ţi-l!

– Asta fac. Doar mărturisind adevărul îl păstrăm.

Un spectator aplaudă, timid, dar ţistuirile celorlalţi îl opriră.

– Darmanţii, deci, continuă calm domnul Diamand, fie că au venit pe Pământ, fie că au existat pe el dintotdeauna, au trăit o vreme alături de oameni, printre ei, neştiuţi de nimeni.

– În ei! îl întrerupse contele. În ei, în oameni şi niciodată printre sau alături!

– Printre, alături, sub, peste, în, dintre şi spre, murmură domnul Diamand, darmanţii au existat, în măsura în care au existat şi există trabanţii, berbanţii şi şavanţii!

– Trăiască şavanţii! strigă unul dintre figuranţi, îndreptându-şi penele din păr şi încordându-şi arcul. O-stra-ta-ra-ra! Ra-ru-ka! Moarte comanşilor!

– Iartă-mă! spuse domnul Diamand. Nu sunt comanş şi n-am vrut să-i jignesc pe savanţi, dar a vorbi despre darmanţi aşa cum doreşte fostul meu stăpân înseamnă a-i transforma într-o sectă.

– Darmanţii nu sunt o sectă! strigă contele, bătând din palme. Şi ceea

ce spui dumneata aici n-are nimic a face cu un discurs funerar. Nu te aud preaslăvind virtuţile răposatului.

– E discursul meu funerar, zise domnul Diamand. Îmi aparţine nu numai pentru că ideile sunt ale mele şi pentru că îl rostesc eu, dar mai ales pentru că îl închin morţii mele.

– Ah… aha! exclamă contele. Fie, Diamand. O să-mi permiţi deci să te întrerup la un moment dat, nu-i aşa, fără să te mai anunţ.

– În niciun caz la mijlocul frazei, spuse domnul Diamand. Fiţi loial cu topica şi cu prozodia!

– Oh, falsă candoare – clamă contele, suflecându-şi din nou mânecile. Oh, falsă candoare – repetă, coborând de pe tron. De aceea evit aceste discursuri, aceste discuţii, aceste controverse în faţa publicului neavizat. O întrebare greşit pusă, o concluzie pripită, şi iată schisma! Nu avem voie să prezentăm onoraţilor spectatori decât un spectacol bine pus la punct. Altfel, ar însemna să-i batjocorim.

– Şi batjocura se plăteşte cu moartea – spuse domnul Diamand, împingând cu piciorul cadavrul lui Donat.

– Eşti lugubru – spuse contele aferat. Dar îţi ofer exact ipostaza care-ţi convine pentru aceste ultime momente. Doamnelor şi domnilor – urmă, preumblându-se pe marginea rampei, urmărit de reflectoare. Ani de zile, decenii, secole chiar, am studiat sufletul omenesc. Şi am găsit acolo, învârtindu-se turbaţi, ca într-o cuşcă, un zeu şi o fiară. Uneori învingea zeul şi atunci ne prosternam cu toţii în faţa geniului! Dar alteori, gratiile se rupeau sub ghearele fiarei! Ea apărea urlând ucigând, pustiind totul. Trebuie oare să mai amintesc războaiele, perversiunile, trădările, omorurile? Vreţi să vă înfăţişez aici craniul oamenilor-fiară, după datele frenologiei lui Gali şi Lavater? După Lombroso sau Della Porta? Istoria voastră nu vă e de ajuns?

– Socotiţi crime, războaiele lui Caius Iulius Cezar? întrebă prinţesa Damaschin încovoindu-se sub povara unei amintiri care-i aprinse privirile.

– Cezar! încuviinţară spectatorii din fosă. Caius-Iulius-Cezar!

– Odios tiran! strigă domnul Diamand.

– Brutus! urlă contele.

– Caius! mugi domnul Diamand. Un criminal care a măcinat cohortele Romei, care a ucis paşnicele populaţii ale Galiei, ale Egiptului…

– *Quousque tandem abutere, Diamandus, patientia nostra*? întrebă contele, cu voce tunătoare. Până când geniile vor fi numite „ucigaşi“, până când îi vom blestema pe marii reformatori ai omenirii?! O zei, o ceruri nemuritoare, tunete, focuri aprinse în centrul Pământului, ascultaţi şi pedepsiţi-i pe detractori! Nu îngăduiţi ca idolii din panteonul darmanţilor să fie atinşi!

Un fulger sclipi orbitor în fundul scenei şi din fundul sălii se auzi mugetul unui vulcan.

– Iată răspunsul naturii! strigă contele. Sunt insulte care fac să sângereze nu pieritoarele noastre inimi, ci însăşi firea!

– Bravo! strigară spectatorii, aplaudând frenetic. Trăiască veşnica natură!

– Oh, tragedie a tragediilor – urmă contele cu voce joasă. În această masă de nervi şi viscere se dă o luptă multimilenară – lupta între fiară şi zeu. Oameni, fiecare dintre voi poartă un darmant în sângele lui!

– În raniţă, ţipă o voce ascuţită. Ne purtăm darmanţii în raniţe!

– În sângele nostru, repetă grav contele. Am adunat în acest depozit munţi, ape, oraşe pentru a construi o nouă lume. Martori îmi sunteţi cu toţii că nu fac treaba de mântuială şi încerc mereu să făuresc cea mai bună dintre lumi, în care vor locui cei mai buni dintre oameni, darmanţii!

– Dar-man-ţii, dar-man-ţii... scandă sala.

– Dăruiţi-ne cea mai bună dintre lumi – îngână umil Dimon Platonovici. O aşteptăm de treizeci de mii de ani.

– Chiar mai de mult – murmură Duţulescu, plecându-şi barba neagră.

– Am încercat să-i adun pe darmanţii de pretutindeni, spuse contele. Am încercat să-i smulg din mocirla în care căzuseră pentru a transforma Pământul într-o grădină a zeilor!

– Şi? întrebă Diamand.

– Iată-i! răspunse tunător contele.

– Suntem aici! strigară spectatorii urcaţi pe muntele din stânga scenei.

– Şi eu am fost darmant, povesti domnul Diamand, cerând linişte. Aproape patruzeci de ani. Sunt cel mai vechi consilier al contelui.

– Cel mai bătrân, îl corectă contele. Cel mai mort.

– Trimis pe meleagurile mele natale, căutam darmanţi, urmă domnul Diamand. Printre oamenii cei mai înţelepţi, chiar dacă erau copii încă.

– Mulţumesc – şopti Mihail emoţionat.

– … sau femei …

– Mulţumesc – murmură Sofia, aflată în mijlocul sălii.

– Mă închinam nu numai înţelepciunii, dar şi curajului…

Desprinzându-se de trunchiul de care se rezemase, Matei îşi pocni călcâile şi salută.

– Vă aud, da, vă aud, murmură domnul Diamand, prieteni ai mei de pe malul Dunării! Bietul Donat m-a urmat în locurile acelea atunci când domnul conte n-a mai avut încredere în mine şi a adus-o de acolo pe Elena-Adele-Dede, aşa cum Dumitrache l-a adus pe voinicul Anton…

– A salva oamenii! îl întrerupse contele, cutremurându-se. A salva oamenii! Ce poate fi mai înălţător?! Orbecăim de mii de ani, şi acum,

în sfârşit, ştim că salvarea există! Istoria Omenirii se va încheia cu biruinţa darmanţilor!

– Cu uciderea omenirii, şuieră domnul Diamand.

– Salvarea există, continuă exaltat contele, parcă fără să-i audă. Şi când ştim aceasta, când ne înfundăm mâinile în măruntaiele omenirii pentru a-i aduce alinarea – profeţii mincinoşi împiedică măreaţa noastră operă! Iată-l aici, în straie de cerşetor, aşa cum l-am silit să umble prin lume, iată-l, mărturisindu-şi trădarea!

– Acum mi-o răscumpăr, spuse domnul Diamand. *Căci nu voi îngădui nimănui să nimicească omul sub pretextul transformării lui! Omul transformat trăieşte într-o lume a absurdului, într-o lume străină, străin el lui însuşi.*

– Sofisticării – mugi Duţulescu, apropiindu-se de domnul Diamand. Vrei să zăpăceşti publicul cu sofisticării de bâlci? Ai uitat gustul cenuşii?

– Dar *aici suntem la bâlci*, răspunse surâzător domnul Diamand. Jucăm o piesă, nu-i aşa?

– Data trecută mureaţi mai repede! strigă cineva din fosă. Prea multă vorbă! Vrem sânge!

– Oh, domnilor, suspină jenat contele. Cineva ar putea crede că ne aflăm la abator!

– Acum, aici, spuse foarte încet şi foarte rar domnul Diamand – jucăm sfârşitul omenirii.

– Biruinţa darmanţilor, îl corectă contele.

– E totuna, adăugă domnul Diamand. Feriţi-vă de marii reformatori, de aceia care vă nimicesc idealurile pentru a vă împrumuta idealurile lor! Darmanţii nu există sau, dacă există, sunt în noi şi pot rămâne acolo aşa cum au făcut-o până acum!

– Este darmant acela care crede că este! strigă contele, ridicând două degete. Altfel, ce puteri ar avea în mâinile noastre aceste lentile, aceste mici cristale în care adunăm ploaia, inelele şi brăţările noastre,

tablourile şi gropile?

– Niciuna! spuse domnul Diamand. Omul e abia la începutul istoriei sale! Omul abia se naşte!

– Oh, oameni! tună contele, stingând cu răsuflarea câteva din lampioanele rampei. Oameni după al căror chip au fost creaţi îngerii, domnul Diamand vă socoate maimuţe!

– Omorâţi-l! mugiră spectatorii din stânga scenei. Străpungeţi-l cu fulgerul!

– Oameni, oameni... se căină contele, răşchirându-şi degetele spre cer. Oh, voi, creatori ai zeilor, voi a căror istorie e călcată în picioare de acest cerşetor, amintiţi-vă cine sunteţi! Maşinişti – strigă, lovind scândura scenei cu piciorul, daţi drumul Istoriei!

O pală de vânt zgudui sufitele şi muntele cu tron auriu. Mihail, pitit după cuşca sufleurului, se trânti pe burtă, trăgând-o după el pe Francisca şi înşişi actorii se ascunseră în spatele recuzitei.

Fugind, mişcându-şi braţele frenetic, vibrând aproape din cauza vitezei, în scenă se repeziră hoarde de oameni păroşi, urmaţi de alţii înveliţi în piei de animale, după care se năpustiră ostaşi, purtând suliţe, cavaleri înzăuaţi. Treceau, frângându-şi spinarea din cauza iuţelii, topindu-se unii într-alţii. Se ciocneau ca azvârliţi dintr-o vânturătoare preoţi, noptiere, piei-roşii, coteţe, corăbii, oglinzi, curtezane, biserici, într-un urlet necontenit. Acopereau scena, până sus, la căpriori, lovind scripeţii maşiniştilor, mori de vânt, covoare, lăute; roşul alungând verdele, negrul curgând în galben, ocrul arzând în flăcări portocalii. Tremurau, fierbeau într-un abur metalic şine, cuţite, cârlige, maşini, alcovuri, pahare, bureţi, bisturie, străpunse toate de ochi luminoşi, de guri vorbitoare – în vreme ce contele, apărându-şi obrazul cu braţul, striga, încercând să acopere vuietul obiectelor:

– Istoria, istoria, iat-o! Istoria! Crime, sânge, poeme, ştiinţă! Omul încearcă să devină darmant! Dar nu ştie cum! Nu ştie nimeni! Totul trebuie adunat din nou, ca la facerea lumii, reîmpărţit, rechibzuit, refăcut. Priviţi acest haos de case, de chipuri. Oh, nu, oameni, nu!

Vuietul scăzu, se opri. Ultimele case, ultimele locomotive electrice şi stâlpi de înaltă tensiune coborâră lent sub podeaua scenei.

– Nu! tună contele. Să înceteze această luptă stupidă, accastă nebună împărţire în oameni înalţi şi oameni graşi, în genii şi cretini, în muzicanţi şi sportivi. Trăiască noua lume, lumea darmanţilor!

– Prea mulţi zei, spuse foarte încet domnul Diamand, ridicându-se dintr-un maldăr de cârpe. Lăsaţi câţiva oameni, măcar, pentru a-i proslăvi pe darmanţi!

– Nu, strigă contele. Să piară vechea lume! Trăiască lumea darmanţilor!

Scena se întunecă, vânătă, sângerie, şi o bubuitură sfărâmă toate lampioanele. Strigând, spectatorii primelor rânduri se prăbuşiră cu fruntea în iarbă şi lojile avanscenei crăpară în două. Câteva clipe nu se mai auzi altceva decât geamătul celor loviţi şi pârâiturile focului care cuprinsese scaunele fosei.

– Şi nu intrăm şi în baraca asta colorată? întrebă Francisca.

– E prea ieftin – răspunse Mihail. Şi prea e cu „Intrare obligatorie".

– Şi voi? insistă atunci Francisca, întorcându-se spre ceilalţi.

Fraţii mârâiră fără să răspundă. Cărau, obosiţi, obiectele câştigate la roata norocului: o vioară, un Kodak vechi tip 1920, pungi cu bile de cristal, brăţări false.

– Bine că plecăm mâine! exclamă Daniil. Altfel, aţi fi adunat şi praful de pe tobe şi sulimanurile paiaţelor.

Ferindu-se, Mariluna şi Francisca îşi ascunseră în poşetă fardurile galbene şi albastre câştigate la tombolă.

17

Trecuseră abia câţiva ani, dar fraţii uitaseră Parisul ca şi cum l-ar fi cunoscut din vis.

Îl uitaseră şi pe măsură ce îmbătrâneau inventau un Paris de ilustrate, de filme. Numai Anton, seara, după ce bea, alunga imaginea Turnului Eiffel sclipind de lumini şi a strălucitoarei Moulin Rouge, amintindu-şi o curte enormă, păzită de un câine lăţos. Ajunsese cândva în curtea aceea rătăcindu-se pe nişte uliţe bolovănoase ce semănau cu zoioasa stradă a Silfidelor. Apoi, de-a lungul anilor, curtea începu să se piardă în ceaţă, uliţele se transformaseră în fundături, iar din fundături rămaseră doar bolovanii.

Şi odată cu uliţele din vis îngălbeni şi se scoroji vechea casă din strada Democraţiei. Fraţii mai mari o părăsiră, mutându-se la noile lor familii, şi doar Anton şi Matei rămaseră pentru a preda nepoţilor ograda cu bălării. Căci acum erau unchi, iar nepoţii moşteniseră înclinarea lor către farsă şi visare. Erau doi băieţi blonzi ai lui Mihail, o fată – ţigancă, fiica lui Luca, şi un băiat al Franciscăi, căruia îi reveni tronul din ţucal şi pasiunea pentru cabotinării.

Ocupaţi cu alintarea acestor copii scandalagii şi nebuni, fraţii nu observară că iernile devin mai aspre, că iepurii se împuţinează la vânători şi că la balurile Bibliotecii Urechia pătrund prea mulţi dansatori cheloşi şi cărunţi. Sofia îi certa molcom, ca în urmă cu treizeci de ani, şi ei o ascultau cu capul plecat, numărându-i bulinele

de pe capot, în vreme ce prorocul Daniil îşi cânta doinele aşezat pe un scăunel în poarta casei.

Mihail obosi atât de tare, încât ajunse să le împărtăşească fraţilor din înţelepciunea sa, însă Luca era prea socialist ca să-l înţeleagă şi Anton prea chefliu ca să-l audă. Astfel Mihail îşi epuiza argumentele sub replicile tăioase şi repezite ale lui Matei, care se socotea apărătorul ţăranilor, şi discuţiile se încheiau cu certuri violente.

Strivită sub paşii şi privirile lor de adulţi, curtea se împuţină, iar strada se scurse înăuntru prin gardul rărit. Aşezaţi în grădină, puteau vedea acum până departe, deasupra caselor din vecini şi clopotniţelor. Dar oraşul pe care-l cunoşteau de sute de ani se stricase. Tramvaiele sunau hodorogit. Moişe-mutul tuşea scuipând sânge şi portul părea jupuit de vânturi.

Şi, pe deasupra, la cinematograful Trianon începură să fie aduse numai filme nemţeşti.

– Nu-mi place asta, spuse Mihail. Pute a război.

– E adevărat! strigă de peste gard Cristu Riozotis, cofetarul. Am fost la bordel, la tanti Rustia, curvele miroseau a mahoarcă ostăşească.

– Sinagogile de pe strada Zânelor, murmură Matei, îşi pierd literele de pe frontispiciu.

– Citeşti evreieşte? întrebă Anton.

– E ebraică, limba Vechiului Testament, murmură Mihail. De câte ori oraşul aşteaptă vreo nenorocire, cad literele de pe sinagogi… Miroase a fascism. A Hitler.

– Prostii! replică Anton. E criză şi atâta tot.

Din stradă se auzea zumzetul unei coloane de maşini. Fraţii ieşiră în poartă şi văzură un puhoi de automobile vopsite în culori de camuflaj.

– Polonezi! strigă Cristu Riozotis. Fug din calea nemţilor.

Coloana se opri, sunându-şi tinichelele, pe strada Democraţiei.

Oamenii se apropiară de ea şi, în câteva minute, fiecare curte se umplu de oaspeţi. Cristu Riozotis puse mâna pe câţiva maiori, iar fraţii se mulţumiră cu opt soldaţi.

– Sunt cam tuberculoşi, spuse Anton, îndemnându-i să ia din ciorba pe care le-o pusese înainte.

– Fascism, mârâi Luca. Hitler.

– Hitler, bolborosiră soldaţii cu gura plină de ciorbă.

– Nu scrie numele dracului pe perete, şopti Mihail.

Dar Hitler nu apăru decât după câteva luni, multiplicat în mii dc uniforme verzi şi cizme cu tureatca joasă.

– Iată-i deci! spuse napoleonian Mihail, mânuindu-şi bastonaşul ca pe o sabie.

Matei îşi plecă fruntea. El n-avea baston, avea chiar sabie la şold şi trebuia să-i salute primul pe ofiţerii nemţi de acelaşi grad cu el.

– O să-şi rupă gâtul acolo, şuieră Luca. Şi l-au mai rupt şi alţii.

– Asta nu mă încălzeşte, murmură Matei călărind scaunul, înainte de a-şi rupe ei gâtul, vom muri noi.

– Poate că nu, surâse Mihail.

– Căcat! conchise Anton. N-o să fie niciun fel de război. Încă douăzeci de ani.

Războiul începu însă după un an, la sfârşitul zodiei gemenilor şi începutul zodiei racului. Curtea încă dormea răcoroasă, iar în chioşc pluteau arome de vin de Nicoreşti, căci se sărbătorise ziua de naştere a băiatului Franciscăi şi unchii băuseră până în zori.

Se servise salam de Sibiu, jambon, cozonac, chec, madelene galbene, tort cafeniu şi poros, cremă de cacao şi vanilie la masa copiilor şi mult vin la masa unchilor. Îşi sărutaseră cu toţii nepotul cu ochi de broască, iar Matei aţâţat de mirosul bateriei de tunuri, de unde fugise pentru câteva ore, îi recitase pentru a-l întrista: „Eşti schilav

tot, un cerşetor te-ntorci acum acasă. Şi ce băiat frumos erai… Dar oricum eşti, ce-ţi pasă!…" Sărbătoritului i se umeziseră ochii de lacrimi şi Anton, furios, strigase: „Termină cu teatrul, roşcovanule!"

Iar peste câteva ore, tunurile bătând spre Reni zguduiră oraşul, aproape prăbuşindu-l în vechile lui hrube rămase de pe vremea turcilor.

Fraţii săriră năuci din somn, umplând găleţile cu apă şi baricadând ferestrele, apoi, dezmeticindu-se, ieşiră să fumeze în curte. Cei mai mari erau rezervişti, trecuseră de patruzeci de ani – Mihail se apropia de cincizeci – şi ştiau că n-aveau să-i cheme sub arme decât mai târziu, când cei tineri aveau să cadă pe front. Dar printre cei tineri se afla şi Matei, a cărui baterie pleca în zori.

În aprilie Matei reveni cu un glonţ în burtă şi zăcu patruzeci de zile la spitalul din strada Traian. Acolo, pe patul îngust de fier, copleşit de prea desele vizite ale Sofiei şi de înţelepciunea lui Mihail, se îndrăgosti. Se îndrăgosti fără scăpare, bolborosind, înjurând şi rugându-se. Abia reuşea să şadă în capul oaselor, albit, arţăgos, dar juca rişca cu decoraţia şi scria bileţele de amor.

– Parcă eşti stafia bolşevismului – îi spuse Anton, venit în permisie să-l vadă. Îţi lipsesc coasa şi steaua în cinci colţuri pe frunte.

– Nu-mi plac glumele astea – mormăi Luca. Sunt glume fasciste.

– Caraghios! se înfurie Anton. Zi bogdaproste că ai scăpat până acum cu viaţă! Ca şi mine!

– E frumoasă, nu-i aşa? întrebă foarte încet Matei.

– Cine? întrebară fraţii, întrerupţi în plină dispută politică.

– Daniela... şopti Matei. Uite-o!

– Daniela?

Fraţii se priviră uluiţi. De jur-împrejurul lor se înghesuiau paturile acoperite de pături cenuşii, de sub care ieşeau capete ţepoase. Sub masă, fuseseră îngrămădite găleţile de feşe, scuipători murdare şi un medic militar obosit scria într-un registru.

– Care Daniela? întrebă Mihail prudent.

– Daniela Dobcinski, şopti Matei. Priviţi-o!

Fraţii îşi întoarseră capui către golul negru ai uşii şi văzură apărând o faţă rotundă, blondă, pistruiată, cu gura mică şi palidă.

– E evreică, şopti Matei. Ea m-a salvat de la moarte.

Şi povesti, aşa cum povestea de obicei, aprinzându-se, trăind fiecare imagine, cum a fost adus noaptea cu furgoneta şi cum a fost aruncat în anticamera morgii. Acolo venise, călcând peste morţi, o fată în halat alb, care-i vorbise în poloneză şi în idiş – îl crezuse evreu polonez – şi-i dăduse să bea, udându-l cu lacrimile ei, numindu-l Mauriciu. Şi se certase, ridicase tot spitalul în picioare ca să-i fie dat ei, şi el trăise două nopţi şi o zi de coşmar cu burta arsă de cărbuni încinşi, şi ea îi adusese de băut, îl mângâiase, îi făcuse nenumărate transfuzii. Matei murise de câteva ori – îşi amintea puţurile negre în care se prăbuşise –, dar îl ridicase deasupra cu mâinile ei mici şi puternice, chemându-l, ţinându-l de braţ, şi abia în ziua a doua spre seară cineva îi smulsese suliţa înfiptă în pântece. Şi el rămăsese culcat pe spate, fără putere, şi totul puţea – răsuflarea, camera, picioarele lui –, iar Daniela îl spălase cu bucăţi de tifon şi-i adusese aşternut curat. Şi el continuase să se zvârcolească, să piardă sânge – simţea mereu pansamentul şi cearşaful ude şi nu mai voia decât să ajungă acasă, să moară acolo, într-un colţ, fără să sperie pe nimeni –, voia să moară pentru că îl duruse prea multă vreme şi era nevoie de cineva care să-i ridice corpul asudat, să-i bage plosca pe dedesubt şi-i era scârbă de el însuşi. Iar Daniela venea mereu, surâzându-i, strigându-l Mauriciu şi cântându-i foarte încet cântece poloneze de leagăn, şi Matei se îngrozea la gândul că, vindecându-se, n-o va mai vedea.

– Îţi mulţumim din suflet, domnişoară, spuse Luca cu ochii umezi, aplecându-se până la pământ. L-ai salvat de la moarte.

– Nu eu! Jur! replică Daniela, apărându-se.

– Mulţumesc, domnişoară – adăuga Mihail. Ne dăm seama cât te-ai chinuit fără ca nimeni să ştie. Eşti o eroină.

– Vă rog, vă rog... zise fata. Acum e sănătos. Iar eu o să plec la Bucureşti să-mi caut familia.

– Dar se întoarce – replică agitat Matei. I-am spus că e periculos să circule. Poliţia e rea cu refugiaţii. Şi mai ales cu evreii.

– N-o să-ţi facă nimeni niciun rău, vorbi Mihail. O să vii să stai la noi. Avem atâta cuvânt în oraşul ăsta, ca să nu se lege nimeni de dumneata.

– Domnişoara Dobcinski! strigă cineva de pe coridorul întunecos. Te cheamă domnul căpitan-doctor.

– Imediat, răspunse Daniela, strângându-şi buclele sub tichia de infirmieră. Iertaţi-mă.

Se ridică, dădu mâna cu fraţii. Se înclinară toţi, privindu-i gura palidă, ochii albaştri, apoi îi urmăriră picioarele zvelte, energice, îndreptându-se către gura neagră a uşii.

– Mare porcărie! murmură medicul militar care scria în registru. Îşi întoarse către ei figura rotundă, bonomă, încercănată, şi repetă: Mare porcărie. E o fată grozavă.

– Ce porcărie? întrebă Matei, încercând să se ridice în genunchi.

– Te rog să nu te agiţi, domnule căpitan! spuse moale medicul. E o porcărie ordinară, dar nu avem nicio putere.

Îşi întoarse apoi privirile către fereastră, clătinând din cap şi scuipă. Matei încercă să privească afară, pe deasupra perdeluţelor albe, dar nu reuşi pentru că fraţii se apropiaseră de geam, astupându-l cu totul.

– Ce se întâmplă? întrebă. Ce faceţi acolo?

– Nimic, răspunse Mihail răguşit. Culcă-te.

Şi rămaseră nemişcaţi, cu pumnii strânşi, privindu-i pe cei doi jandarmi cu plăci de metal pe piept, unul foarte înalt, ghebos, şi celălalt gras, cu ceafa roşie – doi plutonieri din Feldjandarmerie însoţind-o spre poartă pe Daniela Dobcinski către o dubă mică,

stropită cu noroi. Rămaseră nemişcaţi şi după plecarea dubei, temându-se să se privească unul pe celălalt, şi când se întoarseră, silindu-se să surâdă, văzură că Matei e alături de dânşii, apăsându-şi pansamentul cu amândouă mâinile, foarte alb la faţă, şi-l auziră şuierând, fără să-şi mişte buzele vinete:

– Moarte, moarte, moarte, moarte!

Şi înţeleseră că Matei îi condamnase la moarte pe cei din Feldjandarmerie şi încuviinţară pentru că făceau parte din acelaşi tribunal.

Mihail află unde o duseseră. Era într-un lagăr, dar nu ca lagărele pentru deportaţii dinTransnistria, era un lagăr mai depărtat şi secret, undeva în sudul Poloniei.

– Oriunde ar fi, spuse Matei, am s-o găsesc.

Era în convalescenţă acum şi trăia numai pentru că trebuia s-o găsească,şi ceilalţi ştiau asta şi tăceau.

– Oriunde ar fi, repeta Matei. Chiar dacă n-am decât o şansă mică de tot, oricât de mică. Dar dacă trebuie să ajungi la cineva, ajungi, fie şi mort.

Fraţii nu încercară să-l liniştească, pentru că ştiau că e gata să se lase omorât şi pentru nedreptăţi mai mici şi priveau în pământ, neputincioşi şi obosiţi.

– Dacă numai pe evrei şi pe polonezi îi duc acolo, spuse Matei, o să devin evreu şi polonez şi o să ajung în acelaşi lagăr cu ea.

– Fasciştii trebuie ucişi – spuse Luca.

– La dracu'! urlă Matei lovind cu palma. Nu pot să ucid acum toată armata germană. Dar vreau s-o găsesc pe Daniela!

– Anton soseşte poimâine, zise Mihail. Să ne sfătuim şi cu el.

– Cu el… repetă Matei gâtuit. Dacă aş găsi acum… dacă am găsi în ceasurile grele pe cineva, un om, care să ne înveţe… dacă cineva ar fi mai luminat decât noi… m-aş duce în genunchi să cer un sfat…

Oricui… Chiar şi preotului!

– Pe vremuri, povesti Mihail, când eram mici, oamenii se duceau la popă sau la înţeleptul târgului. Mama îşi avea filozoful ei, pe domnul Diamand.

– Darmant îl chema, spuse Matei. Cel care vorbea mereu de *Le Rire* al lui Bergson, nu?

– Da. răspunse Mihail. Dar îl chema Diamand, domnul Diamand, filozoful.

O stea căzu tăind bolta deasupra chioşcului acoperit cu viţă de vie.

– N-am încredere în filozofi – spuse Luca. Au comentat destul lumea. E vremea s-o schimbăm. Poate însă că un fotograf…

– Un fotograf?! întrebă uluit Mihail.

– Un fotograf, repetă Luca, aiurit. Hm… Nu ştiu ce mi-a venit… Voiam să spun…

– Fotograf, popă, filozof – îl întrerupse Matei. Fie şi… Dumnezeu. Ascult pe oricine.

Vântul făcu să foşnească bălăriile, clătină streaşina de tablă. Din fundul curţii auziră clămpănind uşa podului.

– Nu ştiu cum arată polonejii. I-am auzit numai atunci, în retragere. Dar evreii ştiu cum arată, spuse Matei. Voi deveni evreu. O să mă cheme Mauriciu. Şi o să cer să fiu deportat acolo.

– Nu cred că deportările se fac la cerere – observă Mihail.

– Eu am să reuşesc, afirmă Matei. Simt, ştiu că o să reuşesc.

– E o prostie! strigă Luca. Toate revoltele astea individuale sunt prosteşti! O să te judece Curtea Marţială şi o să te împuşte. Dar aici, nu prin străinătăţi.

– Sunt de ajuns de înţelept ca să pot fi luat drept evreu, continuă Matei.

– Înţelepciunea nebunului! murmură Mihail.

– Înţelepciunea nebunului, da! mormăi cineva la urechea lui.

– Nu mă îngâna, Luca! spuse iritat Mihail. N-am răbdare acum de glumele tale.

– N-am spus nimic – se apără Luca.

– E absurd, urmă Mihail. Dar pentru a ajunge acolo nu există alt drum decât acela pe care l-a făcut ea.

– Ştiu, recunoscu Matei. M-am gândit. Dar cine poate afla câte legăre există acolo? E un secret militar.

– Sunt câteva într-adevăr – şopti vocea la urechea lui Mihail.

– De unde ştii? întrebă Mihail întorcându-se spre Luca.

– Să ştiu ce?

– Că există câteva lagăre, pentru evreii polonezi?!

– De unde să ştiu? se înfurie Luca. N-am scos o vorbă.

– Îţi baţi joc de mine? întrebă Mihail roşindu-se. Mi se năzare că aud voci?!

– Nu ţi se năzare – spuse vocea. Lagărele există. Am aflat de ele pe front.

Fraţii tăcură înfioraţi. Se auzeau acum nu numai foşnetul viţei de vie, dar zvon de voci, paşi, şi parcă glasul cuiva care spunea „Alolor". Printre ostreţele chioşcului, în întuneric, se ridicau picioarele de oţel ale Turnului Eiffel. Şi cineva îşi bătea bocancii aproape, respira. Şi parcă o mulţime dc oameni fugeau, împingându-se, gâfâind.

– Lagăre peste lagăre, spuse vocea. N-ai mai putea să te găseşti pe tine însuţi, roşcovanule!

– Anton! strigă Mihail repezindu-se în afara chioşcului.

– Ţăranul! şopti Matei gâtuit de emoţie. Ţăranul a venit în permisie!

Mihail reveni, împingând înaintea lui un ofiţer tuciuriu, scorojit de soare, cu umeri largi şi care semăna cu Anton.

– Când ai ajuns? întrebă Mihail, apărându-se de îmbrăţişarea care-i trosni oasele. Spune, nenorocitule, când ai ajuns? Te aşteptam pe poimâine.

– Acum o oră, răspunse Anton. Vin de la Cotul Donului. Ce ştiţi voi?

– Ai slăbit, ţăranule, murmură Matei, trăgându-l spre el, apucându-l de ceafă.

– Am slăbit?! Ehe! Anton gemu şi bărbia îi tremură deodată ca în copilărie. E prăpădul! Prăpădul! Mor ca muştele! A murit a lui Timofte, a murit Giurbea, a murit Panait, fratele lui Cristu!

– Panait! exclamară fraţii.

Era vecinul lor, prietenul lor, cofetarul de sarailii şi trigoane, Panait, poreclit „ Zaharină", Panait-lipiciosul.

– Oh, Panaiotaki! şopti Matei. Bietul Zaharină!

– Zac pe toate şoselele, în şanţuri, prin livezi. Nu-i mai îngroapă. Nu e timp. Nemţii ne ţin din spate, ne păzesc. Şi voi vă miraţi că am slăbit!

Cineva fluieră sau şuieră sau răsuflă ascuţit în fundul curţii.

– Cine umblă prin bălării? întrebă Anton.

– Nu e nimeni, spuse Mihail. E vântul.

– Am schimbat şase trenuri, de la Cotul Donului până aici, povesti Anton. Şase trenuri cu nemţi care sforăiau şi se băşeau. Să te ferească Dumnezeu de băşina neamţului, îţi ia şi capul!

Fraţii izbucniră în râs.

– E de la unt, cred, comentă Anton. De la *buterbrot*. Şi de la dulciuri.

Şi se băs toţi ca şi cum ar tuşi. E sănătos, zic, nu-i ruşine. M-au umplut şi pe mine. M-au făcut sac de pârţuri.

– Haide, haide – chicoti Mihail. Dă-i drumul acum!

– Trebuie să fac baie cu frunze de nuc să-mi iasă mirosul. Şi să dorm.

– Trebuia să soseşti poimâine. Când pleci înapoi? întrebă Mihail.

– Păi, am venit mai devreme. Să câştig două zile. Plec vineri prin Iaşi.

– E în drumul meu, spuse Matei. Plecăm împreună.

– Unde? întrebă Anton.

Trăgându-se puţin înapoi, Mihail îi făcu semn că Matei că nu e în toate minţile.

– Plec la rabinul din Buhuşi – răspunse Matei.

– Am mai fost o dată acolo împreună, zise Anton liniştit. Când mă punea căpitanul Duţulescu să-i plimb cocoşul prin curtea regimentului.

– Da, am mai fost, încuviinţă Matei. El trebuie să ştie cum se ajunge în lagărele unde-i duc nemţii pe evrei.

– Asta pot s-o aflu şi eu aici, susţinu Mihail. Nu e nevoie de niciun rabin.

– Şi să mă înveţe să devin evreu, urmă Matei. Evreu-polonez.

Şuieratul se auzi din nou, un şuierat de aburi, ascuţit.

– Credeam că fluieră cineva, dar e o locomotivă, spuse Luca. E linişte şi se aude tocmai de la gară.

– Sau din curtea depozitului, adăugă Anton visător. Erup vulcanii.

– Care depozit? întrebă Matei. Şi care vulcani?!

– Vulcanii... zise încet Anton. Erau şi vulcani acolo, nu-i aşa? Cine l-a

pomenit înainte de căpitanul Duţulescu?

– Tu , spuse Mihail. Tu vorbeai de căpitanul Duţulescu, cel cu cocoşul.

– Cu cocoşul? Anton privi cu ochii înceţoşaţi. Şi-l chema Duţulescu? Duţulescu era la vulcani!

– Tocmai de la Cotul Donului – şopti Matei. Hai, ţăranule, du-te la culcare!

Încercară să-l ridice, dar era prea greu – o masă de muşchi îngreunată de somn, care se scufundase în scaun ca într-o pernă.

18

Aşteptau împreună, ca în urmă cu douăzeci de ani, să-i primească rabinul din Buhuşi. Dar acum nu mai exista foşgăiala de iarmaroc în jurul micii case de ţară, nu mai erau nici evreii habotnici, cu perciuni şi tichii, nici ţăranii ducând gâşte şi borcane de miere, nici ofiţerii veniţi după leacuri de dragoste. Curtea era pustie şi un fuior subţire de fum desena litere ebraice pe cerul gol.

– Semn bun – murmură Anton, strângându-şi mantaua. E o literă bună.

– Habar n-ai, ţăranule! şopti Matei. E cea mai rea literă. Seamănă cu dracul.

Se învârteau de jumătate de oră prin curte, aşteptând ca rabinul să se îmbrace, şi când îi primi văzură că strânsese totul din casă şi-şi pregătise o boccea după dulap.

– Oh, părinte, părinte – spuse Matei, încercând să-i sărute mâna, dar rabinul se feri cu hotărâre, împingându-l pe un scaun.

– Ai crezut că venim să te luăm, părinte, zise Anton. Dar noi suntem aici să-ţi mulţumim! Ne-ai mai ajutat o dată, demult, şi am venit să-ţi cerem iar sfatul.

– Sfatul meu? repetă amar rabinul. Sfatul meu e să plecaţi cât mai repede, înainte de a fi văzuţi aici!

– Puţin îmi pasă! replică Matei. Să vii la o faţă bisericească nu e nici hoţie, nici trădare.

– Dumneavoastră glumiţi, domnule căpitan – spuse rabinul. Uitaţi când şi cu cine vorbiţi. Uitaţi cine e ucis şi prins cu beregata în cârligele măcelăriilor.

– Nu uit nimic, se împotrivi Matei. De aceea sunt aici! Iubesc o evreică poloneză, domnule rabin! Şi evreica asta a fost închisă într-un lagăr!

– Doamne Dumnezeule! spuse rabinul. Dumnezeu s-o apere!

– Aş vrea s-o apăr şi eu, vorbi Matei. Dar pentru asta trebuie să ajung acolo!

– Lagărele sunt ca nişte arme, explică rabinul. Arme secrete. A vorbi despre ele înseamnă a vorbi despre secrete militare. Sunt şi aşa destul de oropsit, domnule căpitan!

– Părinte, spuse Anton. Am venit aici să ne ajuţi! Uită uniformele noastre!

– E prea puţin dacă le uit eu! Şi prea puţin dacă le uitaţi voi! Ceilalţi trebuie să le uite!

– Vreau să devin evreu, susţinu Matei.

– Dumneavoastră?

– Da, da, repetă Matei, ridicându-se şi privindu-l drept în ochi cu cea mai limpede privire a sa.

– Dacă un ofiţer român vrea să devină evreu azi, în plin război, când evreii sunt omorâţi, înseamnă că uciderea lor merge prea încet.

– Părinte! exclamă gâtuit Matei, luându-i mâna. Mă crezi un provocator, te înţeleg. Dar o iubesc pe fata aceea.

– Daniela Dobcinski, zise Anton.

– O iubeşti, murmură rabinul. Dar nu-ţi iubeşti mai mult viaţa,

familia?

– O iubesc, repetă Matei. Şi nu pot s-o las singură acolo.

– Vrei să devii evreu – murmură rabinul. Uită-te la mine, aşa arată un evreu!

Îşi aruncă braţele în lături, desfăcându-şi palmele puternice, de plugar, apoi îşi răsfiră barba căruntă, se trase de perciuni.

– Asta e uşor! spuse Matei. Le aranjează frizerul. Limba însă…

– Ah, vrei să înveţi şi idiş?! exclamă rabinul.

– Idiş pot să învăţ în vecini, la Galaţi.

– Şi atunci, întrebă, ce mai vrei să înveţi?

– Să fiu evreu, răspunse Matei. Măcar câteva luni. Până ajung acolo. Apoi, după ce o s-o scot din lagăr, o să redevin ceea ce sunt.

– Poate că o s-o poţi scoate din lagăr, vorbi rabinul. Dar o să-ţi fie foarte greu să redevii ceea ce eşti!

– Nu! afirmă Matei cu înverşunare. Oamenii seamănă între ei! Toţi oamenii! Şi aici, în locurile astea, trăiesc de sute de ani împreună fel de fel de neamuri – printre ele am copilărit, le cunosc. Trebuie doar să le afli câteva taine, să mănânci cu ei, să cânţi cu ei…

– Să mâncăm şi să cântăm – repetă rabinul zâmbind. Să suferim! exclamă, aprinzându-se. Să fim umiliţi! Să fim umiliţi! Să murim! Aşa se învaţă să fii evreu – murind!

– Să murim! spuse Matei pălind. Nu mi-e frică.

– Mie îmi este, recunoscu rabinul. După şase mii de ani a ajuns să mi se facă frică!

– Trebuie să devin evreu – spuse Matei. Şi nu orice fel de evreu! Ci evreu polonez! Cine ar putea să mă ajute?

– Cine? întrebă rabinul. Cine? repetă gânditor. Odată un evreu a

simţit că se preface în cal. Necheza, galopa, arunca din picioare… A venit la mine să întrebe ce-i de făcut. L-am sfătuit să se deprindă cu ovăzul şi cu şaua… Şi, într-adevăr, când a devenit cal de-a binelea, i-a fost mult mai uşor!

Anton chicoti şi Matei îl lovi cu cotul.

– Într-o vineri, către seară, urmă rabinul, mergeam cu trăsura la un bolnav. Era pe moarte. Dar vineri seara şi sâmbăta nu e voie să călătoreşti. Şi cu toate astea viaţa omului era mai de preţ decât canoanele sfinte. M-am rugat şi ruga a fost ascultată, în dreapta mea se făcuse vineri-seară, în stânga mea era vineri-seară, vineri-seară înaintea şi înapoia mea, deasupra şi dedesubt. Dar în trăsură era încă vineri după-amiază.

Anton chicoti din nou şi din nou Matei îl lovi cu cotul.

– Orice se poate, zise rabinul. Să devii cal sau să întorci timpul înapoi. Să mori, dar să trăieşti veşnic. Nu căutaţi aici farmece şi nici taine. Trebuie doar să vrei foarte tare, din tot sufletul.

– O iubesc pe fata aceea, spuse Matei.

– Atunci, o să devii evreu, răspunse rabinul. Evreu polonez. Fără să-ţi laşi perciuni, fără să înveţi idiş. Şi fără să te circumcizi.

Anton râse mai tare şi Matei îl pocni în fluierul piciorului.

– Dar va trebui să te umileşti, îi aminti rabinul. În fiecare zi. În fiecare ceas. În fiece clipă. Fără să urăşti pe cei la fel de năpăstuiţi ca tine, încercând să-i aperi şi să împărţi pâinea cu ei.

– Nu voi urî pe nimeni, anunţă Matei. Nici pe călăii mei.

– Ba da, strigă înăbuşit rabinul. Pe ei, da! Călăii nu trebuie să trăiască, ci numai aceia pe care-i chinuiesc. *Et ultimi primi sunt!*

– E Noul Testament – murmură Anton.

– Noul sau vechiul, sau vechiul sau noul – urmă chicotind rabinul. Există o singură învăţătură pentru cei oropsiţi! Apără-l pe cel năpăstuit, ucide-l pe călău!

– Ucide-l! Da! îl îngână Matei, pipăindu-şi pistolul.

Pumnul păros, puternic, al rabinului lovi masa.

– Cine oare crede că a ucide călăii e o crimă împotriva Domnului Dumnezeu, binecuvântat fie El? Cine crede că a fi laş şi complice e spre voia Celui de Sus? Mor milioane de oameni acum şi vor mai muri. Unii cu arma în mână, alţii duşi ca vitele la abator! Ah, dacă toţi ar pune mâna pe arme!

„E bolşevic!“ gândi Anton. „Şi e prea voinic, prea energic pentru un rabin!“

– Nu fac politică, zise rabinul. Cred în Dumnezeu, în Tablele sfinte! Şi sunt în putere pentru că mi-am săpat grădina, am sădit-o, am tăiat lemne toată viaţa. Dar ce altceva ar putea spune un slujitor al credinţei decât ceea ce îndeamnă la salvarea oamenilor?

– Aşa este, părinte, murmură Matei.

– Zilele mele sunt numărate, continuă rabinul. Vor veni să mă caute. Acum doi ani au încercat să-mi dea foc casei. M-au atacat cu cuţitele, dar am scăpat. Domnul a fost cu mine. Şi mâinile astea!

„Nici eu nu m-aş bate cu el“, gândi Anton. „Are nişte labe de urs“.

– Râvnesc la banii mei – spuse rabinul. Ei nu ştiu că tot ce iau de la credincioşi împart săracilor. Nu înţeleg nimic toate scursorile astea de legionari.

– Noi ştim, părinte, spuse Matei. Vi s-a dus vestea în toată ţara.

– Da, voi ştiţi – urmă rabinul, liniştindu-se deodată. Toate astea se înţeleg cu inima. Întoarceţi-vă acasă, copii, şi n-aveţi nicio grijă. În mai puţin timp decât credeţi, domnule căpitan, veţi deveni evreu polonez, iar dumneavoastră, domnule locotenent, îl veţi însoţi într-o lungă călătorie. Facă-se voia Celui de Sus, binecuvântat fie numele Său! Să nu uitaţi că Dumnezeu vă trimite încercările astea nu pentru că s-ar îndoi de voi, dar pentru a vă face mai buni, căci totdeauna putem fi mai buni decât am fost, iar a fi bun înseamnă a cunoaşte adevărul. Şi-l veţi cunoaşte acolo, aproape de oraşul Birkenau!

– Birkenau! repetă Matei.

– Aproape de oraşul Birkenau – murmură rabinul, închizând ochii. Îşi potrivi tichia neagră pe frunte şi porni să se legene înainte şi înapoi. Birkenau şi Hasjiecim – urmă răguşit, aproape cântând. Oh, Doamne, stăpân al lumii, Doamne Dumnezeule, care ne-ai purtat paşii până în vremurile acestea, dă foc Sodomei şi Gomorei!

Rămase câteva clipe cu fruntea ridicată spre cer, murmurând ceva nedesluşit, iar de afară se auziră răcnete şi înjurături.

– Ajută-mă, Doamne! se rugă rabinul, deschizându-şi larg braţele. Nu doar înţelept, ci puternic, ajută-mă să fiu în clipele astea! Oh, *adonai eloheinu meleh haolam!*

Cineva bătu în uşă cu cizma sau cu o scândură, făcând să se desprindă tencuiala din jurul uşorilor.

– Intraţi! gemu rabinul. Vă aşteptam.

Uşa fu împinsă cu putere şi înăuntru năvăliră doi plutonieri din Feldjandarmerie – unul înalt, ghebos, şi al doilea rumen, cu gâtul şi ceafa roşie, iar în urma lor se repezi un poliţai ciupit de vărsat, trăgându-şi nasul. Văzându-i pe ofiţeri, se opriră toţi trei şi salutară, apoi poliţaiul strigă ca şi cum ar fi vorbit unui surd:

– O mică anchetă! O anchetă! Nu depinde de mine, nu mă blestemaţi!

– Percheziţionaţi-mă, spuse rabinul. N-am nimic de ascuns.

– Trebuie să veniţi cu noi, zise poliţaiul. Cu ei, adică. O să vă ancheteze acolo!

Jandarmii trecură în spatele rabinului, încruntaţi, ferindu-se să-i atingă pe cei doi ofiţeri.

– Cine a cerut ancheta? întrebă Matei. Şi unde îl duceţi?

– Bucureştiul a cerut-o, răspunse poliţaiul. Komendatura germana.

– *Schneller!* comandă jandarmul rumen la faţă. *Gehen wir! Schneller!*

Apucă braţul rabinului, dar acesta se scutură, dispreţuitor şi porni singur spre uşă.

– Nu vă luaţi nimic cu dumneavoastră? întrebă poliţaiul. O haină groasă, puţină mâncare?

– Deseară voi fi acasă – spuse rabinul, oprindu-se în pragul uşii. Voi fi la ai mei! Ce nevoie am de haine groase?

– *Schneller!* mârâi jandarmul. *Schmutziger Jude! Schneller!*

Îl împinse înainte cu un ghiont, dar încremeni, căci Matei se năpusti spre el, cu mâna pe patul pistolului, tremurând.

– Jos laba! urlă. Aici eşti în România! Jos laba!

Jandarmul îl privi descumpănit, se trase cu un pas înapoi şi rămase în poziţie de drepţi.

– Să-l duceţi la post ca pe un om, nu ca pe un animal! îi şopti Matei poliţaiului. Noi suntem români, nu SS-işti!

– Am înţeles, să trăiţi! spuse poliţaiul salutând, cu mâna la chipiu. Credeţi că noi nu-l cunoaştem pe domnul rabin? E de-al nostru, din Buhuşi!

– Îl cunoaştem,l îl îngână Anton.

– Cred şi eu! încuviinţă poliţaiul. E cunoscut în lumea întreagă. Până şi Papa de la Roma îl ştie şi-l invită la Vatican. Iar rabinul din Fălticeni, care-i mare cărturar, îl recunoaşte pe al nostru ca mai mare! Ştie şi franţuzeşte, adăugă încet.

– Domnul să vă aibă în pază! spuse rabinul înclinându-se. Au rămas atât de puţine zile până la Hasjiecim! Întoarceţi-vă acasă şi amintiţi-vă ultima voastră mare călătorie!

Trecu pragul surâzând şi ieşi apoi pe poartă, cu paşi rari, iar jandarmii şi poliţaiul rămaseră în urma lui, ca o gardă de onoare.

– Ştie şi franţuzeşte – murmură Matei. Într-adevăr.

Şi-i întinse lui Anton o carte mică, uzată, pe care o găsise alături de sfeşnicul cu şapte braţe.

– *Le Rire*, citi Anton, *Le Rire*. Unde am mai auzit de cartea asta?

19

În aprilie curtea înverzi şi rândunelele îşi clădiră noile cuiburi. Aşezaţi pe scaune, ca la teatru, nepoţii priveau nodurile de pământ ce creşteau sub ştreşini şi discutau despre Dumnezeu.

– Dumnezeu există în orice! spuse băiatul cel mic al lui Mihail. Şi în pietre.

– Şi în noi, adăugă, ştergându-şi nasul fata-ţigancă a lui Luca. Eu îl aud pe Dumnezeu în fiecare seară.

– La ce oră? întrebă ironic fiul lui Mihail.

– După nouă, răspunse verişoara-ţigancă.

– Dumnezeu nu există, proclamă fiul Franciscăi, turnând pietricele în sandaua vărului său. Mi-am dat seama de asta alaltăieri.

– Deşteptule! bufni fiica lui Luca. Ochi de broască!

– Alaltăieri, repetă fiul Franciscăi, cu un calm care nu-i era obişnuit. M-am dus în fundul curţii şi am strigat: „Dumnezeule, să te ia dracu'!".

– Nebunule! gemu verişoara, zgribulindu-se.

– Şi am aşteptat să mă trăsnească, urmă fiul Franciscăi. Zece minute nu m-am mişcat din loc, dar nu m-a trăsnit nimeni: Dumnezeu nu

există.

– Atunci, cine face florile şi animalele, tâmpitule? întrebă cu ochii umezi verişoara.

– Singure se fac.

– Şi cine a făcut Pământul, Lumea?

– S-au făcut singure. Dintotdeauna. Dumnezeu nu există.

– Hm, n-aş putea să spun chiar aşa, murmură prudent fiul lui Mihail, îndreptându-şi ochelarii, dar e ceva nelămurit în toată treaba asta.

– Priviţi! strigă patetic fata-ţigancă. Priviţi cerul, soarele, florile! Nu vedeţi că o putere mai mare decât a oamenilor le-a creat?

– Nu, răspunse sec fiul Franciscăi. Şi în orice caz pe tine nu te-a creat Dumnezeu decât atunci când se hotărâse să facă economii.

– Şi minunile? întrebă exaltată verişoara. Minunile cine le face?

Fereastra cămării de vechituri, aflată în capătul casei, se deschise şi o haină ţâşni pe geam, purtată de curent.

– Ha-ha! strigă fiul Franciscăi. Haina lui nenea Matei! Ha-ha! Uite minunea!

Dar surtucul nu ieşi bine pe fereastră, că îl urmară şi pantalonii şi pantofii. Nepoţii săriră în picioare gata să aplaude.

– E nemaipomenit! recunoscu fiul lui Mihail.

Costumul cenuşiu al unchiului continuă să urce, se prinse în ghearele streşinii, apoi căzu bufnind pe acoperiş.

– Oho-ho-ho, ha-ha-ha, he-he-he-he! zbierară băieţii, sărind pe loc. Abia am vorbit şi s-a şi adeverit.

– Doamne sfinte! se închină verişoara-ţigancă cu evlavie.

Fiul Franciscăi rânji, încercând să apuce pantalonii cu hoţoaica, dar

cracul stâng se feri şi dintre reverele surtucului apăru capul unchiului Matei.

– Neruşinatule! strigă unchiul. Vrei să mă prinzi ca pe un câine turbat?

– Da-da-dar... se bâlbâi nepotul. Da-da… dar nu se poate… hainele zburau singure…

– Minunea, minunea! exclamă fata lui Luca. V-am spus eu, dar nu m-aţi crezut. E minunea, e Dumnezeu!

– O să-ţi trag eu un Dumnezeu de să mă pomeneşti! se înfurie unchiul. Ce vă tot holbaţi la mine? Aduceţi scara! Repede! Caraghioşilor!

Şi, pentru că nepoţii nu se clinteau din loc, îi ameninţă cu o nuia care semăna cu un arcuş de vioară.

Intraseră în cămara unde se păstrau vechiturile: pantofii de domnişoară ai Marilunei, un samovar turtit, fără canea, cizme rebegite, cravaşe, scaune sparte, canapele, gheme de sârmă, cufere, gheridoane, tăblii de pat, cărţi şi, pe un raft, acoperit de o prelată kaki, Kodakul câştigat la Paris, la roata norocului, borcanele cu bile de cristal, cutia cu brăţări false, vioara dezacordată. Intraseră acolo pentru a-şi aminti de ultima lor mare călătorie, aşa cum le spusese rabinul din Buhuşi, iar Luca râsese de superstiţiile stupide ale fraţilor săi – oameni în toată firea, care aveau încredere în bâlbâielile unui popă de ţară şi evreu pe deasupra, iar Luca încă mai râdea când Matei ţâşni pe fereastră şi reintră în cămară prăfuit, zgâriat, ţinând arcuşul în mână.

– E absurd, absurd – urmă Luca hohotind, speriat de înfăţişarea atât de omenească a obiectelor, dar nevrând s-o arate, e absurd să ne închipuim că samovarul seamănă cu cineva sau cuferele cu altcineva. E mai absurd decât animismul primitivilor ce se închină arborilor care, oricum, trăiesc şi sunt creaţii ale naturii!

– Nimeni n-a spus că obiectele astea seamănă cu cineva. Eşti nebun,

replică Mihail. Am intrat în cămară acum cinci minute, pentru că Matei a vrut să caute o veche hartă a Parisului, dar a atins vioara şi a zburat pe geam! Ce tot vorbeşti despre animism?

– Arimismul – îl îngână Anton. Arivismul. Una-două îi înjură pe arivişti, pe biciclişti, pe trompetişti! Crede că toţi fac parte din organizaţii care abia aşteaptă să-l atace!

Îşi duse mâna la nasul învineţit pentru că Matei îl izbise zburând pe fereastră şi urmă:

– Roşcovanul a vrut să caute porcăria asta de vioară şi când a găsit-o nu i-a mai plăcut. Aşa face totdeauna. Oh, să fi avut eu falca mea de măgar!

– Uite-o! strigă Mihail, atingându-i maxilarul.

– Nu asta, răspunse Anton. Una de omorât amaleciţi!

– Se crede Samson! chicoti Mihail. Eşti prea chel pentru asta, frăţioare!

În prăfoasa obscuritate a cămării grămezile de vechituri păreau a se întinde la nesfârşit. Răsăreau unele în spatele altora, nu numai scaune, canapele, paturi, dar munţi de plăpumi, coviltire şi arcuri de trăsuri.

– Am spus-o o dată! mârâi Anton. Mie nu mi-a fost teamă nici de contele de Droitdieu, nu uita!

– Atunci, de ce ai fugit? întrebă Luca. Unde erai când am atacat scena, fluturând drapelul meu roşu?

– Se crede la o corrida – murmură Mihail. Hei! strigă. Treziţi-vă! Suntem aici, în cămara casei… în vechea noastră cămară… căma… Se înecă, tuşi. Aerul era prea fierbinte şi prăfos. Şi vedea, în spatele grămezilor de coviltire, munţi de arme, nave răsturnate, piramide de cărţi. Piramidele astea, murmură, încercând să se sustragă ameţelii care-l cuprindea. Piramidele astea, am ştiut-o dintotdeauna, n-au ce căuta în cămara unei gospodării. I-am spus-o tatii de atâtea ori.

– Tata, săracu'! oftă Matei. El n-ar crede-o niciodată! Dar piramidele

există şi nu văd pentru ce le-am alunga!

– Piramidele sunt simbolul înţelepciunii, spuse Mihail. Al armonizării astronomiei cu geometria, al artei de a construi. Piramida este simbolul organizării sociale.

– Cu o piramidă nu eşti nimic! observă sentenţios Anton. Cu trei poţi deveni Sfinx!

– Bravo, ţăranule! strigă Matei. Alege-ţi cea mai frumoasă piramidă dintre astea şi ia-ţi-o ţie!

– Mulţumesc, zise modest Anton. Ce-i trebuie unui om o piramidă mare, dacă nu e rege? O s-o iau pe cea mai mică!

Îşi facu loc printre obiectele aruncate de-a valma şi întinse mâna către vârful triangulat, în patru muchii. Şi atunci observă că piramida se mişcă şi, apropiindu-se de ea, zări un om care o purta în spinare. Iar în urma lui apărură altul şi apoi altul, într-un şir nesfârşit de oameni care cărau în spate piramide de cărţi. Mergeau încovoiaţi, uzi de sudoare, fără să crâcnească şi trecând pe lângă el îi zâmbiră.

– Încotro? întrebă Anton. încotro aţi pornit-o, oameni buni?

– Spre nord, răspunse cel care ajunsese în dreptul lui. Spre nordul mijlociu.

– Spre nordul mijlociu? întrebă Anton. Unde se află un asemenea nord?

– E la nord, pentru că noi ne aflăm la sud de el – răspunse omul. Dar e mult mai la sud de cercul polar, aşa că numele de nordul mijlociu e cel mai nimerit.

Îşi săltă grămada de cărţi în spinare şi-l salută clătinându-şi capul bărbos.

– Şi ce faceţi acolo? întrebă Anton. De ce căraţi atâta amar de cărţi în spinare?

– Pentru că vor să ne ucidă, răspunse omul. Vor să ne ardă în

cuptoare şi încercăm să ascundem cărţile înainte de a le arde şi pe ele! La revedere, Anton!

Grăbi pasul şi întreaga coloană îl urmă ca un om, frântă de mijloc, muindu-şi picioarele în pârâul de sudoare pe care-l aşternuseră cei dinaintea lor. Mergeau plescăind, legănându-se, aidoma unei caravane de cămile, bărbaţii înainte, apoi femeile, copiii şi din nou bărbaţii. Şi când ultimii se îndepărtară se auzi uruitul unor şenile şi copiii începură să urle.

Strivind grămezile de obiecte, un tanc apăru aruncând flăcări pe gurile tunurilor, şi atunci Anton îi ieşi înainte, pipăind printre boarfele aruncate în jurul său spre a găsi falca de măgar, dar mâna lui apucă un aparat negru, lucios, cu ţevi, şi trase de câteva ori în direcţia tancului, fără să mai ochească.

– Ce faci acolo, frăţioare? întrebă Luca. Te-ai rătăcit printre cărţi şi picioare de scaun?

Anton se întoarse furios, îndreptă asupra lui Mihail şi a celorlalţi doi care râdeau obiectivul Kodakului şi apăsă declanşatorul.

– Ne împuşcă cu aparatul de fotografiat! hohoti Luca. Ne-a împuşcat pe toţi trei! Ha-ha! Cu cine vorbeai acolo, printre cărţi, frăţioare?

– Cu cei care le cărau în spate, răspunse Anton. Dar voi nu puteţi înţelege asta!

– E nemaipomenit! exclamă Matei, cercetându-şi poalele scămoşate ale hainei. Parcă m-au smotocit câinii!

Continuă să se privească în geamul cămării de vechituri, mormăind, în vreme ce Mihail îşi curăţa pantofii cu un pumn de iarbă.

– A ta a fost ideea, spuse Mihail. Ai vrut cu tot dinadinsul să intrăm în cămară să-ţi întâlneşti rabinul, ho-ho-ho!

– Rabinul... murmură Matei. Da… Rabinul din Buhuşi, nu-i aşa?

– Răspunzi prin întrebări – strigă Mihail înveselit. Transformarea s-a

şi produs, frăţioare. Eşti evreu!

– *Pso-mjo-zst-lje?* întrebă Matei.

– O-ho-ho-ho! Chiar evreu polonez!

– *Vszitoje!* confirmă Matei. Simt că într-adevăr transformarea s-a produs!

– Şi cu mine... şopti îngândurat Anton. E ceva aşa care îţi trece prin vine… altceva…

– Dar numai tu voiai să te transformi, îi spuse Luca lui Matei. Tu cauţi lagărul acela, nu el!

– Şi eu, zise posomorât Anton. E încă prea şubred ca să plece singur.

– Eşti idiot! comentă Matei, roşindu-se. Trebuie să te întorci pe front.

– Cred că n-o să mă întorc pe front, mormăi Anton căscând. Mă simt mai bine ca dezertor.

Săltă Kodakul de pe o palmă pe alta, apoi îl duse la ochi ca pe un ochean, privindu-şi fraţii.

– Oho! strigă. Şi voi! Şi voi vă duceţi cărţile în spinare! Păzea! O să vă ardă în cuptoare.

– Încă nu s-a născut acela care ar putea să ne ardă – murmură Matei. Şi, la urma urmei, până când vom răbda să ne strivească gura sub cizme? Până când o să salutăm împuţitele lor uniforme verzi?

– Până când, într-adevăr?! repetă, grav, Mihail. Încep să mă satur de comenzile astea zbierate, de jandarmii cu tinichea pe piept!

– Dac-aş avea falca de măgar, gemu Anton. Dar uneori e bun şi pumnul. Nu mai pot să-i aud ameninţându-mă!

– Garajul nemţilor e la a treia casă de aici, şopti Luca. În loc să vorbim, n-ar fi mai bine să-i dăm foc?

Deschise cutia viorii pe care o avea în mână şi scoase un fes roşu de

catifea, amintind de o bonetă frigiană, apoi câteva sticle şi un fitil.

– Să-i dăm foc! spuse sumbru Matei, luându-i cutia din mână. Dar numai eu. Voi rămâneţi aici.

– Vin şi eu, spuse Anton. Sunt în uniformă. Asta inspiră încredere.

– Stai pe loc! porunci sec Matei. Aţi uitat bălăriile din fundul curţii, trecerea pe sub gard, beciul părăsit?

Ochii fraţilor sclipiră.

– Numai Francisca ştia drumul ăsta, comentă Anton. Acolo erau culisele marilor ei reprezentaţii. Dar au trecut de atunci treizeci şi cinci de ani!

– De acolo apărea, ducându-şi tronul de toartă, vorbi Luca. Iar la celălalt capăt al beciului e curtea părăsită din spatele berăriei şi şopronul cu calu' popii.

– Rămâneţi aici şi jucaţi o tablă – spuse Matei. Mă întorc în cinci minute.

– Dacă nu te întorci în cinci minute, vin după tine – îl preveni Anton. Nu uita că sunt în unifonnă.

– Nu uita că ideea a fost a mea! şopti Mihail, încercând să-i ia sticlele şi fitilul.

– Lasă-mă, frăţioare – şuieră Matei pălind. E primul meu cântec. Şi mai am atâtea de cântat!

Luă cutia viorii sub braţ şi porni spre fundul curţii, călcând bălăriile abia răsărite.

– Vara ar fi fost mai simplu, spuse Mihail. Ierburile l-ar fi ascuns.

– Nu putem aştepta până vara, gemu Luca. De mult trebuia să le jucăm o asemenea farsă.

Matei se aplecă şi dispăru. Îl ascultaseră cu toţii, târându-se pe sub gard, apoi auziră o bufnitură surdă.

– A sărit în beci – şopti Luca. O să iasă tocmai în spatele depozitului de carburanţi, acolo unde se pripăşeau guzganii…

– Era o fată grozavă! murmură Mihail. Şi eu aş fi făcut asta pentru ea.

– Este şi acum! Încă mai este, şopti Anton. De aceea l-am lăsat să se ducă singur.

Auzeau ca în copilărie toate murmurele de prin vecini, paşii bocănind pe strada Democraţiei. De jur-împrejurul lor oraşul îşi trosnea încheieturile şi clopotniţa din strada Spiridon suna dogit, încălzindu-se la soare.

– Acum e acolo, spuse Mihail cu buzele uscate.

– Încă nu! fu de părere Anton. Rana nu-i îngăduie să se caţere atât de repede!

– Vor descoperi beciul numaidecât după aceea, comentă Mihail. Ar trebui să-l înfundăm, să-i prăbuşim bolta!

– Dacă ştie cum să aşeze explozibilul nu mai rămâne urmă din beci – afirmă Anton. Şi dintre noi toţi el e artileristul!

O locomotivă scuipă aburi, şuierând. Şuierul crescu, le înfundă urechile, apoi cerul se acoperi de rotocoale roşii de flăcări şi, înainte de a se arunca la pământ, suflul exploziei îi răsturnă, arzându-le genele. Un val de fum negru acoperi casele, tremurând la fiecare nouă explozie şi învolburându-se de flăcări.

– Ard! şopti Anton pipăindu-şi obrajii. Ard, Luca, ard!

Îşi duse genunchii la gură, izbucnind în râs, frecându-şi fălcile cu pumnii lui mari.

Luca nu răspunse, însă îşi scoase boneta roşie, fluturând-o ca pe un steag.

– A mers, şuieră Matei, apărând în spatele lor şi sprijinindu-se în cutie. N-a mai rămas nimic! Nimic!

Se trânti alături de ei, povestindu-le cum fusese, mâncând cuvintele, pierzându-se în fraze prea lungi, aşa cum făcuse totdeauna, de când erau mici, dar fraţii îl ascultau entuziasmaţi, simţind cum se întorc în vechea lor curte, acolo unde copilăriseră.

Şi continuară să vorbeaseă, să-şi închipuie ce aveau de făcut mai departe, în vreme ce pe stradă se fluiera, răsuna sirena pompierilor şi tropăiau cizme soldăţeşti.

Iar în cerdac, frângându-şi mâinile, Sofia se ruga pentru a-i apăra de nenorociri.

În a doua zi de percheziţionare a cartierului găsiră sacii cu broşuri socialiste ascunse de Luca. Erau doi plutonieri din Feldjandarmerie, unul înalt, adus de spate, şi celălalt gros, congestionat – însoţind un poliţist neamţ şi unul român. Broşurile fuseseră dosite în pod, într-un horn nefolosit, şi dădură peste ele din greşeală, ciocănind hornul care se prăbuşise.

Îi anchetară toată noaptea pe Sofia şi pe Daniil, apoi pe Mihail, pe Anton, pe Francisca şi pe Mariluna, pe Matei, pe Luca, pe Dinu, pe copiii lor şi pe prietenii copiilor, pe Iani Riozotis şi pe Zazula Riozotis, îi anchetară ameninţându-i, lovindu-i, trecură apoi în curţile vecine şi-i strânseră pe toţi, ducându-i la Komendatură, unde-i ţinură în picioare douăsprezece ore la rând, cu pistolul pe masă, şi nimeni nu spuse nimic fiindcă nu ştiau nimic, iar anchetatorii nu aveau nicio dovadă, pentru că odată cu garajul şi depozitul arseseră curtea părăsită şi beciul. Dar ei credeau că vor stoarce un denunţ de la cineva şi continuară să urle, să ceară declaraţii pentru a-i încurca pe cei anchetaţi şi, în a treia zi, reuşiră.

Era un profesor de liceu, Jenică Stanciu, speriat, bătându-se cu pumnul în piept şi repetând la nesfârşit: „E o situaţie penibilă… nu înţeleg… v-o jur… E o situaţie penibilă…" Şi anchetatorii îşi dădură seama că într-adevăr nu înţelege nimic, fiind puţin arierat, dar că e tocmai omul care le trebuie şi-l lăsară în pace, însă el reveni singur, aducând denunţuri scrise caligrafic, pompos, învinuindu-i pe toţi şi cerând pedepse exemplare.

În urma unui astfel de denunţ făcură un nou şir de percheziţii, iar unul din cei doi plutonieri din Feldjandarmerie, trezindu-l noaptea pe Mihail, îl lovi cu patul armei peste gură. Şi Mihail cel ponderat, înţeleptul Mihail, îl pălmui pe jandarm şi fu împuşcat în burtă. Împuşcătura zgudui întregul cartier şi oamenii se adunară la miezul nopţii în faţa casei lui Mihail David, pătrunzând în curte, aproape luând casa cu asalt, iar jandarmii şi poliţaii îşi îndreptară puştile asupra mulţimii, gata să tragă.

După câteva minute apărură şi fraţii aducându-l pe cel mai bun chirurg al oraşului, în vreme ce duba Komendaturii aştepta în poartă. Doctorul îi evacuă pe cei care erau în cameră, iar Matei, urcându-se pe masa din grădină, făcu semn că vrea să vorbească. Şi spuse:

– L-au împuşcat pe Mihail! Şi ce băiat liniştit era! Atât de înţelept, de cuminte, ascuns în spatele ochelarilor, cu aripioarele lui de păr cărunt fluturând de o parte şi de alta a cheliei, încât ai fi crezut că moartea n-o să-l observe niciodată. Au tras în el fiindcă şi-a apărat demnitatea. Era vechiul său joc de pe când avea doisprezeee ani, acela de a-şi îmbrăca un vechi halat de baie, pe care-l lua drept uniformă de navigator, de profet, de general, şi de a ţine discursuri despre demnitatea omului, discursuri incendiare, pline de patos, în faţa oglinzii. Şi eu ştiu, continuă, noi ştim cu toţii, ce am dori, ce ar trebui să facem acum, stând la căpătâiul lui Mihail, muţi, clocotind de furie, toţi aceşti băieţi încărunţiţi, pe care asasinul lui i-a transformat într-o turmă de sclavi!

– Ajunge! răcni poliţaiul, tremurând şi scoţându-şi pistolul.

– Noi ştim cu toţii, strigă Matei, ridicându-şi amândoi pumnii deasupra capului. Pentru că nimeni, nimeni, nimeni nu ne poate ucide pe toţi!

– Coboară de pe masă! urlă poliţaiul, ochindu-l. În clipa asta! Sau trag!

– Huooo! tună mulţimea înaintând spre jandarmi.

– Trag! urlă poliţaiul, trăgând un foc în aer.

Medicul ieşi din casă dezbrăcându-şi halatul şi mulţimea se potoli, tăcu.

– Trăieşte, spuse încet. E în afară de pericol.

– Nimeni nu ne va ucide! strigă Matei. Niciodată!

Poliţaiul se repezi la el, dar Anton îl opri cu o mână, silindu-l să se lase în genunchi.

– Închină-te! zise Anton. La dracu'! Fratele nostru trăieşte!

Şi-l izbi pe poliţist cu fruntea de cimentul curţii.

Se culcară pe sacii aşternuţi în autocamion, în timp ce santinela picotea cu automatul pe genunchi şi se treziră foarte devreme pe străzile unui oraş adormit.

– E Brăila, spuse Anton somnoros. Miroase a Dunăre.

– E Bârladul, ricană Mihail. Miroase a Cacaina.

– Suntem la Bacău, spuse santinela. Ce dracu' aţi făcut de vă duce aşa departe?

– Am furat pompa primăriei, răspunse conspirativ Luca.

– Minte! murmură Anton. Suntem evrei. Asta e!

– Ei, şi? întrebă santinela. Şi eu am un vecin evreu!

– Ai să-l cari şi pe el cu autocamionul, zise Matei. Ai răbdare.

– Dar unde îi cară pe evrei? întrebă santinela. Îi duce pe front?

– Asta nu ştim, răspunse Anton. E pentru prima oară în viaţa noastră că suntem evrei.

– Orice-aţi fi, spuse santinela, dar eu mor de somn.

– Culcă-te! îl sfătui Anton. Veghem noi. Numai să nu sforăi… Să n-

audă plutonierul din cabină.

Soldatul se culcă pe o coastă şi fraţii rămaseră treji, să-l vegheze.

– Biet ostaş român – îl căină Matei. Toţi te înjură, te pun la corvoadă şi tu încă mai ai încredere în deţinuţi!

Oftară toţi trei privindu-l pe soldatul adormit, iar Matei îşi scoase mantaua şi-l înveli. Apoi, ghemuindu-se unul într-altul aţipiră şi ei, şi când deschiseră ochii autocamionul oprise la poalele unei mănăstiri afumate de vreme.

– Suntem undeva prin Iaşi, căscă Luca. Sau prin Piatra Neamţ.

– E Rădăuţi, spuse santinela mahmură! Aici coborâţi. Noi ne ducem să încărcăm piei de vită.

– Rădăuţi?! exclamă încântat Matei. Admirabil. N-am văzut încă mănăstirile Bucovinei!

– Ar trebui să începem cu cea de la Arbore, comentă Luca, strângându-şi cureaua. E drept că Voroneţ e mai vestit, şi Suceviţa, dar cea mai rafinată şi originală pictură exterioară e tot cea de la Arbore.

– Cum se ajunge în comuna Arbore? îl întrebă Matei pe plutonierul care tocmai ieşise din cabină şi se dezmorţea lăsându-se pe vine. Există vreun tren sau ne-aţi putea duce dumneavoastră până acolo?

– Există un tren, rânji plutonierul. Dar nu opreşte decât la Hasjiecim. Dochwitz, pe nemţeşte. Aproape de Birkenau.

– Dochwitz! strigă Matei. Mănăstirea din Dochwitz! Există şi acolo pictură exterioară?

– Există, încuviinţă plutonierul pipăindu-şi nasul borcănat. E pictată cu sânge jidovesc şi cu baligă de cal.

– Oh, îmi place! mărturisi Anton. Nu cunosc nimic mai colorat în lumea asta ca baliga de cal! Şi ce-ar mai fi de văzut la Dochwitz?

– Cimitirul, răspunse plutonierul. Numai că o să-l vedeţi de jos în

sus, din gropi. Şi să vă grăbiţi cu privitul, că acolo gropile se astupă repede.

– Lăsăm mănăstirea Arbore pe altă dată, zise Matei. Dacă tot ni s-a plătit drumul la Dochwitz, să ne facem concediul acolo. Păcat că rămâneţi, îi răspunse plutonierului. Ne-am fi distrat bine împreună.

– Regret, spuse plutonierul. Acolo e treabă nemţească. Noi cu înjuratul, ei cu împuşcatul.

– *Die Juden!* urlă o voce groasă. *Die Juden! Raus! Raus! Schneller!*

Plutonierul se dădu la o parte, pentru a face loc celor doi subofiţeri din Feldjandarmerie, care se opriră tropăind în spatele autocamionului.

– Au venit să vă ia, anunţă. *Raus!* Coborâţi! Şi trăgându-se puţin înapoi, astfel ca jandarmii germani să nu-l vadă, salută şi se închină, murmurând:

– Unii ca voi scapă şi din iad. Dumnezeu să vă apere!

20

Zăceau în baracă, abia răsuflând, după ce fuseseră aduşi de la gară în pas alergător. Îl îmbrăţişaseră plângând pe Mihail, apoi se întinseseră pe spate şi deasupra lor porniră să se adune, tăcute, capete fără corp. Se închegau din întuneric ochii mai întâi, apoi găurile nărilor şi dinţii şi abia la urmă gâturile, subţiri, crescând din cutele unei nesfârşite pături dungate.

Erau multe figuri cunoscute, semănau cu cele din Bădălanii Galaţilor, din port, din pridvorul bisericilor. Erau capete de mult secătuite de foame, înlemnite de groază, care priveau fără să-i vadă, adulmecându-i. Nu se mişca niciunul. Horcăiau răbdători cu privirile stinse şi-şi molfăiau buzele. Dar sub ei, paturile de scânduri suprapuse, scârţâiau necontenit.

– E iadul! şopti Mihail zâmbind. Nu-l ştiam până acum...

– Iadul... murmură Anton cu buzele uscate. Mă mir că nu te-au înjunghiat încă. Eşti prea gras, prea rumen, în mizeria asta.

– N-au putere, şopti Mihail. Sunt adunaţi aici cei mai pieriţi, din toate barăcile. Evrei şi comunişti, mai ales francezi.

– Evrei, repetă Luca. Deci am reuşit. Am ajuns.

– Femeile sunt tot aici? întrebă Matei.

– În baraca din celălalt capăt al lagărului. Lângă cuptor.

Matei se ridică, îşi strânse şireturile bocancilor.

– Stai jos, mârâi Anton. Nici cea mai mică mişcare nechibzuită.

– E nemaipomenit! şuieră Luca. Ne-au îmbrăcat din mers, nu-i aşa?

Fraţii îşi priviră straiele, nedumeriţi. Purtau pantaloni şi bluze de pânză vărgată. Şi erau încălţaţi cu bocanci cu talpă de lemn.

– Ca la circ! râse Luca. Poate că nici nu există.

– Cine? întrebă Anton.

– Totul. Lagărul. Mutrele astea. Noi.

Unul din capetele care-i priveau începu să tuşească. Îi vedeau obrajii convulsionându-se, nările, albe de slăbiciune, palpitând.

– Omul ăsta... murmură Anton. Parcă… undeva…

Capul îşi stăvili tuşea, horcăind. Se înălţă trăgând după el gâtul galben, de spânzurat, apoi pieptul, braţele – şi fraţii îi văzură ciolanele acoperite de piele ofilită, ştampilată cu cifre albastre.

– Sunteţi din Galaţi, nu-i aşa? întrebă omul scurgându-se peste marginea patului. Vorbea ca şi cum şi-ar fi pierdut aerul prin obraji.

– Cine… cine eşti? întrebă Matei repezindu-se să-l susţină.

– Am fost... şopti omul păşind cu picioarele ţepene. Am fost lăutar.

Un hohot de râs, asemenea unui vaier, zgudui ochii orbi din jurul lor.

– A fost, e drept, şuieră o voce. Aşa cum şi eu am fost fotograf. Fotograful curţii regale.

Un deţinut scund, cu mustăţi îl împinse deoparte pe cel care se dădea drept lăutar şi se înclină reverenţios în faţa lor.

– Suntem mulţi fotografi aici, hârâi o voce bătrânească. Zeci, poate sute.

– Şi filozofi, răsună un glas dogit. Filozofi cerşetori.

Lăutarul şi fotograful începură să chicotească, acoperindu-şi gurile cu palma, dar un al treilea îi împinse deoparte şi apăru ciolănos, zdrenţuit, înaintea fraţilor.

– Cu moartea pre moarte călcând, cântă.

Avea faţa brăzdată de lovituri şi un petic negru peste ochiul drept, dar, spre deosebire de ceilalţi, părea încă plin de forţă.

– Doctorul a murit, şopti. Doctorul care facea să înflorească trandafiri iarna. Şi de data asta, pare-se, a murit pentru totdeauna.

– Doctorul… repetă Matei încruntându-se. Doctorul Dinu!… Şi… Daniela? Daniela Dobcinski, evreica poloneză…?!

– Daniela e în baraca femeilor, răspunse filozoful. Frumoasa, biata Daniela, Dede.

– Elena, murmură fotograful. Adele.

– La Sardine, suspină lăutarul, zguduit de tuse. Ah, să fi avut vioara la mine!

– Iat-o! spuse Luca.

Ţinea vioara în mână, aşa cum o smulsese din grămada de vechituri risipite în cămară, în urmă cu două săptămâni. O ţinea cuprinzându-i strunele încordate, uimit că o putuse aduce eu el.

– Vioara! gemu lăutarul îngenunchind.

– Şi aparatul ăsta! exclamă Matei. Aparatul ăsta…

– Bătrânul meu Kodak! strigă fotograful. Oh, domnule David, domnule, dacă aţi şti!…

– Ştiam, răspunse Matei modest. Ştiam că cineva are nevoie de el, de vreme ce l-am cărat atâta amar de drum!

– Poate… cumva, întrebă jenat filozoful, aţi reuşit să aduceţi şi vreo

carte?… Aici nu pătrund decât ziarele lor blestemate!

– Una singură, răspunse Anton, aproape fără voia lui. Dăruită de un rabin, rabinul din Buhuşi.

– *Le Rire!* strigă filozoful, sărutând coperţile cenuşii. *Le Rire!* Deci există… există… există! Nici focul… oh, nici focul, domnilor!…

– Nici timpul, nici timpul… – hârâi lăutarul.

Porniseră să vorbească alandala, plângând, jucându-se cu vioara şi cu aparatul, pipăind cartea – li se vedeau lacrimile adunându-li-se în cutele obrazului şi mâinile agăţându-se de umerii, de braţele celor din jur.

– *„LeRire“!* strigă mai tare filozoful. Nimic nu merită nimic, dar totul merită totul.

– Ràm-pàm, parara – fredona pierdut lăutarul, trecându-şi latul palmei peste coarde, ca un arcuş. Re Major. Pa-ra-ra-raa-ra-raaa-raaa…

– Şi ultimii vor fi cei dintâi, mugi fotograful, plimbându-şi obiectivul deasupra capetelor descărnate ai căror ochi începuseră să strălucească.

– Jos! porunci filozoful. Jos! Trăim, nu-i aşa? E timpul să trăim!

– Să trăim! răspunse corul deţinuţilor.

– Să ucidem! hârâi lăutarul, ridicându-şi vioara ca pe o măciucă.

– Cine se transformă în cine? întrebă filozoful.

– În cine se porunceşte! răspunse o voce, sacadat, ca bătaia unor ciocane de lemn.

– Nu! strigă filozoful. Niciodată! Pentru nimic!

– Îmi pare rău, spuse Mihail, ridicându-se de pe pat. Trebuie să vă contrazic, domnule! Noi ne-am transformat în evrei pentru a ajunge aici!

– Oh, sfântă simplicitate! exclamă filozoful netezindu-şi bluza zdrenţuită. A te transforma înseamnă să uiţi cine ai fost, să-ţi urăşti visurile, să capeţi alt miros, alt auz!

– Înseamnă să uiţi, gemu violonistul. Iar voi n-aţi uitat nimic!

– Înseamnă să mori – spuse înverşunat fotograful, iar voi nu puteţi muri!

Uşa barăcii se deschise brusc şi doi jandarmi se aşezară de o parte şi de alta – unul înalt, costeliv, al doilea gras, cu fălcile căzute. Ca la un semn, îşi duseră fluierele la gură şi fluierară, doi jandarmi decupaţi în lumină, cu căşti negre şi fluiere negre înfipte între buzele negre.

– Începe cursa! ţipă ascuţit fotograful, bătând din palme. Cursa, domnilor!

– Ce fel de cursă? întrebă Anton, tresărind.

– Cursa cu obstacole! spuse triumfător cerşetorul. La o parte toată lumea! Cine câştigă devine paznic, cine pierde, rămâne deţinut!

– Sau invers! chicoti o voce.

– Ceea ce e acelaşi lucru, ricană filozoful. Pentru că în timpul cursei te poţi transforma, ajungând să câştigi ceea ce ai vrut de fapt să pierzi!

– *Schneller!* strigă unul dintre jandarmi. *Raus!*

– Şi există mulţi paznici care să fi fost deţinuţi mai înainte? întrebă Luca.

– Sunt, răspunse filozoful. Aproape zece. Dar au ajuns paznici nu prin câştigarea cursei. De obicei, nu poţi ajunge nici până la o sută de metri.

– De ce? întrebă Anton.

– Fiindcă trag în picioarele animalelor.

– *Schmutzige Juden!* urlă jandannul gras! *Raus! Schneller! Raus!*

– Trag în picioarele animalelor, repetă Anton, înfiorându-se.

– Şi în călăreţi, adăugă violonistul. În ceafa. Au câţiva ţintaşi foarte buni.

– Oh, dac-aş avea o falcă de măgar, gemu Anton, strivind între degete rama metalică a patului.

– Daţi-i falca de măgar! strigă filozoful. Cei din fund, ologii, ciungii, orbii, dezgropaţi falca de sub podea!

Enorma pătură dungată se umflă ca sub furtună, capetele galbene dispărură, se scufundară, reapărură cu gurile căscate, gâfâind. Erau numai guri, pierzând aerul, guri ştirbe, clămpănind, încercând să zâmbească. Şi valul pornind din fundul barăcii se sparse în faţa lui Anton.

– Iat-o! spuse solemn filozoful, ducând mâna la spate şi făcând să apară o falcă osoasă, cu dinţii laţi şi galbeni.

– Asta e, zise Anton, cutremurându-se. În jurul său aerul se înfierbântase, mirosea a sânge şi a sudoare de cal. Şi auzeau răcnete din depărtare.

– *Simson haghibor*, scânci o voce bătrânească.

– Hercule! pronunţă cineva graseind.

O rafală scurtă străpunse podeaua sub picioarele lor, scuipând pământul în toate părţile.

– Veniţi! chemă Anton, îndreptându-se spre uşă.

– M-au atins! rânji Luca, ridicându-şi palma plină de sânge. Încolonaţi-vă în urma steagului!

– Veniţi, veniţi, veniţi! strigă pătimaş Matei. În patru labe, pe burtă, în cioturi, veniţi!

Rostogolindu-se din paturi, deţinuţii se prăbuşiră pe podea cu bufnituri seci şi porniră spre uşă de-a buşilea. Îşi înfigeau unghiile unii într-alţii, gâfâind, îşi striveau gurile cu cotul, îşi desfăceau

pansamentele murdare târându-le pe jos şi continuau să înainteze orbi, surzi, scăldaţi de sudoarea urii.

Matei trecu primul printre cei doi jandarmi, apoi Luca şi Anton, sprijinindu-l pe Mihai, şi în urma lor se înşiruiră filozoful, lăutarul, fotograful şi ceilalţi, care umblau în patru labe, rânjind cuiva pe care nu-l vedeau.

– Fiţi gata! strigă o voce şi, din lumina strălucitoare care-i inundă, se desprinse un ofiţer bărbos bătându-şi coapsa cu cravaşa.

– Domnul Obergruppenführer! îngăimă Luca. Să nu vă recunosc!

– Gura! urlă ofiţerul. Domnul colonel, baron von Rechtegott vrea să vă treacă în revistă. Atenţiu-neee! Un-doi, un-doi, un-doi!

Dejur-împrejurul lor, înconjurând pista de alergări, tribunele creşteau în trepte de amfiteatru, foarte înalte şi adânci, culminând cu balconaşe azurii. Şi de peste tot atârnau steaguri, spirale colorate şi ploua cu confetti.

– Trebuie să fie sute de mii de spectatori aici – şopti Mihail îndreptându-se de spate şi regretând că n-are canotiera.

– Sunt milioane, multe milioane, răspunse filozoful. Domnul colonel e un grandoman.

– Baraca cinci! raportă ofiţerul, ciocnindu-şi călcâile – cu efectiv complet, e gata să ia parte la marea întrecere. Se interzice participarea celor care au murit data trecută, cât şi a celor care nu doresc să moară azi.

– Caii! ceru Anton. Vreau să văd caii!

– Imediat, domnule, răspunse o voce dulce. De sus, din înaltul tribunelor, din nacela unui balon auriu, cobora spre ei un domn chel, purtând frac şi ţinându-şi gambeta în mână. Caii sunt pregătiţi.

– Baronul! şuieră filozoful.

– Baronul von Rechtegott! ţipă ofiţerul. Comandantul lagărului „D“, cel mai mare lagăr al Istoriei!

– Dar nu şi ultimul, spuse surâzând baronul. Hm… îmi plac băieţii dumitale. Vezi, însă, cei de la urmă, dragă Ditzingen, au mai fost îngropaţi de câteva ori. Şi acela mic, ascuns în tunică, e de fapt domnul Ducasse, căruia i-aţi îngropat separat capul, ultima oară.

– Ducasse! strigă ofiţerul. Înapoi în baracă! Decapitaţii sunt excluşi din concurs!

– E absurd! spuse cerşetorul. Trebuie să-i mai daţi o şansă!

– Nicuna! răspunse baronul blând. Vreau să înţelegeţi că nimeni, niciodată, n-a avut vreo şansă. Nu eu am inventat lagărele, ci voi. Iar dacă am acceptat să le folosesc, vă rog să fiţi rezonabili, dragii mei. Şi cei arşi, cei căraţi pe braţe de ceilalţi, vă rog, vă rog din suflet, nu tulburaţi această frumoasă întrecere.

– Cei arşi, înapoi în baracă! ordonă ofiţerul.

– V-aţi păstrat acest obicei copilăresc, urmă baronul, de a vă îngriji morţii, de a-i hrăni, de a vă juca cu ei. Evident, morţii au farmecul lor, dar nu-i mai aduceţi în concurs!

În patru labe, muţi, deţinuţii nu răspunseră.

– Ei bine... spuse cu glas tare baronul. Să-i vedem pe noii alergători. Numele lor?

– Fraţii David, români, raportă ofiţerul. Mihail, Luca, Anton, Matei.

– Îmi permiteţi? spuse Mihail politicos. Suntem evrei din Galaţi. Mă numesc Solomon, fiul regelui David.

– Mă cheamă Leibu, zâmbi Luca. Vorbesc idiş, iar sâmbăta nu lucrez.

– Adolf, spuse Anton, luând poziţie de drepţi. Până alaltăieri purtam perciuni.

– Mauriciu, se recomandă Matei. Evreu polonez. Singurul evreu–polonez dintre fraţii mei, care sunt evrei-români.

– Da, da, da, da... murmură gânditor baronul. Dumneavoastră vă îngăduiţi să mă trataţi ca pe un Obergruppenführer! Daţi foc,

pălmuiţi, introduceţi în lagăr prin efracţie viori şi aparate de fotografiat… Totuşi aceste mici amuzamente trebuie să aibă un sfârşit. Şi anume, sfârşitul concursului! Iată şi caii, domnilor!

Îşi ridicară gambeta şi în aceeaşi clipă trompetele sunară, ploaia de confetti se înteţi şi caii îşi făcură intrarea duşi de căpăstru în şir indian. Erau cai de curse cu gamba subţire, cu nările fremătânde, cai zvelţi, puternici, periaţi până la lustruire. Ca la un număr de dresaj porniră în trap aşezându-se în linie dreaptă şi, la un pocnet, încremeniră.

– Pe cai! strigă ofiţerul, plesnind aerul cu cravaşa.

Se repeziră toţi, chiar şi cei care aveau numai jumătate de corp, ologii, ciungii şi printre ei se zvârcolea, se împiedica omul fără cap. Apucară caii de dârlogi, de coadă şi se căţărară pe ei, ţinându-se cu dinţii, sprijinindu-se în obraji. Şi se ghemuiră în şa, ca nişte broaşte, tremurând de nerăbdare.

În dreapta lor, pe cel mai nervos murg, încălecase Anton, ascunzându-şi la piept falca de măgar, iar alături de el se înşirau fraţii.

– Atenţiune! strigă ofiţerul. Excelenţa sa colonelul baron von Rechtegott va da semnalul de plecare în cursa cu obstacole.

– Porniţi! comandă contele foarte blajin, trăgând un foc în aer.

Deţinuţii îşi struniră animalele, şuierând, dar în acelaşi timp se auzi clănţănitul unei mitraliere. Caii se cabrară, se întoarseră pe jumătate şi se prăbuşiră, prinzându-şi călăreţii dedesubt.

Fraţii însă nu fuseseră atinşi şi continuau să galopeze. Aplecându-se pe gâturile cailor zburară deasupra primului gard viu, apoi deasupra celui de-al doilea şi gardurile se îndesiră din ce în ce, înălţând crengi uscate în locul frunzişurilor şi apoi spini în locul crengilor. Dar ei galopau pe urmele lui Anton, îndârjiţi, simţind în palme şi în gură plăcerea goanei şi a spaimei. O rafală de trasoare roşii le tăie calea şi trecură prin ea, trecură cu urechile vâjâind, cu buzele acoperite de spumă.

– Încă, încă! urlă înăbuşit Matei. E acolo, o văd!

Prin coamele răsfirate ale animalelor priviră înainte şi văzură baraca femeilor clătinându-se în spatele unei perdele de fum. Şi-şi lipiră fruntea de gâtul cailor amestecându-şi sudoarea cu cea a animalului de sub ei. Şi atunci, de sus, de la loja oficială, se auzi bubuitul unui tun de mare calibru.

Explozia îi aruncă unul peste altul, le umplu nările de cocleală şi Mihail se prăbuşi cu faţa şi pieptul înecate în sânge. Dar Anton îl înhăţă din zbor şi-l aşeză pe şa înaintea lui. Şi galopară mai departe.

– Încă, încă! urlă Matei. Ne aşteaptă, e acolo!

Dar fraţii nu-şi mai ridicară frunţile, căci în jurul lor ploua cu obuze şi fluierau scurt gloanţele mitralierelor. Şi le era cald – se încingeau în bluzele lor sparte şi simţeau în tot corpul voluptatea groazei şi luptei. Pământul se cutremură sub ei, se sparse şi roibul lui Matei necheză cu burta spintecată. Îi văzură maţele ţâşnind vinete şi albastre, dar Anton întinse braţul şi apucându-şi de umăr fratele mai mic, îl aşeză în faţa sa, între el şi Mihail.

Şi galopau înghiţindu-şi lacrimile şi sudoarea, scuipându-şi sângele şi înjurând pe înfundate, cu limba năclăită. Înjurau îmbrăţişând gâtul animalelor fiindcă şi Anton făcea la fel şi, privind înapoi, văzură trei cai ai căror călăreţi, spânzuraţi cu un picior în şa îşi târau în praf capetele hârbuite. Şi-i recunoscură pe lăutar, pe filozof şi pe fotograf.

Săriră peste o groapă cu cadavre, apoi peste încă una şi caii se înfricoşară, începură să tremure şi să se cabreze. Dar îşi înfipseră toţi dinţii în urechea armăsarilor, aşa cum făcea şi Anton, şi-i siliră să fugă mai departe.

Şi brusc o poartă de fier căzu în faţa lor şi pereţii tribunelor se adunară din dreapta şi din stânga, închizându-i ca într-o celulă. Cu limbile scoase, gâfâind ca nişte câini, fraţii îşi ridicară privirea şi văzură sute de mii de guri râzând împrejurul şi deasupra lor.

– Oh, dragii, dragii mei, susură vocea baronului, venind din văzduh. De mai bine de o oră vă învârtiţi în cerc!

– Să ne jucăm puţin cu ei! hohoti cineva. Au alergat destul!

– Jucaţi-vă! îngădui vocea baronului. M-am plictisit de simbolul fugii!

Şi începură să coboare pe faţada de piatră, toţi la fel, ca nişte muşte mari, verzi. Ţopăiau, le plăcea ce-o să urmeze şi-şi pregăteau cuţitele, făcându-le să strălucească în soare.

Fraţii îi văzură de aproape – erau frumoşi, curaţi, cu uniforme noi şi încă muşcau din sendvişuri îndreptându-se către ei. Nu se grăbeau acum când ajunseseră pe pământ, ci chicoteau, îndemnându-se pe şoptite. Apoi cei din primul rând îşi întinseră degetele spre gâtul lui Mihail şi în clipa aceea o falcă de măgar se înălţă deasupra tuturor, doborându-i.

– Se apără! urlă o voce. Jupuiţi-i! Jupuiţi-i de vii!

Urlând, se repeziră peste leşurile cailor, dar n-apucară să ajungă la fraţi, căci mâna cu falca de măgar se înălţă din nou şi prinse să se rotească.

Din marginea pistei, culcaţi pe burtă, deţinuţii văzură un vârtej crescând între tribune. Era o trombă prăfoasă care urca mereu, rotind prin aer sute de corpuri ferecate în tinichele lucitoare. Îngroziţi, deţinuţii se culcară cu faţa la pământ şi-şi înfundară urechile cu iarbă, dar o voce tună deasupra lor, silindu-i să asculte.

– Priviţi! urlă vocea. Priviţi sfârşitul cursei cu obstacole!

Era Luca căţărat pe tribuna principală căreia îi smulgea catifeaua pentru a o flutura ca pe un steag.

– Oh, dragii, dragii mei, se auzi vocea baronului. Istoria a fost vitregă cu voi!

– Vorbeşte comandantul, şoptiră deţinuţii. Colonelul von Rechtegott!

Îl auzeau îndepărtându-se şi apropiindu-se, căci nacela se rotea şi ea o dată cu vârtejul şi în jurul ei se roteau şi mii de chipuri, încremenite într-un surâs.

Şi văzură deodată, ridicaţi de vârtej, patru călăreţi strunindu-şi caii morţi şi galopând prin aer. Iar dedesubtul lor, chemând furtunile, se rotea falca de măgar.

– Focul purifică! strigă vocea baronului. Nu trebuia să vă ridicaţi atât de sus pentru a trece prin flăcări! Cuptorul e la picioarele voastre.

Privind sub ei, fraţii văzură coloanele de femei intrând în camera de ardere. Şi înţeleseră că fuseseră puşi să alerge ca sa nu le poată salva.

– Toţi ca unul, unul ca toţi! sună vocea baronului. Arderea e marea transformare. Purificaţi-vă.

Sub dogoarea care creştea de dedesubt, balonul se umflase enorm, stacojiu. Era frumos, cu marginile aprinse, înconjurat de uniforme, plutind deasupra tribunelor părăsite, a barăcilor cenuşii.

– Oh, bieţi oameni! gâlgâi vocea. Sunt în voi şi rămân în voi. Până mă veţi urma!

– Niciodată! strigă Matei, descărcându-şi pistolul în fracul negru ce se legăna în dreptul său.

– E invulnerabil – spuse Mihail.

– Tocmai de aceea! strigă Luca. Îl vom ucide mereu. Şi mereu! Şi mereu!

Descălecând în balconaşele azurii, fraţii se repeziră la tunurile abandonate, la mitraliere, la rampele de lansare, trăgând în direcţia balonului ce se acoperi de toate culorile curcubeului.

– Fie! se reverberă vocea. Să jucăm mai departe.

Cu un pocnet înăbuşit balonul plesni, se desfăcu în scame albe, ninse peste câmp, pe deasupra pistei de alergări, peste cadavrele înţepenite. Ninse îndelung, moale, acoperind totul.

Fraţii se opriră năuciţi, triumfători, plini de sânge, iar Anton se aplecă şi închise pleoapele murgului său care-l dusese în spinare şi după moarte.

Apoi, sărind peste trupurile încovrigate, peste grămezile de schije, desculţi în zăpada cenuşie şi rece, ajunseră la cuptor în clipa când uşa de oţel fu ferecată pe dinăuntru.

– E târziu? întrebă urlând Matei, zdrobindu-şi degetele în peretele zgrunţuros. Am ajuns prea târziu?!

Anton îl dădu deoparte şi din două lovituri sfărâmă balamalele şi broasca. Smulse uşa de oţel şi o aruncă deoparte.

Dinăuntru izvorau aburi galbeni, puturoşi, miros de carne arsă.

– Daniela! urlă Matei, alunecând pe podeaua unsuroasă pe care deţinutele îşi făcuseră nevoile înainte de a muri. Daniela!

De jur-împrejurul lor trupuri goale de femei se prefăcură în pulbere neagră şi în spatele lor uşa se închise.

– E transformarea pe care singuri v-aţi ales-o, ricană vocea. Şi care v-a reuşit atât de bine, încât veţi arde aievea.

Sub tălpile lor podeaua se încinse, deveni roşie.

– E cald, gemu Anton, sfâşiindu-şi veşmintele. Aud călăreţii tropăind prin deşert.

– Poate că avea dreptate, îşi spuse Mihail, înghiţind aerul fierbinte. Am fost un filozof grav. Ar fi trebuit să fiu cinic.

Pe pereţi crescură paiete roşii. Fluturi mari se desprinseră de plafon bătând din aripi portocalii.

– Ard, şopti Luca. Îmi arde pielea. Oh, draga mea La Sardine!

– La Sardine, îl îngână Anton cu gura opărită.

– Daniela! urlă Matei, înotând printre mormanele de braţe înnegrite. Daniela!

O recunoscu în mijlocul trupurilor căzute în pulbere şi o luă în braţe, îi mângâie faţa arsă, îi sărută buzele arse cu buzele sale arse şi ea îi şopti:

– Ştiam că vei veni să mă cauţi!

Şi atunci, luând-o în braţe, urcă odată cu ea către gura neagră a hornului, urcă la fel de uşor ca şi cum s-ar fi înălţat pe treptele unei scări de mătase, urmat de Luca, ai cărui ochi se prefăcuseră în jăratic, şi de Mihail, sub fruntea căruia flăcările pâlpâiau ca nişte gânduri.

Iar Anton, rămas în urmă, dărâmă cuptorul cu o lovitură a pumnului său de cenuşă.

21

Strânşi în fundul curţii, nepoţii plângeau tăcut. Zadarnic libelule azurii se roteau deasupra cânepiştii şi de alături îi îmbiau arome de vanilie şi scorţişoară. Curtea era cernită şi Sofia, purtând o basma neagră, îi turna ceaiul prorocului Daniil, al cărui nas crescuse enorm în mijlocul feţei supte de durere.

De jur-împrejur, străzile tăceau mohorâte şi clopotele muriseră în clopotniţe.

Şi deodată, dinspre gară, se auzi sirena locomotivei. Şi-i răspunse o sirenă din docuri.

Nepoţii îşi ridicară privirile înlăcrimate, dar tăcură, căci în casă veghea dulapul cu cravaşe şi poze al lui Anton, cărţile de drept ale lui Matei, tocul ochelarilor lui Mihail şi broşurile socialiste ale lui Luca.

Şi pentru a doua oară sunară sirenele şi oraşul se umplu de şoapte şi de paşi.

Cuprinsă de fiori, Sofia lăsă ceainicul şi privi spre chioşcul acoperit de viţă de vie, iar Daniil îşi ciuli urechile.

Şi-i auziră venind. Erau paşii lor, vocile lor. Îi auziră venind dinspre strada Eminescu, trecând pe strada Democraţiei, bocănind, sporovăind, şi rândunelele zburară de sub streaşina unde încremeniseră de câteva zile. Pisica mieună, apa porni să curgă din

canaua lipită cu trei brâie de alamă.

Veneau, erau aproape, râdeau, chicoteau.

Şi poarta sări de perete şi apărură, hohotind, Matei şi Daniela, Luca, Mihail, Anton.

Sofia nu plânse, nu vorbi, nu le ieşi în întâmpinare, ci se rezemă moale de umărul lui Daniil. Francisca urlă ca şi cum ar fi fost înjunghiată, Mariluna îşi ascunse faţa în şorţul de bucătărie.

Iar nepoţii se năpustiră asupra lor chiuind, acoperindu-i de sărutări, smulgându-le zdrenţele şi feşele cu sânge de mult uscat.

Şi, adulmecându-i, strâmbără din nas, căci unchii miroseau a fum şi a pucioasă.

Iar fiul Franciscăi îşi pictă fruntea cu funinginea lor ca să nu-i uite niciodată, aşa cum arătau atunci, şi-şi jură, în adânca lui naivitate, să continue singur lupta cu nemuritorul conte de Droitdieu.